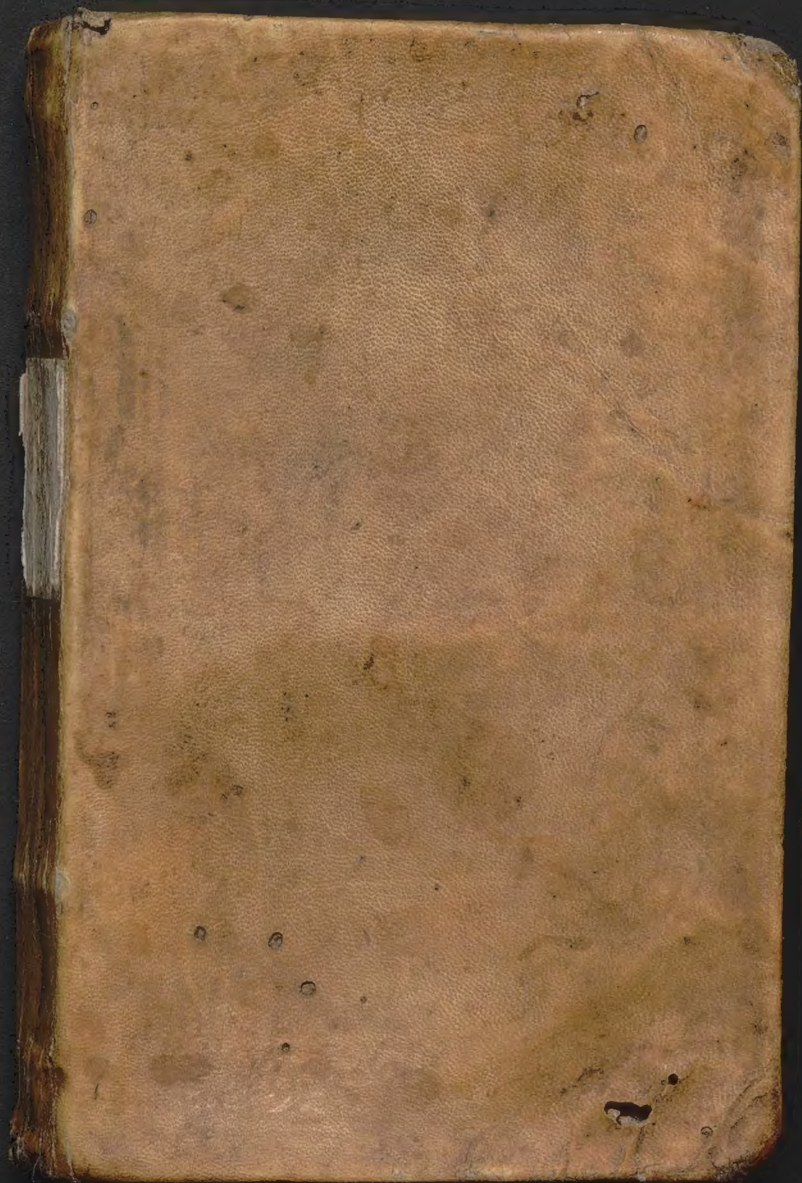

I I I Sunt J J J CCCC
Sn Dobiecki
Hic liber Meus Ttu liberinus

GRAMMATICARUM INSTITUTIONUM LIBRI IV.

PRO VSU

SCHOLARUM NOVODVOR-SCIANARUM

IN ALMA ACADEMIA CRACOVIENSI.

I. De Primis Grammaticæ Rudimentis.
II. De Etymologia seu potiùs Analogia.
III. De Syntaxi seu recta Partium Orationis Compositione.
IV. De Prosodia seu Versificatione.

HORUM

Primo adjecta sunt ista quinque:

I. *Repetitionis & Reductionis instituendæ Ratio.*
II. *Praxis scribendæ & elimandæ Compositionis.*
III. *Orthographia Latina & Polonica cum aliquot formandorum Characterum exemplaribus: & modo parandi atramenti scriptorij.*
IV. *Alphabeti Græci, & Numerorum Notæ Arithmeticæ cum Versiculis de Calendis, Nonis & Idibus.*
V. *Polonica plurimarum vocum Latinarum Interpretatio.*

Operâ & Studio

M. LVCÆ PIOTROWSKI,

In eadem Academia Novodvorsciani Gramm: Profess.

VIENNÆ AUSTRIÆ,

In Officinâ Typographicâ MATTHÆI COSMEROVII S. C. M. Typographi. Anno Domini 1660

M. CHRISTOPHORUS NAYMANOWICZ Medicinæ Doctor, & Ordinarius Professor, Studij Vniuersitatis Cracouiensis Generalis RECTOR.

Litearum honestissimarum salus & incolumitas haud facilè inter homines conservari posset: nisi essent tam ij, qui eas excolant, & propagare enitantur: quàm etiam hi, qui earum Cultores & propagatores diligant, conatus ipsorum quàm diligentissimè promoueant, & cæteris omninò commendent. Nos itaq; muneris nostri id esse aduertentes, GRAMMATICAS INSTITVTIONES à Nobili & Excellenti Viro LVCA PIOTROVVSKI, *in Alma Nostra Vniuersitate* Artium Magistro & Philosophiæ Doctore, Novodvorsciano Gramm: Professore *conscriptas, & jam in lucem prodeuntes vnà cum Tyrocinio eiusdem, quod à primo Libro ferè nihil discrepare voluit authoritate nostrâ libentissimè approbamus atq; recipimus, vtpotè, quas etiam ab ijs, quorum intererat visas, examinatas, approbatas, & receptas esse, verè didicimus: Omnesq; Præceptores, tam eos, qui in Priuatis* Novodvorscianis Scholis *Iuuentutem erudiunt? quàm illos, qui vbiq; locorum in hoc amplissimo & florentissimo Regno, No-stræ* Academiæ *se genuinos Filios, esse recognoscunt, hort[a]mur, & pro Officio nostro admonemus, vt prædictas Instituti[o]nes æquè ac nos ipsi amplectantur, & animis Tyronum, quos er[u]diendos susceperunt, ex hoc vno Authore Præcepta breuia, f[a]cilia, & sufficientia instillare contendant. Qua in re faciles omnium speramus fore animos, si cogitauerint secum, nih[il] magis obesse tenellis ingenijs, & eorum retardare profect[um] quàm præceptorum à diversis Auctoribus alijs atq; alijs conscriptorum, minimè necessariam, & nunquam admi[ttendam] permutationem,*

VERU

VETUSTISSIMÆ PROSAPIÆ
Multorumque Stemmatum
DUCUM, COMITUM,
ET
BARONUM
FILIIS,

Illuſtrißimis, Magnificis, ac Generoſis Dominis.

ALEXANDRO à Koniecpole KONIECPOLSKI, Illuſtr. Caſtellani Cracouienſ. & Exercituum Regni Supremi Ducis FILIO.

CONSTANTINO ALEXANDRO DVCI de OSTROG in ZASLAVV, Palat: Kiouienſi.

ISIDORO IANVSIO DVCI de OSTROG in ZASLAVV, Palatinidæ Kiouienſi.

CONSTANTINO HYACINTHO LVBOMIRSKI, COMITI in Wiſnic, Palat: Terrarum Ruſſiæ.

CASIMIRO RADOMICKI, Palatinidæ Inovvłoczłavvienſi.

VLADISLAO CASIMIRO TARLO Palatinidæ Lublinenſi.

STANISLAO DONHOFF, Palat: Derpat.

SIGISMVNDO DONHOFF, Palat: Derpat.

IOANNI STANISLAO KORYCINSKI, Caſtellanidæ Woyni, Capitaneo Gnievvc.

LVDOVICO ZIELINSKI, Caſtell. Ploc.

NICOLAO GIZICKI, Caſtell. Czernenſi.

CHRISTOPHORO BALDOVINO de Tęczyn OSOLINSKI, Caſtell. Sandecenſi, Aurato Equiti, Capitaneo Stobnicenſi.

STANISLAO IOANNI de Ciſvvica CISVVICKI, Caſtellanidæ Srzemenſi.

CASIMIRO ALBERTO ROXICKI, Caſtellanidæ Połanecenſi.

SIGISMVNDO WIERZBOVVSKI, Caſtellanidæ Inovvłodenſi.

CHRISTOPHORO PAC, Illuſtriſſ. M. D. L. Supremi Theſaurarij FILIO.

IACOBO HIERONYMO ROZDRAZEVVSKI, COMITI in Rozdrazevv.

IOANNI de Debiány DEBINSKI, Illuſtriſſ. & Magnifici D. Vexilliferi Crac. FILIO.

GEORCIO ADAMO de Tęczyn OSOLINSKI, Succam: Sendomirienſi.

THEODATO & VLADISLAO FRĄCZKIEVVIC, de Rádzimin, Capit. Liden.

ALEXANDRO à Koniecpole KONIECPOLSKI.

STANISLAO à Koniecpole KONIECPOLSKI.

IOANNI & SAMVELI BRONIEVVSKI, Cap. Niep.

SEBASTIANO KAZANOVVSKI, Vexill. Sendom.

ABRAHAMO & MARTINO LEZYNSKI.

CHRISTOPHORO de Starcze STARCZEVVSKI.

STANISLAO GVLTOVVSKI.

M. LVCAS PIOTROVVSKI, *Salutem & felicitatem.*

Vbi

Bi primùm à Doctiſſimo & Admodum Reu. D. Adamo Opatovio S.Th: Doctore & Profeſſore, S. Annæ Decano, *& Scholarum Novedvörſcianarum vigilantiſsimo iuxta ac feliciſsimo* Prouiſore, *ad colligendum in Athenæo Novodvorſciano puluerem Olympicum ante biennium fueram vocatus,* Illuſtr: Magnifici ac Generoſi Domini; *protinus huc meas omnes curas & cogitationes conferre, meq́ totum mente ac voluntate in id conÿcere cœperam: vt muneri meo, voluntati & expectationi tanti Viri, commodis & profectui frequentiſsimorum Diſcipulorum, ingentiq́ lectiſsimorum Iuuenum coronæ, pro candore meo & Academica ſinceritate quolibet die ſatisfacerem cumulatiſsimè, tantò diligentiùs ac feruentiùs adminiſtrationi illius Prouinciæ ſuſceptæ inſiſtens nauaræ ſtudium & operam; quantò magis & euidentiùs præter homines, Deum ipſum laborum vigiliarum & ſolicitudinum mearum, iudicem eſſe perſpiciebam. Cuius quidem gratiâ & beneficio dum in dies magis ac magis, in eorum omnium, quibus prima hominum ætas informari ſolet humiles ſatis materias me ingurgito, & ad infima quæq́ Exercitia Tyronum non inuito animo demitto: multos modos, multasq́ rationes reperio, quæ rudiori ætati excolendæ, ac informandæ, propter breuitatem, claritatem; ordinem, facilitatem & ſufficientiam, multò eſſent accommodatiores; quàm illæ ipſæ Vltraiectini, quas in manibus habebat iuuentus, præceptiones: quæ ſcilicet & pro*

 altio-

altioris profectus, & alterius gentis ingenijs colectæ atq; conscriptæ esse videbantur, quas mutare vel castigare propter diuturnitatem & tam longum temporis interuallum nefas omninò esse arbitrabar. Quod enim præmium, aut quod encomium non laboris, sed potius audaciæ meæ retulissem: si tam egregij, & de arte Grammatica tam benè meriti Viri, tot annis à cuiusuis Archilochi dentibus atq; vibicibus libera scripta, à me vno tandem vapulâssent, & vulnus aliquod accepissent. Illæsis igitur VALERII *præstantißimi* Grammatici Institutionibus, *meas proprias, quas in hoc auito & sacro sancto* D. IAGELLONIS Potentissimi Poloniæ REGIS *Parnasso concepi & conscripsi de sententia & Auctoritate* Adm. Rever. D. ADAMI OPATOVII, S. T. D. & Prof. *Præstantißimi in lucem mittendas: & in locum Vltraiectini putavi esse substituendas: prout nunc sub felicibus auspicijs* Clariss. & Magnifici D. CHRISTOPHORI NAYMANOVVICZ, Medic. Doct. *&* Ordin. Professoris, Studij Vniversit. Cracon. Gener. Rectoris, *tum quoq;* Eximij *&* Adm. Reu. D. M. IACOBI VITELLII, Tyliciani Oratoris, S. ANNÆ Canonici, *& moderni Scholarum Novodvors.* Prouisoris *diligentißimi, è domesticis tenebris emancipatas,* Nobilissimæ *ac* florentissimæ Iuventutis *vsui addico. & de servire iubeo. Ne tamen vagæ & orphanæ in manus hominum deueniant,* Vobis *ipsas* Illustr. Heroës, *duabus de causis volo esse consecratas; quarum altera est, vt meæ erga vos propensis-*

pensissimæ voluntatis, & obseruantiæ euidens testimo-
nium habentes perpetui & officiosi cultus, atq; amoris
saporem sentiatis altera, ut eæ ipsæ Vestri Nominis
splendore communitæ, omnium Neuiorum impetus &
sugillationes retundere & sustinere possint audaciùs.
Quod quidem meum consilium non minùs æquum
quàm sapiens censendum esse existimo. A quo enim
contra illud genus hominum, quod in alienis est Lynx,
& accutum, in suis stupidum & talpa, præsidium aut
certiùs aut firmiùs Lucubrationes meæ habeant?
quà ab his, quorum virtute, sapientiâ, & consilio suas
aliquando est defensura & firmatura Patria liberta-
tes. Deinde verò cui potiùs alteri animi ingenij &
studij mei pignus offeram? quàm vobis, qui has ipsas
Præceptiones nunc calamis, nunc auribus diligentissi-
mè excipiebatis quem, inquam, alium munere isto in-
sequar? quàm Vos ipsos, qui quasi tesseræ signo audito,
clarissimos Græciæ Heroas imitati ad rapiendum Sa-
pientiæ & Virtutum omnium vellus aureum, ad Aca-
demiam istam frequentissimi confluxistis, fidemq; at
amorem Vestrum Maioribus non dissimilem, posteris
imitandum ac perpetuò conservandum in primævam
istius Regni inclyti Scholam sic declarâstis, vt Æmula-
tio callida vos videns, & invidens, etiam nunc inge-
miscat: Academia verò benignissima Mater volu-
ptate & lætitia perfusa maxima, meritò triumphare
videatur. Mille etenim septa periculis, & infinitis
oppugnari cœpta artibus, en quæ & quod apud se habet
doposita Reipublicæ Cimelia! O felicem tuam Magne

NOVVODVVORSKI *Palæstram, quam tanta Patriæ pignora & germina cum alia lectissima Iuventute tam numeroso atq; copioso celebrant conventu, felicem tuum Helicona, felicissimam fundationem & liberalitatem Cogitate* Illustrissimi Iuvenes *quid sibi sera ætas & progenies censebit esse faciendum, quum Vos tot, tales, tantos, tantorumq; Heroum Filios, intra eosdem parietes, intra vnius anni curriculum, iisdem diebus, immò iisdem ferè horis me Præceptore vsos fuisse videbit, quàm se facilem & morigeram Docentium voluntati præbebit ac permittet: quum Vos præceptis & admonitionibus meis alacres paruisse; animosq; Vestros subesse nescios, in libertate & ad libertatem natos, libere educatos, atq; libertati traditos, cum magna animi promptitudine voci meæ Vos submisisse & subiecisse cognoscet, quanto cum studio & alacritate honestissimas artes amplectetur, & tractabit: quum hoc meum Vestrorum laborum, certaminum, diligentiæ, & tam ad Studia, quàm ad pietatem maximi feruoris testimonium sibi ob oculos positum inspiciet, & diligentiùs intuebitur. quàm concordiæ amans, quàm amicitiæ & mutuorum officiorũ studiosa & esse & videri contendet: quum hanc Vestram, quam colitis, benevolentiam & incredibilem animorum confessionem Vos semper fouisse atq; aluisse leget, audiet, mirabitur. Quanta deniq; frequentia has Athenas petet, & ad hunc virtuti ac Sapientiæ deuotum, consecratumq; fontem sitim suam expletura accurret quam præter Vos ipsos, alios quoq;* Illustrissi-

mos,

mos, Magnificos ac Generoſos DD. *magnarum*
Familiarum præclariſſima Lumina & Academiæ no-
ſtræ ſplendidiſſima Ornamenta, vno eodemq́; tempore
ad ejuſdem aquæ lene caput ſacræ membra ſtra-
tos magnam partē ſemper de die ſolido dem-
pſiſſe *commemorabit, quum ſcilicet* LVCAM COR-
NELIVM CHMIELECKI, Palat. Kiouienſ.
HIERONYMVM POLVBINSKI, Palatin.
Parnauienſ. VLADISLAVM ZIELENSKI.
Caſtell. Płoc. CHRISTOPHORVM GIZI-
CKI, Caſtell Czern. LAVRENTIVM GEM-
BICKI, Caſtell. Rogoz. IOANNEM TAR-
NOVVSKI, Comitem à Tarnovv, Caſtell. Zarn.
STEPHANUM LESNIOVVSKI, Caſtell.
Czechouienſ. STANISLAVM PAC, Supremi
M. D. L. Theſaurarij Filium, CHRISTOPHO-
RVM ROZDRAZEVVSKI, Comitem in Ro-
zdrazevv. THEODATUM OGINSKI, Capit.
Rohaczeuienſ. M. D. L. Vexillif. NICOLAVM
SAPIEHA, Capit. wilkinenſ. ANDREAM
à Koniecpoie KONIECPOLSKI. NICO-
LAVM CZVRYLO. STANISLAVM WI-
CHKOVVSKI, *quibus ſub* Excell D. Magiſtro,
DANIELE OTRĘBOSZ *Pöetices ſtudio indul-*
gere & operari placuit. LVCAM KRETKOVVSKI
Caſtell. Breſcenſ. IGNACIVM ROXICKI,
Caſtell. Potanec. CHRISTOPHORVM ZE-
GOCKI, Caſtell. Sremenet. STEPHANVM.
KORYCINSKI, Capit. Oycouienſ. IOAN-

NEM SAPIEHA. STEPHANVM & MARTINVM OBORSKI, Capit. VLADISLAVM de Oporovv MILONSKI. IOANNEM KOSSAKOVVSKI, Capit. Visnens. STEPHANVM & ALBERTVM GAIOVVSKI, *qui se artibus Dialectices & Rhetorices imbuendos ac informandos* Excell. D. Magistro IOACHIMO SPERONOVVICZ *tradiderunt. quum (inquam) hos omnes, alliosq; Nobilitate generis, Familiarum splendore, nobilißimorum Parentum suorum Officijs & Dignitatibus claros atq; conspicuos Adolescentes, qui vobiscum in ijsdem Castris Mineruæ cum sui Nominis laude & gloria immortali nunc militant, illa sera Posteritas in his liminibus constitisse, & in hac Palestra desudâsse meditabitur: quanto desiderio honestißimarum literarum amore inflammata hanc à vobis tritã semitam calcare ardebit: præsertim verò, si adhuc ex vobis omnibus, qui nunc has priuatas Scholas frequentatis, eorum numerum, quos publica Lectoria capere non poßunt, colligere & consequi voluerit; quorum Nomina Virtus eorundem ad seros vsq; transmittet Nepotes. Vos verò ipsi, huic fidelißimæ ac sanctißimæ Parenti, quæ Vos Filios suos* sicut novellas Oliuarum in circuitu mensæ suæ *pietatis ac literarum simul studijs instituit ac imbuit; quàm iucundam Nominis Vestri memoriam sitis relicturi; quæ ab ea beneficia vitæq; præsidia ac ornamenta accipiatis, tum quoq; quid illi vicißim tanquam Matri & Altrici beneficentißimæ perpetuò debeatis: tantò diligentiùs*

cogi-

cogitabitis ac ſæpiùs meditabimini; quantò è doctiſſimorum grauiſſimorumq́; hominum numero plures reperiuntur, qui vnumquemq́; Veſtrûm Reip. optimum Ciuem & peruigilem tutorem, Eccleſiæ Orthodoxæ propugnatorem acerrimum, inclytæ huius Vniuerſitatis perpetuum Amicum & Fautorem & eſſe dicunt, & fore ominantur. Quorum quidem ego omnia acclamatione fauſta & voto ſincero excipiens, illud vobis medullitùs exopto, vt Seren. *ac* Potentiſſ. VLADISLAO IV. *cui ſit fauſtum & felix quàm diutiſſimè imperium, ad gubernacula Reip. ſedente, virtute Veſtram ætatem præeuntes, non tantùm Deo laudi & gloriæ, Regno Poloniæ ſplendori, Illuſtrib. Parentibus voluptati, magnis atq́; fundatiſſimis Familijs Veſtris decori & ornamento omnes creſcatis: verùm etiam Patriæ & quorumvis optimorum votis ſatisfacientes, ac ſummam eorum ſpem de vobis conceptam ſuperantes, Maiorum Veſtrorum honores & loca, quæ vos expectant, quamprimùm & quam feliciſſimè occupetis: vt ſic ex inſtitutionis bonæ ſeminibus, atq́; hac animorum Veſtrorum recentium tanquam novalium agrorum diligenti & fideli cultura, virtutum ac doctrinæ politioris fruges in Patriam ornandam & iuuandam vberrimæ effundantur. Hoc ego vobis voveo, hoc Mater Academia precatur, hoc ipſa chariſſima Patria Veſtram indolem perſpiciens atq́; ſecum tacita perpendens pollicetur. Valete.*

Cracouiæ 4. Calendas Iulij, Anno à Partu Virginis, 1634.

ODE

ODE
DICOLOS TETRASTROPHOS
Nobili & Excellenti
M. LVCÆ PIOTROWSKI,
Auctori Grammaticæ:
A
M. DANIELE OTRĘBOSZ, Coll. Min.

Ræclarum celebris PODLACHIÆ decùs
PIOTROWSKI, proprio lumine qui tuo
Splendescis, proauos & memoras diu
Claros ordine perpeti.
Felici rutilam prodeat omine,
In lucem ingenij Progenies tui;
Quam non imber edax, non Aquilo impotens
Tollet, vel fuga temporum.
Vir doctus Patriæ est murus aheneus,
Hostem non metuit, sed latus obsidet
Ictus ac remouet fortiùs asperos
Duro Victor ab impetu.
Magnis sæpè viris munera Palladis
Dantur, quæ capiunt, vt decet optimo
Vultu, Num viridis, tempora quæ tegit,
Non est luminibus benè
Laurus digna tuis? Aspice quot nitent
Ornati Iuuenes moribus arteque?
Qui dulci Patriæ tempore mobili.
Crescent fulgida Lumina.
Quis nolit Patriam Filius impiger,
Musâ doctiloquâ cernere splendidam:
Et munire sui dotibus ingenI
Contra barbariem feram.
LVCA consilium condere si meum
Læto non renuis pectore, si libet
In lucem ire meis carminibus citò
Lucem nec tenebris dare.
Libros in tenebris non teneas tuos,
Qui noscat celebris carmina Pyndari?
Qui clari videat Virgilij decus?
Si tanti lateant viri.

AD

Nobilem & Excellentem

M. LVCAM PIOTROWSKI,

Auctorem Grammaticæ.

M. IOACHIMVS SPERNOWICZ, Coll. Min.

LVCA Dædaleæ Magister artis
Auctor: quâ teneram fide iuuentam
Forme, en labor iste comprobabit;
Pernox, perditus, ac bonis probandus.
Hoc te docta Minerva voce castâ
Desponsat sibi, mente castiorem
Sponsum, docte Magister, hoc benigna
Mater, post alios magis fouebit.
LVCA Dædaleâ Magister arte
Præstans, conspicui decor laboris;
Te virtus decoret bonis honoris.
Artis Grammaticæ bonum Magistrum,
Promptum, perspicuum, grauem Magistrum.
Qui felix grauium rudis iuuentæ
Errorum perimis docendo monstra.
LVCA delicium Parentis almæ
Luces lumine mentis, artis, oris,
Ac lucens bonus omnibus sub oris
Regni, viue diu rogat Minerua,
LVCA Dædalei Magister ausus.

Idem ad Polonam IUVENTUTEM.

HVc agite ô Pueri Generosæ florida stirpis
Germina felici deproperate gradu.
Quo potuit studio, vester monumenta Magister
Grammaticæ, docili nexuit ecce manu.
Queis celeres teneram formetis rite Iuuentam.
Dogmata discipulis tradit amica suis.
Quin potius toti præbet noua munera Regno,
Siue antiqua nouo prodita ab ingenio.
Ocyus huc animos igitur præclara Polona
Spes Patriæ aduerte, & dona Datoris ama.

M. GA-

M. GASPARUS GELASINUS. Leopolienſ.

In Grammat. Excellentiſſ. Collegæ ſui.

PArue quid in lucem profers dic quæſo libelle?
Artis primæuæ dogmata culta fero.
Quid noui in hoc ſtudio? res eſt antiqua, quid inde,
Aſt nouus eſt auctor, mens nova, & ordo novus:
Quiſnam Auctor? LVCAS PIOTROWSKI, pectore toto
Maxima qui cunctis commoda ferre cupit.
Quæ mens auctoris? ſtudioſas ducere mentes
Vt poſſint rectis promere verba modis,
Ordo quis & Methodus? facilis, breuis, obuia, prompta,
Sufficiens, qualem noſtra Iuuenta cupit.
Ergo quid inde boni, iam cernis, Lector amice,
Nobilis eſt Auctor, nobile dogma ſerit.

In Gramm. Nobilis & Excellentiſſ.

M. LUCÆ PIOTROWSKI

THOMAS CZYCHRZYNSKI, *Art. & Philoſoph. Bacc. Schola Elementorum Præſid.*

PLurima Grammatices exſtant monumenta Priorum
Vnum PIOTROWSKI, ſed mage præſtat opus,
Singula ſic etenim Prudens Præcepta Magiſter
Strinxi debeat vt ſolus vbique legi.
Ordine tam ſuaui, ſermoneque ſimplice purus,
Vt Tyro vel per ſe diſcere cuncta queat.

Idem Nomine IUVENTUTIS.

LVCA *Caſtalidum decus, & lux grata Sororum,*
LVCA *Iunoſiæ pulcra Propago Domus.*
Tot tribuant ſuperi tibi, quot tu Munera Nobis
Præſtas, optamus Nos Studioſa cohors.
Sic vireas renouans vetera, vt renouetur in æuum,
Antiquis maior laus tua GRAMMATICIS.
Augur ego ſemper lingua reſonante novella,
Stemma tuum tecum laus ſuper aſtra vehet.

AD

AD LECTOREM.

Antiqua GRAMMATICORVM *Præcepta nouis induta formis, & ad breuiorem, conuenientioremque ordinem & Methodum reuocata pro communi teneræ ætatis vtilitate, & scribere & proferre, nemo quempiam Lector beneuole vetabit, aut ægrè ferre videbitur: nisi is, qui nec à se, nec ab vllo alio in quemquam vel minima vellet commoda deriuari. Vnde & tu minimè hoc meum nireris consilium, qui in tanta præstantissimorum Auctorum frequentia publico Iuuentutis bono per me consultum esse cupiens; hasce meas de puro & emendato sermone audeo euulgare Institutiones, n quibus quid tradatur, ex Synopsi cuilibet Libro à fronte præmissa addisces. Porrò vt hæc ieiuna Grammatices Præcepta citiùs à Tyronibus intelligantur, eorumque memoriæ altiùs imprimantur, scias me eandem rem iisdem verbis, vbi erat possibile, idque simplicissimis, expressisse: vt apparet ex Libro 1. & 2. itemque ex Tabulis iis, quas n Numeros & Regulas dispertiui. Vbi verba à principio Tabulæ posita, duabus, tribus, & aliquando pluribus conueniunt Regulis, quæ quidem magna laboris parte puerum leuabunt: Sic etenim, si vnam didicerit Regulam, alterius quoque iam mediam partem didicisse & n explicatione intellexisse videbitur: vnde verba talia toties erunt iteranda quot habebuntur Regulæ. Præcepta præcipua & magis necessaria maioribus Characteribus ideò sunt impressa, vt hæc sola à principio Tyronibus proponantur, & maiore quidem Charactere minorem tum Etymologiam, tum Syntaxin volui complecti, minutiore verò Maiorem. Accentum pollisyllabis addidi vocibus, vt rectam maturo tempore pronunciationē Tyrones condiscant, quamquam is in nonnullis locis contra meam voluntatem nunc est prætermissus, Admonitiones & Annotationes longiores nullibi sunt reitandæ. Titulos immo etiam chartas habeat Tyro numeratas, ita nim, quid quoque loco tradatur & nosse & cito inuenire poterit, exio Nominum vt per Regulas casuum fiat, diligenter curetur. uæ verò nunc vltrò sunt suppressa, alias (si videbitur) vt adsint rabo; tum quoque & alia, quæ profectui Puerorum proficua adrtam. Cæterum si alicubi tuæ L. C. non satisfacio voluntati, ha- à ratione tum ætatis, tum ingenij, maximè verò aliarum occutionum mearum benignum te mihi hâc vice & beneuolum præ- e non grauaberis: tot enim hic non modo Præcepta; verùm etiam dubia & opiniones reperiuntur: vt difficilè sit, non minùs ea enumerare, quàm tutiorem partem eligere. Quod si autem æ laboris mei Primitiæ feliciter cesserint. aliquid aliud à nobis. Nobilissima Iuuentus Deo fauente poterit expectare. Vale.*

Errores, quos hîc aliena errauit manus, quiſque pro ſuo in nos bon affectu corrigat, oramus.

GRAMMATICARVM INSTITVTIONVM

LIBER I.

DE PRIMIS GRAMMATICÆ RVDIMENTIS.

VBI PRO TENELLIS PVERORUM Ingenijs generaliora tantùm Etymologiæ Præcepta: vnà cum Declinationum ac Conjugationum Formulis atq; Exemplis traduntur.

RAM: INSTITVTIONVM
LIBERI.
DE PRIMIS GRAMMATICÆ RVDIMENTIS.

QVID EST GRAMMATICA? *Est ars, quæ docet benè loqui, benè scribere, & benè pronuntiare.*

..t sunt Partes Grammaticæ? *Quatuor : Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosodia.*

..id
1. Orthographia? *Est pars Grammáticæ, quæ docet rectè scribere.*
2. Etymologia? *Est pars Grammáticæ, quæ docet voces formare seu infléctere, & earum Accidéntia cognóscere.*
3. Syntaxis? *Est pars Grammáticæ, quæ docet duas vel plures voces inter se rectè coniungere.*
4. Prosodia? *Est pars Grammáticæ, in qua Syllabarum Quantitas, Pedes Métrici, Carminum Genera & Accidéntia traduntur.*

DE LITERIS.

..iot ..nt
1. Literæ? *Viginti tres :* A b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.
2. Vocales? *Sex :* A e i o u y.
3. Consonantes? *Sexdecim, scilicet omnes Literæ præter vocales & literam* h.

..v *sunt Consonantes in istis Syllabis,* Ia, ie, ij, io, iu. Va, ve, vi, vo, vu. *Vt* Iane, Valentine, veni, vide, volatus, vulturum.

..uid ex
1. Vocálibus? *Diphthongi quatuor :* æ, œ, au, eu. *vt* æs, pœna, aurum, euge.
2. Literis? *Syllaba, ut* Ma, ri, a. Vir, go.
3. Syllabis? *Voces, vt* Maria. Virgo.
4. Vócibus? *Oratio, vt* Maria est Virgo & Mater Dei.

Partes Orationis.

1. Quot sunt? *Octo*: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjúnctio, Præpositio, Interjectio.
2. Quotuplices sunt? *Duplices*: Declinábiles, & indeclinábiles.
3. Declinábiles quot sunt? *Quátuor*: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium. (Cur dicuntur Declinábiles. *Quia in fine suas terminationes variare possunt.*)
4. Indeclinábiles quot sunt? *Quátuor*: Adverbium, Conjunctio, Præpositio, Interjectio. (Cur dicuntur Indeclinábiles. *Quia in fine suas terminationes variare non possunt.*)

DE NOMINE.

Quid est Nomen? *Est vox, per Casus declinábilis, rem, tempore significans, ut* Deus, Angelus, homo.

Quótuplex est Nomen?

1. *Duplex*: Substantiuum & Adjectiuum.
2. Substantiuum? *Duplex*: *Proprium & Appellatiuum.*
3. Adiectiuum? *Duplex*: *Comparábile & Incomparábile.*
4. Adiectiuum Comparábile & Incomparabile? *Triplex*: *Vnius terminationis, duarum terminationum, trium terminationum.*

Quid est Nomen Substantiuum? *Quod tres articulos* hic, hæc, hoc, *simul habère non potest, ut* Fenestra, felix.

Quid est Nomen Adiectiuum? *Quod tres articulos* hic, hæc, hoc, *simul habère potest, vt* Bonus, albus.

Qu

Quid est Nomen

1. Proprium? *Quod vni rei tantùm propriè conuenit,* vt Paulus, Cracovia, Rossia.
2. Appellatiuum? *Quod multis conuenire potest,* vt Homo, Vrbs, Régio.
3. Comparábile? *Cujus significátio augeri vel minui potest,* vt Magnus, major, maximus.
4. Incõparábile? *Cujus significatio nec augeri nec minui potest,* vt aureus, régius, cœlestis.
5. Vnius terminationis? *Quod vnam habet terminationem,* vt hic hæc hoc audax, felix.
6. Duarum terminationum? *Quod duas habet terminationes,* vt fortis, forte.
7. Trium terminationum? *Quod tres habet terminationes,* vt bonus, bona, bonum.

Quot sunt Nóminum

1. Accidéntia? *Sex:* Figura, Spécies, Genus, Declinatio, Númerus, Casus. (Comparátio his ádditur; *sed hæc soli Adjectivo comparabili conuenit.*)
2. Figuræ? *Tres:* Simplex, *vt parabilis,* Compósita, *vt comparábilis,* Decompósita, *ut incomparábilis.*
3. Species? *Duæ:* Primitiva, *vt Aurum, Rex,* Deriuatiua. *vt aureus, régius.*
4. Génera? *Sex:* Masculinum, Femininum, Néutrum, Omne, Commune, Dúbium.
Epicœnum *sub* Masculino *vel* Feminino *continetur.*
5. Declinationes? *Quinque:* Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta.
6. Numeri? *Duo:* Singularis, *vt Vir, Puer.* Pluralis, *vt Viri, Pueri.*
7. Casus? *Sex:* Nominativus, Genitiuus, Datiuus, Accusativus, Vocatiuus, Ablatiuus.

Quod Nomen est Géneris	Masculini?	Cui præponitur in Nominatino	hic, *vt* hic Vir.
	Femini?		hæc, *vt* hæc *Mulie*
	Neutri?		hoc, *vt* hoc *anima*
	Omnis?		hic hæc hoc *auda*
	Communis?		hic, *&* hæc *fortis.*
	Dubij?		hic, *vel* hæc *dies.*

DE COMPARATIONE.

Quæ Nomina comparántur? *Sola Adiectiua, quoru significatio augeri vel minui potest, vt* Magnus, maior maximus. Parvus, minor, minimus.

Quot sunt Gradus comparátionis? *Tres*: Positiuus, Comparátiuus, Superlatiuus.

Comparátiuus quot habet Terminationes? *Duas*: Or *&* Vs, *sub prima est Géneris Communis, sub secunda, Néutri, & sub vtraq; est tértiæ Déclinationis, vt* hic *&* hæc gráuior, *&* hoc gráuius.

Superlatiuꝰ quot habet terminationes? *Vnam generale, mus, & tres speciales præcipuas* { Simus, *vt Doctissimus.* Rimus, *vt Nigérrimus.* Limus, *vt Humillimus.* }

Quótuplex est Comparátio? *Duplex*: Regularis *&* Irregularis.

DE COMPARATIONE REGVLARI.

Quid est Comparátio Regularis? *Quando & Comparatiuus & Superlatiuus, vel saltem vnus eorum à Positiu formatur.*

Vnde formatur Comparátiuus? *A Genitiuo vel Datiu Positiui desinente in* i, *addita syllabá* Or *&* Vs; *vt ab* Amicus amici, *fit* amicior amicus, â Felix felicis felici, *fit* felicior felicius.

Vnd

Vnde formatur Superlatiuus? *A Genitiuo Positiui addito* ſſimus *vel* ſimus, *vt à* Doctus docti, *fit* doctiſſimus, *ab* audax audacis, *fit* audaciſſimus.

Quótuplex eſt Compáratio Regularis? *Triplex*: Abundans, Defectiua, *&* Media, *id eſt, nec* Abundans, *nec* Defectiua.

Quid eſt Compáratio Media? *Quando Adiectiuum Comparabile vnum tantúm habet Poſitiuum, vnum Comparatiuum, & vnum Superlatiuum, neq; vllo ex ipſis deficit.*

Exemplvm.

Vervs quali Comparátione comparatur? *Regulari*, Quali Regulari? *Media*: Cómpara.

In Génere Maſculino.

In Gradu	Poſitiuo,	*Hic Verus, ri.*
	Comparatiuo,	*Hic Verior, oris.*
	Superlatiuo,	*Hic Veriſſimus, mi.*

In Génere Feminino.

In Gradu	Poſitiuo,	*Hæc Vera, ræ.*
	Comparatiuo,	*Hæc Vérior, oris.*
	Superlatiuo,	*Hæc Veriſſima, mæ.*

In Génere Neutro.

In Gradu	Poſitiuo,	*Hoc Verum, ri.*
	Comparatiuo,	*Hoc Verius, oris.*
	Superlatiuo.	*Hoc Veriſſimum, mi.*

Siue etiam hoc modo.

In Génere	Maſculino,	*Hic Verus, vérior, veriſſimus,*
	Feminino,	*Hæc Vera, vérior, veriſſima,*
	Néutro,	*Hoc Verum, vérius, veriſſimum.*

Seu denique ſic.

Hic Verus, vérior, veriſſimus. Hæc Vera, vérior, veriſſima. Hoc Hoc Verum, vérius, veriſſimum.

DE COMPARATIONE IRREGVLARI.

Quid eſt Comparátio Irregularis? *Quando nec Comparatiuus, nec Superlatiuus à Poſitiuo formatur.*

Quot ſunt Adiectiua, quæ irreguláriter comparantur? *Quinque iſta: Bonus, malus, magnus, paruus, multus.*

Cómpara *Bonus.*

In Génere	Maſculino,	*Bonus*	*mélior,*	*óptimus.*
	Feminino,	*Bona,*	*mélior,*	*optima.*
	Néutro,	*Bonum,*	*mélius,*	*óptimum.*
In Génere	Maſculino	*Malus,*	*peior,*	*péſſimus.*
	Feminino,	*Mala,*	*peior,*	*peſſima.*
	Néutro,	*Malum,*	*peius.*	*péſſimum.*
In Génere	Maſculino,	*Magnus,*	*maior,*	*máximus,*
	Feminino,	*Magna,*	*maior,*	*maxima,*
	Néutro,	*Magnum,*	*maius,*	*máximum.*
In Génere	Maſculino,	*Paruus,*	*minor,*	*minimus,*
	Feminino,	*Parua,*	*minor,*	*minima.*
	Néutro,	*Paruum,*	*minus,*	*minimum.*
In Génere	Maſculino,	*Multus,*	---	*plúrimus.*
	Feminino,	*Multa,*	---	*plúrima.*
	Néutro,	*Multum,*	*plus,*	*plúrimum.*

Admonitio, *Generales Caſuum in quauis Declinatione Terminationes ex ſequentibus Schematiſmis, ſeu Formulis cognoſcentur. Porrò Aſteriſcus ſeu ſtellula nonnullis Caſibus in his Formulis appoſita, docet & admonet Caſus iſtos, qui Aſteriſco notantur in quibusdam Nominibus aliter, quàm in Fórmula exprimitur, eſſe formandos: iſta autem Nomina in Libro Secundo, eâ pagina, quæ in margine eſt ſcripta, quærere oportebit.*

Primæ Declinationis Fórmula.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi:	a,	as,	es,	e,	am,	
Genit:	æ, ✠	æ,	æ,	es,	æ,	
Datiu:	æ, ✠	æ,	æ,	e,	æ,	Pag. 152.
Accuſ:	am,	an, am,	en, em,	en,	am,	
Vocat:	a,	a,	e,	e,	am,	
Ablat:	a,	a,	e,	e,	am,	

NVMERO PLVRALI.

Nomi:	æ,	æ,	æ,	æ,	æ,	
Genit:	arum,	arum,	arum,	arum,	arum,	
Datiu:	is, ✠	is,	is,	is,	is,	Pag. 153.
Accuſ:	as,	as,	as,	as,	as,	
Vocat:	æ,	æ,	æ,	æ,	æ,	
Ablat:	is, ✠	is,	is,	is,	is,	

Secundæ Declinationis Fórmula.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi:	er,	ir,	ur,	um,	us,	eus,	
Genit:	i,	i,	i,	i,	i, ✠	i, ✠	
Datiu:	o,	o,	o,	o,	o, ✠	o,	Pag.
Accuſ:	um,	um,	um,	um,	um,	um, a.	155.
Vocat:	er,	ir,	ur,	[illegible]	e, ✠	eu,	
Ablat:	o,	o,	o,	o,	o,	o,	

NVMERO PLVRALI.

Nomi:	i,	i,	i,	a,	i,	i,
Genit:	orum,	orum,	orum,	orum,	orum,	orum,
Datiu:	is,	is,	is,	is,	is,	is,
Accuſ:	os,	os,	os,	a,	os,	os,
Vocat:	i,	i,	i,	a,	i,	i,
Ablat:	is,	is,	is,	is,	is,	is,

Tertiæ Declinationis Fórmula.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi:	a,	e,	o, l, n, r, s, x.	
Genit:	tis *Vel* tos,	is,	is, ✠✠	*Pag.* 157. *ad* 170.
Datiu:	ti,	i,	i,	
Accus:	a,	e,	em, *b* *b*	*Pag.* 170.
Vocat:	a,	e,	*similis Nominatiuo.*	
Ablat:	te,	i,	e. ✠✠	*Pag.* 171.

NVMERO PLVRALI.

Nomi:	ta,	ia,	es, *b*	
Genit:	tum *Vel* ton,	ium,	um, ✠✠	*Pag.* 172
Datiu:	tis *Vel* ibus,	ibus,	ibus,	
Accus:	ta,	ia,	es, *b* *b*	*Pag.* 173.
Vocat:	ta,	ia,	es, *b*	
Ablat:	tis *Vel* ibus,	ibus,	ibus.	

Quartæ Declinationis Fórmula.

NVM: SINGVL:

Nomi:	us,	u,
Genit:	us,	u,
Datiu:	ui,	u,
Accus:	um,	u,
Vocat:	us,	u,
Ablat:	u,	u,

NVM: PLVRALI.

Nomi:	us,	ua,	
Genit:	uum,	uum,	
Datiu:	ibus, ✠	ibus, ✠	
Accus:	us,	ua, ✠	174.
Vocat:	us,	ua,	
Ablat:	ibus, ✠	ibus ✠	

Quintæ Declinationis Fórmula.

NVM: SINGVL:

Nomi:	es,
Genit:	ei,
Datiu:	ei,
Accus:	em,
Vocat:	es,
Ablat:	e.

NVM: PLVRALI.

Nomi:	es,
Genit:	erum,
Datiu:	ebus,
Accus:	es,
Vocat:	es,
Ablat:	ebus.

PRIMA DECLINATIO.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hic*	Poëta	Æneas	Anchiſes,
Genit: *huius*	Poëtæ	Æneæ	Anchiſe,
Datiu: *huic*	Poëtæ	Æneæ	Anchiſæ,
Accuſ: *hunc*	Poëtam	Ænean	Anchiſen,
Vocat: *ô*	Poëta	Ænea	Anchiſe, a
Ablat: *ab hoc*	Poëta	Ænea	Anchiſe, a

Propria etiam in Plural iuxta quoſdam declinantur.

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hi*	Poëtæ	Æneæ	Anchiſæ,
Genit: *horum*	Poëtarum	Ænearum	Anchiſarum;
Datiu: *his*	Poëtis	Æneis	Anchiſis,
Accuſ: *hos*	Poëtas,	Æneas	Anchiſas,
Vocat: *ô*	Poëtæ	Æneæ	Anchiſæ,
Ablat: *ab his*	Poëtis	Æneis	Anchiſis.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hæc*	Via	Dea	Vna	Ode,
Genit: *huius*	Viæ	Deæ	Vnius	Odes,
Datiu: *huic*	Viæ	Deæ	Vni	Ode,
Accuſ: *hanc*	Viam	Deam	Vnam	Oden,
Vocat: *ô*	Via	Dea	Vna	Ode,
Ablat: *ab hac*	Via	Dea	Vna	Ode.

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hæ*	Viæ	Deæ	Vnæ	Odæ,
Genit: *harum*	Viarum	Dearum	Vnarum	Odarum
Datiu: *his*	Vijs	Deabus	Vnis	Odis,
Accuſ: *has*	Vias	Deas	Vnas	Odas,
Vocat: *ô*	Viæ	Deæ	Vnæ	Odæ,
Ablat: *ab his*	Vijs	Deabus	Vnis	Odis.

SECVN

SECVNDA DECLINATIO.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hic*	Dóminus	Thydeus	Vnus,
Genit: *huius*	Dómini	Thydei	Vnius,
Datiu: *huic*	Dómino	Thydeo	Vni,
Accuſ: *hunc*	Dóminum	Thydeum, a	Vnum,
Vocat: *ô*	Dómine	Thydeu	Vne,
Ablat: *ab hoc*	Dómino	Thydeo	Vno,

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hi*	Dómini	Thydei	Vni,
Genit: *horum*	Dóminorum	Thydeorum	Vnorum,
Datiu: *his*	Dóminis	Thydeis	Vnis,
Accuſ: *hos*	Dóminos	Thydeos	Vnos,
Vocat: *ô*	Dómini	Thydei	Vni,
Ablat: *ab his*	Dóminis	Thydeis	Vnis.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hic*	Vir	Liber	Púer,
Genit: *hujus*	Viri	Libri	Púeri,
Datiu: *huic*	Viro	Libro	Púero,
Accuſ: *hunc*	Virum	Librum	Púerum,
Vocat: *ô*	Vir	Liber	Púer,
Ablat: *ab hoc*	Viro	Libro	Púero.

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hi*	Viri	Libri	Púeri,
Genit: *horum*	Virorum	Librorum	Púerorum,
Datiu: *his*	Viris	Libris	Púeris,
Accuſ: *hos*	Viros	Libros	Púeros,
Vocat: *ô*	Viri	Libri	Púeri,
Ablat: *ab his*	Viris	Libris	Púeris.

NVME-

Numero Sing

Nominatiuo	*Hæc*	Fagus	[illegible]
Genitiuo	*hujus*	Fagi	[illegible]
Datiuo	*huic*	Fago	[illegible]
Accusatiuo	*hanc*	Fagum	…ongum,
Vocatiuo	*ô*	Fage	Diphthónge,
Ablatiuo	*ab hac*	Fagò	Diphthóngo.

Numero Plvrali.

Nominatiuo	*Hæ*	Fagi	Diphthóngi,
Genitiuo	*harum*	Fagorum	Diphthóngorum,
Datiuo	*his*	Fagis	Diphthóngis,
Accusatiuo	*has*	Fagos	Diphthóngos,
Vocatiuo	*ô*	Fagi	Diphthóngi,
Ablatiuo	*ab his*	Fagis	Diphthóngis.

Numero Singvlari.

Nomi:	*Hoc*	Scamnum	Vnum	Schólion *vel* u:
Genit:	*hujus*	Scamni	Vnius	Schólij,
Datiu:	*huic*	Scamno	Vni	Schólio,
Accus:	*hoc*	Scamnum	Vnum	Schólion *vel* u
Vocat:	*ô*	Scamnum	Vnum	Schólion *vel* u
Ablat:	*ab hoc*	Scamno	Vno	Schólio.

Numero Plvrali.

Nomi:	*Hæc*	Scamna	Vna	Schólia,
Genit:	*horum*	Scamnorum	Vnorum	Schóliorum,
Datiu:	*his*	Scamnis	Vnis	Schólijs,
Accus:	*hæc*	Scamna	Vna	Schólia,
Vocat:	*ô*	Scamna	Vna	Schólia,
Ablat:	*ab his*	Scamnis	Vnis	Schólijs.

DECLINATIO.

SINGVLARI.

Nomi: [illegible]	[illegible]	Delphin,
Genit: hu[illegible]	[illegible]s	Delphinis *vel* Delphinos,
Datiu: huic	[illegible]pori	Delphini,
Accuſ: hunc	Léporem	Delphinem *vel* Delphina,
Vocat: ô	Lépus	Delphin,
Ablat: ab hoc	Lepore	Delphine.

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hi*	Lépores	Delphines,
Genit: *horum*	Léporum	Delphinum *vel*Delphinon,
Datiu: *his*	Léporibus	Delphinibus,
Accuſ: *hos*	Lépores	Delphines *vel* Delphinas,
Vocat: *ô*	Lépores	Delphines.
Ablat: *ab his*	Léporibus	Delphinibus.

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hæc*	Ratio	Vis	Nauis,
Genit: *huius*	Rationis	Vis	Nauis,
Datiu: *huic*	Rationi	Vi	Naui,
Accuſ: *hanc*	Rationem	Vim	Nauim *vel* em,
Vocat: *ô*	Ratio	Vis	Navis,
Ablat: *ab hac*	Ratione	Vi	Naui *vel* e.

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hæ*	Rationes	Vires	Naues,
Genit: *harum*	Rationum	Virium	Nauium,
Datiu: *his*	Rationibus	Viribus	Nauibus,
Accuſ: *has*	Rationes	Vires	Naues,
Vocat: *ô*	Rationes	Vires	Naues,
Ablat: *ab his*	Rationibus	Viribus	Nauibus.

NVME-

Nvmero Singvlari.

Nomi: *Hæc*	Icon	Phrasis,
Genit: *huius*	Iconis *vel* os	Phrasis *vel* eos *vel* ios,
Datiu: *huic*	Iconi	Phrasi,
Accus: *hanc*	Iconem *vel* a	Phrasim *vel* in
Vocat: *ô*	Icon	Phrasis,
Ablat: *ab hac*	Icone	Phrasi.

Nvmero Plvrali.

Nomi: *Hæ*	Icones	Phrases,
Genit: *harum*	Iconum *vel* on	Phrásium *vel* on
Datiu: *his*	Icónibus	Phrasibus,
Accus: *has*	Icones *vel* as	Phrases,
Vocat: *ô*	Icones	Phrases,
Ablat: *ab his*	Iconibus	Phrásibus.

Nvmero Singvliri.

Nomi: *Hoc*	Cómma	Animal	Móly,
Genit: *huius*	Cómmatis	Animalis	Mólyis *vel* os,
Datiu: *huic*	Cómmati	Animali	Mólyi,
Accus: *hoc*	Cómma	Animal	Móly,
Vocat: *ô*	Cómma	Animal	Móly,
Ablat: *ab hoc*	Cómmate	Animali	Mólye.

Nvmero Plvrali.

Nomi: *Hæc*	Cómmata	Animália	Mólya,
Genit: *horum*	Cómmatum	Animálium	Mólyũ *vel* on,
Datiu: *his*	Cómmatibꝰ	Animalibꝰ	Mólybus,
Accus: *hæc*	Cómmata	Animália	Mólya,
Vocat: *ô*	Cómmata	Animália	Mólya,
Ablat: *ab his*	Cómmatibꝰ	Animalibꝰ	Mólybus.

Nvme-

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hoc*	Témpus	Graue	Gráuius,
Genit: *huius*	Témporis	Grauis	Gráuioris,
Datiu: *huic*	Témpori	Graui	Gráuiori,
Accus: *hoc*	Témpus	Graue	Gráuius,
Vocat. *ô*	Témpus	Gráue	Gráuius,
Abl: *ab hoc*	Témpore	Graui	Gráuiore *v*

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hæc*	Témpora	Gráuia	Grauiora,
Genit: *horum*	Témporum	Gráuium	Grauiorum,
Datiu: *his*	Tempóribus	Grávibus	Grauioribus,
Accus: *hæc*	Témpora	Gráuia	Graviora,
Vocat: *ô*	Témpora	Gráuia	Grauiora,
Ablat: *ab his*	Témporibus	Grávibus	Grauioribus,

NVMERO SINGVLARI.

Nomi: *Hic & hæc*	Grauis	Gráuior	Vates,
Genit: *huius*	Grauis	Grauioris	Vatis,
Datiu: *huic*	Graui	Grauiori	Vati,
Accus: *hunc & hanc*	Grauem	Grauiorem	Vatem,
Vocat: *ô*	Grauis,	Grauior	Vates,
Abl: *ab hoc & ab hac*	Graui	Gráuiore, i	Vate.

NVMERO PLVRALI.

Nomi: *Hi & hæ*	Graves	Grauióres	Vates,
Genit: *horum & harũ*	Gráuium	Grauiórum	Vatum,
Datiu: *his*	Gráuibus	Grauióribus	Vatibus,
Accus: *hos & has*	Graues	Grauiores	Vates,
Vocat: *ô*	Graues	Grauiores	Vates,
Ablat: *ab his*	Gráuibus	Grauióribus	Vatibus,

Nvmero Singvlari.

Nomi:	*Hic, Hæc*	Amans,	*Hoc*	Amans,
Genit:	*huius, huius*	Amántis,	*huius*	Amántis,
Datiu:	*huic, huic*	Amánti,	*Huic*	Amánti,
Accus:	*hunc, hanc*	Amantem,	*hoc*	Amans,
Vocat:	*ô, ô*	Amans,	*ô*	Amans,
Ablat:	*ab hoc, ab hac*	Amante *vel* i.	*ab hoc*	Amante *v.* i.

Nvmero Plvrali.

Nomi:	*Hi, Hæ*	Amántes,	*Hæc*	Amántia,
Genit:	*horum, harum*	Amántium,	*horum*	Amántium,
Datiu:	*his, his*	Amántibus,	*his*	Amantibus
Accus:	*hos, has*	Amántes,	*hæc*	Amántia,
Vocat:	*ô, ô*	Amántes,	*ô*	Amántia,
Ablat:	*ab his, ab his*	Amántibus.	*ab his*	Amantibus

Nvmero Singvlari.

Nomi:	*Hic, Hæc*	Felix,	*Hoc*	Felix,
Genit:	*huius, huius*	Felicis,	*huius*	Felicis,
Dátiu:	*huic, huic*	Felici,	*huic*	Felici,
Accus:	*hunc hanc*	Felicem,	*hoc*	Felix,
Vocat:	*ô, ô*	Felix,	*ô*	Felix,
Ablat:	*ab hoc, ab hac*	Felice *vel* i.	*ab hoc*	Felice, *vel* i.

Nvmero Plvrali.

Nomi:	*Hi, Hæ*	Felices,	*Hæc*	Felicia,
Genit:	*horum, harum*	Felicium,	*horum*	Felicium,
Datiu:	*his, his*	Felicibus,	*his*	Felicibus,
Accus:	*hos, has*	Felices,	*hæc*	Felicia,
Vocat:	*ô, ô*	Felices,	*ô*	Felicia,
Ablat:	*ab his; ab his*	Felicibus	*ab his*	Felicibus.

QVARTA DECLINATIO.

Num: Singul:			Num: Plurali.		
Nomi:	*Hic*	Caſus,	Nomi:	*Hi*	Caſus,
Genit:	*huius*	Caſus,	Genit:	*horum*	Caſuum
Dativ:	*huic*	Caſui,	Dativ:	*his*	Caſibus,
Accuſ:	*hunc*	Caſum,	Accuſ:	*hos*	Caſus,
Vocat:	*ô*	Caſus,	Vocat:	*ô*	Caſus,
Ablat:	*ab hoc*	Caſu.	Ablat:	*ab his*	Caſibus,

NVMERO SINGVLARI.

Nominatiuo	*Hæc*	Manus	Domus,
Genitiuo	*huius*	Manus	Domus & Domi,
Datiuo	*huic*	Manui	Domui & Domo,
Accuſatiuo	*hanc*	Manum	Domum,
Vocatiuo	*ô*	Manus	Domus,
Ablatiuo	*ab hac*	Manu	Domo.

NVMERO PLVRALI.

Nominatiuo	*Hæ*	Manus	Domus,
Genitiuo	*harum*	Manuū	Dómuum & Domôrum
Datiuo	*his*	Mánibꝰ	Dómibus,
Accuſatiuo	*has*	Manus	Domus & Domos,
Vocatiuo	*ô*	Manus	Domus,
Ablatiuo	*ab his*	Mánibꝰ	Dómibus.

Num: Singul:			Num: Plurali.		
Nomi:	*Hoc*	Cornu,	Nomi:	*Hæc*	Córnua.
Genit:	*huius*	Cornu,	Genit:	*horum*	Córnuum,
Datiu:	*huic*	Cornu,	Datiu:	*his*	Córnibus,
Accuſ:	*hoc*	Cornu,	Accuſ:	*hæc*	Córnua,
Vocat:	*ô*	Cornu,	Vocat:	*ô*	Córnua,
Ablat:	*ab hoc*	Cornu,	Ablat:	*ab his*	Córnibus,

QVIN

QVINTA DECLINATIO.

NVM: SINGVL:			NVM: PLVRALI.		
Nomi:	*Hæc*	Species,	Nomi:	*Hæ*	Species
Genit:	*huius*	Speciei,	Genit:	*harum*	Speciérum,
Datiu:	*huic*	Speciei,	Datiu.	*his*	Speciebus,
Accuſ:	*hanc*	Spéciem,	Accuſ:	*has*	Species,
Vocat:	*ô*	Spécies	Vocat:	*ô*	Spécie.
Ablat:	*ab hac*	Spécie.	Ablat:	*ab his*	Speciébus.

NVM: SINGVL:			NVM: PLVRALI.		
Nomi	*Hic* vel *Hæc*	Dies,	Nomi:	*Hi*	Dies
Genit:	*huius*	Diei,	Genit:	*horum*	Diérum,
Datiu:	*huic*	Diei,	Datiu:	*his*	Diebus,
Accuſ:	*hunc* vel *hanc*	Diem,	Accuſ:	*hos*	Dies,
Vocat:	*ô*	Dies,	Vocat:	*ô*	Dies,
Ablat:	*ab hoc* vel *hac*	Die.	Ablat:	*ab his*	Diebus.

Admónitio. *Nihil prius in Grammática Paruulórum ánimis putàmus eſſe inſtillandum: quàm Declinationum ac Coniugationum Exempla: vtpote ea, quæ & Definitionibus, & Diuiſionibus quibúſuis magis neceſſaria, ac frequentiora eſſè videntur. Quod quidem & Quintilianus Inſtitutiónum Oratoriárum Libri I. Cap. 7. his verbis commendat: (Nomina prius declinare & Verba Pueri ſciant: neq; enim áliter ad ſequentium intellectum peruenire poſſunt.) Vnde maximè hîc eorum probàmus conſilium; qui Declinatiónum & Coniugatiónum Exempla primò Tyronibus propónunt ediſcênda; deindè eos ad Definitiónes & Diuiſiónes Grammáticæ ac Pártium Orationis deducunt: item quoq; illorum; qui ubi docuerint Tyrónes Nómina ſeparatim expedite declinare aſſignant illis, Adiectiuum cum Subſtantiuo, vel duo Subſtantiua vnius rei, ſiue fúerint Declinationis eiuſdem, ſiue diuerſa, coniunctim inflectenda, quod in Grádibus etiam Comparationis fieri oportet: at nonniſi, cum, cùm eos in quouis Genere ſeparátim Puer inflectere didicerit.*

Comparátiones per omnes Casus.

NVMERO SINGVLARI.

Nominatiuo	*Hic*	Verus	verior	verissimus.
	Hæc	Vera	verior	verissima.
	Hoc	Verum	verius	verissimum.
Genitiuo	*Huius*	Veri	verioris	verissimi,
	Huius	Veræ	verioris	verissimæ,
	Huius	Veri	verioris.	verissimi,
Datiuo	*Huic*	Vero	veriori	verissimo,
	Huic	Veræ	veriori	verissimæ,
	Huic	Vero	veriori	verissimo.
Accusatiuo	*Hunc*	Verum	veriorem	verissimum,
	Hanc	Veram	veriorem	verissimam,
	Hoc	Verum	verius	verissimum.
Vocatiuo	*ô*	Vere	verior	verissima,
	ô	Vera	verior	verissima,
	ô	Verum	verius	verissimum.
Ablatiuo	*Ab hoc*	Vero	veriore *vel* i	verissimo,
	Ab hac	Vera	veriore *vel* i	verissima,
	Ab hoc	Vero	veriore *vel* i	verissimo.

NVMERO PLVRALI.

Nominatiuo	*Hi*	Veri	veriores	verissimi,
	Hæ	Veræ	veriores	verissimæ,
	Hæc	Vera	veriora	verissima.
Genitiuo	*Horum*	Verorum	veriorum	verissimorum,
	Harum	Verarum	veriorum	verissimarum,
	Horum	Verorum	veriorum	verissimorum.

Datiuo *per omnia Genera*, *His* Veris verioribus verissimis.

Accusatiuo	*Hos*	Veros	veriores	verissimos,
	Has	Veras	veriores	verissimas,
	Hæc	Vera	veriora	verissima.

Vocatiuo *ita vt in* Nominatiuo.

Ablatiuo, *per omnia Genera*, *Ab his* Veris verioribus verissimis.

NV-

Nvmero Singvlari.

Nominatiuo	*Hic*	Acer	acrior	acerrimus,
	Hæc	Acris	acrior	acerrima,
	Hoc	Acre	acrius	acerrimum.
Genitiuo	*Huius*	Acris	acrioris	acerrimi,
	Huius	Acris	acrioris	acerrimæ,
	Huius	Acris	acrioris	acerrimi.
Datiuo	*Huic*	Acri	acriori	acerrimo,
	Huic	Acri	acriori	acerrimæ,
	Huic	Acri	acriori	acerrimo.
Accusatiuo	*Hunc*	Acrem	acriorem	acerrimum,
	Hanc	Acrem	acriorem	acerrimam,
	Hoc	Acre	acrius	acerrimum.
Vocatiuo	*ô*	Acer	acrior	acerrime,
	ô	Acris	acrior	acerrima,
	ô	Acre	acrius	acerrimum.
Ablatiuo	*Ab hoc*	Acri	acriore *vel* i	acerrimo,
	Ab hac	Acri	acriore *vel* i	acerrima,
	Ab hoc	Acri	acriore *vel* i	acerrimo.

Nvmero Plvrali.

Nominatiuo	*Hi*	Acres	acriores	acerrimi,
	Hæ	Acres	acriores	acerrimæ,
	Hæc	Acria	acriora	acerrima.
Genitiuo	*Horum*	Acrium	acriorum	acerrimorum,
	Harum	Acrium	acriorum,	acerrimarum,
	Horum	Acrium	acriorum	acerrimorum.

Datiuo *per omnia Genera, His* Acribus acrioribus acerrimis.

Accusatiuo	*Hos*	Acres	acriores	acerrimos,
	Has	Acres	acriores	acerrimas,
	Hæc	Acria	acriora,	acerrima.

Vocatiuo *ita, vt in* Nominatiuo.

Ablat: *per omnia Genera, Ab his* Acribus acrioribus acerrimis.

NVMERO SINGVLARI.

Nominatiuo	*Hic*	Bonus	mélior	óptimus,
	Hæc	Bona	melior	óptima,
	Hoc	Bonum	melius	óptimum.
Genitino	*Huius*	Boni	melióris	óptimi,
	Huius	Bonæ	melióris	óptimæ,
	Huius	Boni	melióris	óptimi.
Datiuo	*Huic*	Bono	meliori	óptimo,
	Huic	Bonæ	meliori	óptimæ,
	Huic	Bono	meliori	óptimo.
Accusatiuo	*Hunc*	Bonum	meliorem,	óptimum,
	Hanc	Bonam	meliorem	óptimam,
	Hoc	Bonum	melius	óptimum.
Vocatiuo	*ô*	Bone	melior	óptime,
	ô	Bona	melior	óptima,
	ô	Bonum	melius	óptimum.
Ablatiuo	*Ab hoc*	Bono	meliore *vel* i	óptimo,
	Ab hac	Bona	meliore *vel* i	óptima,
	Ab hoc	Bono	meliore *vel* i	óptimo.

NVMERO PLVRALI.

Nominatiuo	*Hi*	Boni	meliores	óptimi,
	Hæ	Bonæ	meliores	óptimæ,
	Hæc	Bona	meliora	óptima.
Genitiuo	*Horum*	Bonorum	meliorum	óptimorum
	Harum	Bonarum	meliorum	óptimarum
	Horum	Bonorum	meliorum	óptimorum

Datiuo *per omnia Genera*, *His* Bonis melioribus optimis.

Accusatiuo	*Hos*	Bonos	meliores	óptimos,
	Has	Bonas	meliores	óptimas,
	Hæc	Bona	meliora	óptima.

Vocatiuo, *ita vt in* Nominatiuo.

Ablat: *per omnia Genera*, *Ab his* Bonis melioribus optimi

DE PRONOMINE

Quid est PRONOMEN? *Est vox declinabilis loco nominis posita, Personam significans, vt* Ego, Tu, Ille.

Quot sunt Pronominis

1. Accidentia? *Octo*: Figura, Species, Qualitas, Persona, Genus, Declinatio, Numerus, Casus.
2. Figuræ? *Tres*: Simplex, vt *Ego*, Composita, vt *Egoipse*, Decomposita, vt *Egometipse*.
3. Species? *Duæ*: Primitiua, vt *Ego, Tu, Sui*, Deriuatiua vt *Meus, Tuus, Suus.*
4. Personæ? *Tres*: Prima, vt *Ego, Nos*, Secunda, vt *Tu, Vos*, Tertia, vt *Ille, Illi.*
5. Genera? *Quatuor*: Masculinum, Fæmininum, Neutrum, Omne.
6. Declinationes? *Quinque*: Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta.
7. Numeri? *Duo*: Singularis & Pluralis.
8. Casus: *Sex*: Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus.

Quot sunt Pronomina Simplicis Figuræ? *Octodecim*: *Ego, Tu, Sui, Hic, Iste, Ille, Ipse, Is, Quis, Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, Nostras, Vestras, Cuias, Cuius.*

DECLINATIONES PRONOMINUM.

Prima Declinatio.

Hæc Pronomina *Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra*, ita vt *Via*, *Ista*, *Illa*, *Ipsa*, ita ut *Vna* declinantur.

Secunda Declinatio.

Prónomina ista: *Meus, Tuus, Suus*, in Masculino, vt *Dominus*, in Neutro, vt *Scamnum* Declinantur. Sed *Meus* habet in Vocatiuo Singulari *Mi* non *Mee*, *Tuus* verò & *Suus* carent illò in vtroque Numero.

Hæc Pronomina { 1. *Nester* & *Vester* in Masculino, vt *Liber*, in Neutro vt *Scamnum* inflectuntur.
2. *Iste*, *Ille*, *ipse*, in Masculino, vt *Vnus*, in Neutro vt *Vnum sunt* inflectanda, sed carent Vocatiuo.

Ille, in Neutro habet *illud*, & *iste*, *Istud*: per *d* non per *m*.

	NVM: SINGVL:			NVM: PLVRALI.		
N.	*Is*	*Ea*	*Id*,	*Ii*	*Eæ*	*Ea*,
G.	*Eius*	*Eius*,	*Eius*	*Eorum*	*Earum*	*Eorum*,
D.	*Ei*	*Ei*	*Ei*,	*Eis*, *ijs*	*Eis*, *ijs*	*Eis*, *ijs*,
A.	*Eam*	*Eam*	*Id*,	*Eos*	*Eas*	*Ea*,
V.	*Caret*	------	------	-----	-----	-----
A.	*ab Eo*	*ab Ea*	*ab Eo*,	*ab Eis*, *ijs*	*ab Eis*, *ijs*	*ab Eis*, *ijs*

Pronomen *Hic*, *Hæc*, *Hoc*, in Nomine est declinatum.

Tertia Declinatio.

Nostras nostrâtis, *Vestras vestrâtis*, *Cuias cuiâtis*, ita declinantur vt *Amans*, sed *Vestras* & *Cuias* carent Vocatiuo.

Quarta Declinatio.

	NVM: SINGVL:			NVM: PLVRALI.		
N.	*Qui*	*Quæ*	*Quod*,	*Qui*	*Quæ*	*Quæ*,
G.	*Cuius*	*Cuius*	*Cuius*,	*Quorum*	*Quarum*	*Quorum*,
D.	*Cui*	*Cui*	*Cui*,	*Quibus*	*Quibus*	*Quibus*,
A.	*Quem*	*Quam*	*Quod*,	*Quos*	*Quas*	*Quæ*,
V.	*Caret*	*Caret*	*Caret*,	-----	-----	----
A.	*à Quo*	*à Qua*	*à Quo*.	per omnia Genera, *à quibus* vel *queis*.		

Ita declinatur Quis, *Composita* Quis & Qui.

Quinta Declinatio.

	NVM: SINGVL:			NVM: PLVRALI.		
N.	*Ego*	*Tu*		*Nos*	*Vos*	
G.	*Mei*	*Tui*	*Sui*,	*Nostrum*, *i*	*Vestrum*, *i*	*Sui*,
D.	*Mihi*	*Tibi*	*Sibi*,	*Nobis*	*Vobis*	*Sibi*,
A.	*Me*	*Te*	*Se*,	*Nos*	*Vos*	*Se*,
V.	*Caret*	*Tu*	----	----	*Vos*	----
A.	*à Me*	*à Te*,	*à Se*,	*à Nobis*	*à Vobis*	*à Se*.

DE VER-

DE VERBO.

Quid est VERBVM? *Est vox, per Modos, Témpora, Núme-ros & Personas flexibilis, vt* Sum, Amo, Ámor, &c.

Quotuplex est Verbum ratione.
1. Personæ? *Duplex:* Personále, & Impersonale.
2. Coniugatiónis? *Duplex:* Análogum, & Anómalum (*quorum vtrumq; adhuc esse triplex statuitur.*) Abûndans, Defectiuum, & Medium.
3. Constructionis? *Duplex:* Absólûtum, & Transitiuum.
4. Rei significatæ? *Triplex:* Substantiuum, Vocatiuum, & Adiectiuum.

Admónitio. *Vt ad interrogationem istam,* Quale est Verbum? *statim puer respondere queat; opus erit ipsi prius indicâre, ratióne cuius ea Interrogatio fiat, scilicet, an ratióne* Personæ? *an ratióne* Constructionis? *an ratióne* Coniugationis? *an denique ratióne* Rei significatæ.

Quid est Verbum
1. Personale? *Quod per tres Personas in vtróq; Número coniúgatur, vt* Amo, amas, amat: Amámus, amatis, amant.
2. Impersonále? *Quod tantùm per vnam Personam tértiam in Número Singulári flectitur, vt* Pudet, piget, statur, &c.

Admónitio. *Alias Diuisiones & Definitiones Verbi, nimirum Quid sit Verbum Analogum? quid Anómalum? quid Abundans? quid Defectiuum? quid Medium? quid Absolutum? quid Transitiuum? quid Substantiuum, Vocatiuum & Appellatiuum? habes in Cap. 13. Libri Secundi, Similiter Diuisiones Verbi Impersonális in Cap. 20.*

De Accidéntibus Verbi.

Quot sunt in Verbo

1. Accidentia? *Octo*: Figura, Species, Genu Coniugatio, Modus, Tempus, Numerus, Persona
2. Figuræ? *Tres*: Simplex, vt *Rego*, Composita vt *Porrigo*, Decomposita, vt *Exporrigo*.
3. Species? *Duæ*: Primitiua, vt *Rogo*, Deriuatiua vt *Rogito*.
4. Genera? *Quinque*: Actiuum, Passiuum, Neutrum, Deponens, Commune.
5. Coniugationes? *Quatuor*: Prima, Secunda, Tertia, Quarta, *harum qualibet est duplex*: Analoga & Anomala. Analoga *Verbi Analogi*, Anomala *Verbi Anomali*.
6. Modi? *Septem*: Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Subiunctiuus, Potentialis, Permissiuus & infinitiuus.
7. Tempora? *Quinque*: Præsens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum plusquam perfectum & Futurum.
8. Numeri? *Duo*: Singularis & Pluralis.
9. Personæ? *Tres*: Prima, vt *Amo*, Secunda, vt *amas*, Tertia, vt *amat*.

Admónitio. *Memineris Præceptor fidélis commonefácere Puerum; Verba Commúnia & Deponentia, per omnes Modos, Tempora, Numeros & Personas esse ita inflectenda, Vt Verba Passiva, Vsq; ad Futurum Infiniti Modi; ab hoc Verò ad finem, iuxta suas Formulas, quas in istius Libri pagina 62. Puer inueniet. Porrò Verba omnia in* Or, *non prius ipsi aßignentur recitanda: quàm Analoga in* O, *itemq; Verbum Substantiuum* Sum, *inflectere promptè didicerit.*

CON-

CONIVGATIONES

ANALOGORUM.

PRIMA CONIVGATIO Verborum in *O.*

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens in *O.*	*Sing: Ego Amo, tu amas, ille amat.* *Plur: Nos Amamus, vos amatis, illi amant.*
Prætéritum Imperféctũ in *Bam.*	*S. Ego Amábam, tu amábas, ille amábat.* *P. Nos Amabamus, vos amabatis, illi amabant.*
Prætéritum perf. in *I.*	*S. Ego Amáui, tu amáuisti, ille amáuit,* *P. Nos Amauimus, vos amavistis, illi amauerunt* vel *amauêre.*
Prætéritum plusquàm perféctum in *Ram.*	*S. Ego Amáueram, tu amáueras, ille amáuerat.* *P. Nos Amáueramus, vos amáueratis, illi amáuerant.*
Futúrum in *Bo.*	*S. Ego Amabo, tu amábis, ille amábit.* *P. Nos Amabimus, vos amabitis, illi amabunt.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens in *A*	*S. tu ama.* *P. vos amáte.*	vide *Pag.* 65.
Futúrum in *Ato.*	*S. tu amâto, ille amâto.* *P. vos amátote, illi amánto.*	

Optatiuus Potentialis, & Permissiuus ita vt Subiunctiuus coniugatur, solo excépto Futúro, vide *Pag.* 66.

SVB-

SUBIUNCTIVUS Modus habet Tempora quinq[ue]

Præsens in *Em.* — *S. Ego Amem, tu ames, ille amet.* / *P. Nos Amémus, vos ametis, illi ament.*

Prætéritum imperfectũ in *Rem.* — *S. Ego Amârem, tu amâres ille amâret.* / *P. Nos Amaremus, vos amaretis, illi amarent.*

Prætéritum Perféctum in *Rim.* — *S. Ego Amáuerim, tu amáueris, ille amáuerit.* / *P. Nos Amauérimus, vos amaueritis, illi am-uerint.*

Prætéritum plusquàm perféctum in *Ssem.* — *S. Ego Amauissem, tu amauisses, ille amauiss[et].* / *P. Nos amauissemus, vos amauissetis, illi am-uissent.*

Futúrum in *Ro.* — *S. Ego Amáuero, tu amaueris, ille amauerit.* / *P. Nos Amauerimus, vos amaueritis, illi am-uerint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque

Præsens & Præteritum imperfectum in *Are*, vt *Amare*

Præteritum & plusquàm perfectum in *Sse*, vt *Amavîss[e]*

Futúrum — *S. Esse Amatûrum, amatûram, amatûrum.* / *P. Esse Amatûros, amatûras, amatûra.*

Gerundia sunt tria: *Amandi, amando, amandum.*

Supina sunt duo: *Amatum, Amatu.*

Participia significationis Actiuæ duo: Præsens in *Ans*, vt *Amans*, / Futũrũ in *Rus*, vt *Amatúrus, a, um,*

Verbo-

Verborum in Or, Prima Coniugátio.

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens in *Or.*
- *S. Ego Amor, tu amáris* vel *amáre, ille amátur.*
- *P. Nos Amamur, vos amamini, illi amantur.*

Prætéritum imperfectū in *Bar.*
- *S. Ego Amábar, tu amábaris* vel *amábare, ille amábatur.*
- *P. Nos amábamur, vos amábamini, illi amâbantur.*

Prætéritum perféctum
- *S. Ego Sum* vel *fui amátus, tu es* vel *fuisti amátus, ille est* vel *fuit amatus.*
- *P. Nos Sumus* vel *fúimus amáti, vos estis* vel *fuistis amati, illi sunt* vel *fuerunt amáti.*

Prætéritum plusquám perféctum.
- *S. Ego Eram* vel *fúeram amátus, tu eras* vel *fúeras amatus, ille erat* vel *fúerat amatus.*
- *P. Nos Eramus* vel *fúeramus amáti, vos eratis* vel *fueratis amáti, illi erant* vel *fuerant amati.*

Futúrum in *Bor.*
- *S. Ego Amábor, tu amáberis* vel *amábere, ille amábitur.*
- *P. Nos Amábimur, vos amabímini, illi amabuntur.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens in *Are.*
- *S. tu amáre.*
- *P. vos amámini.*

vide fol. 65

Futúrum in *Tor.*
- *S. amátor tu, amátor ille.*
- *P. vos amáminor, illi amántor.*

SVBIVNCTIVUS Modus habet Tempora quinque:

Præsens in *Er.*
- S. *Ego Amer, tu améris*, vel *amêre, ille amêtur.*
- P. *Nos amêmur, vos amemini, illi amêntur.*

Prætèritum imperfectũ in *Arer.*
- S. *Ego Amárer, tu amáreris*, vel *amarêre, ille amarêtur.*
- P. *Nos Amarêmur, vos amarémini, illi amarentur.*

Prætéritum perfectum.
- S. *Ego Sim* vel *fúerim amatus, tu sis* vel *fueris amatus, ille sit* vel *fúerit amátus.*
- P. *Nos Simus* vel *fuerimus amáti, vos sitis* vel *fueritis amáti, illi sint* vel *fúerint amati.*

Prætéritum plusquàm perfectum.
- S. *Ego Essem* vel *fuissem amátus, tu esses* vel *fuisses amátus, ille esset* vel *fuisset amatus.*
- P. *Nos Essemus* vel *fuissemus amáti, vos essetis* vel *fuissetis amáti, illi essent* v. *fuissent amáti.*

Futúrum
- S. *Ego Ero* vel *fuero amátus, tu eris* vel *fueris amátus, ille erit* vel *fúerit amátus.*
- P. *Nos Erimus* vel *fuerimus amáti, vos eritis* vel *fúeritis amati, illi erunt* vel *fúerint amáti.*

INFINITIVUS Modus habet Tempora quinque:

- Præsens & prætéritum imperf: in *Ari*, vt *Amári.*
- Prætérit: perfect: & plusquàm perfectum.
  - S. *Esse* vel *fuisse amátum, am, um.*
  - P. *Esse* vel *fuisse, amatos, as, a.*
- Futúrũ *Amátum iri* vel
  - S. *Esse amandum, am, um.*
  - P. *Esse amándos, as, a.*

Participia significationis Passiuæ duo:
- Prætéritum in *Vs*, vt *Amátus, a, um,*
- Futúrum in *Dus*, vt *Amandus, a, um,*

SECVN-

SECVNDA CONIVGATIO
Verborum in O.

INDICATIVUS Modus habet Tempora quinque:

Præsens in O.	*Sing*: *Ego Dóceo, tu dóces, ille dócet.* *Plur*: *Nos Docêmus, vos docêtis, illi docent.*
Prætéritum imperféctũ in *Bam.*	*S. Ego Docêbam, tu docêbas, ille docêbat.* *P. Nos Docebámus, vos docebátis, illi docebant.*
Prætéritum perféctum in *I.*	*S. Ego Dócui, tu dócuisti, ille dócuit.* *P. Nos Docúimus, vos docúistis, illi docúerunt* vel *docuêre.*
Prætéritum plusquàm perféctum in *Ram.*	*S. Ego Docúeram, tu docúeras, ille docúerat.* *P. Nos Docueramus, vos docuerátis, illi docuerant.*
Futúrum in *Bo.*	*S. Ego Docébo, tu Docébis, ille docébit.* *P. Nos Docébimus, vos docébitis, illi docébunt.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens in *E.*	*S. tu doce.* *P. vos docéte.*
Futúrum in *Eto.*	*S. tu docéto, ille docéto.* *P. vos docetóte, illi docénto.*

vide *fol.* 65.

SVB-

SVBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque

- Præsens in *Am.*
  - *S. Ego Dóceam, tu dóceas, ille dóceat.*
  - *P. Nos Doceamus, vos doceatis, illi doceant.*
- Prætéritum imperféctũ in *Rem.*
  - *S. Ego Docérem, tu docéres, ille docéret.*
  - *P. Nos Docerémus, vos docerétis, illi docérent.*
- Prætéritum perféctum in *Rim.*
  - *S. Ego Docúerim, tu docúeris, ille docúerit.*
  - *P. Nos Docuerimus, vos docueritis, illi docuerint.*
- Prætéritum plusquàm perféctum in *ssem.*
  - *S. Ego Docuissem, tu docuisses, ille docuisset.*
  - *P. Nos Docuissemus, vos docuissetis, illi docuissent.*
- Futúrum in *Ro.*
  - *S. Ego Docúero, tu docúeris, ille docúerit.*
  - *P. Nos Docuérimus, vos docuéritis illi docuerint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque

- Præsens & Præteritum imperfectum in *Ere*, vt *Docére.*
- Præteritum perf: & plusquám perf: in *Sse*, vt *Docuisse.*
- Furúrum
  - *S. Esse Doctúrum, doctûram, doctúrum.*
  - *P. Esse Doctûros, doctûras, doctûra.*
- Gerundia sunt tria: *Docéndi, docéndo, docéndum.*
- Supina sunt duo: *Doctum, doctu.*

Participia significa-tionis Activæ duo:
- Præsens in *Ens*, vt *Docens.*
- Futúrum in *Rus*, vt *Docturus, a, um.*

Ver-

Verborum in *Or*, Secunda Conjugátio.

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens in *Or.*	S. *Ego Doceor, tu docéris vel docere, ille docétur.* P. *Nos Docemur, vos docemini, illi docentur.*
Prætéritum imperféctũ in *Bar.*	S. *Ego Docebar, tu docebaris* vel *docebare, ille docebatur.* P. *Nos Docebamur, vos docebamini, illi docebantur.*
Prætéritum perféctum.	S. *Ego Sum* vel *fui doctus, tu es* vel *fuisti doctus, ille est* vel *fuit doctus.* P. *Nos Sumus* vel *fuimus docti, vos estis* vel *fuistis docti, illi sunt* vel *fuerunt docti.*
Prætéritum plusquamperfectum.	S. *Ego eram* vel *fúeram doctus, tu eras* vel *fúeras doctus, ille erat* vel *fúerat doctus.* P. *Nos Eramus* vel *fueramus docti, vos eratis* vel *fueratis docti, illi erant* vel *fuérant docti.*
Futúrum in *Bor.*	S. *Ego Docebor, tu doceberis* vel *docebere, ille docebitur.* P. *Nos Docebimur, vos docebimini, illi docebuntur.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens in *Ere.*	S. *tu docere.* P. *vos docemini.*	*Prima & Tertia caret in utroque. vide f. 65.*
Futúrum in *Tor.*	S. *tu docetor, ille docetor.* P. *vos doceminor, illi docentor.*	

D

Sub-

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens in *Ar.*
- *S. Ego Dócear, tu doceáris* vel *doceáre, ille doc*[eátur].
- *P. Nos Doceámur, vos doceámini, illi doceant*[ur].

Prætéritum imperféctũ in *Rer.*
- *S. Ego Docérer, tu docereris* vel *docerére, ille* [do]*cerêtur.*
- *P. Nos Docerémur, vos docerémini, illi doce*[ren]*tur.*

Prætéritum perféctum.
- *S. Ego Sim* vel *fúerim doctus, tu sis* vel *fu*[eris] *doctus, ille sit* vel *fúerit doctus.*
- *P. Nos simus* vel *fuerimus docti, vos sitis* vel [fue]*ritis docti, illi sint* vel *fúerint docti.*

Prætéritum plusquam perféctum.
- *S. Ego Essem* vel *fuissem doctus, tu esses* vel *f*[uis]*ses doctus, ille esset* vel *fuisset doctus.*
- *P. Nos Essemus* vel *fuissemus docti, vos essetis* [vel] *fuissetis docti, illi essent* vel *fuissent do*[cti].

Futúrum.
- *S. Ego Ero* vel *fúero doctus, tu eris*, vel *fueri*[s do]*ctus, ille erit* vel *fúerit doctus.*
- *P. Nos Erimus* vel *fuerimus docti, vos eritis* [vel] *fueritis docti, illi erunt* vel *fúerint do*[cti].

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinq[ue].

- Præsens & Prætéritum imperf: in *Fri*, ut *Docéri.*
- Pratér: perféct: & plusquam perféctum.
  - *S. Esse* vel *fuisse doctum, am,* [um].
  - *P. Esse* vel *fuisse doctos, as, a.*
- Futúrum *Doctum iri* vel
  - *S. Esse docéndum, am, um.*
  - *P. Esse docendos, as, a.*

Participia significationis Passivæ duo:
- Prætéritum in *Us*, ut *Doctus, a,* [um].
- Futúrum in *Dus*, ut *Docéndus, a,* [um].

TE[MPORA]

TERTIA CONIUGATIO
Verborum in O.

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens in O. { *S. Ego Lego, tu legis, ille legit.*
P. Nos Legimus, vos légitis, illi légunt.

Prætéritum imperféctũ in *Bam.* { *S. Ego Legébam, tu legébas, ille legébat.*
P. Nos Legebamus, vos legebátis, illi legebant.

Prætéritum perféctum in *I.* { *S. Ego Legi, tu legisti, ille legit.*
P. Nos Légimus, vos legistis, illi legérunt vel *legére.*

Prætéritum plusquam perféctum in *Ram.* { *S. Ego Légeram, tu légeras, ille légerat.*
P. Nos Legeramus, vos legerátis, illi légerant.

Futúrum in *Am.* { *S. Ego Legam, tu leges, ille leget.*
P. Nos Legémus, vos legetis, illi legent.

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens in *E.* { *S. tu lege.*
P. vos légite. { *Prima Persona & Tertia in utroq; numero caret. fol. 65.*

Futúrum in *Ito.* { *S. tu legito, ille legito.*
P. vos legitóte, illi legúnto.

Annotátio. *Dic, Duc, Fac, Fer* E *in Imperativo per Apocopen cum Compositis abjiciunt, ut Edic, adduc, calefac, adfer, præfer: præter Composita Verbi Facio Thema in* Icio *habentia, ut effice, confice, perfice.*

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens in *Am.*	*S. Ego Legam, tu legas, ille legat.* *P. Nos Legamus, vos legátis, ille legánt.*
Prætéritum imperféctū in *Rem.*	*S. Ego Légerem, tu légeres, ille légeret.* *P. Nos Legeremus, vos legeretis, illi légerent.*
Prætéritum perféctum in *Rim.*	*S. Ego Légerim, tu légeris, ille légerit.* *P. Nos Legérimus, vos legéritis, illi legerint.*
Prætéritum plusquam perféct: in *Ssem.*	*S. Ego Legissem, tu legisses, ille legisset.* *P. Nos Legissemus, vos legissetis, illi legissent.*
Futûrum in *Ro.*	*S. Ego Légero, tu legeris, ille légerit.* *P. Nos Legerimus, vos legeritis, illi légerint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens & Prætéritum imperféctum in *Ere*, ut *Légere.*
Præt: perf: & plusquam perféctum in *se*, ut *Legisse.*

Futúrum	*S. Esse Lecturum, lecturam, lecturum.* *P. Esse Lecturos, lecturas, lectura.*

Gerundia sunt tria, *Legéndi, Legéndo, Legéndum.*

Supina sunt duo: *Lectum, Lectu.*

Participia significationis Activæ duo:
Præsens in *Ens*, ut *Legens.*
Futúrum in *Rus*, ut *Lecturus, a, um.*

Verborum in *Or*, Tertia Conjugátio.

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens in *Or.*	*S. Ego Legor, tu légeris* vel *légere, ille legitur.*
	P. Nos Légimur, vos legimini, illi leguntur.
Prætéritum imperféctũ in *Bar.*	*S. Ego Legébar, tu legebâris,* vel *legebare, ille legebátur.*
	P. Nos Legebamur, vos legebamini, illi legebantur.
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Sum* vel *fui lectus, tu es* vel *fuisti lectus, ille est* vel *fuit lectus.*
	P. Nos Sumus vel *fuimus lecti, vos estis* vel *fuistis lecti, illi sunt* vel *fuerunt lecti.*
Prætéritum plusquam perféctum.	*S. Ego Eram* vel *fúeram lectus, tu eras* vel *fúeras lectus, ille erat* vel *fúerat lectus.*
	P. Nos Eramus vel *fúeramus lecti, vos eratis* vel *fueratis lecti, illi erant* vel *fuerant lecti.*
Futúrum in *Ar.*	*S. Ego Legar, tu legêris* vel *legere, ille legêtur.*
	P. Nos Legêmur, vos legêmini, illi legêntur.

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Vide fol. 65.

Præsens in *Ere.*	*S. tu légere.*
	P. vos legimini.
Futúrum in *Tor.*	*S. tu legitor, ille legitor.*
	P. vos legiminor, illi leguntor.

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque

Præsens in *Ar.*
S. Ego Legar, tu legáris vel *legare, ille legátur.*
P. Nos Legámur, vos legámini, illi legantur.

Prætéritum imperféctũ in *Erer.*
S. Ego Légerer, tu legeréris, vel *legerêre, ille legeretur.*
P. Nos Legerêmur, vos legerémini, illi legerentur.

Prætéritum perféctum.
S. Ego Sim vel *fuerim lectus, tu sis* vel *fueris lectus ille sit* vel *fuerit lectus.*
P. Nos Simus vel *fuerimus lecti, vos sitis* vel *fueritis lecti, illi sint* vel *fuerint lecti.*

Prætéritum plusquam perfectum.
S. Ego Essem vel *fuissem lectus, tu esses* vel *fuisses lectus, ille esset* vel *fuisset lectus.*
P. Nos Essemus vel *fuissemus lecti, vos essetis* vel *fuissetis lecti, illi essent* vel *fuissent lecti.*

Futúrum.
S. Ego Ero vel *fuero lectus, tu eris* vel *fueris lectus, ille erit* vel *fuerit lectus.*
P. Nos Erimus vel *fuerimus lecti, vos eritis* vel *fueritis lecti, illi erunt* vel *fuerint lecti.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens & prætéritum imperf: in *I*, ut *Legi.*

Prætér: perf: & plusquam perf:
S. Esse vel *fuisse lectum, am, um.*
P. Esse vel *fuisse lectos, as, a.*

Futúrum, *Lectum iri*, vel
S. Esse legéndum, am, um.
P. Esse legendos, as, a.

Participia significationis Passivæ duo.
Prætéritum in *Us* ut *Lectus, a, um.*
Futúrum in *Dus*, ut *Legendus, a, um.*

QVAR-

QVARTA CONIUGATIO
Verborum in *O.*

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens in O.
S. Ego Audio, tu audis, ille audit.
P. Nos Audimus, vos auditis, illi audiunt.

Prætéritum imperféctũ in *Bam.*
S. Ego Audiêbam, tu audiébas, ille audiêbat.
P. Nos Audiebámus, vos audiebatis, illi audie-bant.

Prætéritum perféctum in *I.*
S. Ego Audiui, tu audiuisti, ille audiuit.
P. Nos Audiuimus, vos audiuistis, illi audiuerunt vel *audiuêre.*

Prætéritum plusquam perféctum in *Ram.*
S. Ego Audiueram, tu audiueras, ille audiuerat.
P. Nos Audiueramus, vos audiueratis, illi audiue-rant.

Futúrum in *Am.*
S. Ego Audiam, tu audies, ille audiet.
P. Nos Audiémus, vos audietis, illi au-dient.

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens in *I.*
S. Tu audi.
P. Vos audite.

Prima persona & Tertia in utroq; Numero caret, vide pag. 65.

Futúrum in *Ito.*
S. Tu audito, ille audito.
P. Vos auditote, illi audiûnto.

SUB-

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens in *Am.*
- *S Ego Audiám, tu audias, ille audiat.*
- *P. Nos Audiámus, vos audiátis, illi audiant.*

Prætéritum imperféctũ in *Rem.*
- *S. Ego Audîrem, tu audîres, ille audîret.*
- *P. Nos Audîremus, vos audîretis, illi audîrent.*

Prætéritum perféctum in *Rim.*
- *S. Ego Audîuerim, tu audîueris, ille audîuerit.*
- *P. Nos Audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint.*

Prætéritum plusquam perféctum in *Ssem.*
- *S. Ego Audiuissem, tu audiuisses, ille audiuisset.*
- *P. Nos Audiuissemus, vos audiuissétis; illi audiuissent.*

Futúrum in *Ro.*
- *S. Ego Audiuero, tu audiueris, ille audiuerit.*
- *P. Nos Audiuerimus, vos audiveritis, illi audiuerint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque:

- Præsens & prætéritum imperf: in *Ire*, ut *Audîre.*
- Prætér: perf: & plusquam perf: in *Sse* ut *Audiuisse.*
- Futúrum
  - *S Esse Auditúrum auditûram, auditurum.*
  - *P. Esse Auditúros, auditúras, auditûra.*

Gerundia sunt tria,
- *Audiéndi.*
- *Audiéndo,*
- *Audiéndum.*

Supina sunt duo, *Auditum*, *Auditu.*

Participia significationis Activæ duo.
- Præsens in *Ens*, ut *Audiens.*
- Futúrum in *Rus*, ut *Auditúrus, a, um.*

Verbo-

Verborum in *Or*, Quarta Conjugátio.

Indicativus Modus habet Témpora quinque:

Præsens in *Or*,	*S. Ego Aúdior, tu audiris* vel *audîre, ille auditur.* *P. Nos Audimur, vos audimini, illi audiûntur.*
Prætéritum imperfectū in *Bar*.	*S. Ego Audiébar, tu audiébaris* vel *audiebare, ille audiebatur.* *P. Nos Audiebamur, vos audiebámini, illi audiebántur.*
Præt: perf:	*S. Ego Sum* vel *fui auditus, tu es* vel *fuisti auditus, ille est* vel *fuit auditus.* *P. Nos Sumus* vel *fuimus auditi, vos estis* vel *fuistis auditi, illi sunt* vel *fuérunt auditi.*
Prætéritum plusquam perféctum.	*S. Ego Eram* vel *fúeram auditus, tu eras* vel *fúeras auditus, ille erat* vel *fuerat auditus.* *P. Nos Eramus* vel *fueramus auditi, vos eratis* vel *fueratis auditi, illi erant* vel *fuerant auditi.*
Futúrum in *Ar*.	*S. Ego Audiar, tu audiêris* vel *audiêre, ille audiêtur.* *P. Nos Audiêmur, vos audiémini, illi audientur.*

Imperativus Modus habet Témpora duo:

Vide fol. 65.

Præsens in *Ire*.	*S. Tu audire.* *P. Vos audimini.*
Futúrum in *Tor*.	*S. Tu auditor, ille auditor.* *P. Vos audiminor, illi audiuntor.*

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque.

- **Præsens in** *Ar.*
  - S. *Ego Audiar*, *tu audiáris* vel *audiare*, *ille au-diatur.*
  - P. *Nos Audiámur*, *vos audiamini*, *illi audian-tur.*
- **Prætéritum imperféctũ in** *Rer.*
  - S. *Ego Audirer*, *tu audiréris* vel *audirêre*, *ille au-diretur.*
  - P. *Nos Audirêmur*, *vos audiremini*, *illi audiren-tur.*
- **Præt. perf:**
  - S. *Ego Sim* vel *fuerim auditus*, *tu sis* vel *fue-ris auditus*, *ille sit* vel *fuerit auditus.*
  - P. *Nos Simus* vel *fuerimus auditi*, *vos sitis* vel *fu-ritis auditi*, *illi sint* vel *fuerint auditi.*
- **Prætéritum plusquam perféctum.**
  - S. *Ego Essem* vel *fuissem auditus*, *tu esses* vel *fuis-ses auditus*, *ille esset* vel *fuisset auditus.*
  - P. *Nos Essemus* vel *fuissemus auditi*, *vos essetis* vel *fuissetis auditi*, *illi essent* vel *fuissent audi-ti.*
- **Futúrum.**
  - S. *Ego Ero* vel *fuero auditus*, *tu eris* vel *fueris au-ditus*, *ille erit* vel *fuerit auditus.*
  - P. *Nos Erimus* vel *fuerimus auditi*, *vos eritis* vel *fueritis auditi*, *illi erunt* vel *fuerint au-diti.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque.

- Præsens & Prætéritum imperfectum in *Iri*, ut *Audiri.*
- Præt: perféct: & plusquam perféct:
  - S. *Esse* vel *fuisse auditum*, *am*, *um.*
  - P. *Esse* vel *fuisse auditos*, *as*, *a.*
- Futúrum, *Auditum iri*, vel
  - S. *Esse audiendum*, *am*, *um.*
  - P. *Esse audiendos*, *as*, *a.*

Participia Significationis Passivæ duo:
- Prætéritũ in *Us*, ut *Auditus*, *a*, *um.*
- Futúrũ in *Dus*, ut *Audiendus*, *a*, *um.*

CON-

CONIUGATIONES
ANOMALORUM.

Annotatio. *Verba Anomala tantùm in Tertia & Quarta repe- riuntur Conjugatione; in Tertia .s.* Fero, Sum, Volo *cum Compositis, in Quarta itidem tria .s.* Fio, Eo, Queo *cum Compositis.*

CONIUGATIO Verbi Activi *FERO.*

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.	*S. Ego Fero, tu fers, ille fert.* *P. Nos Férimus, vos fertis, illi ferunt.*
Prætéritum imperféct:	*S. Ego Ferébam, tu férebas, ille ferebat.* *P. Nos Ferebámus, vos ferebatis illi ferebant.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Tuli, tu tulisti, ille tulit.* *P. Nos Túlimus, vos tulistis, illi tulérunt* vel *tulêre.*
Prætéritum plusquam perféctum.	*S. Ego Túleram, tu tûleras, ille tulerat.* *P. Nos Tulerámus, vos tuleratis, illi tulerant.*
Futúrum.	*S. Ego Feram, tu feres, ille feret.* *P. Nos ferémus, vos ferétis, illi ferent.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Vide fol. 65.

Præsens.	*S. Tu Fer,* *P. Vos Ferte.*
Futúrum.	*S. Tu Ferto, ille ferto.* *P. Vos Fertote, illi férunto,*

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens.	*S. Ego Feram, tu feras, ille ferat.* *P. Nos Feramus, vos feratis, illi ferant.*
Prætéritum imperféct:	*S. Ego Ferrem, tu ferres, ille ferret.* *P. Nos Ferrémus, vos ferrétis, illi ferrent.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Túlerim, tu túleris, ille túlerit.* *P. Nos Tulerimus, vos tuleritis, illi túlerint.*
Prætéritum plusquam perféctum.	*S. Ego Tulissem, tu tulisses, ille tulisset.* *P. Nos tulissemus, vos tulissetis, illi tulissent.*
Futúrum.	*S. Ego Túlero, tu tuleris, ille tulerit.* *P. Nos Tulerimus, vos tuléritis, illi tulérint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens & Prætéritum imperféctum, *Ferre.*

Prætéritum perféctum & plusquam perféct: *Tulisse.*

Futúrum *S. Esse Latúrum, latûram, latûrum.*
P. Esse Laturos, latûras, latúra.

Gerundia sunt tria, *Feréndi, Feréndo, Feréndum.*

Supina sunt duo: *Látum, Latu.*

Participia significationis Activæ duo: Præsens in *Ens*, ut *Ferens.* Futúrum in *Rus*, ut *Laturus.*

CONIVGATIO Verbi Passivi, *FEROR*.

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens in *Or*.	S. *Ego Feror, tu ferris* vel *ferre, ille fertur.* P. *Nos Ferimur, vos ferimini, illi feruntur.*
Prætéritum imperféctũ in *Bar*.	S. *Ego Ferebar, tu ferebaris* vel *ferebare, ille ferebatur* P. *Nos Ferebamur, vos ferebamini, illi ferebantur.*
Prætéritum perféctum.	S. *Ego Sum* vel *fui latus, tu es* vel *fuisti latus, ille est* vel *fuit latus.* P. *Nos sumus* vel *fuimus lati, vos estis* vel *fuistis lati, illi sunt* vel *fuerunt lati.*
Prætéritum plusquam-perféctum.	S. *Ego Eram* vel *fúeram latus, tu eras* vel *fúeras latus, ille erat* vel *fúerat latus.* P. *Nos Eramus* vel *fueramus lati, vos eratis* vel *fueratis lati, illi erant vel fúerant lati.*
Futúrum.	S. *Ego Ferar, tu fereris* vel *ferere, ille feretur.* P. *Nos Feremur, vos feremini, illi ferentur.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Vide fol. 65.

Præsens.	S. *tu ferre.* P. *vos ferimini.*
ûrum.	S. *tu fertor, ille fertór.* P. *vos feriminor, illi ferúntor.*

SUB-

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.
- *S. Ego Ferár, tu feráris* vel *feráre, ille ferâtur.*
- *P. Nos Ferámur, vos ferámini, illi ferantur.*

Prætéritum imperféctũ.
- *S. Ego Ferrer, tu ferreris* vel *ferrere, ille fer-tur.*
- *P. Nos Ferremur, vos ferémini, illi ferentur.*

Prætéritum perféctum.
- *S. Ego Sim* vel *fúerim latus, tu sis* vel *fúeris la-tus, ille sit* vel *fúerit latus.*
- *P. Nos Simus* vel *fuerimus lati, vos sitis* vel *fu-eritis lati, illi sint* vel *fuerint lati.*

Prætéritum plusquam perféctum.
- *S. Ego Essem* vel *fuissem latus, tu esses* vel *fu. latus, ille esset* vel *fuisset latus.*
- *P. Nos Essemus* vel *fuissemus lati, vos essetis* vel *fuissetis lati, illi essent* vel *fuissent lati.*

Futúrum
- *S. Ego Ero* vel *fuero latus, tu eris* vel *fueris latus, ille erit* vel *fuerit latus.*
- *P. Nos Erimus* vel *fuerimus lati, vos eritis* vel *fueritis lati, illi erunt* vel *fuerint lati.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque:

- Præsens & Prætéritum imperféctum in *Ri* ut *Ferri.*
- Prætéritum perf: & plusquam perféctum { *Esse* vel *fuisse latum, am, um.* / *Esse* vel *fuisse latos, latas lata.* }
- Futúrum, *Latum iri* vel { *S. Esse ferendum, am, um.* / *P. Esse ferendos, as, a.* }

Participia significationis Passivæ duo:
- Prætéritum, *Latus, lata, latum.*
- Futúrum, *Ferendus, da, dum.*

CON

CONIUGATIO Verbi Neutri *SUM.*

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.	*S. Ego Sum, tu es, ille est.* *P. Nos Sumus, vos estis, illi sunt.*
Prætéritum imperféctũ.	*S. Ego Eram, tu eras, ille erat.* *P. Nos Eramus, vos eratis. illi eránt.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Fui, tu fuisti, ille fuit,* *P. Nos Fuimus, vos fuistis, illi fuerunt* vel *fuére.*
Prætéritum plusquam perféctum.	*S. Ego Fueram, tu fueras, ille fuerat.* *P. Nos Fuerámus, vos fueratis, illi fuerant.*
Futúrum.	*S. Ego Ero, tu eris, ille erit.* *P. Nos Erimus, vos eritis, illi erunt,*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens	*S. Tu es.* *P. Vos este.*
Futúrum.	*S. Tu esto, ille esto.* *P. Vos estote, illi sunto.*

Vide fol. 65.

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.	*S. Ego Sim, tu sis, ille sit.* *P. Nos simus, vos sitis, illi sint.*
Prætéritum imperféctũ.	*S. Ego Essem, tu esses, ille esset.* *P. Nos Essemus, vos essetis, illi essent.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Fuerim, tu fueris, ille fuerit.* *P. Nos Fuerimus, vos fueritis; illi fuerint.*
Prætéritum pluiquam perféctum.	*S. Ego Fuissem, tu fuisses, ille fuisset.* *P. Nos Fuissemus, vos fuissetis, illi fuissent.*
Futúrum.	*S. Ego Fuero, tu fueris, ille fuerit.* *P. Nos Fuerimus, vos fueritis, illi fuerint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinqu

Præsens & Præteritum Imperfectum, *Esse*.
Præteritum & Plusquam Perfectum, *Fuisse*,
Futúrum, *Fore*; vel { *S. Esse Futurum, futuram, futurum.* / *P. Esse Futuros, futuras, futura.* }

Gerundijs & Supinis *caret*.

Participij, { Præsenti Témpore *caret*. / Futúrum, *Futúrus, futura, futurum*. }

Composita Verbi Sum *ita conjugantur sicut ipsum* Sum, *ut* Adsum, absum, desum, insum, *&c. Præter* Prosum *&* Possum; *quorum prius .s.* Prosum *in conjugando recipit* D *ante* E. *Vbiq;* Prosum, prodes, prodest, Proderam. prodero, prodessem, prodesse. *Hoc Verbum puer facillimè addiscet inflectere, si ipsum per totam Conjugationem Verbi* Sum *hic positam aliquoties, duxerit Præceptor: sic enim dicto citiùs animadvertet, in quibus Temporibus & Personis* D *ante* E *erit ipsi ponendum. Alterum verò .s.* Possum, *in multis Temporibus* T *ante* E *&* V. *recipit, quod ex his sequentibus apparebit.*

INDICATIVI
Præsens.	*S. Possum, potes, potest.*	*P. Possumus, potestis, possunt*
Imperf:	*S. Poteram, ras, rat.*	*P. Poteramus, ratis, rant.*
Perféct:	*S. Potui, isti, it.*	*P. Potúimus, istis, erūt vel ere*
Pl: perf.	*S. Potuérā, eras, erat.*	*P. Potuerámus, ratis, rant.*
Futúrum	*S. Potero, ris, rit,*	*P. Poterimus, ritis, runt.*

IMPERATIVO MODO *Caret*.

SUBIUNCTIVI
Præsens.	*S. Possim, possis, possit.*	*P. Possimus, itis, possint.*
Imperf:	*S. Possem, posses, posset.*	*P. Possemus, ssetis, ssent.*
Perféctū.	*S. Potuerim, ris, rit.*	*P. Potuerimus, ritis, rint.*
Pl: perf.	*S. Potuissem, ses, set.*	*P. Potuissemus, setis, sent.*
Futúrum.	*S. Potuero, ris, rit.*	*P. Potuerimus, ritis, rint.*

INFINITIVI. { Præsens & Præteritum imperféctum, *Posse*. / Præteritum perféctum & plusq: perf. *Potuisse*. / Cæteris ad finem *caret*. }

CON-

CONIUGATIO Verbi Neutri *VOLO.*

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens. { *S. Ego Volo, tu vis, ille vult.*
P. Nos Volumus, vos vultis, illi volunt.

Prætéritum imperféctũ. { *S. Ego Volebam, tu volebas, ille volebat.*
P. Nos Volebamus, vos volebatis, illi volebant.

Prætéritum perféctum. { *S. Ego Volui, tu voluisti, ille voluit.*
P. Nos Voluimus, vos voluistis, illi voluerunt vel *voluére.*

Prætéritum plusq: perf: { *S. Ego Volueram, tu volueras, ille voluerat.*
P. Nos Volueramus, vos volueratis, illi voluerant.

Futúrum. { *S. Ego Volam, tu voles, ille volet.*
P. Nos Volemus, vos voletis, illi volent.

IMPERATIVO MODO *caret,*

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens. { *S. Ego Velim, tu velis, ille velit.*
P. Nos Velimus, vos velitis, illi velint.

Prætéritum imperféctũ. { *S. Ego Vellem, tu velles, ille vellet.*
P. Nos Vellemus, vos velletis, illi vellent.

Prætéritum perféctum. { *S. Ego Voluerim, tu volueris, ille voluerit.*
P. Nos Voluerimus, vos volueritis, illi voluerint.

Prætéritum plusq: perf: { *S. Ego Voluissem, tu voluisses, ille voluisset.*
P. Nos Voluissemus, vos voluissetis, illi voluissent.

Futúrum. { *S. Ego Voluero, tu volueris, ille voluerit.*
P. Nos Voluerimus, vos volueritis, illi voluerint.

INFINITIVI MODI. { Præsens & Prætéritum imperf. *Velle.*
Prætér: perféct: & plusq: perf: *Voluisse.*
Futúro & supino *caret.*

Gerundia tria, sed rara: { *Volendi, volendo, volendum.*
Participij Præsens, { *Volens.* Futúro *caret.*

CONIVGATIO Verbi Neutri *MA[LO]*

INDICATIVUS Modus habet Tempora quinq[ue].

Præsens.	*S. Ego Malo, tu mauis, ille maault.* *P. Nos Mâlumus, vos mauultis, illi malunt.*
Prætéritum imperféctũ.	*S. Ego Malebam, tu malebas, ille malebat.* *P. Nos Malebamus, vos malebatis, illi malebant.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Málui, tu maluisti, ille maluit.* *P. Nos Maluimus, vos istis, illi runt* vel *ĕre.*
Prætéritum plusq: perf.	*S. Ego Malûeram, tu malueras, ille maluerat.* *P. Nos Malueramus, vos malueratis, illi erant.*
Futúrum.	*S. Ego Malam, tu males, ille malet.* *P. Nos Malemus, vos maletis, illi malent.*

IMPERATIVO MODO *Caret.*

SVBIVNCTIVUS Modus habet Tempora quinq[ue].

Præsens.	*S. Ego Malim, tu malis, ille malit.* *P. Nos Malimus, vos malitis, illi malint.*
Prætéritum imperféctũ.	*S. Ego Mallem, tu malles, ille mallet.* *P. Nos Mallêmus, vos malletis, illi mallent.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Maluerim, tu malueris, ille maluerit.* *P. Nos Maluerimus, vos malueritis, illi rint.*
Prætéritum plusq: perf.	*S. Ego Maluissem, tu maluisses, ille maluisset.* *P. Nos Maluissemus, vos maluissetis, illi issent.*
Futúrum.	*S. Ego Maluero, tû malueris, ille maluerit.* *P. Nos Maluerimus, vos malueritis, illi rint.*

INFINITIVI MODI.
- Præsens & prætéritum imperf: *Malle.*
- Prætérit: perf: & plusq: perf: *Maluiss[e].*
- Futúro, *caret.*

Gerundiis, Supinis, Participijs, *caret.*

CONIUGATIO Verbi Neutri *NOLO*.

Præsens.	S.	*Ego Nolo, tu non vis, ille non vult.*
	P.	*Nos Nolumus, vos non vùltis, illi nolunt.*
Prætéritum imperféctũ.	S.	*Ego Nolêbam, tu nolêbas, ille nolébat.*
	P.	*Nos Nolebâmus, vos nolebátis, illi nolebant.*
Prætéritum perféctum.	S.	*Ego Nólui, tu nóluisti, ille noluit.*
	P.	*Nos Nolúimus, vos noluistis, illi noluerũt,* vel *(êre.*
Prætéritum plusquàm perféctum.	S.	*Ego Nolúeram, tu nolueras, ille nolúerat.*
	P.	*Nos Noluerâmus, vos âtis, illi nolúerant.*
Futúrum.	S.	*Ego Nolam, tu noles, ille nolet.*
	P.	*Nos Nolémus, vos nolétis, illi nolent.*
Præsens.	S.	*Tu Noli.*
	P.	*Vos Nolite.*
Futúrum.	S.	*Nolito tu, nolito ille.*
	P.	*Vos Nolitôte, illi nolunto.*
SUBIUNCTIVI MODI. Præsens.	S.	*Ego Nolim, tu nolis, ille nolit.*
	P.	*Nos Nólîmus, vos nolitis, illi nolint.*
Prætéritum imperféctũ.	S.	*Ego Nollem, tu nolles, ille nollet.*
	P.	*Nos Nollêmus, vos nollêtis, illi nollent.*
Prætéritum perféctum.	S.	*Ego Nolûerim, tu nolueris, ille nolúerit.*
	P.	*Nos Noluêrimus, vos ritis, illi nolûerint.*
Prætéritum plusq: perf.	S.	*Ego Noluissem, tu noluisses, ille noluisset.*
	P.	*Nos Noluissémus, vos setis, illi noluissent.*
Futúrum.	S.	*Ego Nolúero, tu nolúeris, ille nolúerit.*
	P.	*Nos Noluérimus, vos noluerítis, illi nolúerint.*

INFINITIVI.
- Præsens & Prætéritum imperf: *Nolle.*
- Prætéritum perf: & plusq: perf: *Noluisse.*
- Futúro, Gerundiis & Supinis, *caret.*

Participij Præsens, *Nolens.* Futúro, *caret.*

CONIUGATIO Verbi Neutro Passivi *FIO*

Annotatio. *Ex duobus Verbis Defectiuis, .s. ex* Fio, *quod ca- proprio Prætérito, &* Factus sum, *quod caret proprio P- senti (nam* Facior *antiquum jam absoleuit) Gramma- quasi vnum Verbum integrum fecerunt, vbi vnum supplet, - plet defectum alterius: quod idem fit in Compositis. Nam Co- posita Verbi* Facio *desinentia in* ácio *habent Paßiuum in - vt* Calefacio, calefio, tepefacio, tepefio, &c. *de- nentia verò in* icio *habent in* Or, *ut* Afficio, afficior, conficio, conficior, &c. *desinentia verò in* icio *habe- in* Or, *ut* Afficio, afficior, conficio, conficior, &c. *Quando quæritur* Facio *cujus Generis? Responde Activi: - inde cùm quæritur, quod est ejus Paßiuum? dicas* Fio, *qu- sic coniugabis.*

INDICATIVI MODI.

Præsens.	S. *Ego Fio, tu fis, ille fit.* P. *Nos Fimus, vos fitis, illi fiunt.*
Præt: imp in *Bam*.	S. *Ego Fiebam, tu fiebas, ille fiebat.* P. *Nos Fiebamus, vos fiebatis, illi fiebant.*
Prætéritum perféctum.	S. *Ego Sum* vel *fui factus, tu es* vel *fuisti factu- ille est* vel *fuit factus.* P. *Nos Sumus* vel *fuimus facti, vos estis* vel *fui- stis facti, illi sunt* vel *fuerunt facti.*
Prætéritum plusquam perfectum.	S. *Ego Eram* vel *fúeram factus, tu eras* vel *fue- ras factus, ille erat* vel *fúerat factus.* P. *Nos Eramus* vel *fuerámus facti, vos eratis* vel *fueratis facti, illi erant* vel *fuerant facti.*
Futúrum.	S. *Ego Fiam, tu fies, ille fiet.* P. *Nos Fiémus, vos fiétis, illi fient.*

IMPERATIVO modo, *caret:* nam *Fi, Fite, & Fito,* sunt rarissima.

SUB-

SUBIUNCTIVI MODI.

Præsens.	*S.* Ego *Fiam, tu fias, ille fiat.* *P.* Nos *Fiâmus, vos fiátis, illi fiant.*
Prætéritum imperféctũ.	*S.* Ego *Fierem, tu fieres, ille fieret.* *P.* Nos *Fierémus, vos fierêtis, illi fierent.*
Prætéritum perféctum.	*S.* Ego *Sim* vel *fúerim factus, tu sis* vel *fueris factus, ille sit* vel *fúerit factus.* *P.* Nos *Simus* vel *fuerimus facti, vos sitis* vel *fueritis facti, illi sint* vel *fúerint facti.*
Prætéritum plusquàm perféctum.	*S.* Ego *Essem* vel *fuissem factus, tu esses* vel *fuisses factus, ille esset* vel *fuisset factus.* *P.* Nos *Essemus* vel *fuissemus facti, vos essetis* vel *fuissetis facti, illi essent* vel *fuissent facti.*
Futúrum.	*S.* Ego *Ero* vel *fúero factus, tu eris* vel *fueris factus. ille erit* vel *fuerit factus.* *P.* Nos *Erimus* vel *fuerimus facti, vos eritis* vel *fueritis facti, illi erunt* vel *fúerint facti.*

INFINITIVI MODI.

Præsens & Præteritum imperfectum *Fieri.*	
Præteritum perf: & plusquám perféctũ.	*S. Esse* vel *fuisse factum, am, um.* *P. Esse* vel *fuisse factos, as, a.*
Futúrum, *Factum iri* vel	*S. Esse faciéndum, am, um.* *P. Esse faciéndos, as, a.*

Participia significationis Passivæ duo: { Prætéritum in *Vs*, vt *Factus, a, um.* Futúrum in *Dus*, vt *Faciendus, a, um.*

 CON-

CONIUGATIO Verbi Neutri *EO.*

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.	*S. Ego Eo, tu is, ille it.* *P. Nos Imus, vos itis, illi eunt.*
Prætéritum imperféctũ.	*S. Ego Ibam, tu ibas, ille ibat.* *P. Nos Ibámus, vos ibátis, illi ibant.*
Prętéritum perfectum.	*S. Ego Iui, tu iuisti, ille iuit.* *P. Nos Iuimus, vos iuistis, illi iuerunt* vel *iuere.*
Prætéritum plusq: perf:	*S. Ego Iuêram, tu iueras, ille iuerat.* *P. Nos Iueramus, vos iueratis, illi iuerant.*
Futúrum.	*S. Ego Ibo, tu ibis, ille ibit.* *P. Nos Ibimus, vos ibitis, illi ibunt.*

IMPERATIVUS Modus habet Témpora duo:

Præsens.	*S. Tu I.* *P. Vos Ite.*
Futúrum.	*S. Tu Ito, ille ito.* *P. Vos Itôte, illi eûnto.*

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.	*S. Ego Eam, tu eas, ille eat.* *P. Nos Eámus, vos eâtis, illi eant.*
Prætéritum imperféctũ	*S. Ego Irem, tu ires, ille iret.* *P. Nos Irêmus, vos irétis, illi irent.*
Prætéritum perféctum.	*S. Ego Iuérim, tu iueris, ille iuerit.* *P. Nos Iuerimus, vos iuéritis, illi iuerint.*
Prætéritum plusq: perf:	*S. Ego Iuissem, tu iuisses, ille iuisset.* *P. Nos Iuissémus, vos iuissetis, illi iuissent.*
Futúrum.	*S. Ego Iuéro, tu iueris, ille iuerit.* *P. Nos Iuerimus, vos iuéritis, illi iuerint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens & Prætéritum imperféctum, *Ire.*
Prætéritum perféctum & plusq: perféct: *Ivisse.*
Futúrum { *S. Esse Itûrum, itûram, itûrum.* / *P. Esse Itûros, itûras, itûra.* }

Gerundia sunt tria: *Eundi, eundo, eundum.*

Supinum. *Itum.*

Participij, { Præsens, *Iens, euntis.* / Futúrum: *Itúrus, itúra, itúrum.* }

Annotátio. *Composita Verbi* Eo, *s. ista:* Adéo, abéo, Inéo, Redéo, *&c. ita conjugantur sicut ipsum* Eo.

QUEO, NEQUEO, VENEO.

Qui scit Coniugationem Verbi Eo: *is facillimè poterit inflectere*
etiam ista tria Verba: Queo, Nequeo, Veneo: *Nam si Verbo*
Eo; *præposuerit in omnium Modorum omnibus Temporibus &*
Personis, istas literas duas Qu, *habebit Conjugationem Verbi*
Queo: *si præposuerit istas quatuor* Nequ, *Conjugabit Verbum*
Nequeo: *si denique istas tres* Ven, *efficiet inflexionem Verbi* Veneo.
Sed interim notet, Primò Queo & Nequeo *carere & Imperatiuo & Gerundiis. Secundò Verbum* Veneo (*cujus Imperatiuus eget authoritate*) *tantùm ad Plusquam perfectum Infinitiui esse inflectendum: nam reliquis usque ad finem. s. Futuro Infinitiui Gerundijs & Participijs caret. De Supino quòque ejus adhuc lis est, nam* Venum *alij dicunt esse Adverbium.*

De Prætériti Syncope & Futuro Infinitiui.

Inter Conjugandum commemoretur Puero frequenter. Primò, Præterita in ui *cum suis Deriuatiuis Personas suas sæpè per Syncopen efferre: ut* Nosti, *pro* nouisti, nôram, *pro* noueram, amâsti, *pro* amauisti, audisse, *pro* audiuisse, abiit, *pró* abiuit, *&c. Secundò, Futurum Infinitiui esse duplex, unum quod ex* Esse, *aliud quod ex* Fuisse *componitur, & hoc posterius: quo etiam non rarò utimur, Futúrum Infinitiui esse duplex, unum quod ex* Esse, *aliud quod ex* Fuisse *componitur, & hoc posterius: quo etiam non rarò utimur, Futurum Præterito mistum vocari.*

 Con-

Conjugationes Verborum Impersonalium in.

INDICATIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens.	1. *Vacat.*	3. *Accidit.*		
	2. *Oportet.*	4. *Expedit.*		
Prætéritum imperféctũ.	1. *Vacabat.*	3. *Accidebat.*		
	2. *Oportebat.*	4. *Expediebat.*		
Prætéritum perféctum.	1. *Vacauit.*	3. *Accidit.*		
	2. *Oportuit.*	4. *Expedijt.*		
Prætéritum plusq: perf:	1. *Vacauerat.*	3. *Acciderat.*		
	2. *Oportuerat.*	4. *Expedierat.*		
Futúrum.	1. *Vacabit.*	3. *Accidet.*		
	2. *Oportebit.*	4. *Expediet.*		

IMPERATIVO Modo, *carent.*

SUBIUNCTIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens.	1. *Vacet.*	3. *Accidat.*
	2. *Oporteat.*	4. *Expediat.*
Prætéritum imperféctũ.	1. *Vacaret.*	3. *Accideret.*
	2. *Oporteret.*	4. *Expediret.*
Prætéritum perféctum.	1. *Vacauerit.*	3. *Acciderit.*
	2. *Oportuerit.*	4. *Expedierit.*
Prætéritum plusq: perf:	1. *Vacasset.*	3. *Accidisset.*
	2. *Oportuisset.*	4. *Expediuisset.*
Futúrum.	1. *Vacauerit,*	3. *Acciderit.*
	2. *Oportuerit.*	4. *Expediuerit.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque.

Præsens & Imperféctũ.	1. *Vacare.*	3. *Accidere.*
	2. *Oportere.*	4. *Expedire.*
Perféctũ & Plusq: perf:	1. *Vacasse.*	3. *Accidisse.*
	2. *Oportuisse.*	4. *Expediisse.*

Cæteris *carent.*

Con-

Conjugationes Impersonalium in *TUR*.

Indicativus Modus habet Tempora quinque:

Præsens.	1. *Aratur.*	3 *Creditur.*
	2. *Ridetur.*	4. *Venitur.*
Prætéritum imperféct:	1. *Arabátur.*	3. *Credebatur.*
	2. *Rîdebatur.*	4. *Veniebatur.*
Prætéritū perféctum.	1. *Aratum est* vel *fuit.*	3. *Creditum est* vel *fuit.*
	2. *Risum est* vel *fuit.*	4. *Ventum est* vel *fuit.*
Prætéritū: pl: perfect:	1. *Aratū erat* vel *fuerat.*	3. *Creditū erat* vel *fuerat*
	2. *Risū erat* vel *fuerat.*	4 *Ventū erat* vel *fuerat.*
Futúrum.	1. *Arabitur.*	3. *Credetur.*
	2. *Ridebitur.*	4. *Venietur.*

Imperativo Modo, *carent.*

Subiunctivus Modus habet Tempora quinque:

Præsens.	1. *Aretur.*	3. *Credatur.*
	2. *Rideatur.*	4. *Veniatur.*
Prætéritum imperféct:	1. *Araretur.*	3. *Crederetur.*
	2. *Rideretur.*	4. *Veniretur.*
Prætéritum perféctum.	1. *Aratum sit* vel *fuerit.*	3. *Creditum sit* vel *fuerit.*
	2. *Risum sit* vel *fuerit.*	4. *Ventum sit* vel *fuerit.*
Prætéritum pluiq: perf:	1. *Aratū esset* vel *fuisset.*	3. *Creditū esset* vel *fuisset.*
	2. *Risū esset* vel *fuisset.*	4. *Ventum esset* vel *fuisset.*
Futurum.	1. *Aratū erit* vel *fuerit.*	3. *Creditū erit* vel *fuerit.*
	2. *Risum erit* vel *fuerit.*	4. *Ventum erit* vel *fuerit.*

Infinitivi Modi.

Præsens & imperfect:	1 *Arari.*	3. *Credi.*
	2. *Rideri.*	4. *Vêniri.*
Pręt: perf: & pl: perf:	1. *Aratum esse* vel *fuisse.*	3. *Creditum esse* vel *fuisse.*
	2. *Risum esse* vel *fuisse.*	4 *Ventum esse* vel *fuisse.*
Futúrum.	1 *Aratum iri.*	3. *Creditum iri.*
	2. *Risum iri.*	4. *Ventum iri.*

Cæteris *carent.*

Forma Generalis quátuor Cõjugationum in

Indicativus Modus habet Témpora quinque:

Pręsens.	Singulariter.	1.	*o,*	*as,*	*at.*
		2.	*eo,*	*es,*	*et.*
		3. 4.	*o,*	*is,*	*it.*
	Pluraliter.	1.	*ámus,*	*âtis,*	*ant.*
		2.	*emus,*	*etis,*	*ent.*
		3. 4.	*imus,*	*itis,*	*unt.*
Prætéritum Imperféctũ	S.	1. 2. 3. 4.	*bam,*	*bas,*	*bat.*
	P.	1. 2. 3. 4.	*bamus,*	*batis,*	*bant.*
Prætéritum perfectum.	S.	1. 2. 3. 4.	*i,*	*isti,*	*it.*
	P.	1. 2. 3. 4.	*imus,*	*istis,*	*erunt* vel
Prætéritum plusq: perf:	S.	1. 2. 3. 4.	*eram,*	*eras,*	*erat.*
	P.	1. 2. 3. 4.	*erámus,*	*erâtis,*	*erant.*
Futúrum.	1. 2.	S.	*bo,*	*bis,*	*bit.*
		P.	*bimus,*	*bitis,*	*bunt.*
	3. 4.	S.	*am,*	*es,*	*et.*
		P.	*êmus,*	*êtis,*	*ent.*

Imp: Mod: habet Témp: duo.

Præsens.	Singulariter.	1.	*a,*	Plural: 1.	*a*
		2. 3.	*e.*	2.	*é*
		4.	*i.*	3. 4.	*i*
Futúrum.	Singulariter.	1.	*âto,*		*âto.*
		2.	*êto,*		*êto.*
		3. 4.	*ito,*		*ito.*
	Pluraliter.	1.	*atote,*		*anto.*
		2.	*etote,*		*ênto.*
		3. 4.	*itote,*		*únto.*

Sub

Subiunctiuus Modus habet Tempora quinque:

Tempus					
Præsens.	1.	S.	*em,*	*es,*	*et.*
		P.	*émus,*	*ètis,*	*ent.*
		S.	*am,*	*as,*	*at.*
		P.	*ámus,*	*atis,*	*ant.*
Prætéritum imperféctū. Singulariter.	1.		*ârem,*	*ârès,*	*âret.*
	2. 3.		*erem,*	*eres,*	*eret.*
	4.		*îrem,*	*îres,*	*íret.*
Pluraliter.	1.		*arêmus,*	*arêtis,*	*ârent.*
	2. 3.		*eremus*	*eretis,*	*erent.*
	4.		*iremus,*	*iretis,*	*irent.*
Prætéritum perféctum.	S.	1. 2. 3. 4.	*êrim,*	*êris,*	*êrit.*
	P.	1. 2. 3. 4.	*êrimus,*	*êritis,*	*êrint.*
Prætéritum plusq: perf.	S.	1. 2. 3. 4.	*issem,*	*isses,*	*isset.*
	P.	1. 2. 3. 4.	*ißêmus,*	*ißêtis,*	*ißent.*
Futúrum.	S.	1. 2. 3. 4.	*êro,*	*êris,*	*êrit.*
	P.	1. 2. 3. 4.	*êrimus,*	*êritis,*	*êrint.*

INFINITIVUS Modus habet Témpora quinque:

Præsens & Prætéritum imperféctum.	1.	*âre.*		
	2. 3.	*ere.*		
	4.	*ire.*		
Prætérit: perféct: & plusq: perféct:	1. 2. 3. 4.	*isse.*		
Futúrum, Singulariter.	*Esse*	*ûrum,*	*ûram,*	*ûrum.*
Pluraliter.	*Esse*	*ûros,*	*ûras,*	*ûra.*
Gerundia,	1.	*ándi,*	*ándo,*	*ándum.*
	2. 3. 4.	*êndi.*	*êndo,*	*êndum.*
Supina,	1. 2. 3. 4.		*um,*	*u.*
Participia significationis Actiuæ duo: Præsens,	1.	*ans.*		
	2. 3.	*ens.*		
	4.	*iens.*		
Futúrum	1. 2. 3. 4.	*ûrus, a, um.*		

Forma

Forma Generâlis quátuor Conjugat: in O

Indicatiuus Modus habet Témpora quinque:

Præs:	Singularit:	1.	*or,*	*âris,* vel *âre, âtur*	
		2.	*eor,*	*êris,* vel *êre, êtur*	
		3.	*or,*	*eris,* vel *êre, itur*	
		4.	*ior*	*îris,* vel, *îre, itur.*	
	Pluraliter,	1.	*âmur,*	*amámini,*	*ântur*
		2.	*êmur,*	*êmini,*	*êntur*
		3. 4.	*îmur,*	*îmini,*	*ûntur*
Imp:	S. 1.2. 3.4.	*bar,*	*bâris* vel *bare,*	*bâtur.*	
	P. 1.2. 3.4.	*bámur,*	*bâmini,*	*bántur.*	
Perf:	S. 1 2.3.4.	*Sum* vel *fui us* ,*es* vel *fuisti us,* &c.			
	P. 1.2.3 4.	*Sumus* vel *fuimus,estis* vel *fuistis i.* &c.			
Plusq:	S. 1.2.3.4.	*Erã* vel *fuerã us,eras* vel *fúeras us,* &c.			
	P. 1.2. 3.4.	*Eramus* vel *fuerámus i, eratis,* &c.			
Futúr:	1. 2.	S.	*bor,*	*beris,* vel *bere, bitur.*	
		P.	*bimur,*	*bimini,*	*buntur*
	3. 4.	S.	*ar,*	*êris* vel *êre, êtur.*	
		P.	*êmur,*	*êmini,*	*êntur*

Imp: Mod:hab: Témp:duo:

Præs:	Singularit:	1.	*âre,*	Pluraliter	1.	*âmini*
		2. 3.	*êre,*		2.	*êmini*
		4.	*ire,*		3. 4.	*îmini*
Futúr:	Singularit:	1.	*âtor,*	*âtor.*		
		2.	*êtor,*	*êtor.*		
		3. 4.	*itor,*	*ítor.*		
	Pluraliter.	1.	*âminor,*	*ântor.*		
		2.	*êminor,*	*êntor.*		
		3. 4.	*îminor,*	*ûntor.*		

Subjunctiuus Modus habet Témpora quinque:

Præs:	1.	S.	*er,*	*êris* vel *ere,*	*etur.*
		P.	*emur,*	*emini,*	*entur.*
	2. 3. 4.	S.	*ar,*	*aris* vel *are,*	*atur.*
	3. 4.	P.	*âmur,*	*âmini,*	*antur.*
Imp: Singularit:	1.		*arer,*	*areris* vel *rere,*	*aretur.*
	2. 3.		*erer,*	*ereris* vel *erere,*	*eretur.*
	4.		*irer,*	*ireris* vel *rere,*	*iretur.*
Pluraliter,	1.		*aremur,*	*aremini,*	*arentur.*
	2. 3.		*eremur,*	*eremini,*	*erentur.*
	4.		*iremur,*	*iremini,*	*irentur.*

Perf:	S. 1.2.3.4. *Sim* vel *fuerim us, sis* vel *fueris us, &c.*
	P. 1.2.3.4. *Simus* vel *fuerimus i, sitis fueritis, &c.*
Plusq:	S. 1.2.3.4. *Essem* vel *fuissem us, esses* vel *fuisses, &c.*
	P. 1.2.3.4. *Essemus* vel *fuissemus i, essetis, &c.*
Futúr:	S. 1.2.3 4. *Ero* vel *fuero us, eris* vel *fueris us, &c.*
	P. 1.2.3.4. *Erimus* vel *fuerimus is, eritis, &c.*

Infinitiuus Modus habet Témpora quinque:

Præsens & prætéritum Imperféctum,	1. *ari.* 3. *i.*	
	2. *eri,* 4. *iri.*	
Perféctum & Plusquàm *Esse* vel *fuisse.*	Sing:	1. 2. 3. 4. *um, am, um.*
	Plur:	1. 2. 3. 4. *os, as, a.*
Futúrum, *um, iri* vel	Sing:	*Esse dum, dam, dum.*
	Plur:	*Esse dos, das, da.*
Participij	Prætéritum,	1. 2. 3. 4. *us, a, um.*
	Futúrum,	1. 2. 3. 4. *dus, da, dum.*

Anno-

Annotátio. *Verba Commúnia & Deponéntia ab Indicatiui p ſenti ad Futúrum Infinitiui eandem habent Terminationem, omnibus omnium Modorum Temporibus & Perſonis, quàm Verba Paſsiua; at verò à Futuro ad finem longè diuerſam, patet in his ſubjectis Formulis.*

Fórmula Verbórum Deponéntium.

Infinitiui Futúrum,
- *S. Eſſe urum, ûram, ûrum.*
- *P. Eſſe ûros, ûras, ûra.*

Admonitio, *Caue hîc dicere* Vm iri.

Gerundia ſunt tria: *Di, do, dum.*

Supina, *Vm, u,*

Participij:
- Præſens in *Ns.*
- Præteritum in *Vs, a, um.*
- Futúrum in *Rus, a, um.*

Fórmula Verbórum Commúnium.

Infinitiui Futúrum,
- Actiuum,
  - *S. Eſſe rum, ram, ru*
  - *P. Eſſe ros, ras, ra.*
- Paſſiuum,
  - *S. Eſſe dum, dam, du*
  - *P. Eſſe dos, das, da*

Gerundia ſunt tria: *Di, do, dum.*

Supina: *Vm, u.*

Participij:
- Præſens in *Ns.*
- Prætéritum in *Vs, a, um.*
- Futúrum,
  - Actiuum in *Rus, a, um.*
  - Paſſiuum in *Dus, a, um.*

De Formatiónibus Témporum.

Præſens & Præteritum perfectum Indicatiui, itemq; Supinum cu juslibet Verbi óptime nóuerit Grammaticus? Nam ſic hæc tria ſc u t, totam facillimè poterit ſcire Conjugationem, cùm hæc tri ſint veluti principia quædam, ex quibus cætera ferè omnia n ſcuntur. Porrò quæ Tempora à Præſenti, quæ à Præterito, & quæ à Supino oriantur, ſequens Tabula oſtendet.

TABU

TABULA.

- Præsens. *Amo.*
  - Indicatiui,
    - Imperféctum
    - Futúrum.
      - Præsens Participij.
  - Imperatiui,
    - Præsens.
    - Futúrum.
  - Subjunctiui,
    - Præsens.
    - Imperféctum.
  - Infinitiui Præsens & Imperféctum.
    - 1. Gerundia.
    - 2. Futúrum. Participij. in *Dus.* *Ex hoc fit Futúrum Paßiuum Infinitiui addito* Esse.
- Prætér: *Amaui.*
  - Indicatiui plusquam perfectum, *Ram.*
  - Subjunctiui,
    - Perféctum *Rim.*
    - Plusquam perféctum. *Ssem.*
    - Futúrum. *Ro.*
      - sic *Memini, Odi. Noui. Cœpi.*
  - Infinit: Perf: & Plusq: perf: *Sse.*
- Supinum *Amatum*
  - 1. Futúrum Passivum Infinitivi áddito *Iri.*
  - 2. Futúrum Participij in *Rus. Ex hoc fit infinitiui Futúrum addito* Esse.
  - 3. Participij, Prætéritum. *Ex hoc fit.*
    - Indicatiui.
      - Perféctum, *Sum* vel *fui* N.
      - Plusq: perf: *Eram* vel *fueram* N.
    - Subjunctiui.
      - Perféctum, *Sim* vel *fuerim* N.
      - Plusq: perf: *Essem* vel *fuissem* N.
      - Futúrum, *Ero* vel *fuero* N.
    - Infinitiui.
      - Perféctum, Plusq: perf: *Esse* vel *fuisse* N.

Declaratio Tabulæ.

Constituantur ista tria principia nempe Præsens, Prætéritum, *&* Supinum *sic*, v. g. *Amo, amaui, amatum. Dico, dixi, dictum. Traho, traxi, tractum, quæ ex secundo Libro Grammaticarum Institutionum peti possunt.*

A Præsenti cuiuslibet Modi Præsens & imperfectum, itemq; Fu-rum Indicatiui & Imperatiui formatur.
A Præterito cuiuslibet Modi Perfectum & Plusquam perfect- & Futurum Subiunctiui oritur.
A Supino fit primo Participij Futurum in Rus, *quod Futur- addito* Esse, *vel* Fore, *supplet Futurum Infinitiui Acti- vocis.*
Secundò fit à Supino Præteritum Participij, si Verbum non Neutrum. Hoc Participium coniunctum cum Verbo Su- *supplet Perfecta, & Plusquam perfecta, & Futura Subiunc-ui, Verborum in* Or, *& Neutropassiuorum.*
Tertiò fit à Supino Futurum Passiuum Infinitiui Modi add- voce Iri.

3: Talibus Verbis vti oportet circa formationem, quæ fit,

A Præsenti, Formatur à secunda Persona Singul- Indicatiui Modi Temporis Præsentis nempe ab A-mas, *sic, mutato* S *in* Bam, *fit* Amabam.
A Præterito. Formatur à prima Persona Præter- perfecti Indicatiui Modi nempe ab Amaui, *mutatâ literâ* I *in* E, *fit* Amaue; *& add- syllabâ* Ram, *fit* Amaueram, *&c.*
A Supino. Formatur à Supino nempe ab Ama-tum, *sic, mutatâ literâ* M *in* Rus, *fit* Ama-turus *&c.*

Formatio à Præsenti ferè solis Analogis verbis conuenit: at ve- à Præterito & Supino omnibus Verbis etiam Defectiuis.
Verba in Or, *præsentia, Imperfecta, item Indicatiui & Impera-tiui Futura formant à Verbis Actiuæ vocis siue veræ, siue f-ctæ, & ab ijsdem quidem Temporibus, vt ex* Amabam, *f-* Amabar, *ex ficto,* Criminabam, *fit* Criminabar.
Verba in Or *Præterita perfecta & plusquam perfecta, & Futu-ra Subiunctiui & Infinitivi ex Verbo* Sum, *& Particip- habent composita, prout Verba Neutropassiua.*

De im-

De Imperatiui Modi Perſonis.

Præſens Imperatiui Vtriúſque Numeri Primis & Tertijs Perſonis. Futurum verò tantum Primis, pace tua Lector Candide carere docemus, idque propterea, vt eam difficultatem, quam Tyrones in his Perſonis formandis experiuntur máximam, omnino tollamus. Illas verò Perſonas quæ communiter ponuntur non Imperatiui; ſed Subiunctiui, dicimus eſſe Modi: quod quidem verum eſſe & Terminatio iſtarum Perſonârum & Vſus Subiunctiui pro Imperatiuo per Analogen frequentiſſimus oſtendit & probat.

Ratio formandârum Perſonârum in Imperatiuo, à Perſonis Temporis Præſentis Indicatiui.

Verborum deſinentiū in O, vel M, Imperatiui Modi Temporis:

- Præſéntis, Secũnda Perſôna Plurális, *fit ex Tértia Singulari, addito* E, *vt ex* Amat *fit* Amâre: eſt, eſte: fert, ferte.
- Futúri Perſôna Singularis, Secúnda & Tértia *fit ex Tértia Singulari, addito* O, *vt ex* Amat, *fit* Amâto: eſt, eſto.
- Futúri Perſôna Plurâlis Secũnda, *fit ex Tértia Singulari, addito* O te, *vt ex* Amat *fit* Amatôte: ex eſt, fit eſtote.
- Futúri Perſônæ Plurâlis Tértia, *fit ex Têrtia Plurali, addito* O, *vt ex* Amant, *fit* Amânto.

Verborum deſinéntiū in Or, Imperatiui Modi Temporis.

1. Præſentis Perſôna Secũnda Singularis, *ſimilis eſt Perſonæ Secundæ Singulari Indicatiui in* E, *vt* Amate.
2. Præſentis Perſôna Secũnda Pluralis, *ſimilis eſt Secundæ Plurali Indicatiui*, *vt* Amámini, Docemini.
3. Futúri Perſôna Singularis, Secúnda & Tértia, *fit ex Tertia Singulari*, *mutato* V *in* O, *vt ex* Amátur, *fit* Amator tu.
4. Futúri Perſôna Pluralis Secúnda, *fit ex Secúnda Plurali, mutato* I *in* Or, *vt ex* Amámini *fit* Amâminor.
5. Futúri Perſôna Pluralis Tértia, *fit ex Tértia Plurali mutato* V *in* O, *vt ex* Amantur, *fit* Amantor.

De Modo Optatiuo, Potentiali & Permissiuo.

Licet septem in Verbo Modos admittamus: tamen quatuor tan[tum] expressè ponimus propterea, quia istorum trium Modorum Optatiui, Potentialis, & Permissiui ex Subiunctiuo Modo, memoriæ optimè impresso faciliùs & citiùs Puer Repetun[do] tempore à Præceptore addiscet inflexionem, quàm si eam hic [ex]pressam haberet. Nam isti tres Modi ferè ubiq; ita sunt inf[le]ctendi ut inflectitur Subiunctiuus. Omissis ergo his tribus illor[um] tantùm quatuor inflexionem à Principio Tyronibus edifcend[am] Præceptor assignet.

Modus Optatiuus.

In Optatiuo omnia Tempora esse diuersa, & diuersam habere T[er]minationem, præter Futurum quod (si datur) simile debet [esse] Præsenti Subiunctiui: Veterum Exempla testantur.

Modus Potentialis.

Modus Potentialis.

Habet Tempora quinque & easdem in omnibus Te[m]poribus & Personis terminationes, quas habet Su[b]iunctiuus: præter primam Singularem Futuri, q[uæ] debet esse similis Primæ Singulari perfecti eiusd[em] Modi, & tripliciter solet explicari.

Primò explicatur per Possum. *Hor: Quis eum di[gne] laudârit seu scripserit;* id est, *laudare poterit. Qu[æ] Frangas citiùs quàm corrigas, quæ in prauum ind[u]ruerunt;* id est, *frangere poteris.*

Secundò explicatur per Debeo. *Vir: Eloquar an [si]leam?* id est, *Debeóne eloqui an silere?*

Tertiò explicatur per Volo, *Vt quis crederet mendac[i?]* id est, *Quis vellet credere?*

Modus Permissiuus.

Modus Permissiuus, & Tempora & Terminationes omnes penit[ùs] easdem habet quas Subiunctiuus. Cic: Fuerit Carbo aliis impr[o]bus, at, tibi quando cœpit? Idem: Sit fur, sit Sacrilegus; at e[st] bonus Imperator.

D

DE PARTICIPIO.

Quid est Participium? *Est Vox flexibilis, Accidentia Nominis & Verbi Participans*: *Vt* Legens, dans.

Quot sunt in Participio Accidentia? *Septem.*

1. Figura, Tempus, Significatio, Genus, Declinatio, Numerus, Casus.
2. Figuræ *Tres*: Simplex, vt *Volans*. Composita, vt *Evolans*, Decomposita, ut *Superevolans*.
3. Tempora *Tria*: Præsens Præteritum, & Futurum.
4. Genera: *Quatuor*: Masculinum, Fæmininum, Neutrum, Omne.
5. Declinationes *Tres*: Prima, Secunda, Tertia.
6. Numeri *Duo*: Singularis, & Pluralis.
7. Casus *Sex*: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus.

DE ADVERBIO.

Quid est Adverbium? *Est Vox inflexibilis, quæ adiuncta Verbo aut nomini, aut Participio, aut alteri Adverbio, eius significationem determinat, Vt* Benè, Malè, Citò, &c.

DE CONJUNCTIONE,

Quid est Coniunctio? *Est Vox inflexibilis, coniungens Vel etiam disiungens Voces, aut sententias, Vt* Et, aut, quocirca, &c.

Quæ voces sunt Coniunctionis Partis? *Istæ omnes.*

Primò, Ordinis Præpositivi: *Ac, an, at, atque, atqui, ast, aut, &, nam, namque, num, nec, neque, quare, quamobrem, quapropter, quamquam, quocirca, sed, seu, siue, Vel Vtrum.*

Secundò Ordinis Postpositiui: *Autem, enim, quidem, quoque, Verò, que, Ve, ne.*

Tertiò, Ordinis Communis: *Alioqui, alioquin, dum, duntaxat, enimVerò, equidem, ergo, etiam, etiamsi, iccircò, idcircò, ideò, igitur, itaque, licet, modò, nempè, ni, nisi, porrò, propterea, quatenus, quia, quò, quod, quoniam, saltem, si, tamen, tametsi, tantummodo, Verum, Verumtamen, Videlicet, Vt Vtique.*

DE PRÆPOSITIONE.

Quid est PRÆPOSITIO? *Est Vox quæ áliis Orationis Partibus fere præpónitur, Vt* Ad, in, pro, &c.

Quæ voces sunt Præpositiónis Partis? *Ista omnes:*

Primò. Accusatiuum regéntes: *Ad, apud, ante, cis, circa, circum, circiter, citra, extra, infra, inter, intra, iuxta, penes, per, pone, post, præter, propè, propter, secundum, supra, secus, trans, Vltra:* Item, *contra, erga, adVersus & aduersum.*

Secúndò; Ablatiuo gaudentes: *Absque, cum, coram. de, palam, præ, pro, sine.*

Tertiò: *A & E.* Quartò: *Ab & Ex.*

Quintò: *Abs, tenus, Versus.*

Sextò: *In, sub, super, & subter.*

DE INTERIECTIONE.

Quid est INTERIECTIO? *Est Vox indeclinabilis, affectum animi significans: Vt* Ah, heu, io, ha, ha, ha.

Quæ vocábula sunt Interiectiónis Partis? *Ista omnia:*

Ah, *á ách.*
Aha, *ách.*
Atat, *och iuśći, báwey.*
Au, *au, to to to.*
Euge, *á, hey.*
Eia, *nuż, nuże.*
Eho, *á iuż, słyß.*
Ehódum, *słuchay-iedno. chodź sam.*
Ha, ha, *chá, chá, chá.*
Hei, *hey nieszczęsny.*
Hem, *he, czegoż.*
Hosanna, *viuat, viuat.*
Heu, *o nieszczęsny.*
Heu, heu, *o świećie.*

Heus, *hey słyszyß.*
Hui, *wygrałeś, to to to.*
Io, *hey, hoy.*
O, *o, och och.*
Oh, *och, iużći po mnie.*
Ohe, *o ho ho, dosyć iuż.*
O si, *day Boże.*
O vtinam, *boday.*
Phy, *pf, pfa, pfe.*
Pro, *przebog, Mátko Boża.*
Papæ! *czaśte Pániki, bawey.*
St, *cyt, milcz.*
Vah, *otoż masz, otoż tobie.*
Væ, *biadá,* &c.

RATI

RATIO.

Repetitiónis & Reductiónis instituéndæ.

Repetitio *est iterátio seu sæpiùs renouâta & iterâta âctio, per hanc Grammatici sua Puerôrum mentibus imprimúnt Præcepta: potest autem triplex statui. Prima Generalis, id est, ipsorum Præceptórum. Secunda Speciális, id est, Vocum tantum. Tertia Mixta .s. Vocum simul & Præceptórum.*

Repetitio *Generalis est, quando ipsa Præcépta nuda cum Pueris iterum iterumq; repetimus, & ea ipsis sæpius per istas Interrogationes inculcamus.* Primò, *Quid est Grammatica? Quot sunt Partes Grammáticæ? Quid est Orthographia? Etymologia? Syntaxis? Prosodia? Quot sunt Literæ? Vocales? Consonantes? &c.* Deinde *in Nomine. Quid est Nomen? Quótuplex est Nomen? Quid est Nomen Substantiuum? Quid Adiectiuum? Quid Proprium? &c. &c.* Tandem *in Pronomine, in Verbo, & alijs Partibus Orationis, recensendo eas interrogationes omnes, quæ sunt cuilibet Parti Orationis, expressè adiunctæ. In hac generali Repetitióne primò Puer exerceatur diligentissimè; & tamdiu circa ipsam occupêtur; donec ad quámlibet istárum Interrogatiónum promptissimè respondêre poterit. claram autem istorum, quæ nunc velut pica próferret, progrediente tempore consequetur intelligentiam.*

Repetitio *Specialis, seu potius Exâmen Vocum est, quando de Natúra, Proprietatibus & accidentibus Dictionum solummodo Puerum interrogâmus.*

Repetitio *Mixtà est, quando non modo de natúra, proprietátibus, & accidentibus Dictiónum Púerum interrogâmus; verùm etiam ferè quámlibet suam responsiónem veram esse Regula probare, & velut confirmáre iubemus, quo loco proximè ad Syllogismos vel Enthymemata in nonnullis accedimus. Nam Regulæ apud Grammaticos id valent: quod apud Lógicos Axiomata. Porrò Exempla sequentia & Speciali & Mixtæ inservient Repetitioni. Speciali, si tantùm priôribus vsus fûeris interrogatiónibus. Mixtæ verò si priôres & posteriores, simul coniunxeris.*

 EXEM-

EXEMPLUM IN NOMINE.

Viarum,	Thema?	Thema *Via.*
Via	Qualis vox?	Flexibilis.
Via	Cuius Partis?	Nominis.
Via	Quale Nomen?	Substantiuum.
Via	Quale Substantiuum?	Appellatiuum.
Via	Cuius Figuræ?	Simplicis.
Via	Cuius Speciei?	Primitiuæ.
Via	Quotæ Declinationis?	Primæ.
Via	Cuius Generis?	Feminini.
Viarum	Cuius Numeri?	Pluralis.
Viarum	Cuius Casus?	Genitiui. Declina *Via.*

Optimam Thema? Thema *Optima.* Qualis vox? Flexibili[s] *Optima* Cuius Partis? Nominis. *Optima* Quale Nome[n] Adiectiuum. *Optima* Quale Adiectiuum? Comparabile *Optima* Quali Comparatione comparatur? Irregulari. *Op[ti]ma* Cuius Gradus? Superlatiui. *Optima* Quod terminatio[num]? Trium .s. *Optimus, a, um, Optima* Quotæ Declinationi[s] Primæ. *Optima* Cuius Generis? Feminini. *Optimam* Cu[i]ius Numeri? Singularis. *Optimam* Cuius Casus? Accusatiu[i] Declina *Optima,* vel si placet Compara.

EXEMPLUM IN PRONOMINE.

Mihi?	Thema?	Thema *Ego.*
Ego	Qualis vox?	Flexibilis.
Ego	Cuius Partis?	Pronominis.
Ego	Cuius Figuræ?	Simplicis.
Ego	Cuius Speciei?	Primitiuæ.
Ego	Cuius Personæ?	Primæ.
Ego	Cuius Generis?	Omnis.
Ego	Quotæ Declinationis?	Quintæ
Mihi	Cuius Numeri?	Singularis.
Mihi	Cuius Casus?	Datiui. Declina *Ego.*

Exemplum In Verbo.

Legêtis	Thema?	Thema? *Lego.*	
Lego	Qualis vox?	Flexibilis.	
Lego	Cuius Partis?	Verbi.	
Lego	Quale Verbum ratiône Perſonæ?		Perſonâle.
Lego	Quale Verbum ratiône Coniugationis?		Analogum.
Lego	Quale Verbum ratiône Syntâxis?		Tranſitiuum.
Lego	Quale Verbum ratiône rei ſignificatæ?		Adiectiuum.
Lego	Cuius Figuræ?	Simplicis.	
Lego	Cuius Speciei?	Primitiuæ.	
Lego	Quotæ Coniugationis?	Tertiæ.	
Lego	Cuius Generis?	Actiui.	
Legêtis	Cuius Modi?	Indicatiui.	
Legêtis	Cuius Temporis?	Futúri.	
Legêtis	Cuius Númeri?	Plurâlis.	
Legêtis	Quotæ Perſonæ?	Secundæ.	Coniuga *Lego.*

Exemplum In Participio.

Eúntis	Thema?	Thema *Iens.*	
Iens	Qualis vox?	Flexibilis.	
Iens	Cuius Partis?	Participij.	
Iens	Cuius Figuræ?	Simplicis.	
Iens	Cuius Temporis?	Præſentis.	
Iens	Cuius Significationis?	Neutrális.	
Iens	Cuius Generis?	Omnis.	
Iens	Quotæ Declinationis?	Tertiæ.	
Eúntis	Cuius Númeri?	Singularis.	
Euntis	Cuius Caſus?	Genitiui.	Declina *Iens.*

Exemplum in Partibus inflexibilibus.

Sæpius Thema? Thema *idem.* *Sæpius* Qualis vox? Inflexibilis. *Sæpius* Cuius Partis? Adverbij. *Sæpius* Quale eſt Adverbium? Comparabile. *Sæpius* Cuius Gradus? Comparatiui.

Autem *Thema?* *Thema idem.* Autem *Qualis Vox?* *Inflexib.* Autem *Cujus Partis?* *Coniunctionis.* *Cuius Ordinis?* *Postp. tiui*

Ad *Thema?* *Thema idem.* Ad *Qualis Vox?* *Inflexibilis.* Ad *Cu. Partis?* *Præpositionis.* *Quem Casum regit?* *Accusatiuum.*

Væ *Thema?* *Thema idem.* *Qualis vox?* *inflexibilis.* *Cuius Partis Interiectionis.* *Quem casum regit?* *Datiuum.*

EXEMPLUM Repetitiónis Mixtæ in Nómine.

Viarum Thema? Thema *Via.* *Via* Qualis vox? Flexibilis. Quot sunt Partes Orationis flexibiles? Quátuor .i. Nomen, Pronomen, Verbum, Participium. Cur dicuntur flexibiles? Quia in fine suas terminatiónes variâre possunt. *Via* Cuius Partis? Nóminis. Quid est Nomen? Est vox per Casus declinábilis rem sine Témpore significans. *Via* quale est Nómen? Substantiuum. Quid est Substantiuum? Appellatiuum. Quid est Appellatiuum? Quod multis convenire potest. *Via* Cuius Figúræ? Simplicis. Quot sunt Figúræ? Tres: Simplex, Compósita, & Decompósita. (Quid est Nomen Simplicis Figúræ?) *Via* Cuius Speciei? Primitiuæ. Quot sunt Species? Duæ, Primitiua & Deriuatiua, &c &c. Hoc modo eúndem est per reliqua Accidentia, assignando cuilibet generálem Interrogatiônem ipsi conueniéntem, vt Generi Quot sunt Genera? Declinatióni. Quot sunt Declinatiónes; &c. Ex hoc autem vno exemplo póterit cógnosci Repetitio Mixta in álijs Pártibus Orationis.

Annotátio. *Thema est origo seu Principium Vocis, quod in Nomine, Pronomine, & Participio fere semper est Nominatiuus Casus, in Verbo, Prima Singularis Præsentis Indicatiui Persona, in Partibus Indeclinabilibus ipsamet Vox quæ profertur.*

De Themate dupliciter quæri potest. Primò sic: v. g. *Mihi* Thema? id est, huius Vocis. *Mihi* quod est Thema? vel huius Vocis, *mihi* dicas Thema, id est, Principium. Secundò, sic *Mihi* à quo Themate venit, id est, à quo Principio. sic: *Fortióra* Thema, *Fortius*, &c.

De Reductione.

Redúcere *est Voces ad Partes Orátionis aut ad certas Regulas reuocare, seu sub certis Regulis collocáre, Polónicè* Odprowádźić *Vel* Záprowádźić. *Potest autem Redúctio statui triplex. Prima ad Etymologiam. Secunda ad Syntaxin. Tertia ad Prosodiam.*

Redúctio *ad Etymologiam fit, quando ad aliquam Partem Orationis Vocem reducimus, & omnia Accidentia talis Vocis enumeramus. Hanc similitúdine declaráre Pueris vtile erit admodum. assumántur* v. g. *Octo Vrbes Vel pagi, his assimuléntur Partes Orationis octo, ita Vel ipsæ Partes sint Veluti Vrbes octo, Accidentia Vero ipsárum sint Veluti leges, libertates, & priVilegia ciVium. Sicut ergo in octo Vrbibus álij atq; álij habitant Ciues, & álias atq; álias habent leges; ita etiam vocabula ália in Nomine, ália in Verbo, ália in cæteris Pártibus continentur, & diVersa Accidentia s. Genus, Figúram, Declinatiónem, &c. habent sibi concessa. Verbi immo & Nóminis Accidentia nonnulla sic quoq; possunt ostendi s. Verbum Urbis, Coniugátiones Portárum, Modi Plateárum, Tempora lapideárum, Númeri superióris & inferióris partis, Persona cubiculórum Vel hypocaustórum habeant rationem: Nam sicut Vrbs inclúdit Portas & Plateas, istæ lapideas, &c. ita Verbum habet quátuor Coniugatiónes, istæ Modos, Modi Tempora, hæc Número, Númeri Personas, in quibus iam est quiescendum. Redúctio ad Etymologiam hoc tantùm differt à Repetitióne Speciali seu ab Exámine Vocum; quia Repetitio fit per Interrogationes, Redúctio Verò sine Interrogationibus, Exemplum Reductionis sit tale.*

Docêbitis	Thema est *Docea.*
Dóceo	Est vox flexibilis, & Verbi Partis.
Dóceo	Est Verbum ratiône Persóne Personale, ratióne Coniugationis Análogum Medium, ratióne Syntaxis Transitiuum, ratióne significátæ rei Adiectiuum.
Dóceo	Est Figúræ Simplicis. Speciéi Primitiuæ. Géneris Actiui. Coniugationis Secundæ.
Docébitis	1. Est Modi Indicatiui. 2. Temporis Fútûri. 3. Númeri Plurâlis. Persónæ Secúndæ.

Ad

Ad quam Partem Orationis ſit Vox aliqua reducenda ſic cognoſc Primò teneas memoria omnia Pronomina: item omnes Præpoſi tiones, Coniunctiones & Interiectiones: deinde ſic agas; Omn Vox aut eſt Flexibilis, aut Inflexibilis, id eſt, aut ſuas terminatio nes variat, aut non. Flexibilis ad Declinabiles, Inflexibilis ad In declinabiles Partes referetur.

Vox Flexibilis erit Pronóminis Partis, ſi ponitur inter Pronó mina. Erit Verbi Partis, ſi póterunt illi addi iſtæ particulæ *Modo, cras, heri. Ego, tu, ille, nos, vos, illi.* Erit Particip Partis, ſi deſinit in *Ns*, vel *Vs*, & ſignificat differentiam tem poris. Erit Nóminis Partis, ſi nec ad Pronômen, nec ad Ve bum, nec ad Participium póterit reuocari.

Vox Inflexibilis erit Coniunctionis Partis, ſi inter Coniunctió nes, Præpoſitionis, ſi inter Præpoſitiónes, Interiectionis, ſ inter Interiectiónes expreſsè pónitur. Erit Adverbij Partis, ſi nec inter Coniunctiónes, nec inter Præpoſitiónes, nec inte Interiectiónes à nobis enumeratas ponitur.

Redúctio *ad Syntaxin eſt, Quando Regulas iuxta quas voces con ſtruúntur aſſignamus, quod fit dupliciter. Primò iuxta órdinem vocum Lectionis. Secundò iuxta órdinem Regularum.*

Redúctio *ad Proſodiam eſt, quando in Cármine vel ſyllabarum Quantitatem inueſtigamus, & Regulas dicimus, vel pedes Me tricos enumeramus, vel Genus Cárminum, vnà cum Accidentibus declaramus.*

DE DISPUTATIONE.

Diſputátiones Puerorum illæ ſunt optimæ & vtiles, quæ ex ipſis Præceptis Etymologiæ, Syntaxeos & Proſodiæ fiunt. Illæ verò Quæſtiones ridiculæ, v. g. *Vt, ſocco, no, ſi, calle, te,* vel *Da, no, cur, oui, mage, ſtat*, vel *Sto, dolá mála*, vel *Mattis, pie, occet.* vel *Domo, va, grati*, vel *naſcantur, vuas, pie, vinco, Ratus, ſto, i, nauale. Vbi, lego, tego, cura, miſer, negò, voco. Sua, vola, Pana, doma, ni, mas.* & áliæ ſimiles, quem adfe rant Tyronibus fructum viderint Præceptores. Nobis profectò minimè placent.

PRAXIS COMPOSITIONIS iuxta Etymologiæ ac Syntaxeos Regulas elimandæ.

Stylus eſt Nobiliſſimum Latini & emendati ſermonis comparandi inſtrumentum; & vt ait Cic: *Stylus eſt optimus & præſtantiſſimus tàm dicendi, quàm loquendi effector atque Magiſter:* ac proinde dignus in quo Tyrones diligentiſſime ſeſe exerceant, & ſimul feliciſſimos progreſſus quam primum facere conitantur: quod quidem vt faciliùs præſtare poſſint, hanc illis ſequentem doctrinam oportuno volumus eſſe auxilio. Ubi hoc conſilij ipſis damus, vt ſtatim ab initio non citò & multa, ſed benè licet pauca ſcribere incipiant: nam citò & multum ſcribendo non ſiet, ut benè ſcribant: at verò bene ſcribendo, ſiet omninò, vt & cito & plurima poſtmodum ſcribere poſſint. Ad hoc autem iſtis tribus opus ſibi eſſe ſciant. Primò ſtudio & ſummâ applicatione mentis, & ijs omnibus, quæ ſtylus præſupponit. Secundò materia tali, quæ ſit ſimplex, facilis, breuis, & iuxta Regulas notas data. Tertiò demonſtratione Modi componendi. Horum primum ad ipſos Tyrones pertinet, & in quouis exercitio eſt retinendum. Secundum ad ipſam materiam, & quodammodo ad Præceptorem, & totum exercitio ſecundo & tertio conuenit, imò & primò Regulis exceptis, quantò verò non niſi ratione ſolius breuitatis competit. Tertiùm tandem Præceptoris erit proprium & cuilibet exercitio applicandum. Hæc me ſingula nunc probare & declarare Tempus non patitur. Sit autem certum, nos in hoc genere ſimiles naturæ eſſe debere. Ut enim Natura ab imperſectioribus incipiens ad perfectiora progreditur, ita quoque nos à rudioribus, generalioribus, frequentioribus, facilioribus, & ſummè neceſſariis ad maiora cautè, prudenter, ſuaviter & benignè Tyrones deducere conabimur. Quo fine expedit hoc componendi exercitium in quatuor ætates partiri.

PRIMUM EXERCITIUM.

PRimum Tyrônum exercitium nullum áliud esse debébit, nisi in Indicativo Modo eiusmodi formâta exémpla: *Ia náucze, ty náuczyleś, on naucza, my Vczyliśmy, wy vczyćie, oni náucza*, & alia plúrima ratione Temporis, Númeri, & Persónæ variâta: primùm in *Doceo*: deinde in *Aúdio, amo, lego, fideo, duco, &c.* Sed aggressûrus Tyro hoc primum exercitium sciat imprimis ómnium quinque Declinationum Exempla in Nómine & Pronómine, item quátuor Coniugatiónes Analôgorum, & pene totam generâlem Repetitiônem, prætérea ista:

Ego, *ia*, tu, *ty*, ille, *on*, nos, *my*, vos, *wy*, illi, *oni*, tempus, *czas*, Præsens, *teráźnieyßy*, Prætéritum, *przeßły*, Futurum, *Przyßły*. Ubi primum hæc omnia præmissa didicerit; tum illi exempla ad scribendum proponántur. v.g.

Ia náucze,	*My náuczymy,*
Ty náuczyleś,	*Wy Vczyćie.*
On náucza,	*Oni náuczyli,* &c. &c.

Hæc exêmpla sic erunt scribenda: *Ia náucze.* *Ia* Latinè *Ego.* scribatur *Ego. Náucze*, Thema *Náuczam. Nauczam* Latinè *Doceo.* Hic ostendâtur Tyroni Indicatiuus Modus, qui quoniam quinque habet Témpora, éligat Tyro tempus suo Polónico .i. *Naucze* conuéniens per ista duo Adverbia *wczorá* & *iutro*, si Verbum cóuenit cum voce *wczorá*, erit Prætériti Temporis siue Perfécti, siue Imperfecti, parum modò refert. Si cum voce *iutro* concórdat, erit Futúri. Si autem cum neutra voce conuenit, erit Præséntis.

Cuius Témporis?	*Wczorá.*	V. Præté-riti.
	Iutro.	V. Futúri.
	- - - - -	V. Præséntis.

Litera V hoc loco significat Verbum Polónicum.

Et quo-

Et quoniam *Náucze* cónvenit cum voce *intro*, erit Futúri Témporis, ostendatur ergo Tyroni Futúrum Tempus etiam digito. Hoc Tempus habet duos Números, vnde cógitet Tyro, quem débeat amplecti, si verbo Pólonico póterit áddere has voces, *ieden, iedná, iedno*, erit Númeri Singularis. si non, erit Pluralis.

Cuius Numeri { *Ieden, iedná, iedno.* V. Singularis.
{ *Dwáy, trzey, ábo wiecey.* V. Pluralis.

Náucze igitur, Númeri Singularis, quia illi ádditur vox *ieden* .s. *Ia ieden náucze*. Hic rursus, quia tres sunt Persónæ, opus erit eligere Persónam.

Quotæ Persónæ { *Ia, my.* V. Primæ.
{ *Ty, wy.* V. Secundæ.
{ *On, oni.* V. Tertiæ.

Náucze erit Persónæ Primæ, quia illi vox Pólonica .s. *Ia* tribúitur, formetur verò Latinè Prima Persóna Singularis in Futúro .s. *Dócebo*, & conjungatur cum illa voce iam scripta nempè cum *Ego*, vt sit *Ia náucze*, Latinè, *Ego Docebo*. Simili ratione réliqua Exempla.

Admónitio. *Ab hoc Exercitio primo, non prius erit Tyro dimittendus, quàm ablatæ Vocis, quæ sit Verbi Partis in Indicatiuo Modo Ipse per se possit Tempus Númerum & Persónam cognoscere, in libro inuenire & formáre, atq; cum his Nominatiuis;* Ego, tu, ille, nos, vos, illi, *promptè & expeditè copuláre.*

SECUNDUM EXERCITIUM.

Exercitium Secúndum præsupponit notitiam, primi exercitij & eorum ómnium, quæ præsupponebat primum, & prætérea illorum .s. *Quot sint Gradus Comparationis, & Vnde formentur? Quid sit Nomen Substantiuum, Adiectiuum, Proprium. Appellatiuum, Comparabile, Incomparábile, Vnius duarum; & trium terminationum? Quomodo inflectántur Verba Anomala. Vbi sunt quærendæ Regulæ de Generibus & Casibus Nominum, de Præteritis & Supinis Verbôrum.*

In hoc autem Secúndo Exercitio tria Púerum opus est docêre. Interrogationes & Responsiones formâre, voces examinâre, & Regulas Syntáxeos explicâre.

Porrò

Porrò Interrogationes istas sequentes magno vsui Tyronibus Esse Futuras inde colligi potest: quia ipsis non tantùm ostendent, quæ voces faciant inter se Syntaxim, quæ Dictio alteri Accidentia præscribat, & ad quas Regulas & quoto Capite scriptas sit recurrendum: verumetiam sensum indicabunt, & ad amplificationes Rhetoricas viam tempestivè sternent. Has formare, priusquam ad tertium Exercitium, vbi earum est maximus vsus, in Secundo isto Exercitio expedit Tyrones addiscere, idque in brevissimis vnius scilicet Regulæ prius explicatæ vim complectentibus exemplis v. g. talibus. *Krol pánuie, ludźie chodzą, Oćiec przyiedźie, Brácia czytáli,* &c. Item. *Reká ćiepta, stoł biały, ołow ćießki, tám.i dluga;* &c. Item, *Vderzył reką, ránił száblą, nápisałem piorkiem,* &c. Exempla verò ea, quæ longiore ductu constant. v. g. *Brácia twoi tego Roku z Krákowá pisáli do Oycá mego do Wárßáwy,* pro tertio exercitio reseruentur. Ut autem in tertio exercitio facilior vsus esse possit Interrogationum istarum sciat Púer. Primò inter illas ferè solas voces Syntaxim esse in quibus Interrogatio & Responsio potest formari. v. g. inter istas voces *Bytem dniá wczoráyßego* est Syntaxis, quia interrogatio potest formari hæc *Kiedy bytem?* Responsio, *Dniá wczoráyßego* supple *bytem* ex quibus aggregatum istud consurgit. *Bytem dniá wczoráyßego.* Sciat Secundò Interrogationem duabus ferè debere fieri vocibus: sic quoque Responsionem quod si fiat duabus, tum inter illas rursus alia erit formanda Interrogatio & Responsio, ut patet in priore exemplo, *Bytem dniá wczoráyßego.* Sciat tertiò aggregatum ex Interrogatione & Responsione niti aliqua Regula Syntaxeos, quæ statim est assignanda antequam veniatur ad Examen vocum. Sciat quartò, tot fore in exemplo Regulas Syntaxeos quod erunt Interrogationes, exceptis tamen Generalissimis. Sciat ultimò, omnium Interrogationum ferè primam esse istam. *Kto.*

INTER-

INTERROGATIONES.

Ordine Alphebeti. C. *denotat Caput.* N. *Numerum,* R. *Regulam.*

Co?
1. *Ma táſke, máluie obrázy, robi pieniądze*, &c.
2. *Drewno płynie, Miáſto gore.* In Nominatiuo Cap. 1. Numero.

Coż?
Hæc Interrogatio oſtendit illam vocem cui adiungitur ab alio vocabulo regi, aut dependere, & continuò quidem illud eſſe inveniendum innuit, vt *ieśli, coż ieśli? ieśli był, ábo mowił, ábo czynił*, &c.

Czego?
Pełen wody, godźien chwały, vczy ſie Grámmátyki, ſłucha Filoſofiey, &c.

Czyi?
1. *Moy, twoy, náſʒ, Krolewſki, Akádemicki, moiá, twoiá, moie, twoie*, &c. Cap: 2. Num. 5.
2. *Páwłow dom, Páwłowá Mátká, Páwłowe zálecenie, iego, ich*, &c. in Genitiuo, Cap. 4. Num. 1.
3. *Moiá rzecz mowić, á twoiá ſłucháć*, meum eſt, tuum eſt, &c. Cap. 12. Num. 7.

Czym?
1. *Ręką, ſʒáblą, nożem, kámieniem, wzroſtem* in Ablativo. — Cap. 10. N. 2. Reg. 4. Cap. 6. Reg. 1.
2. *Był Krolem, żołnierzem, byłá Mátká, Krolowa.* in Nominatiuo. Cap. 1. Num. 4. Reg. 1. ✠ in Accuſativo ſi Verbum ſi Infinitivi Modi.
3. *Krolem Brátá názwał, vczynił, Senatorem obrał*, in Accuſativo. Cap. 14. Num. 5.
4. *Poćiechą, przykłádem, y pożytkiem ludźiom będźie*, in Datiuo. Cap. 11. Num. 1. Reg. 4.

Annotátio. Harum interrogationum *Co? Coż? Czego? Kogoż? Komu?* Regulæ ſunt multæ, quæ in ea partæ Orationis quærantur, cuius Vocabulo præponitur Interrogatio, ut *Komu życzliwy?* in Nomine. *Komu ſłuży? Komu biádá?* in interiectione, *Náprzećiwko komu?* in Præpoſitione.

Dokąd?

Dokąd?
1. *Do Krákowá, ná rynek, do Polski, do W*[…] Cap. 9. Num. 6.
2. *Tám, sam, ná gore.* Adverbia Cap. 20. N. 3.

Dla czego? *Dla miłośći* vel *z miłośći, dla bojáźni, z łáski Bo*[…] *Krol, &c.* in Ablatiuo sine Præpositione Cap. […] Num. 1. Reg. 1. & Cap. 10. Num. 2. Reg. 5. Num. 4.

Gdźie?
1. *W Krákowie, w Akádemiey, ná Zam*[…] Cap. 9. Num. 3.
2. *Do Polski, do Szkoły,* Cap. 9. Num. 6.
3. *Tu, tam, ná gorze, do gory.* Adverbia Cap. […] Num. 1.

Ják dáleko? Cap. 9. Num. 13. & 4.

Ják dawno? Annus est vt veni, hora est cùm veni, vnus die[…] est postquam veni, quartus annus agitur ab ei[…] obitu, &c.

Ják długo? *Przez rok, przez noc.* in Accusativo, áddita […] omissa Præpositiône *Per*, vel in Ablatiuo sine Præpositione. Cap. 10. Num. 2. R. 2. & Num. […] R. 2.

Ják drogo? *Zá złoty, zá grosz, &c.* in Ablatiuo sine Præpositi[…]ne. Cap. 10. Num. 2. R. 7. & ℣. 5. 6. 7.

Ják prędko?
1. *Zá godźinę záiidę*, intra vnam horam, vel […] hora. Cap. 10. Num. 3.
2. *Zá godźinę poiidę*, post unam horam.

Ják wiele? *Pięć śiedm, ośm, &c.* Cap. 2. Num. 1.

Jáki?
1. *Pilny, uczony, biały,* Cap. 2. Num. 1.
2. *Dowćipu bystrego, urody piękney wzrostu mi*[…]*nego.* in Genitiuo vel Ablatiuo. Cap. […] Num. 3.

Jáko?
1. *Dobrym sercem, uczynił, z żalem mowił, &*[…] in Ablativo iuxta Polónicum. Cap. […] Num. 2. & 4.
2. *Dobrze, źle, pięknie, &c.* Adverbia. Cap. […] Num. 1.
3. *Nieuböálcem go názwał.* Cap. 14. Num. 3.

Kędy

Kędy? { 1. *W Krákowie ná Kleparzu.* Cap. 9. Num. 3.
2. *Do Włoch, ná Káźimierz,* &c. Cap. 9. Num. 6. }

Kiedy? { 1. *Tego roku, w tę godźinę.* &c. in Ablatiuo. Cap. 10. Num. 2. R. 3. & Num. 4. R. 1.
2. *Wczorá, iutro,* &c. Aduerbia. Cap. 19. Num. 1.
3. *Zá Krolá Iágiełłá.* Regnante Iagellone in Ablatiuo sine Præpositione. Cap. 10. Num. 1. }

Kogo? *Znam Krolá, zálećiłem brátá,* &c.

Komu? *Życzliwy Oycu, służy brátu,* &c.

Kto vel Ktoż? { 1. *Brát czyta, ia byłem,* &c. in Nominativo Cap. 1. Num. 1. ✠ Sed si est iż vel że. in Accusatiuo. Cap. 16. Reg. 3.
2. *Vczony? Vczony człowiek.* Cap. 2. Num. 1. }

Ktoredy? { 1. *Przez Kráków,* Cap. 9. Num. 9.
2. *Tedy, támtędy.* &c. Aduerbia. Cap. 19. Num. 1. }

Ktory? *Ten, wczoráyszy, biały.* &c. Cap. 2. Num. 1.

Po wielu? *Po piąćiu, po ośmiu, po stu,* &c. Cap. 2. Num. 1.

Silá? *Ośm, dwánaśćie, sto.* &c. Cap. 2. Num. 1.

W ktorą stronę? { 1. *Ku Krákowu.* Cracoviam versus.
2. *Wzad, wprawo.* }

Wiele? *Sto, tyśiąc, ieden.* &c. Cap. 10. Num. 2.

Zá co? *Zá grosz, zá pieniądze.* in Ablatiuo sine Præpositione. Cap. 10. Num. 2.

Zá wiele? *Zá ośm, zá sto.* &c. Cap. 2. Num. 1.

Z czego? *Z drzewá, z kámienia.* &c. in Ablatiuo additâ vel omissâ Præpositione *Ex* Cap. 10. Num. 2.

Skąd? { 1. *Z Krákowá, z Turek.* Cap. 9. Num. 1.
2. *Z gory, z tyłu.* &c. Cap. 19. Num. 1. }

Annotátio. *Interrogationum Declinabilium Genus, Numer[us,] Casus mutetur vbi opus erit: Ipsæ autem Interrogationes [...] indeclinabiles, suæ Partis sequuntur Regulas, Declinabiles per eam Regulam efferuntur, quam ostendunt.*

EXAMEN VOCVM.

Inde Puer addiscet quâ ratione & quo ordine per Accidentia[...] tium Orationis sit examinanda ea vox, quæ est in Compos[...] scribenda.

1. Thema Polonicum? 2. Quomodo Latinè? 3. Q[...] vox? 4. Cuius Partis?

Nominis.

- Substantiuum.
  1. Declinationis?
  2. Generis? *Regula Etymologiæ.*
  3. Genitiuum? *Regula Etymologiæ.*
  4. Numeri? *Ex Polonico cognosces.*
  5. Casus? *Regulam Syntaxeos commemor[...]*
  6. Formes Casum? *Visa Reg: Etymologiæ.*
- Adiectiuum.
  1. Comparabile? (Positiuus, Comparatiuus, Superlatiuus: 1. *Ex Polon[ico] cognosces.* 2. *Formes [...] Reg. E[...]*) Incomparabile?
  2. Quot Terminationum?
  3. Declinationis sub quavis Terminatio[ne].
  4. Generis.
  5. Numeri.
  6. Casus.
  (4.–6.: *Ex Substantiuo cognosces.*)
  7. Formes Casum? *Visa Regula Etym.*

Annot: *Examen Nominis conuenit etiam Pronomini & Parti[cipio].*

Verbi.

1. Quale?
2. Coniugationis?
3. Generis?
4. Præteritum & Supinum. *Regula Etymologiæ.*
5. Modi?
6. Témporis?
7. Numéri?
8. Personæ?
9. Formes.

(5.–9.: *Ex N[...] natiuo[...]*)

Aduerbij. Quid præscribit an Casum, an Modum, an Tém[pus,] an Gradum Comparationis?

Coniunctionis. Cuius Ordinis & quem regit Modum?

Præpositionis. Quem regit Casum?

Interiectionis. Cum quo Casu construitur?

EXEMPLA.

Brácia pisáli,	*Dźieci czytáią.*
Ludźie chodzą,	*Chłopi robią.*
Oćiec przyiedźie,	*Málárze wymáluią,* &c.

rum Exemplôrum primùm .s. istud *Brácia pisáli*, sic erit scribendum Primò formetur Interrogatio & Responsio. vt. Interrogatio *Kto*, scribitur juxta primi Capitis Regulam primam .s. istam. *Verbum Finiti Modi cum Vno Nominatiuo aperto Vel occulto, &c.* Deinde examinetur vox ista *Brácia* sic: *Brácia* Thema *Brát*. *Brát* Latinè *Frater*. *Frater* est vox flexibilis, est Nominis Partis, est Nomen Substantiuum, Declinationis Tertiæ, Generis Masculini, per hanc Regulam: *Masculini Generis est Nomen significans Virum.* Genitiuum habet *Fratris*, per Regulam istam: Masculina ista *Pater*, *Frater*, *&c.* habent in Genitiuo *tris*. Numeri debent esse Pluralis, Casus Nominatiui, qui Latinè formatus erit hic, *Fratres* juxta Regulam hanc. *Nominatiuus, Accusatiuus & atiuus Pluralis Tertiæ Declinationis, Nominis alterius à utro exit in Es.* hunc formatum scribas in charta. Postea ad alteram Polonicam vocem .s. istam *Pisáli* accedas. Huius autem vocis quoniam Nota iam est Interrogatio & Responsio: proinde statim ipsam sic examina, *Pisáli* Thema *Pisſę*, *Pisſę* Latinè *Scribo*. *Scribo* est vox flexibilis, & Verbi Partis, Verbum est Personale Analogum, Transitiuum, Adiectiuum, Coniugationis Tertiæ, Generis Actiui, Præteritum habet *Scripsi*, Supinum *Scriptum*, per Regulam istam. *Scribo, Scripsi, scriptum*, cum Compositis est Actiuum. Modi debet esse Indicatiui, Temporis Præteriti, Numeri Pluralis, Personæ Tertiæ, quam sic formabis: *Ego scripsi, tu scripsisti, ille scripsit. Nos scripsimus, Vos scripsistis, illi scripserunt* vel *scripsere*. Tertia ergo Persona Pluralis ponenda in charta erit *scripserunt*. & sic primum Exemplum .s. *Brácia pisáli*, Latinè efficetur, *Fratres scripserunt.*

Simili modo cætera Exempla perficies.

TERTIUM EXERCITIUM

In hoc Exercitio, quod ex duobus prioribus coalescit, & praesupponit addiscet Puer longiores Periodos juxta R las componere, & nosse quæ voces inter se faciant Synt & per quas Regulas sint scribendæ, v. g. hæc.

Brácia twoi tego Roku pisáli z Krakowá do Wárszáwy.

Hanc periodum in qua sex Regulæ Syntaxeos concurr quas per Interrogationes investigabis, si componas. P inuenias Verbum Finiti Modi .s. *Pisáli.* & Nominat cius .s. *Brácia.* Ubi autem hæc duo juxta primam C tis primi Regulam prout in secundo Exercitio declar mus, composueris & Latina feceris sic. *Fratres scripser* tum ad reliquas voces componendas accedes, & quami per istos Terminos duces. 1. Adde. 2. Conside 3. Interroga & Responde. 4. Distingue. 5. Regu vide. 6. Examina.

Adde *to iest, do tego słowká ktoreś iuż nápisał po łácinie, pr słowko Polskie jedno ábo dwie ktore są w Kompozicy y.*

Considera. *to iest, vważ ieśli iest Polszczyzná dobra ábo S* xis *Polska po przydániu tego słowá.*

Interroga & Responde. *to iest vczyń* Interrogationem & sponsionem, *á wiedz to, że* Interrogatio *ma mieć w słowko to, ktoreś iuż po łácinie nápisał á* Responsio *z ktoreś przydał, y to ktoreś nápisał po łácinie.*

Distingue *to iest, pokaż* quæ vox regit, & quæ regitur, *á w że słowko nápisáne* regit, *á przydáne* regitur.

Regulam vide, *to iest, znaydźi sobie Regułę w Syntaxim, dług ktorey to przydáne słowko trzebá będźie pisáć á do guły doprowadzáć* Interrogationes.

Examina. *to iest, vday się z tym słowkiem Polskim przydánym* Examen *tákie máß* in secundo Exercitio .s. Thema Pol cum? Quomodo Latinè? Qualis vox? Cuius Partis, &

Mius ergo Periodi, *Bráčia twoi tego roku pisáli z Krákowá do VVarßáwy.* reliquæ voces sic erunt per dictos terminos ducendæ.

1. *Bráčia twoi.*

Est bona Syntaxis Polonica. 3 Interrogatio, *Czyi bráčia?* Responsio, *Twoi bráčia.* 4. *Bráčia* regit, *twoi*, regitur. 5. Regula Adiectiuum cum vno Substantiuo aperto vel occulto, &c. 6. *Twoi* Thema *Twoy*, Latinè *Tuus*, est vox flexibilis Pronominis Partis. est Adiectiuum Incomparabile, trium terminationum, sub Prima Secundæ, sub Secunda Primæ, sub Tertia Secundæ Declinationis, Generis debet esse Masculini, Numeri Pluralis, Casus Nominatiui, quia Substantiuum eius .s. *Fratres* est etiam Generis Masculini, Numeri Pluralis, Casus Nominatiui, qui Latinè formatus erit hic *Tui*, iuxta hanc Regulam, Etymologiæ, Secunda Declinatio format Pluralem Nominatiuum & Vocatiuum per *I*, & sic *Bráčia twoi*, Latinè efferes *Fratres, tui.*

1. *Pisáli z Krákowá.*

Est bona Syntaxis. 3. Interrogatio. *Zkąd pisáli*, Responsio, *pisáli z Krákowá.* 4 *pisáli* regit, *z Krákowá* regitur. 5. Regula Cap. 9. Prima .s. Ex loco motum, &c. 6. *z Krákowá* Thema *Kráków.* Latinè *Cracouia.* Est vox flexibilis Nominis Partis, est Substantiuum, &c. *pisáli z Krakowá*, Latinè, *Scripserunt Cracouiá.*

1. *Pisáli do VVárßáwy.*

2. Est bona Syntaxis, 3. Interrogatio, *Do kąd pisáli?* Responsio, *pisáli do VVarßáwy.* 4. *pisáli* regit, *do VVarßawy* regitur. 5. Regula Cap. 9. Sexta. .s. Ad locum motum Verba, &c. 6. *Do VVárßáwy.* Thema *VVárßáwá*, Latinè *Varsauia*, est vox flexibilis Nominis Partis, &c. *pisali do VVárßawy*, Latinè, *Scripserunt Varsauiam.*

1. *Pisáli roku tego.*

2. Est bona Syntaxis. 3. Interrogatio, *Kiedy pisáli?* Responsio, *pisáli roku tego.* 4. *pisáli* regit, *roku tego* regitur. 5. Regula Secunda Cap. 10. .s. Omne Verbum admittit Ablatiuum, &c 6. *Roku* Thema *Rok*, Latinè *annus*, est vox flexibilis Nominis Partis, &c. *pisáli roku tego*, Latinè, *Scripserunt anno isto.*

1. *Roku tego.*

2. Est bona Syntaxis. 3. Interrogatio? *Ktorego Roku?* Resp-sio. *Roku tego.* 4. *Roku* regit, *tego* regitur. 5. Reguła Pri Cap. 2. .ſ. Adiectiuum cum vno Substantiuo, &c. 6. Thema *Ten*, Latinè *Iste*, est vox flexibilis, Pronominis tis, &c. *Roku tego.* Latinè *Anno isto.*

Admonitio. *Hoc Exercitium in charta sic describatur.*

Fratres scripserunt.	Verbum Finiti Modi, *&c.* Cap. 1. Re
Fratres tui.	Adiectiuum cum vno, *&c.* Cap. 2.
Scripserunt Cracouiam.	Ex loco motum. *&c.* Cap. 9.
Scripserunt Varsauiam.	Ad locum motum, *&c.* Cap. 9. Re
Scripserunt Anno isto.	Omne Verbum admittit. Cap. 10. R
Anno isto.	Adiectiuũ cũ vno Substantiuo. C. 2.

Hoc modo quamlibet aliam Periodum multis vocibus constan Tyro elimauit. iactis autem benè istis fundamentis, omnia perula certo certius speret esse futura.

Hæc nos dixisse de primis tribus Tyronum Exercitijs sufficiat quibus si Nobilissima Academica iuuentus sese à teneris dili tissimè exercuerit bonâ fide suam Compositionem & Latin & emendatam breui fore pollicemur: hac enim ratione ea cepta, quæ in dies audit, ad vsum & praxim reuocare! à vo bulis temerè, & sine eorum prauio examine cumulandis a nêre; vocum à se positarum omniũ dextrè & promptè ration reddere, ad Regulas recurrere & easdem consulere; atq; se dùm artis Præcepta inscribendo sese dirigere ab ipsis statim mordijs feliciter incipiet, & felicissimè cum suo maximo em mento condiscet. Operosum quidem, & tardius perficiendu sed apprimè est vtile futurum eiusmodi in componendo Exer tium: Nam vna Periodus vel vnum exemplum hoc modo scri maiorem vtilitatem est allaturum: quam mille temerè in ch tam congestæ Versiones. Mora & tarditas atq; difficultas fru objicitur: nam omne principium graue, quanquam si ordo ctorum seruetur, & Materia Polonica fuerit Simplex, facilis breuis, qualem omnino requirimus, nihil horum quæ objiciun vexabit Tyronem; immò ei omnia in mentem semper postea r dibunt, & vltro sese offerent; non aliter, quam literæ & sylla legentibus, quæ cum difficultate & tardè nimis efferebantur

QVAR

QVARTVM EXERCITIVM.

Hic Puer in difficilioribus modis loquendi iam ſeſe diligenter exerceat. Phraſibus ſuam Compoſitionem exornet, linguæ Latinæ proprietatem affectet, & relicta Verborum ſimplicitâte ſenſum tantùm ipſum lectiſſimis verbis exprimere conetur, circuitiones illas per Participium, Gerundium, Supinum, & Infinitiuum modum optimè nôrit, item Amphibólogiam, vitare, Orationem variare, vocem Actiuam in Paſſiuam promptè mutare, Reciproca conſtituere, Participium Actiuæ à Paſſiuæ vocis diſcernere, Polonicè exprimere, & cum Verbo *Sum* copulare addiſcat, omnia denique Præcepta Grammaticæ ita cognoſcat, vt nulla Regula detur, cuius ipſe explicationem & vſum ignorare videatur. Titulos quoque ſeu Epithéta hominibus pro diverſitate conditionis alia atque alia tam in abſtracto, quàm in concreto tribuere ſciat: vt *Beatiſſime Pontifex*, *Invictiſſime Imperator*, *Sereniſſime Rex*, *&c.* *Sanctitas Tua*, *Sacra Regia Maieſtas Tua*, *&c.*

Legens, *ten ktory czyta*, vel *czytaiacy*.

Lecturus, *ten ktory ma czytáć*: Ego ſum lecturus, *ia mam czytáć*. Ego eram lecturus, *ia miałem czytáć*.

Lectus, *ten ktorego czytano*, vel *czytány*. Ego ſum lectus, *mnie czytano*. Per hoc Participium vitari debet Tertia Perſona Pluralis Pueris vſitata. v. g. acceperunt mihi librum, *pro* acceptus eſt mihi liber, *wźięto mi kśiąſkę*, *&c.*

Legendus, *ten ktorego máia czytáć*. Ego ſum legendus, *mnie máia czytáć*. Ego eram legendus, *mnie miano czytać*.

Annotátio. *In his vocem Actiuam Nominativus, Paſſiuam verò Accuſativus vernacula oſtendit: hâc ratione aliorum Verborum Participia ſunt exponenda, & cum Verbo* Sum *coniungenda, quomodo autem Futurum Infinitiui Modi ſuppleatur.* vide lib. 2. Pag. 366.

Vox desinens in (a) plerunque effertur per Gerundium in … vel per Participij Præsens, quod in Genere, Numero, … Casu, concordabit cum Nominatiuo proximi Verbi, aut … Subiunctiuum addito *Cum, quum*, si cuius Tempus, Num… rus, & Persona à Proximo Verbo sumetur.

Vox desinens in (*ßy*) dupliciter effertur. Primò per circu… tionem factam ex Verbo & Particula harum aliqua, *Po…* *quam vbi, vbi primum, cum, vt, simulac, simulatq;*, … Erit autem Verbum Subiunctiui, aut Indicatiui Mod… Temporis, Numeri & Personæ eiusdem cum Verbo prox… mo Finiti Modi, vt *Nápisawßy*, id est, *Skoro nápiße, przyi…* Postquam scripsero, veniam. *Item.* vbi veni, scripsi, … primum videro, credam.

Secundò per Participij Præteritum in Casu pro diuersitat… Verbi alio atque alio scilicet Ablatiuo aut Nominat… positum.

In Ablatiuo cùm venit à Verbo Passiui Generis, vt *Ránim… bráta vciekl. Vulnerato fratre fugit.* sic *audito Sacro ver… scriptis literis abijt. &c.* vide Ablatiuum Absolutum … Syntaxi Cap. 10. Sed si vox in (*ßy*) reciprocer Nomin… tiuum Verbi proximi, tum in Nominatiuo ponitur, … *Puer à seipso percussus flebat, &c.*

In Nominatiuo cùm venit à Verbo Generis Deponentis, … Neutropassiui. vt *Peccata confessus obijt, Adeptus dignitat… discessit, &c. Pransus veniam ad te, &c.* Hic Nominatiu… si mutetur Verbum proximum in Infinitum, debet mut… in Accusatiuum, vt *Scio fratrem peccata confessum obijsse.*

Infinitiuus, Supinum, Participium, Gerundia & Subiunctiuu… sæpè eundem exprimunt sensum. vt Veni scribere litera… 2. Veni scriptum literas. 3. Veni scripturus literas. … Veni ad scribendum literas. 5. Veni ad scribendas litera… 6. Veni gratiâ *vel* causâ scribendi literas. 7. Veni grati… *vel* causâ scribendarum literarum. 8. Veni vt scribam… literas.

ORTHO

ORTHOGRAPHIA LATINA.

CAPVT PRIMVM.

ORTHOGRAPHIA est Pars Grammaticæ, quæ literas, Sillabas, voces & Notas Orthographicas docet rectè scribere; id est, *quæ docet in scribendo nihil mutare, nihil addere, nihil omittere, nihil coniungere, & nihil diuidere.*

Literæ ratione characteris sunt duplices. { *Maiores.* A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. *Minores.* a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u, x, y, z.

Admónitio. *Harum veram ac genuinam prolationem viua voce Preceptor docebit.*

Notæ Orthographicæ sunt signa; quæ docti alia atque alia Literis, Syllabis, Vocibus, & Orationi addere solent, sunt autem decem: *Accentus, Spiritus, Tempus, Distinctio* seu *Postura. Apostrophus. hyphen. Hypodiastole Diæresis. Asteriscus* & *Obeliscus.* Istæ Notæ quatenus scribuntur, dicuntur Orthographicæ, & ad Orthographiam pertinent, quatenus verò voce proferuntur, appellantur Notæ Locutionis, & spectant ad Prosodiam.

Accentus. qui est syllabæ attollendæ aut deprimendæ signum, est triplex: *Acutus, Grauis,* & *Circumflexus.* Acutus attollit, *Grauis* deprimit, *Circumflexus* simul & attollit & deprimit syllabam, *cui incumbit.*

Scribuntur autem sic: { *Acutus* á, *Grauis* à, *Circumflexus* â

Spiritus est affectio quædam, quæ literam aut leuigat aut aspirat. Estq; duplex: *Densus* & *Lenis*, *Densus*, qui aspirat literam, sic apud Latinos pingitur *H. h.* Notam *Spiritus Lenis.* qui leuigat literam Latini negligunt & defectu Notæ leuigâtam spiritu literam significant.

Tempus, est ſpatium ſeu mora illa, quâ ſyllaba profertur: quod eſt duplex, aliud *Breue*, aliud *Longum*. *Breue* docet ſyllabam eſſe corripiendam, *Longum* verò producendam. Pinguntur ſic:

Breve	ᵕ
Longum	‒

Diſtinctionis ſeu *Poſituræ* quæ Orationem diſtinguit, ne fiat obſcura, ſunt Notæ ſeptem, quæ appellantur & ſcribuntur ſic:

1. *Coma*		,
2. *Colon*		:
3. *Periodus*	*imperfecta*	.Vt ſis
	perfecta	.Nam
4. *Media*		;
5. *Nota Admirationis*		!
6. *Interrogationis*		?
7. *Parenthesis*		( )

Comma, *Latinè dicitur* Inciſum, *eſtq; Nota, quâ ſignatur Oratio, nec ſenſum, nec Syntaxim habens perfectam.*

Colon, *Latinè* Membrum, *additur Orationi Syntaxin perfectam ſed ſenſum imperfectum habenti.*

Periodus, *quæ Latinè dicitur* Ambitus, Circuitus, Comprehenſio, Complexio, *eſt ſignum; quo diſtinguitur Oratio habens & Syntaxin, & ſenſum perfectum. Eſtq; duplex, perfecta & imperfecta: Perfectam debet ſequi litera Maiuſcula: Imperfectam Minuſcula.*

Media Nota, *illam Orationem diſtinguit, quæ ſenſum nunquam perfectum, Syntaxin autem modò perfectam, modò imperfectam habet.*

Nota Admirationis, *habet locum in Admiratione, Exclamatione, & Voto,* vt *ô Tempora! ô Mores!*

Parentheſis, *intrudit aliquid Orationi, quo exempto ſalua poteſt eſſe Oratio.*

Apoſtrophus, qui denotat à fine vocis reuulſam eſſe Vocalem, apud Comicos & Tragicos eſt in vſu maximo, & ſcribitur ſic, vt *An' Viden' egon'*

Hyphen

Hyphen scribitur dupliciter
- Primo sic ‿ *Tali nota vtimur discretas dictiones consultò coniungendo, vt* Semper ‿ Virgo.
- Secundo sic - vel = *Hac nota coniungimus syllabas vnius vocis vel partis Compositæ dictionis, quoties illæ aut in medio Versus (quod fit errore) aut in fine (quod fit necessitate) ab inuicem separantur, vt* Omni-potens.

Hypodiastole notatur dupliciter
- Primo ad imas literas sic, *Ista nota hoc modo formata monet ne quis imperitè in legendo coniungat duo vocabula, vt* Conspicitur sus, *ne legatur*, Conspicit vrsus.
- Secundo sic [vel] *Tali nota separamus voces ab alijs malè coniunctas, vt* Filius [meus.

Diæresis, monet non vnam sed duas syllabas esse faciendas ex illis vocalibus, quibus incumbit, scribiturque sic ë, vt *Poëta dissoluö.*

Asteriscus, varia habet officia, aliquando ostendit id cui apponitur esse dignum notatu, aliquando vocabulum mutatum, aliquando errorem, aliquando prætermissum aliquid, &c. Scribitur autem sic ✱ ✠.

Obseruatio, *Aristarchus Versus Homeri genuinos ab adulterinis separando duobus vtabantur signis* Asterisco & Obelisco, *Genuinis addebat* Asteriscum, *Adulterinis verò* Obeliscum, Obeliscus *scribitur sic* — *quasi verò minutum.*

CAPVT SECVNDVM.

VItia contraria Orthographiæ sunt quinque: *Mutatio, Omissio, Appositio, Copulatio, Disiunctio.* Hæc vitia, qui scit vitare, ille solus nouit rectè & Orthographicè scribere.

Mutatio est vitium Orthographiæ, quando litera, vel nota Orthographica, aut non suo loco collocatur, aut vna pro alia ponitur, quod multipliciter accidit, v. g. *Car Mi Na, craconia, musæ, Muse, Capitæ, gracia.* Sic etiam possunt variari Notæ Orthographicæ. Hoc vitium vitare docent Regulæ sequentes.

Maiuscu-lis literis scribenda sunt omnia.

1. Nomina propria, & à Proprijs deducta, vt *Petrus, Cacouia, Polonus, Cracouiensis, &c.*
2. Nomina Dignitatum, vt *Rex, Regina, Dux, Consul,*
3. Nomina Artium primæ & secundæ Intentionis, vt *Grammatica, Dialectica, Philosophia, Appellatiuum, Substantiuum, Genus, &c.*
4. Nomina Appellatiua loco Propriórum posita, *Poëta* pro *Virgilio*, *Orator* pro *Cicerone, &c.*
5. Carminum & Periodorum Perfectarum principia.

Æ Diphtongus scribitur.

In Principio harum Vocum: *Ædes, ædifico, æger, ægroto, ægritudo, ænigma, Æmulus, æquus, æquor, ærugo, æstas, æstimo, ætas, æther, Æthiopia, Æthna, æuum, Ægyptus, Æolus, Æsopus, cæcus, cædo, cæspes, cæstus, Cæsar, Dæmon, Græcus, Hæresis, Lædo, lætus, læuus, Pæan, Pædagogus, pæstum. Præ* vbiq; exceptis his: *precor, precium, prehendo, precor, interpretor,* & horum cognata: *Quæro, quæso, sæuus, sphæra, &c.*

In Medio *Achæus, aulæa, Balæna, Chaldæa, Chamæleon, Chimæra, Diæta, Dodonæus, Encænia, Galilæa, Gynæceum, Hebræus, Hyblæum, Hymenæus, Lyæus, Palæmon, Palæstra, Pygmæus Trophæum, &c.*

In fine Genitivi, & Datiui singularis, item Nominatiui & Vocatiui Pluralis Primæ Declinationis, vt *Viæ, Musæ.*

In fine istorum vocabulorum: *Æs æris, præs, prædis, Næ, Væ, Quæ, Hæc, Hæ.*

Oe Diphtongus scribitur.

Principio istorum: *Oeconomus, Oedipus, Oenopola, Oenotria, Oestrum, mœstus, Pœdia, Cœmeterium, Cœnobium, Cœpi, Cœtus, Crœsus, Phœbus, Phœbe, Phœnix, pœna, pœnitet, Fœdus, &c.*

Media harum dictionum: *Amœnus, Comœdia, Cœrebus, Damœtas, Diœcesis, Homœosis, Melibœus, Metanœa, Parœcia, parœmia, prœmium, Solœcismus, Synalœpha, Tragœdia, &c.*

Vbi

Vbi ſit ſcribendum *Ti*, vel *Ci*, cognatæ voces oſtendunt.

Ti ſcribitur.

1. In Verbalibus à Supino *Tum* venientibus, vt *Legatio* à Supino *Legatum* ſic, *cognitio*, *potio*, *recreatio*, *&c.*
2. In Verbis quæ ſecundam Perſonam Præſentis Indicatiui per *Tis*, vel *Tiris*, vel *Terris* formant, vt *Sentio*, *ſentiam*, *metior*, *percutior*, *&c.*
3. In Subſtantiuis quæ ad ſui adiectiui à quo fiunt, Datiuum aut Genitiuum in *Ti* definentem aſſumunt *A*, vel *tia*, vt *Grati*, *Gratia*, ſic *Sapientia*, *Conſtantia*, *Militia*, *Amicitia*, *Pudicitia*, *Auaritia*, *Mœſtitia*, *&c.*
4. In Vocibus quarum cognatórum aut Datiuus, aut Vocatiuus Singularis deſinit in *Ti*, vt *Stantia ſtantium*, *Venientia Venientium*, *clamantia clamantium*, *ô Laurenti*, *Laurentius*, *Terentius*, *Vincentius*.
5. In his Vocibus: *Otium*, *negotium*, *ſpatium*, *nouitius*, *etiam ſolſtitium*.

Ci ſcribitur in Vocibus quarum cognata vocabula *Ci* vel *Cis* habent in fine, vt *Felicitas*, *Fallacia*, *Velócitas*, *Indicium*, *Gracia*. Item in iſtis, *Officium*, & in omnibus alijs quæ in ſuperiori non includunt Regula.

Literæ cognitæ.

B. & *P.* *Benè*, *Pene*, *Bono*, *Pono*, *Scripſi* non *ſcribſi*. *Nupſi* non *nubſi*, *Obtineo* non *optineo*, quia ſic vſus recepit.

D. & *T.* *Ad*, *at*, *Id*, *it*. *Quot*, *quod*, *Quid*, *quit*, *aut*, *haud*, *Legit* non *Legid*.

F. & *Ph.* Apud Polonos nulla vox ſcribi deberet per *Ph*; ſed tantùm per *F.* vt *Filozof* non *Philozoph*. Apud Latinos verò Græcæ dictiones ſcribuntur per *Ph*, & Latinæ per *F.* vt *Fingo*, *felix*.

F. & *V.* vt *Fides*, *Vides*, *fel*, *Vel*.

K. & *C.* Latini ne Græcas quidem (niſi rariſſimè) dictiones ſolent ſcribere per *K.* ſed tantùm per *C.* vt *Calendæ*.

G. & *Ie.* *Negligens* non *negliens*. *Gelu* non *ielu*. *Genui* non *ienui*. *Gero* non *iero*. *Maieſtas* non *mageſtas*. ex cognatis Orthographiam horum inquire.

I. & *Y.* *Nilus*, non *Nylus*. *Stylus* non *Stilus*, *&c.*

Hoc vitium interdum excuſatur per duas figuras Orthographicas .ſ. per *Antithaſin* & *Methateſin*, de quibus vide Fol. 296.

CAPVT TERTIVM.

OMissio eſt vitium, quando vel litera, vel ſyllaba, vel Nota Orthographica neceſſaria in ſcribendo omittitur, vt *pel* pro *pello*, *abeo* pro *habeo*, &c. Hoc vitium vitabis obſervando ea, quæ ſequuntur facilè.

Literæ iſtæ: *D, F, L, P, T,* per Epentheſin apud Poëtas geminantur, vt *Redducit: refficit, Iuppiter, quattuor,* &c.

BB. *Abbas, abbreuio, gibber, gibbus.*

CC. 1. Compoſita. *Accipio, accedo, accingo, occurro, ſuccido,* &c.
2. *Bacca, Bacchanal, braccha, ecce, Eccleſia, bucca, occaſio, ſaccarum, ſaccus, ſiccus, ſoccus, ſuccinum, occupo, occo,* &c.

DD. Compoſita. *Addo, addico, addoceo, addiſco, adduco,* &c.

FF. *Affatim, affabre, affinis, affabilis,* Compoſita: *Afficio, affero,* &c.

GG. *Agger, aggero, aggrauo, agglutino, aggrego, aggredior,* &c.

II. *Abijcio, adijcio, conijcio, eijcio, obijcio, proijcio, reijcio,* &c.

LL. 1. Diminutiua in *Ellus, ella, ellum*, vt *Libellus, miſellus, ocellus, aſellus, fabella, femella, caſtellum*: item *Bacillus.*
2. Compoſita vt *Alloquor, allabor, allego, allicio, allido, alludo, colloquor, intelligo.*
3. *Vellem, Velles, Vellet. Nollem, nolle. Mallem, malle.*
4. *Ille, illa, illud. Bellum, bellua, bulla, callis, callidus, collum, callum, Pallas, Achilles, Pſallo,* &c.

MM. Compoſita: *Immineo, immuto, immodicus, immobilis, immunis, immundus, immolo, immoror, immo.*

NN. Compoſita: *Annecto, annoto, annumero,* &c. item: *Annus annullus, annona,* &c.

PP. Compoſita: *Appareo, apparo, appello, appeto,* &c.

RR. 1. Superlatiuus Poſitiui in *Er*: vt *Acerrimus, nigerrimus, pulcherrimus,* &c.
2. Compoſita: *Irrationalis, irruo, arripio,* &c.
3. *Curro, narro, ferrem, ferre, adferrem,* &c.

SS. 1. Superlatiuus *Simus*: vt *doctiſſimus, dulciſſimus,* &c.
2. Tempora Verborum: vt *Eſſem, fuiſſem, dediſſem, ſciſſem,* &c.
3. Compoſita: *Aſſumo, aſſerro, aſſequor*, item: *Ceſſo, aſſo,* &c.

TT. Compoſita: *Attingo, attento*, item: *Attagen, atthis,* &c.

Com-

Composita ferè omnia geminant Consonantem á qua simplex incipit præcipuè illa, quæ ex Præpositione corrupta, aut in similem Consonantem desinente componuntur.

1. H. Apud Latinos post tres tantùm Consonantes scribitur istas? *C, P, T,* vt *Ch, Ph, Th.*
2. H In principio vocis Vocali aut Diphthongo præponitur, vt *Haha, habeo, hasta, haurio, hæres, hamus. Hariolus, hebes, heri. Heros herba, hircus, hio, hilaris, homo, hostia, horridus, honestus, hortus, humilis, humus, hyems.*
3. H In medio vocis puræ Latinæ rarò ponitur & nonnisi inter duas vocales, vt *Ahenum, mihi traho, Vehemens, prehendo, cohors.*
4. H In fine nulla vox admittit præ has: *Ah, Vah, proh, oh.*
5. H Inter literas *C* & *R* vnam syllabam componentes in Latinis vocibus non est scribendum: vt *pulchra, simulacrum, &c.*
6. H Ponitur in Græcis istis quæ per θ, ρ, υ, φ, χ, exarantur, vt *Thyrsus, Rhetor, Hymnus, Philosophus, Chaos.*

Huic vitio patrocinatur *Apostrophus*, & tres Orthographicæ Figuræ: scilicet, *Aphæresis, Syncope, & Apocope.* de quibus vide Lib. 4. fol. 296.

CAPVT QVARTVM.

1. *Appositio* est quando in scribendo aut Litera, aut Syllaba, aut Nota Orthographica minimè necessaria additur: vt *Ammo* pro *amo*, *chabeo* pro *habeo.*

2. Hoc vitium aliquando excusatur à Poëtis per
   1. *Protkesin*, vt *Gnatus, retulissem, &c.*
   2. *Epenthesin*, vt *Relligio, Iuppiter, reppete.*
   3. *Paragogen*, vt *Dicier, dominarier.*

Regula nihil est in scribendo apponendum, nisi id, quo prætermisso posset superius vitium omissionis incurri.

De Disiunctione.

Disiunctio est vitium Orthographiæ, quando aut literæ vnam Syllabam componentes, aut Syllabæ vnius vocis à se temerè divisæ separatim scribuntur: vt *Magnificus, Omnipotens.*

Regula.

Regula. Literæ ad vnam ſyllabam pertinentes nunquam ſu diuidendæ, neque in duobus verſibus ſcribendæ: ſed ſylla vnius vocis tam Simplicis quam Compoſitæ, poſſunt diſiun ab invicem, quando id vno Verſu tota dictio ſcribi non p teſt, addita Nota Orthographica *Hyphen.* Porrò quæ lite vnam componant ſyllabam, ex ſequentibus addiſces.

1. Geminatarum Conſonantium prior præcedenti, poſteri ſequenti addatur vocali; vt *Tur-ris, gut-ta*
2. Conſonans vna duabus Vocabulis in dictione ſimplici i terpoſita, cum poſteriore Vocali coniungitur, vt *Ego ti-bi ram pri-mus.* Sed hinc excipe Compoſita; vt *In-eo, A impleo, &c.*
3. Conſonantes. quæ in initio cujuſcunq; Vocabuli poſſu coniungi, etiam in medio alterius vocis ſunt coniungend *Exceptis Compoſitis,* quod ſequens Tabula oſtendit

BD.	*Bdellium,*	*A-bdomen,*	*Ab-duco,*
BR.	*Brutum,*	*Só-brius,*	*Ab-ripio.*
CT.	*Cteſipho,*	*A-ctio,*	
DR.	*Draco,*	*A-draſtus,*	
GN.	*Gnatus,*	*A-gnoſco,*	
MN.	*Mneſtius,*	*O-mnis,*	
PT.	*Ptolomaus,*	*A-pto,*	
PS.	*Pſallo,*	*Nu-pſi,*	
SC.	*Scamnum.*	*Cre-ſco,*	
SM.	*Smaragdus,*	*Co-ſmicus,*	
SP.	*Spiro.*	*A-ſper,*	
ST.	*Stephanus,*	*Ve-ſter,*	
TL.	*Tlepolemus.*	*A-tlas.*	

De Copulâtione.

Copulatio, eſt vitium Orthographiæ, quando voces non comp ſitæ ſimul conjunguntur, ſic vt videantur vnum eſſe vocab lum, vt *Tucupis eſſe* pro *Tu cupis eſſe,* Hoc idem literis pote convenire.

Regula. Voces ſimplices omnes ſeparatim ſunt ſcribendæ, *Tu cupis eſſe Rex.* Sic etiam lit·ræ diverſas ſyllabas conſt tuentes, maximè in fine verſus, vt *Magnificus.*

Ex libris benè impreſſis rectam addiſces Orthographiam.

ORTHO

ORTHOGRAPHIA POLONICA.

Te Litery A/ E/ Z/ *troiáko ſię piſzą, iáko tu widźiſz* a ą ạ/ e ę ẹ/ z ż ź/ vt *Praca, mátką, błądzą, beſpiecznie, trzeźwie, będę, zbaw, żyi. leż.*

Litery B/ C/ F/ L/ M/ N/ O/ P/ S/ *dwoiáko ſię piſzą, raz bez kréſek, ták,* b c f l m n o p ſ/ vt *Chleb, piec, Filozof, cel, nam, dobro, chłop, pás: drugi raz z kreſkámi, ták,* b́ ć f́ ł ḿ ń ó ṕ ś/ vt *Gołąb́, dáć, traf, łaſká, nákarm, wſtań, gora, łuṕ, ieſteś.*

Litery D/ G/ H/ J/ K/ R/ T/ *iednáko ſię záwſze piſzą.*

OBSERVATIO. Nótula his Literis b́/ ć/ f́/ ḿ/ ń/ ṕ/ ś/ incumbens, adſcriptam Literam i ſignificat.

Q *w Polſkich ſłowách nigdy ſię nie piſze, ále miáſto niey* K/ vt *Kwiát* non *quiát.*

S *bez kreſki dwoiáko ſię piſze; raz ták* ſ *ná poczatku, y we śrzodku ſłowá; drugi raz zás ták* s *ná końcu ſłowá.*

V *czworáko ſię piſze;* V u w ẃ. v *ná poczatku ſłow; u zás we śrzodku y ná końcu; ſed* ẃ cum notula ferè negligitur.

W *ná końcu ſłow położone brzmi iáko* f/ vt *Traw, mow, zbaw.*

X *tyleż waży co i* Kś/ vt *Xiadz, ábo Kśiadz, ty iednák miáſto* X *záwſze záżywáy* Kś.

Z *z kreſką brzmi iáko* ś *ábo* ć/ vt *Zleź,* deſcende; *wiedź,* duc.

Y *rożna ieſt od* J/ vt *Byli,* erant viri; *były,* erant feminæ; *bili,* verberarunt viri; *biły,* verberarunt feminæ; *bić,* verberare; *być,* eſſe; *&c.*

Coniunctio *Et,* Polonicè non per y ſed per i ſcribi deberet; ſic quoque Philoſophus non per *Ph,* ſed per F, vt *Filoſof,* &c.

ORTHOGRAPHIA Polonica immò & Latina ex cognat vocibus nunc derivatis nunc primitiuis, in nonnullis vocab lis est desumenda, vt v. g. *mow* non *mof*, ex *mowie*; *chłop* n *chłob*, ex *chłopá*; *śiedź* non *śieć*, sedeas, ex *śiedze*; sic *tuk*, l *chleb*, *żyd*, &c.

Orthographiam & Pronuntiationem literarum ac vocum Po nicarum facillimè puer addiscere poterit, si fidelis Præc ptor in suis oculis difficilia vocabula scribenda, & exp menda certis diebus ei proponet; & statim errores commu ostendens, modum eorum vitandorum declarabit, ut *Tw* non *twoiy*, *byłem*, fui, non *bełem*, *byłeś*, non *bełeś*, vel *buł* *lepiey* non *lepiy*, vel *lepiey*, &c. ita ut nihil mutetur, nihil ad tur, & nihil omittatur.

PIęknie pisáć, i piorem pięknie litery wyrażáć, rzecz iest k żdemu człowiekowi bárzo pożyteczna, i v mądrych w kiey pochwały godna: tego iednák ten się ty ko náucz może, ktory chętliwie, pilnie, vstáwicznie, i nieodmien w piękne Pisánie rękę swoię ták długo wpráwuie, áż k dyż tedyż tego ná co się vsádźił, dokaże. I dla tegoż że kto pięknie pisáł, potrzebá naprzod áby do tego wielką ch miał, o tym vstáwicznie myślił, i tego się chćiał koniecz náuczyć: Powtore, áby to z wielką pilnośćią práwie káżdy dźień czynił: Potrzećie, áby w przedśięwźięćiu swo nigdy nie vstáwał, i sercá przez to nie tráćił, że záraz p knych Chárákterow wyráźić nie będźie vmiał, zá tyd bowiem ábo zá Mieśiąc w piękne się włożyć Pisánie rz iest niepodobna: Poczwarte, áby się Exemplarzom piękne Pismá pilno przypátrował, i one ták właśnie iákie są, wyrá vśiłował, vważáiąc y pomniąc káżdey litery ksztełt, kr kość, długość, okrągłość, ćienkość, miąższość, odległo złączenie, i względem inszych liter mierność: czego się młodu práwie z sámym obiecádłem vczyć potrzebá: Ná státek trzebá vmieć sobie piorko vrobić, i wiedźieć iáko trzymáć naylepiey, tákże Atráment ábo Inkaust gotowáć.

Iák

Iáko gotowáć Inkauſt.

NAprzod *wźiąc iedne Kwáterke winá, Gałek puttorá łotá, Koperwáſu łot ieden, Gumi put łotá.* Vel *wźiąć pot kwarty winá, Gałek łotow trzy, Koperwáſu łotow dwá, Gumi łot ieden.* Vel *wźiąć trzy kwarty winá, Gałek Vncyi trzy, Koperwáſu Vncyi dwie, Gumi Vncyi iedne.* Vel *wźiąć winá pot garcá, Gałek funt ieden, to ieſt Vncyi 12. Koperwáſu Vncyi 8. Gumi Vncyi 4.* Vel *wźiąć gárniec winá, Gałek funtow dwá, Koperwáſu Vncyi 16. to ieſt, funt, Vncyi 4. Gumi Vncyi 8.*

Ktorym, Gumi y Koperwás Vtłuc iák naylepiey; Gałki záś ná kilká abo kilkánaśćie częśći poprzetrącáć, y to wßytko w báńce ſklaney z winem pomießawßy, ná ſłońcu ábo w ćieple prez kilkánaśćie dni i dłużey mieć, często mießáiąc; gdy ſię Vrobi od gátek likwor odláć ábo też nie odlewáiąc w teyże báńce zchowáć, i tákiego záżywáć, dla prochu iák naylepiey záwße nákrywáiąc.

NOTA primò, *miáſto winá godźi ſię miodu, brzeczki, ábo wody dżdżowey záżyć.* Secundò, *kto chce może wprzod ſámych gałek trochę w oliwie przyſmáżyć.* Tertiò, *molno też wprzod ſáme gałki przez tydźień abo dwá moczyć, dopiero likwor odláwßy go, Koperwáſem z gumi záprawić, ábo też zániechawßy odlewánia záraz do gałek koperwás i gumi poſpołu wſypáć.* Quartò, *ieśliby gęſty był náżbyt, przyláć ługu czyſtego, á ieśliby kapał, przydáć gumi trzebá.* Quintò, *ná to co po odlaniu zoſtánie, może znowu náláć.* Sextò, *gałki drobne á cáłe ſą lepße ániżeli wielkie á czerwiwe.*

Petrus Tholoſanus Synt: Artis mir: 3. Cap. 11. *In libram & ſemiſſem aquæ pluviæ tres Vncias, gallæ ſolidæ & criſpæ in fruſtra confractæ infunde, atq; in ſole in Vaſe Vitreo tres dies madeſcere ſinito; inde Chalcanthi benè ſplendentis & tenuiſſimè pulueriſati, Vncias duas adde, & miſceas lignoſicis, rurſusq; relinque in ſole duobus alijs diebus; tandem adijce Arabicæ lachrymæ Vnciam Vnam: quod ſi malorum punicorum corticis aliquid immiſeris, facies atramentum nigrè ſplendens, ſed poſt Vnum diem coqui debet, ita tamen Vt lento igne ferVeat, cola, & in Vaſe plumbeo aut Vitreo recondito. In atramento fluxio ex aqua eſt, corpulentia à lacryma, nigredo à Chalcantho, quam iuuat gallis; ſplendor à cortice Vel ab alumine. Contegi aſſiduò debet ob puluerem à quo Vitiatur, ſi dilutius eVadat, lachrymæ aliquid addatur: ſi corpulentius, lixiVij.*

nulla tamen debet in agis

A a b b b c d d ∂ c e e f f g

h hi k l ſl L m m n o o ſ p q r ſ s

t v u w x y ε z

Etsi non possunt omnes arbores æquales fructus afferre
nulla tamen debet in agro Dominico sterilis permanere

Alphabet des Lett. Minuscules.

Aauuegnes ßbax st:ss ddamddair acc

aboallers affor bbbl bbllorig gggorge

hhhrs iinn ffffff ffoopppoquggui

xrmiunsc min unmun xcidros ttb z

ram matycaum per me Lirum Franciscus B. or/K.

Principum status plerumq; rebus bellicis spectatur; at
Religiosorum opus est optare, et procurare pacem. Nam
si Princeps in sanguine hostium effundendo occupatur
religiosum probum fundendo lacrymas pro pec-
catoribus occupari conuenit

NOTÆ
ALPHABETI GRÆCI.

Literas habent Græci viginti quatuor, quarum figuras, nomina, poteſtateſq; ſubiecta Tabula oſtendit.

Figuræ.		*Nomina.*	*Poteſtas.*
Α α α	ἄλφα	Alpha	a
Β β ϐ	βῆτα	Vita	u, b
Γ γ	γάμμα	Gamma	g
Δ δ δ	δέλτα	Delta	d
Ε ε	ἐψιλὸν	Epſilon	e tenue
Ζ ζ ζ	ζῆτα	Zita	z
Η η	ἦτα	Ita	i
Θ ϑ θ	θῆτα	Thita	th
Ι ι	ἰῶτα	Iota	i
Κ κ	κάππα	Cappa	c, k
Λ λ	λαμβδα	Lambda	l
Μ μ	μῦ	My	m
Ν ν	νῦ	Ny	n
Ξ ξ	ξῖ	Xi	x
Ο ο	ὀμικρὸν	Omicron	o parvum
Π π ϖ	πῖ	Pi	p
Ρ ρ	ῥῶ	Rho	r
Σ σ ς	σῖγμα	Sigma	s
Τ τ	ταῦ	Tau	t
Υ υ	ὑψιλὸν	Ypſilon	y tenue
Φ φ	φῖ	Phi	ph
Χ χ	χῖ	Chi	ch
Ψ ψ	ψῖ	Pſi	pſ
Ω ω	ὠμέγα	Omega	o magnum.

Notæ Numerorum Arithmeticæ.

1.	I.	38.	XXXVIII.	75.	LXXV.
2.	II.	39.	XXXIX.	76.	LXXVI.
3.	III.	40.	XXXX.	77.	LXXVII.
4.	IV.	41.	XLI.	78.	LXXVIII.
5.	V.	42.	XLII.	79.	LXXIX.
6.	VI.	43.	XLIII.	80.	LXXX.
7.	VII.	44.	XLIV.	81.	LXXXI.
8.	VIII.	45.	XLV.	82.	LXXXII.
9.	IX.	46.	XLVI.	83.	LXXXIII.
10.	X.	47.	XLVII.	84.	LXXXIV.
11.	XI.	48.	XLVIII.	85.	LXXXV.
12.	XII.	49.	XLIX.	86.	LXXXVI.
13.	XIII.	50.	L.	87.	LXXXVII.
14.	XIV.	51.	LI.	88.	LXXXVIII.
15.	XV.	52.	LII.	89.	LXXXIX.
16.	XVI.	53.	LIII.	90.	XC.
17.	XVII.	54.	LIV.	91.	XCI.
18.	XVIII.	55.	LV.	92.	XCII.
19.	XIX.	56.	LVI.	93.	XCIII.
20.	XX.	57.	LVII.	94.	XCIV.
21.	XXI.	58.	LVIII.	95.	XCV.
22.	XXII.	59.	LIX.	96.	XCVI.
23.	XXIII.	60.	LX.	97.	XCVII.
24.	XXIV.	61.	LXI.	98.	XCVIII.
25.	XXV.	62.	LXII.	99.	XCIX.
26.	XXVI.	63.	LXIII.	100.	C.
27.	XXVII.	64.	LXIV.	101.	CI.
28.	XXVIII.	65.	LXV.	102.	CII.
29.	XXIX.	66.	LXVI.	103.	CIII.
30.	XXX.	67.	LXVII.	104.	CIV.
31.	XXXI.	68.	LXVIII.	105.	CV.
32.	XXXII.	69.	LXIX.	106.	CVI.
33.	XXXIII.	70.	LXX.	107.	CVII.
34.	XXXIV.	71.	LXXI.	108.	CVIII.
35.	XXXV.	72.	LXXII.	109.	CIX.
36.	XXXVI.	73.	LXXIII.	110.	CX.
31.	XXXVII.	74.	LXXIV.		

200.	CC.	2000.	II M.	*vel*	MM.
300.	CCC.	3000.	III M.	*vel*	MMM.
400.	CCCC.	4000.	IV M.	*vel*	MMMM.
500.	D.	5000.	V M.		
600.	DC.	6000.	VI M.		
700.	DCC.	7000.	VII M.		
800.	DCCC.	8000.	VIII M.		
900.	DCCCC.	9000.	IX M.		
1000.	M.	10000.	X M.		

Numerus Eccleſiaſticus ſeptem Literis exprimitur.

I.	V.	X.	L.	C.	D.	M.
1.	5.	10.	50.	100.	500.	1000.

TABVLA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
X.	XX.	XXX.	XL.	L.	LX.	LXX.	LXXX.	XC.
C.	CC.	CCC.	CCCC.	D.	DC.	DCC.	DCCC.	DCCCC
M.	IIM.	IIIM.	IIIIM.	VM.	VIM.	VIIM.	VIIIM.	IXM.

Huc addiſces ſimplicem Numerum per Eccleſiaſticum ſcribere, *v.g.* Annum 1647. *ſic* M. DC. XLVII.

TABVLA MVLTIPLICATIONIS.

Bis	2.	4.
	3.	6.
	4.	8.
	5.	10.
	6.	12.
	7.	14.
	8.	16.
	9.	18.
Ter	3.	9.
	4.	12.
	5.	15.
	6.	18.
	7.	21.
	8.	24.
	9.	27.
Quater	4.	16.
	5.	20.
	6.	24.
	7.	28.
	8.	32.
	9.	36.
Quinquies	5.	25.
	6.	30.
	7.	35.
	8.	40.
	9.	45.
Sexies	6.	36.
	7.	42.
	8.	48.
	9.	54.
Septies	7.	49.
	8.	56.
	9.	63.
Octies	8.	64.
	9.	72.
Nonies	9.	81.

De

De Calendis, Nonis, & Idibus.

Iunius, Aprilis, September, itemq; November,
Accipiunt triginta dies, reliqui magis vnum.
Sit nisi bissextus viginti Februus octo,
At si bissextus fuerit superadditur vnus.
Sex *Nonas* Maius, Iulius, October, & Mars:
Quatuor at reliqui: dabit *Idus* quilibet octo.

Modus inveniendi Calendas.

Admónitio. *Ante operationem hæc tria optimè præcognoscas.*

1. *Cuiuslibet Mensis dies in digitis promptè collocare scias: in quatuor digitis sunt articuli 28. in his ergo 28. dies colloca; reliquos verò in Pollicis articulis collocabis.*
2. *Teneas memoria in quibus articulis collocatur* Dies 5. 7. 13. 15. 21. 28. *&* 30. *item* tertio, octauo, & 11. Calendas.
3. *Dies aut simplex, aut iam scripta per Calendas proponitur: si simplex accipe mensem, quem nominas, & ab indice ad diem datam numera ac signa: deinde à pollice ad diem signatum numerans à sequente mense denomina. Si verò scripta per Calendas ad simplicem est reuocanda, accipe mensem præcedentem, & à pollice ad diem datam numera ac signa: & rursus ab indice ad diem signatum numerans à mense accepto denomina. Hunc ordinem numerandi in Nonis & idibus serva super articulis indicis & medij, quas à dicto mense semper denomina.*

Operatio.

1. Quis Mensis? *Si dies scripta accipe præcedentem.*
2. Quot habet dies, & in quo articulo finiuntur?
3. Numera, & signa. *Si scripta incipe à pollice.*
4. E contra numera, & denomina. *Si simplex, à sequente*

Mensium dies alij à Calendis, alij à Nonis, alij ab Idibus denomi-
nantur; Calendæ, Nonæ, & Idus ipsæ in parem cadunt nume-
rum; Calendæ in primum, Nonæ in quintum, Idus in 13. Ex-
cipe Martium, Maium, Iulium, & Octobrem, quorum Nonæ
in 7. Idus verò in 15. diem cadunt.

Tertio Nonas, id est, *tertio die ante Nonas; sexto Idus*, id est, *sexto*
die ante Idus; decimoquinto Calendas, id est, 15. *die ante Ca-*
lendas. Est enim hic ecclipsis Ablatiui Die, *& Præpositionis* Ante.
Similitudine dierum præcedentium Pascha, Pentecosten, & Nati-
vitatem ista declarari commodè possunt.

Alius

Alius Modus per Subtractionem, ab his diebus in quos cadunt Calendæ, Nonæ, & Idus, subtrahas numerum diei propositi, r duum Subtractionis auctum Vnitate indicabit, id quod quæri

Tertius Modus.

TraDita QuanDo ReFers SeDulò ReFutato SoDalem,
RuFus TarDe SeDet ReFugus SoDalitia TonDet.

IANVARIVS. Ci, si, o, ia, nus, E, pi, si, bi, ven, di, c hoc, Fel, li, Mar, cel, Pris, ca, Fab, Ag, Vin, cen, ti, P po, no, bi, le, lu, men.

FEBRVARIVS. Bri, Pur, Bla, sus, Ag, Dor, fe, bru, A Scho, la, sti, ca, Va, lent, Iu, li, con, iun, ge, tunc, Pe, tru Mat, thi, am, in, de.

MARTIVS. Mar, ti, us, of, si, ci, Tho, de, co, ra, tur, Gre, ri, o, Cir, Ger, trud, ab, ba, Be, ne, iun, cta, Ma, ri, a, ge, ni, tri,

APRILIS. A, pril, in, Am, bro, si, i, fe, stis, o, vat, at, que, T bur, ti, &, Va, ler, san, cti, que, Ge, or, Mar, ci, que, Vi, ta, li

MAIVS Phil, Sig, Crux, Flor, Gotth, Io, an, Sta, nis, E, pi, m Ser, &, Soph, ma, tus, in, hac, se, ri, e, te, net, Vr, ban, in pe, de, cris, pan.

IVNIVS. Nic, Mar, cel, le, Bo, nif, dat, iun, pri, mi, pa, te An, ton, Vi, te, que, Mar, Pro, tos, Al, san, cti, Io, an Io, do, Le, Pe, Pau.

IVLIVS. Iul, pro, ces, Pro, co, pi, Vil, Ki, li, Fra, be, ne Mar, gar, A, post, Alx, Ar, nol, phus, Prax, Mag, Ap, Cri Ia, co, bi, que, fel, Ab, don.

AVGVSTVS. Petr, Steph, Steph, pro, do, Six, Do, Ci, Ro Lau, Ti, bur, Hip, Eus, Sum, ptı, o, A, ga, pi, ti, Ti, mo Bar, tho, lo, Ruf, Aug, Col, Au, cti.

SEPTEMBER. Æ, gi, di, um, sep, ha, bet, Nat, Gor, gon Prot, ia, ci, Crux, Nic, Eu, Lam, par, te, que, Matth, Mau, ri ti, us, &, Sta, Ven, Mich, Hier.

OCTOBER. Re, mi, que, Fran, ci, scus, Mar, cus, Di, Ger, ar, te, que, Calx, Hed, Gal, le, Lu, cas, trans, Vnd, Se, Se, ue, Cris, pi, nis, Si, mo, nis, quin.

NOVEMBER. Om, ne, no, vem, bre, Le, o, Qua, The, o, Mar, tin, Bric, ci, i, que, post, hac, E, li, Præ, Ce, Cle, Chrys, Ca, the, ri, na, sed, Andr.

DECEMBER. De, cem, ber, Bar, ba, Ni, co, Con, cep, &, al, ma, Lu, ci, a, san, ctus, ab, in, de, Tho, mas, mo, do, Nat, Steph, Io, Pu, Tho, me, Syl.

POLONICA INTERPRETATIO VOCVM.

A, & AB.

A, *Od.* Ab, *Od.*
Abax, *Stoł ábo ſchowánie kuchen-* (*ne.*
Abbas, *Opát.* Abbrevio, *Skracã.*
Abdico, *Składam, odrzucam.*
Abditus, *Skryty, táiemny.*
Abeo, *Odchodzę.* Abhinc, *Od tąd.*
Abhorreo, *Brzydzę ſię, niená-widzę.*
Abies, *Iedliná.*
Abijcio, *Odrzucam, gárdzę.*
Abluo, *Płoczę, omywam.*
Abnuo, *Odmawiam, niepozwalã.*
Aboleo, *Zagubiam.*
Abominor, *Brzydzę ſię.*
Abs, *Od.* Abſcondo, *Kryię.*
Abſoluo, *Dokonywã, rozgrzeſſam.*
Abſonus, *Nieprzyiemny.*
Abſque, *Bez.* (id eſt) Sine.
Abſtineo, *Wſtrzymywam.*
Abſum, *Nie maſz mnie.*
Abundè, *Podoſtatku, hoynie.*
Abundo, *Mam doſtátek, obfituię.*
Abutor, *Ná złe vżywam.*
Abyſſus, *Przepáść.*

A C.

Ac, *I, ták, iákoś.*
Accedo, *Przyſtępuię, przybliżam* (*ſię.*
Accendo, *Zapalam.*
Acceſſio, *Przywoływam.*
Accidens, *Przydátek, przymiot.*
Accidit, *Przytráfia ſię.*
Accingo, *Mam ſię do roboty.*
Accino, *Przyśpiewywam.*
Accipio, *Biorę, przyimuię.*
Accipiter, *Iáſtrząb.*
Accumbo, *Siedzę* vel *Leżę przy.*
Accuſo, *Oſkarżam, ſtrofuię.*
Acer, *Klon.* Acer, *Oſtry.*
Acetum, *Ocet.* Acheron, *Piekło.*
Acies, *Oſtrość, plac.*
Acinaces, *Broń, ſżáblá.*
Acſi, *Włáśnie iakby.*
Acuo, *Oſtrzę, pobudzam.*
Acus, *Igłá, plewá.*
Acutus, *Oſtry, głośny.*

A D.

Ad, *Do.*
Adamas, *Dyáment.*
Adamo, *Zákocháć ſię w czym.*
Addico, *Przywłaſzczam.*
Addiſco, *Nauczyć ſię.*
Addo, *Przydáię, przyczyniam.*
Addoceo, *Przyuczam.*
Adduco, *Przyprowadzam.*
Adeo, *Dochodzę, przyſtępuię.*
Adeò, *Ták bárzo.*
Adijcio, *Przykłádam, przydáię.*
Adimo, *Odeymuię, biorę.*
Adimpleo, *Nápełniam.*
Adipiſcor, *Doſtáię, doſtępuię.*
Adiuuo, *Pomagam, rátuię.*
Admiror, *Dziwuię ſię.*
Admoneo, *Nápominam.*
Admoveo, *Przypuſzczam.*
Adoleo, *Przypiekam, kádzę.*
Adoleſcens, *Młodzieniaſzek.*
Adoleſco, *Podraſtam.*
Ador, *Zboże.*
Adſtringo, *Obowiązuię.*
Adſum, *Ieſtem przytomny.*

Adueho, *Przywożę.*
Aduena, *Przychodźień.*
Adventitius, *Zkąd inad będący.*
Aduersor, *Sprzeciwiam się.*
Aduersus, *vel* um, *Przećiwko.*
Adulor, *Pochlebuię.*
Adulter, *Cudzołożnik.*

Æ.

Ædes, *Dom, Kośćioł.*
Ædifico; *Buduię, muruię.*
Aëdon, *Słowik.* Æger, *Chory.*
Ægritudo, *Choroba, żal.*
Ægroto, *Choruię.*
Æmulus, *Przećiwnik.*
Ænigma, *Trudna mowá.*
Æqui boni facio, *Z łáską przyimuię.*
Æquor, *Rownia, morze.*
Æquus, *Rowny, słuszny.*
Aër, *Powietrze.*
Ærugo, *Rdzá, nieszczerość.*
Æs, *Mośiądz.* Æstas, *Láto.*
Æstimo, *Ważę sobie, szácuię.*
Ætas, *Wiek, Latá.*
Æther, *Powietrze, Niebo.*
Æthiops, *Murzyn.*
Æuum, *Wiek, wieczność.*

A F.

Affabilis, *Da z sobą mowić.*
Affabrè, *Sztucznie.*
Affatim, *Dostatecznie, hoynie.*
Affero, *Przynoszę, nábawiam.*
Afficio, *Wyrządzam.*
Affinis, *Powinowáty z Małżeństwá.*
Affirmo, *Twierdzę.*
Affligo, *Dręczę, trapię.*
Affluo, *Opływam, obsituię.*

A G. & A H.

Agger, *Grobla, wał.*
Aggero, *Osypuię.*
Agglutino, *Przykleiam, spaiam.*
Aggrauo, *Obćiążam.*
Aggredior, *Przystępuię, záczynam.*
Aggrego, *Przyłaczam.*
Agilis, *Predki, żártki.*
Agito, *Trzęsę; ruszam.*
Agmen, *Gromádá, kupá.*
Agnomen, *Przezwisko.*
Agnosco, *Poznawam, znam się.*
Ago, *Robię co, mowię.*
Agon, *Zawod.*
Agricola, *Oracz, rolnik.*
Ahenum, *Kocieł.*

A L.

Alacer & is, *Ochotny.*
Albedo, *Białość.*
Albeo & Albesco, *Biele się.*
Albus, *Biały.*
Algeo, *Zimno mi, ziebnę.*
Alibi, *Gdźie indźie.*
Alienus, *Cudzy.*
Aliò, *Dokąd inad.*
Alioqui *vel* in, *Ináczey.*
Aliquà, *Ktoredykolwiek.*
Aliquid, *Coś, cokolwiek.*
Aliquis, *Ktokolwiek, niektory.*
Alius, *Drugi, inszy, ieden.*
Allaboro, *Vsiłuię, stárā się pilnie.*
Allego, *Przytaczam.*
Allicio, *Zachęcam, przyłudzam.*
Allido, *Vderzam o co.*
Alligo, *Wiąże, przywiezuię.*
Alloquor, *Mowię co do kogo.*
Alludo, *Przymawiam ná co.*
Alo, *Zywię, karmię.*
Alter, *Drugi, wtory.*
Altercor, *Sprzeczam się.*
Alteruter, *Ieden z dwu.*

ltus, *Wyſoki, głęboki.*
amen, *Hátun.*
uus, *Brzuch, żywot.*

A M.

mabilis, *Miłoſny.*
mans, *Kocháiący ſię w czym.*
mbedo, *Obiadam.*
mbiguus, *Wątpliwy.*
mbitus, *Zákupowánie godnośći.*
mbo, æ, o, *Obá.*
nes, *Rękoieść, łáſká.*
methystus, *Ametyſt.*
micio, *Okrywam.*
micitia, *Przyiaćielſtwo.*
micus, *Przyiaćiel, życzliwy.*
mnis, *Rzeká, ſtrumień*
mo, *Miłuię, kocham ſię.*
mœnus, *Weſoły, miły.*
mor, *Miłość.*
mphibologia, *Mowá wątpliwá.*
mplector, & Amplexor, *Obłápiam, rozmiłowáć ſię.*

A N.

An, *Czy, ábo, ieśli.*
Anas, *Káczká.*
Anceps, *Wątpliwy ná obie ſtronie.*
Anguis, *Wąż.*
Angustus, *Ciáſny, wąſki.*
Animal, *Zwierzę.*
Annales, *Kroniká.*
Annecto, *Przywiązuię.*
Annona, *Zboże, żywność.*
Annulus, *Pierśćień, refá.*
nnumero, *Policzam.*
nnus, *Rok, látá.*
sa, *Przyczyná.* Anser, *Gęś.*
nte, *Przed.* Antea, *Przedtym.*
nteambulo, *Márſzałek.*
ntecedens, *Vprzedzáiący.*

Antecedo, *Przodkuię, przecho-(dzę.*
Antecello, *Przewyżſzam.*
Anteeo, *Vprzedzam, idę przed.*
Antehac, *Przedtym.*
Antes, *Słupy w budowániu.*
Antequam, *Wprzod niż.*
Anterior, *Przedſzły.*
Antesto, *Stoię przed kim, pierwſzy ieſtem.*
Anteuerto, *Vprzedzam.*
Antiæ, *Włoſy nád czołem.*
Antidotus, & um, *Lekárſtwo.*

A P, & A Q.

Aperio, *Otwieram.*
Apertè, *Oczywiśćie, iáśnie.*
Apertus, *Otwárty, ſzczery.*
Apis, *Pſczołá.*
Aplustre, *Nauis ornamentum.*
Apparo, *Gotuię.*
Appello, *Názywam, gotuię ſię.*
Appeto, *Prágnę, tárgam ſię.*
Applico, *Przypinam.*
Apprimè, *Bárzo wybornie.*
Aptus, *Spoſobny, kſztałtny.*
Apud, *V, między, bliſko.*
Aqualis, *Naczynie do wody.*
Aquilex, *Rurmiſtrz.*

A R.

Aratur, *Orze ſię.*
Arbitror, *Mniemam, rozumiem.*
Arbor, vel os, *Drzewo.*
Arceo, *Odganiam, zábraniam.*
Arcesso, *Pozywam, obwiniam.*
Archetypus, *Pierwſzy wizerunk.*
Arctos, *Woz niebieſki.*
Ardeo, *Gorę, pałam, palę ſię.*
Arena, *Piaſek, plac ná co.*
Argenteus, *Srebrny.*
Argentum, *Srebro.*

Argu-

Argumentor, *Dowodzę.*
Arguo, *Pokázuię, ſtrofuię.*
Aries, *Báran, tárán.*
Arista, *Ość w kłośie, ábo rybie.*
Arma, *Broń, woyná.*
Armiger, *Giermek.*
Armo, *Vbieram w zbroię.*
Arripio, *Porywam.*
Ars, *Náuká, ſztuká.*
Artus, *Członek.*
Arundo, *Trzciná, ſtrzáłá.*
Arx, *Zamek, twierdzá.*

AS. AT.

As, *Funt, tuźin.*
Asper, *Chropowáty, oſtry.*
Aspergo, *Pokrapiam, pluſkam.*
Aspernor, *Gárdzę.*
Aspis, *Zmiiá.*
Assentior, *Trzymam z kim.*
Assentor, *Pochlebuię.*
Asser, *Tárcicá.*
Assequor, *Doſtępuię.*
Assero, *Twierdzę.*
Assilio, *Przyſkákuię.*
Asso, *Piekę.*
Assumo, *Przypiſuię, przyczytam.*
Ast, at, qui, *Ale.*
Atomus, *Proſzek.*
Atque, *I, iáko tylko.*
Atrox, *Okrutny.*
Attagen, *Iárząbek.*
Attamen, *Ale iednák.*
Attendo, *Pilnuię, ſłucham.*
Attento, *Kuſzę ſię o co.*
Attingo, *Dośięgam, dotykam.*

A V.

Auaritia, *Lákomſtwo.*
Auceps, *Ptáśnik, ten co podchwytuie.*
Auctor, *Spráwcá, wynáleźcá.*
Aucupor, *Lowię, chwytam.*
Audax, *Smiáły, zuchwáły.*
Audeo, *Smiem, ważyć ſię c*
Audio, *Słyſzę.*
Auello, *Odrywam.*
Auena, *Owies.* Aueo, *Żąda*
Auernus, *Piekło.*
Auersor, *Brzydzę ſię.*
Augeo, *Przyczyniam.*
Augur, *Wieſzczek.*
Auguror, *Wieſzczę, prorokuię.*
Auidus, *Lákomy, chćiwy.*
Auis, *Ptak.* Aula, *Dwór.*
Aulæa, orum. *Oponá, obićie.*
Auoco, *Odwábiam, odćiągam.*
Aureus, *Złoty.* Auris, *Vcho.*
Aurum, *Złoto.*
Ausim, *Smiałbym.*
Auspicior, *Poczynam co.*
Aut, *Albo, ábo.*
Autem, *A, záś.*
Auxilio, *Rátuię, dopomagam.*
Axis, *Oś v wozu, biegun.*

B A.

Baccar, *Stárek winny.*
Bacchanalia, ium, orum, *Mięſopuſt.*
Bacchor, *Gáchuię, wołam.*
Balanus, *Kaſztan.*
Balneæ, vel a, orum, *Láźniá.*
Baptisma, *Chrzeſt.*
Barathrum, *Piekielna przepáść.*
Barbitus, os, um, *Lutnia.*

B E.

Belgium, *Niderland.*
Bellaria, orum, *Wety.*
Bellum, *Woyná.*
Benè, *Dobrze.*

Bene

Benedicus, *Dobrorzeczliwy.*
Beneficus, *Dobroczynny.*
Beneuolꝰ, *Zyczliwy, przyiázny.*
Beo, *Szczéśćiem nabáwić.*
Beryllus, *Beryt.* (*czy iákiey.*
Bes, vel Besis, *Ośm części rze-*
B I.
Bibax, *Opiły, wiele pijący.*
Biblia, orum, *Biblia.*
Bibliopola, *Ten co Kśiegi prze-*
dáie.
Biblus, *Drzewko pápierowe.*
Bibo, *Piję.*
Biceps, *O dwu głowách.*
Bicorpor, *Dwoistego ćiáłá.*
Bicubitalis, *Ná dwá łokćiá.*
Bidens, *O dwu zębách.*
Bini, *Po dwu,* Biduum, *dwá dni.*
Binio, *Tuz nágrze iákiey.*
Blandior, *Pochlebuię, pobłażam.*
BO, BR, BV.
Bombix, *Iedwabny robaczek.*
Boni consulo, *Mam za dobre.*
Bonus, *Dobry, cnotliwy.*
Borysthenes, *Niepr.*
Bos, *Wol ábo Krowá.*
Breuiloquus, *Krotkomowiący.*
Breuis, *Krotki, nie głęboki.*
Breuiter, *Krotko.*
Bubo, *Sowá.* Burdo, *Muł.*
Buris, *Násad.*
Bustum, *Pogorzelisko.*
Butyrum, *Másło.*
Byssus, *Płotno ćienkie, Bisior.*
C A, CÆ.
Cacoëthes, *Nałog zły.*
Cadauer, *Trup, ćiáło zmárłego.*
Cado, *Vpadam, powalam się.*
Cæcutio, *Nie doyźrzę.*

Cædo, *Zábijam, biję, rąbam.*
Cælestis, *Niebieski.*
Cælites, *Swięći.*
Cælitùs, *Z niebá.*
Cælum, *Niebo.* Cænum, *Błoto.*
Calcar, *Ostrogá, ochotá.*
Calceo, *Obuwam.*
Calefacio, *Zágrzewam, pale.*
Calefio, *Grzeię się.* (*śiącá.*
Calendæ, *Dźień pierwszy Mie-*
Caleo, *Ciepło mi.* (*wáć.*
Calesco, *Poczynam się zágrze-*
Calix, *Kielich, kubek.*
Calleo, *Vmiem, Drętwieię.*
Callidus. *Chytry, mądry.*
Callis, *Sćieszká.*
Calumnior, *Potwarzam.*
Calx, *Wapno, piętá, koniec.*
Campester, & is, *Polny.*
Canalis, *Rynná, rynsztok.*
Cancelli, *Kratá, szranki.*
Cani, orum, *Siwe włosy.*
Canis, *Pies, Es ná kostkách.*
Cannabis, & um, *Konop.*
Cano, *Spiewam, trąbię.*
Canon, *Wizerunk, práwidło.*
Cantilena, Cantio, *Pieśń.*
Capesso, *Porywam się co czynić.*
Capio, *Biorę, poymuię.*
Capis, *Konew.*
Capricornus: *Koźiorożec,*
Caput, *Głowá, Rozdźiał, począ-*
Capys, *Sokoł.* (*tek.*
Carbasus, & um, *Zagiel, płotno.*
Carbo, *Wągl.*
Carcer, *Więźienie, tárás.*
Cardo, *Zawiásá, grunt.*
Careo, *Niemam.*
Carex, *Ziele tátárskie.*

Carmen, *Wierß.*
Caro, *Mieso.*
Carpo, *Vrywam, ßczypie.*
Castra, orum, *Oboz.*
Casus, *Przypadek, przygodá.*
Caueo, *Chronie sie, przestrzegã.*
Cauillor, *Szczypie, ßydze.*
Caulis, *Kápustá, głąb,*
Causa, *Przyczyná, spráwá.*
Causidicus, *Práktyk, Prokurator.*
Causor, *Wymawiam sie.*

C E.

Cedo, *Vstepuie.*
Celebris, vel er, *Sławny.*
Celer, *Prędki, porywczy.*
Celo, *Táie co przed kim.*
Celsitudo, *Wysokość, zacność.*
Censeo, *Zda mi sie, popisuie.*
Centimanus, *O stu rąk.*
Centum, *Sto.*
Centusis, *Pecúnia, Koronat.*
Cepe, vel cepa, æ, *Cebulá.*
Ceres, *Zboże, chleb.*
Cerno, *Widze, potykam sie.*
Certus, *Pewny, świádomy.*
Ceruix, *Szyiá, kárki.*
Ceruus, *Ieleń.*
Cespes, *Dárń, kępá.*
Cete, vel us *Wieloryb.*

C H, C I.

Chalybs, *Stal.*
Chaos, *Mießániná.*
Chelys, *Lutnia.*
Chalmis, *Opończa.*
Chorea, *Taniec.*
Cibaria, orum, *Obrok.*
Cicatrix, *Blizná, ćięćie.*
Cicer, *Groch włoski.*
Cicur, *Ogłáskány.*
Cieo, *Pobudzam.*
Cimelia, orum, *Kleynoty.*
Cingo, *Opásuie, obstępuie.*
Cinis, *Popiol.*
Circa, circiter, *Około.*
Circuitio, *Okrążenie.*
Circum, *Koło, około.*
Circumdo, *Obtaczam, obw...*
Cis, *Zone strone.*
Citerior, *Bliski.*
Citra, *Bez, koło.*
Ciuitas, *Miásto.*

C L.

Clades, *Porażká, klęská.*
Clàm, *Potáiemnie.*
Clamito, *Często wołam.*
Clamo, *Wołam.*
Claudo, *Zámykam, otaczam.*
Clauis, *Klucz.*
Clementia, *Láskáwość.*
Cliens, *Ten co iest w opiece.*
Clitellæ, *Siodło, tłomoczek.*

C O.

Cocles, *Iednooki.*
Codex, *Księgá.*
Cœna, *Wieczerza.*
Cœnaturio, *Chce mi sie ieść.*
Cœno, *Wieczerzam.*
Cognomen, *Názwisko.*
Cognosco, *Poznawam.*
Cohæreo, *Zgadzam sie.*
Cohibeo, *Hámuie, zástánawiam.*
Cohors, *Orßag, chorągiew.*
Collega, *Tegoż vrzedu.*
Collis, *Págorek.*
Colo, *Czcze, ßánuie.*
Comedo, *Iem, trawie.*
Comes, *Towárzyß, Graff.*
Comitia, orum, *Seym.*

Comm

omma, *Nota Ortographica.*
omminiſcor, *Zmyślam.*
ommoueo, *Porußam.*
ompages, *Spoienie.*
ompar, *Rowny, podobny.*
omplector, *Obłápiam.*
ompleo, *Nápełniam.*
ómplico, *Składam.*
ompos, *Vczeſtnik.*
ónclusio, *Zámknienie.*
oncordo, *Zgadzam ſię.*
oncors, *Zgodny.*
ondemno, *Potępiam.*
onficiò, *Sprawuię.*
onfido, *Vfam, tuſzę.*
onfirmo, *Potwierdzam.*
nfiteor, *Spowiádam ſię.*
ongregatio, *Zgromadzenie.*
ongruo, *Zgadzam ſię.*
njectura, *Domyſł.*
njicio, *Wrzucam.*
nnubium, *Małżeńſki ſtan.*
onniueo, *Pobłażam.*
onor, *Vſiłuię.*
onſentaneus, *Przyzwoity.*
nſeruo, *Záchowuię.*
nſul, *Burmiſtrz.*
onſolor, *Pocießam.*
onſúo, *Zßywam.*
ontra *Náprzećiwko.*
ontraho, *Kurczę, márßczę.*
ontrarius, *Przećiwny.*
onualeſco, & ſco, *Wzmagam.*
onuenientia, *Zgadzánie ſię.*
onuenio, *Zgadzam ſię.*
opia, *Doſtátek.*
oquo, *Wárzę.*
Serce.
ram, *Przed kim.*

Corax, *Kruk.*
Cornicor, *Kraczę.*
Cornu, *Rog, trąbá.*
Corpus, *Ciáło.*
Cortex, *Skorá, ſkorká.*
Cos, cotis, *Oſłá.*
Coturnix, *Przepiorká.*

C R.

Crabro, *Szerßen.*
Cras, *Iutro.*
Craſſus, *Miąższy, gruby.*
Craſtinus, *Iutrzeyßy.*
Crater, *Czáßá, czárá.*
Creatus, *Stworzony.*
Credo, *Wierzę, vfam.*
Creo, *Stwarzam, czynię.*
Crepo, *Trzáſkam, chełpię ſię.*
Crepundia, orum, *Czączko.*
Creſco, *Roſtę.* Cretus *Vrodzony.*
Criminor, *Potwarzam, zádáię.*
Crocus, *Szafran.* Crus, *Goleń.*
Crux, *Krzyż, ßubienicá.*

C V.

Cubile, *Łoże.* Cubo, *Leżę.*
Cucumis, *Vel er, Ogorek.*
Cudo, *Kuię.*
Cuias, *Zkąd rodem.*
Cujus, *Czyi.*
Cum, *Ze, gdy, iáko.*
Cumprimis, *Oſobliwie.*
Cunæ, *Kolebká, pieluchá.*
Cunabula, orum, *Kolebká.*
Cupido, *Zadza, chćiwość.*
Cupidùs, *Chćiwy.*
Cupio, *Zadam, życzę.*
Curo, *Stáram ſię, leczę.*
Curro, *Bieżę.* Cuſtos. *Stroż.*
Cutis, *Skorá.*
Cyclops, *Olbrzym.*

DA, DE.

Dama, *Kozá dźika.*
Damno, *Potepiam, gánie.*
De, *O.* Dea, *Bogini.*
Debeo, *Powinienem.*
Decas, *Dźieśiatek.*
December, *Grudźień.*
Decerno, *Poſtánawiam.*
Decet, *Przyſtoi.* Decor, *Ozdo- (bá.*
Decuplus, *Dźieśiećioraki.*
Dedecet, *Nieprzyſtoi.*
Dedecus, *Nieſławá.*
Deduco, *Záprowadzam.*
Deeſt, *Niedoſtáie.*
Defendo, *Bronie.*
Deficio, *Vſtáie, ſłábieie.*
Defleo, *Opłákiwam.*
Defungor, *Pozbywam.*
Degener, *Wyrodek.*
Dego, *Zyie, mießkam.*
Dein, deinceps, *Potym.*
Delecto, *Cieße, zábawiam.*
Delectus, *Vpodobánie.*
Deleo, *Máże, gubie.*
Deliciæ, *Roſkoß.*
Delphin, *Swiniá morſka.*
Demo, *Vymuie właczam.*
Deni, & decem, *Dźieśieć.*
Dens, *Zab, Hak.*
Depaciſcor, *Vmawiam ſie.*
Depeculor, *Wyłupuie, wykradá.*
Dependeo, *Wiße.*
Depopulor, *Puſtoße.*
Depoſitio, *Złożenie.*
Deriuatio, *Pochodzenie.*
Deriuatiuus, *Pochodzacy.*
Deſcendo, *Zſtepuie.*
Deſes, *Gnuśny.*
Deſiderium. *Prágnienie.*
Deſidero, *Potrzebuie po kim.*
Deſino, *Preſtáie czego czyni…*
Deſipio, *Głupieie.*
Deſpondeo, *Poślubić, ſerce…*
Deſum, *Nie máß mie, niedb…*
Detego, *Odkrywam.*
Deterior, *Gorßy.*
Determino, *Náznáczam.*
Deterreo, *Odſtraßam.*
Deus, *Bog,* Dexter, *Práwy.*

D I.

Dialectus, *Rożność w mowie.*
Dicax, *Mowny, żwáwy.*
Dico, *Mowie, powiádam.*
Dictio, *Słowko.*
Dictito, *Czeſto mawiam.*
Diduco, *Roſprowadzam.*
Dies, *Dźień.* Differo, *Rozm…*
Difficilis, *Trudny.*
Difficultas, *Trudność.*
Digitus, *Pálec.*
Dignitas, *Godność.*
Dignor, *Rácze, czcze.*
Dignus, *Godny.*
Diligenter, *Pilnie.*
Dimico, *Potykam ſie.*
Dimidium, *Połowicá.*
Diræ, *Przeklectwo.*
Dirimo, *Rozwadzam.*
Diſcedo, *Odieżdzam.*
Diſcrepo, *Rożny ieſtem.*
Diſertus, *Rozmowny.*
Diſpar, *Rożny.*
Diſputo, *Przegádywam ſie.*
Diteſco, *Bogáce ſie.*
Ditio, *Páńſtwo.* Diu, *Długo.*
Diuellor, *Rozſtáie ſie.*
Diuerſus, *Rozmáity.*
Diues, *Bogáty.*

iuitiæ, *Bogáctwá.*

D O.

o, *Dáie, dáruie.*

oçeo, *Náuczam.*

ocilis, *Poietny.*

octus, *Vczony.*

ogma, *Náuká, wyrok.*

Doleo, *Boleie, żáłuie.*

Dolus, *Zdrádá, ßtuká.*

Dominatio, *Pánowánie.*

Dominus, *Pan.*

Domo, *Vſkramiam.*

Domus, *Dom.*

Donec, *Aż, poki.*

Dono, *Dáruie, obdarzam.*

Donum, *Podárek, dar.*

Dos, *Poſag, przymiot.*

D V.

Dubito, *Wątpie.*

Dubius, *Wątpliwy.*

Duco, *Prowádze.*

Ducenti, æ, a, *Dwieśćie.*

Dulcedo, *Słodkość.*

Dulcis, *Słodki, miły.*

Dum, *Aż, poki.*

Duntaxat, *Tylko.*

Duo, æ, o, *Dwá.*

Duplex, *Dwoiáki.*

Duplico, *Powtarzam.*

Dux, *Kśiąże, Wodz, Herſt.*

E.

E, *Od, z.* Ebrius, *Pijány.*

Ebur, *Słoniowa kość.*

Ecclesia, *Kośćioł, zgromádzenie.*

Eclipſis, *Záćmienie.*

Ecquis, ecquiſnam, *Ktoż. kto.*

Edax, *żárliwy, obżarty.*

Edico, *Obwoływam.*

Edo, *Wydáie, powiádam.*

Edo, *Iem.*

Edoceo, *Wyuczã, oznáymuie.*

Educo, *Wywodzę, dobywam.*

Efficio, *Dokázuie, czynię.*

Effigies, *Obraz, wyráżenie.*

Efflagito, *Żądam.*

Effodio, *Wykopywam.*

Effundo, *Wylewam.*

Egenus, *Vbogi, potrzebny.*

Egeo, *Niemam, potrzebuię.*

Egeo, *Niemáß co w gębę włożyć.*

Ego, *Ia,* Egomet, *Ia ſamże.*

Elephas, *Słoń.*

Elido, *Dawię, wyrzucam.*

Eligo, *Obieram.*

Eloquens, *Wymowny.*

Eloquentia, *Kráſomoſtwo.*

Eloquor, *Wymawiam.*

Emico, *Wynikam.*

Emitto, *Wypußczam.*

Emo, *Kupuię.*

Emungo, *Vćieram nos, wydźieram.*

En, *Oto, ono, owo.*

Encenia orum, *Kiermáß.*

Enim, *Abowiem, bo.*

Enitor, *Vśiłuię.* Enſis, *Miecz.*

Enucleo, *Wykładam.*

Enumeratio, *Wiliczánie.*

Eo, *Idę, zápußczam ſię.*

Eo, *Tym, tám, dla tego.*

Epiphania, orum, *Trzech Krolow.*

Epiſcopus, *Biſkup.*

Epiſtola, *Liſt.*

Epitaphium, *Nagrobek.*

Epulæ, *Bánkiet, potráwá.*

Epulor, *Bánkietuię.*

Equa, *Klacz á.*

Eques, *Szláchćic, ná koniu.*

Equeſter, & is, *Szláchecki.*

Equidem, *Záiste.*
Equito, *Ná koniu ieżdżę.*
Equus, *Koń.*

E R.

Erado, *Wymázuię.*
Eremus, *Pustynia.*
Erga, *Przeciw, ku.*
Ergo, *Więc, á przeto.*
Erubesco, *Wstydzę się.*
Erudio, *Cwiczę, náuczam.*
Eruditus, *Biegły.*
Erumpo, *Wypadam.*
Esurio, *Làknę.* Et, i.
Etenim, *Bo, abowiem.*
Etiam, *Też.* Etiamsi, *Chociaż.*
Etsi, *Acz, áczkolwiek.*
Euado, *Vchodzę, wybrnąć.*
Euanesco, *Znikam, niszczeię.*
Euello, *Wyrywám.*
Euentus, *Powodzenie.*
Euerto, *Obálam, wywrácam.*
Eunuchus, *Rzezániec.*
Euoco, *Wywoływam.*
Euolo, *Wylátuię.*
Euoluo, *Rosplátam.*

E X.

Ex, *Od, z, ze.*
Exaggero, *Rozszerzam.*
Examen, *Doświádczanie, probowánie.*
Exantlo, *Prácuię.*
Excedo, *Przewyższam.*
Excellentia, *Zacność.*
Excello, *Przechodzę kogo.*
Exceptio, *Wyięcie.*
Excido, *Wypadam.*
Excipio, *Wyimuię, podeymuię.*
Excito, *Budzę.*
Exclusio, *Wypchnienie, wyrzucenie.*
Excubiæ, *Straż, nócleg.*
Excuso, *Wymawiam.*
Excutio, *Wybijam, młocę.*
Exemplar, *Wizerunk, kształt.*
Exeo, *Wychodzę.*
Exerceo, *Robię, záprawiam.*
Exercitus, *Woysko.*
Exhibeo, *Stáwiam, pokázuię.*
Exigo, *Domagamsię, wyciągam.*
Exiguus, *Máły.*
Eximius, *Wyborny.*
Existimo, *Rozumiem, mniemam.*
Exlex, *Bezpráwá.*
Exolesco, *Stárzeię, wywietrzam.*
Exopto, *życzę.*
Exordium, *Poczatek.*
Exorno, *Zdobię.*
Exoro, *Wypraszam.*
Exos, *Bez kości.*
Exosus, *Láski nie ma.*
Expando *Rozciągam.*
Expedio, *Wyprawuię.*
Expedit, *Potrzebá tego.*
Expendo, *Rozważam.*
Expergiscor, *Ocucam się.*
Experientia, *Doświádczenie.*
Experior, *Probuię.*
Expers, *Bez tákiey rzeczy.*
Expeto, *Proszę, żądam.*
Explano, *Wykládam.*
Expleo, *Wypełniam, násycam.*
Explicabilis, *Wypowiedziány.*
Explico, *Wykładam.*
Expolio, *Cżwiczę, poleruię.*
Expono, *Powiádam.*
Eposco, *żądam, modlę się.*
Expostulo, *Vskarżam się.*
Exprimo, *Wytłaczam, wyrażam.*
Exprobro, *Wyrzucam.*
Expugno, *Dobywam, burzę.*

Expũgo, *Wymázuię, wyrzucam.*
Exsanguis, *Bez krwie.*
Exsecror, *Przeklinam.*
Exsequiæ, *Pogrzeb.*
Exsequor, *Wykonywam.*
Existo, *Iestem.*
Expecto, *Czekam.*
Exspes, *Zwątpiony.*
Exspuo, *Wypluwam.*
Exstimulo, *Pobudzam.*
Exstinguo, *Gáßę, zágubiam.*
Exstirpo, *Wykorzeniam.*
Exsto, *Iestem.*
Exstruo, *Buduię.*
Extendo, *Rośćiągam.*
Extollo, *Wynoszę.*
Extorqueo, *Wydźieram.*
Extorris, *Wygnániec.*
Extra, *Zwierzchu.*
Extraneus, *Obcy.*
Exul, *Wygnániec.*
Exulo, *Ná wygnániu iestem.*
Exuo, *Zwłoczę, pozbawiam.*
Exuuiæ, *Lup, skorá.*

FA.

Fabrico, *Vel* or, *Buduię.*
Fabulor, *Báię, plotę.*
Facesso, *Sprawuię, nábawiam.*
Facetiæ, arum, *żárt.*
Facilis, *Látny, snadny.*
Facilitas, *Látność, powolność.*
Facinus, *Niecnotá, Vczynek.*
Facio, *Czynię; spráwuię.*
Facultas, *Dozwolenie, zdolność.*
Fallo, *Oßukiwam, omylam.*
Falx, *Sierp, Kosa.*
Fama, *Sławá, wieść.*
Famulor, *Służę.*
Far, *Zboże, mąká, żytá.*
Farcio, *Nátykam, nádźiewam.*
Fari, á fatur, *Mowić.*
Fas, *Słußna rzecz.*
Fasces, *Vrząd.* Fasti, *Kálendarz.*
Fateor, *Przyznawam.*
Faueo, *Sprzyiam.*

FE, FI, FL.

Fel, *żołć.* Felix, *Szczęśliwy.*
Femur, *Vd.* Fenestra, *Okno.*
Fenus, *Lichwá, pożytek.*
Feriæ, & Festum, *Swięto.*
Fero, *Niosę, ćierpię.*
Ferox, *Okrutny, zuchwáły.*
Fides. *Wiárá.* Fido, *Vfam.*
Fidius, *Wierny.* Figo, *Vtykam.*
Filia, *Corká.* Filius, *Syn.*
Findo, *Szczepam.*
Fingo, *Zmyślam.*
Finis, *Koniec.* Fio, *Sstáię się.*
Flaueo, Flauesco, *Płowieię.*
Flecto, *Náginam, Klękam.*
Fleo, *Płáczę.* Fletus, *Płácz.*
Floccifacio, *Lekce sobie ważę.*
Flos, *Kwiát, wybor.*
Fluo, *Ciekę, pochodzę, płynę.*
Fluuius, *Rzeká.*

FO.

Focus, *Ognisko.*
Fodico, *Szczypię, ßturſam.*
Fodio, *Kopam.*
Fœdus, a, *Szpetny.*
Fœdus, eris, *Przymierze.*
Folium, *Lißt, kártá.*
Fomes, *Podniatá, pobudká.*
Fons, *Zrzodło, p[illegible]zątek.*
Forma, *Kßtałt, postáć, Vrodá.*
Formido, *Strách, boiaźń.*
Fornax, *Piec.* Fornix, *Sklep.*
Fortis, *Mocny, mężny.*

Fortitudo, *Męstwo, moc.*

FR.

Frango, *Łamię, kruszę.*
Frater, *Brát.*
Fraudo, *Zdradzam, zátrzy-(mawam.*
Fraus, *Zdrádá* Fremo. *Mruczę.*
Frendeo, *Mielę, zgrzytam.*
Frico, *Drapię.*
Frigeo, *Zimno mi.*
Frigus, *Zimno.* Frons, *Gáłąź.*
Frons, tis, *Czoło, wstyd.*
Fructus, *Owoc, pożytek.*
Fruor, *Záżywam.*
Frutex, *Krzew, łodygá.*

FV.

Fugio, *Vciekam, chronię się.*
Fulcio, *Podpieram.*
Fulgeo, *Lsknę się, świecę się.*
Fulmē, *Piorū.* Fulgur, *Błyskánie.*
Fumus, *Dym.* Fullo, *Pracz.*
Fundo, *Leię, porażam.*
Fungor, *Spráwuię, Vrząd mam.*
Funus, *Pogrzeb.* Fur, *Złodźiey.*
Furfur, *Otręby.* Fustis, *Kiy.*

G.

Garrio, *Szepcę, świegocę.*
Gaudeo, *Weselę się.*
Gaudium, *Wesele.*
Gausape, *Guniá,* Gaza, *Skarb.*
Gedanum, *Gdáńsk.*
Gelu, *Mroz.* Gemo, *Wzdycham.*
Gener, *Zięć,* Genero, *Rodzę.*
Generosus, *Mężny, zacny.*
Gens, *Narod,* Genu, *Koláno.*
Genus, eris, *Rod, narod.*
Gero, *Noszę* Gigno, *Rodzę.*
Gigas, *Olbrzym.* Glacies, *Lod.*
Gladius, *Miecz.* Glans, *żołądź.*
Glis, *Szczurek.*
Glisco, *Rostę, szerzę się.*
Gloria, *Chwałá, Sławá.*
Glorior, *Wychwalam się.*
Glubo, *Skrobię, odźieram.*
Glutinum, *Kliy.*
Gnarus, *Swiádom, Vmieiętny.*
Gracilis, *Cienki, szczupły.*
Gradior, *Idę, stąpam.*
Gradus, *Stopień, krok.*
Grando, *Grad.*
Gratia, *Láská, Vdátność.*
Gratificor, *Przysługuię się.*
Gratulor, *Winszuię.*
Gratus, *Wdźięczny, przyiemny.*
Grauis, *Cięszki, poważny.*
Grex, *Trzodá.* Guttur, *Gárdło.*

H.

Habeo, *Mam.* Habito, *Mieszkam.*
Hâc, *Tedy.*
Hæreo, *Więznę.*
Hallucinor, *Omylam się.*
Hariolor, *Wieszczę, wróżę.*
Hasta, *Włocznia.*
Haurio, *Czerpam.* Hebes, *Tępy.*
Heluor, *Kuflá pilnuię.*
Hepar, *Wątrobá.* Herba, *źiele.*
Heres, *Dźiedźic* Heri, *wczorá.*
Hesternus, *Wczoráyszy.*
Hiberna, orum, *Leża żołnierski*
Hic, *Ten.* Hiems, *Zimá.*
Hilaris, & us, *Wesoły.*
Hippomanes, *Morbus equorum.*
Hodie, *Dźiś.*
Homicida, *Mężoboycá.*
Homo, *Człowiek.*
Honestas, *Vczćiwość.*
Honestus, *Vczćiwy.*
Honor, & os, *Poczćiwość, god-(ność.*
Hordeum, *Ięczmień.*

Hori-

Horizon, *Część świátá co oko zayrzeć może do kołá.*
Horreo, horreſco, *Zdrygam ſię.*
Horror, *Strách, zdrygánie ſię.*
Hortor, *Nápominam.*
Hoſpes, *Gość, goſpodarz.*
Huc, *Sam,* Hulcus, *Wrzod.*
Humanitas, *Ludzkość.*
Humanus, *Ludzki.*
Humerus, *Rámię, bárki.*
Humi, *Ná ziemi.*
Humilis, *Pokorny, podły.*
Humilitas, *Pokorá.*
Humus, *Ziemiá.* *(chl.ná.*
Hydropiſis, & Hydrops, *Pu-*

I.

Iaceo, *Leżę, gárdzę mną.*
Iacio, *Ciſkam, rzucam.*
Iaculor, *Strzelam.*
Iaculum, *Pociſk.*
Ico, *Vderzam,* Icon, *Obraz.*
Ideo, *Dlatego, á przeto.*
Idoneus, *Spoſobny, grzeczny.*
Idus, *Dźień trzynaſty Mieśiaca.*
Ieiunium, *Poſt.* Ieiuno. *Poſzczę.*
Ientaculum, *Sniadánie.*
Igitur, *A przeto, więc.*
Ignarus, *Nieświádom.*
Ignis, *Ogień,* Ignoſco, *odpuſzczã.*
Ignoro, *Niewiem, nie vmiem.*
Illaqueo, *Sidlę.* Ille, *On, ow.*
Illuſtris, *Iáſny, zacny.*
Imaginor, *Myślę.*
Imago, *Obraz, podobieńſtwo.*
Imber, *Deſzcz.*
Imbuo, *Vczę, záprâwuię.*
Imitor, *Náśláduię, zmyślam,*
Immunis, *Wolny.* Impar. *Niero-*
Impenſa, *Nákład.* *(wny.*

Imperator, *Hetman.*
Impero, *Roſkázuię.*
Impertio, *Zyczę, vdźielam.*
Impleo, *Nápełniam.*

IN.

In, *Ná, w.*
Incipio, *Poczynam.*
Inclytus, *Sławny.*
Incola, *Obywátel.*
Increbreſco, *Wieść ieſt, ſłyſzeć.*
Incubo, *Leżę.*
Inculco, *Przypominam.*
Incunabula, orum, *Pieluchá.*
Inde, *Ztámtąd.*
Index, *Wyiáwiác, pálec wtory.*
Indico, as, *Pokázuię.*
Indico, is, *Obwoływam.*
Indigeo, *Potrzebuię.*
Indignor, *Gniewam ſię.*
Indignus, *Niegodny.*
Indipiſcor, *Obeymuię, doſtáię.*
Indoles, *Dowćip, właſność.*
Induciæ, *Przymierze, fryſt.*
Induo, *Oblocżę, obuwam.*
Ineptus, *Nieſpoſobny.*
Iners, *Nieuczony, gnuśny.*
Infans, *Niemowiątko, młody.*
Infantia, *Dźiećińſtwo.*
Inferiæ, *Zaduſzny obchod.*
Informo, *Cwiczę, vczę.*
Infra, *Nád, nizey.*
Inimicus, *Nieprzyiaćiel.*
Initium, *Początek.*
Iniquus, *Nieſłuſzny.*
Inops, *Vbogi, niedoſtáteczny.*
Inſidiæ, *Zaſádzki.*
Inſimulo, *Powtarzam, vdáię źle.*
Inſtar, *Nákſztalt.*
Inſtituto, *Náuczam, poſtánowiam*

Insto, *Nástepuie, nálegam.*
Instruo, *Gotuie, záprawiam.*
Intelligo, *Rozumiem.*
Inter, *Miedzy, ná.*
Intercus, *Zaskorny.*
Interdum, *Podczás.*
Interest, *Nálezy, do tego mi.*
Interpres, *Wykłádácz, tłumácz.*
Interpretatio, *Wykład słow.*
Interpretor, *Wykłádam.*
Ipse, *Sam*, Is, Ille, *Ten.*
Intra, *Wewnątrz.*
Ita, *Ták*, Iter, *Drogá.*

IV.

Iubar, *Promień.*
Iubeo, *Roskázuie.*
Iucundus, *Przyiemny, miły.*
Iudex, *Sedzia.*
Iugerum, *Stáie, morg role.*
Iuglans, *Orzech włoski.*
Iungo, *Złączam, sprzęgam.*
Iurgo, *Swárze się.*
Iuro, *Przysięgam.*
Ius, *Práwo, jucha, polewká.*
Iusjurandum, *Przysięgá.*
Iusta, orum, *Obrzed, obrok.*
Iustitium, *Sadow wywołánie.*
Iustus, *Spráwiedliwy.*
Iuuenis, *Młody.*
Iuuentus, *Młodość, młodź.*
Iuuo, *Pomagam.*
Iuxta, *Wedle, záraz.*

L.

Labasco, *Słábieie.*
Labor, *Vpadam, lecę.*
Labor, oris, *Praca, robotá.*
Lac, lactis, *Mleko.*
Lacrimo, vel or, *Płácze.*
Lacus, *Ieziorо, staw.*

Lædo, *Obrażam, przymawiam.*
Lætor, *Weselę się.*
Lambo, *Liże, piję, łepcę.*
Lampas *Kágániec, Pochodnia.*
Langueo, languesco, *Gnuśnieię.*
Largior, *Dáie, dáruię.*
Lateo, *Kryię się, káię się.*
Later, *Cegłá.* Latus, *Szeroki.*
Latus, eris, *Bok, stroná.*
Laurus, *Drzewo Bobkowe.*
Laus, *Chwałá.*
Læa, & leæna, *Lwicá.*
Lebes, *Kocieł, panew.*
Legio, *Vfiec, choragiew.*
Lego, *Czytam, zbieram.*
Legumen, *Iárzyná.*
Lemures, *Strachy nocne.*
Lenocinor, *Pobłażam.*
Lens, dis, *Gnidá.*
Leo, *Lew*, Leopolis, *Lwow.*
Leopardus, *Lámpárt.*
Lepor, vel os, *Przyiemność.*
Lepus, *Záiac.*
Leuo, *Podnoszę, Vlżywam.*
Lex, *Vstáwá, práwo, Zakon.*

LI.

Liber, bri, *Księgá, łyko.*
Liber, liberi, *Wolny.*
Liberalia, orum, & ium, *Mięsopust.*
Liberi, *Dzieci.* Libet, *Lubię.*
Libra, *Funt.* Licet, *Godzi się.*
Lien, *Sledzioná.*
Ligneus, *Drzewiány.*
Lignum, *Drewno.*
Ligo, *Wiażę, záwiezuię.*
Limen, *Prog.*
Limes, *Gránicá, miedzá.*
Lingo, *Liżę.* Linquo, *Opuszczam.*

Lis, Zwádá, ſwar.
Literæ Liſt, náuki.
Littus, oris, Brzeg, lad.
Liuonia, Inflánty.
Lixiuium, Lug.

LO, LV.

Locuples, Bogáty, 3. o.
Locus. Mieyſce, 2. m.
Lodix, Kołdrá.
Longinquus, Dáleki, odległy.
Longus, Długi.
Loquor, Mowię, powiádam.
Luceo, Swiecę, 2. n.
Lucerna, Lámpá, Láternia.
Lucror, Zyſkuię, 1. d.
Ludo, Igram, ſzydzę.
Lugeo, Płáczę, żaluię.
Lumen, Swiátłość.
Luo, Omywam.
Lupus, Wilk, ſzczuká, 2. m.
Luter, eris, Wanná.
Lux, Swiátło, dźień.
Luxuria, & es, Cieleſność.
Lynx, Oſtrowidz.

MA.

Magnificus, Wielmożny.
Magnus, Wielki.
Majeſtas, Wſpániáłość.
Maledicus, Vſzczypliwy.
Maleuolus, Nieżyczliwy.
Malus, Zły, Máſt, Iábłoń.
Manceps, Rękoymia.
Mando, Roſkázuię.
Maneo, Mieſzkam, trwam,
Manes, Duſzá.
Mango, Partácz, wendetarz.
Manubiæ, Lup.
Manus, Ręká, Woyſko.

Mare, Morze.
Margo, Brzeg.
Marmor, Mármur.
Martyr, Męczennik.
Mas, Męſzczyzná, ſámiec.
Maſtix, Bicz. Mater, Mátká.

ME.

Mecum, Zemną.
Medeor, Leczę, goię.
Mel, Miod, Melos, Spiewánie.
Memini Pámiętam.
Memor, Pámiętny.
Memoria, Pámięć.
Mens, Myśl.
Menſis, Mieśiąc.
Mentior, Kłámam.
Merces, Zapłátá.
Mercor, Kupuię.
Mereor, & or, Záſługuię śię.
Merges, Snop.
Meridies, Południe.
Metior, Mierzę.
Metor, Rozmierzam.
Metuo, Boię śię.

MI.

Mico, Lſknę śię.
Miles, Zołnierz, woyſko.
Mille, Tyśiąc. Milliare,
Minæ, Groźbá.
Minor, Grożę.
Mirificus, Dziwny.
Miſceo, Mieſzam, roſtw
Miſer, Nędzny.
Miſereor, Lituię śię, Vżalić śię.
Mitto, Poſyłam, puſzczam.

MO.

Modus, Mierność, ſpoſob.
Mœchor, Cudzołożę.
Mœnia, um, Mury.

Mœreo,

Mœrco, *Smacę ſię.*
Moleſtus, *Przykry.*
Moly, *Smáglicka* herba.
Moneo, *Vpominam.*
Monile, *Noſzenie drogie.*
Móns, *Gorá.*
Morior, *Vmieram.*
Moror, *Mieſzkam, báwię ſię.*
Mors. *Smierć.*
Mos, *Zwyczay.*

M V.

Mulceo, *Głaſzczę.*
Mulgeo, *Doię.*
Mulier, *Niewiáſtá.*
Multiplex, *Rozmaity,*
Multiplico, *Rozmnażam.*
Multo, as, *Karzę.*
Multus *Wielki w liczbie.*
Munero, & or, *Dáruię.*
Munia, orum, *powinność.*
Munificus, *Szczodrobliwy,*
Munus, *Dar, powinność.*
Murmur, *Szemránie.*
Mus, *Myſz.*
[illegible]utuo, *Pożyczam komu.*
[illegible]*ożyczam v kogo.*

N E.

[illegible], *Co, ábowiem.*
[illegible]*ſáię.*
[illegible]*ſię.*
[illegible]*Natio, Narod.*
[illegible]*wodny.*
[illegible], *ládáco.*
[illegible]
[illegible]*nie.* Nec, *Ani.*
[illegible] *Zábijam, trácę.*
Nectar, *Napoy ſłodki.*
Necto, *Zwiezuię.*
Nefas, *Niegodna rzecz.*
Nefrens, *Oſeſek.*
Negligo, *Zaniedbywam.*
Némo, *Nikt.* Nemus, *Gay.*
Neo, *Przędę.*
Nepentes, *Oman.*
Nepos, *Wnuk, ſynowiec.*
Neptis, *Wnuczká.*
Nequam, *Zły, nic dobrego.*
Neque, *Ani.* Nequeo, *Niemogę.*
Neſcio, *Niewiem, nieumiem.*
Neuter, *Ani ten, ani ow.*

N I.

Ni, & niſi, *Ieśli nie.*
Niger, *Czarny.*
Nigredo, *Czarność.*
Nihil, *Nic,* Nihili, *Ládáco.*
Nimium, *Aż náz byt.*
Ningit, *Snieg páda.*
Nitor, *Vśiłuię, polegam.*
Nix, *Snieg.*
Nomen, *Imię, ſławá.*
Noſco, *Znam,* Noſter, *Náſz.*
Noſtras, *Ziemek.*
Nota, *Znák.*
Noui, *Wiem, znam.*
Noviſſimus, *Oſtátni.*
Nox, *Noc zámieſzánie.*

N V.

Nubes, *Obłok.*
Nubo, *Idę zá mąż.*
Nudo, *Obnażam, odźieram.*
Nudus, *Nági.*
Nugæ, *Bayki, báłámuctwo.*
Nugor, *Plotę, báię.*
Numerus, *Liczbá.*
Nundinæ, *Iármark.*
Nuptiæ, *Weſele, gody.*
Nupturio, *Chcę iść zá mąż.*
Nux, *Orzech.*

O.

Ob, *Dla, o co, koło.*
Obex, *Zaporá, záwádá.*
Oblector, *Cießę ſię, grzeßę.*
Obligo, *Obowiązuię, grzeßę.*
Obliuiſcor, *Zápámiętywam.*
Obſecro, *Proßę.*
Obſequor, *Poſługuię.*
Obſes, *Zákłádnik.*
Obſoleo, Obſoleſco, *Vſtáię, wywietrzeć.*
Obſtringo, *Záwiązuię.*
Occidens, *Zachod.*
Occiput, *Tył głowy.*
Occultus, *Skryty, potáiemny.*
Octo, *Ośm,* October, *Październik.*
Ocyor, *Prędki.*
Ode, *Spiewánie.*
Odi, *Nienáwidzę.*
Odoror, *Wącham, czuię.*
Offero, *Ofiáruię, nábawiam.*
Officium, *Vczynność, powinność.*
Oleaſter, *Oliwá leśna.*
Olus, *Ogrodna ſtráwá.*
Omen, *Znák, otuchá.*
Ominor, *Prorokuię.*
Omnipotens, *Wßechmocny,*
Onero, *Obciążam,*
Onus, *Ciężar.* Onuſtus, *Pełen.*
Operor, *Robię, czynię.*
Opes, *Bogáctwá. máiętność.*
Opinor, *Mniemam.*
Opitulor, *Rátuię.*
Oportet, *Potrzebá.*
Optimates. *Pánowie przedni.*
Operior, *Czekam.*
Opus, *Robotá, dźiełó.*
Orbis, *Swiát, tálerz.*
Ordior, *Poczynam.*
Ordo, *Porządek, ſtan.*
Orior, *Wſchodzę, rodzę ſię.*
Oſculor, *Cáłuię.*
Ouile, *Owczárnia.*
Ouis, *Owcá.*
Ouo, *Triumphuię, krzyczę.*

P A.

Pabulor, *Páſę ſię.*
Paciſcor, & Pago, *Vmawiam ſię.*
Palatinides, æ, *Woiewodźic.*
Palmes, *Látorośl winna.*
Palor, aris, *Błąkam ſię.*
Palus, udis, *Bágniſko.*
Pampinus, *Liſt winny.*
Pando, *Otwieram.*
Pango, *Wybijam, wtykam.*
Panis, *Chleb.*
Papauer, *Mák.*
Par, *Rowny, párá.*
Parabilis, *Łácny do nábyciá.*
Paraſceue, *Wielki Piątek.*
Paratus, *Gotowy, doſtátni.*
Parco, *Przepußczam, ſkąpię.*
Parens, *Rodźić.*
Pareo, *Posłuſzny ieſtem.*
Paries, *Sćiáná.*
Pario, is, *Rodzę, nábawiam.*
Pars, *Część, ſtroná.*
Particeps, *Vczeſtnik.*
Partior, *Dźielę.* Parum, *Trochę.*
Paruus, *Máły.*
Paſcha, *Wielkanoc.*
Paſco, *Páſę, karmię.*
Pater, *Oćiec.*
Patior, *Cierpię, znoßę.*
Paueo, *Boię ſię.*
Pauo, & us, *Paw.*
Pauper, *Vbogi.*
Pax, *Pokoy.*

PE.

Pecten, *Grzebień.*
Pecto, *Czeszę.* Pectus, *Piersi.*
Peculor, *Kradnę co Rzeczyp.*
Pecus, *Bydle, Bydło.*
Pedamen, *Tycz.*
Pedes, itis, *Piechotá, háyduk.*
Pedester, *Pieszo, pieszy.*
Pedo, *Szpetnie kádzę, kurzę.*
Penates, *Dom.*
Pendeo, *Wiszę.*
Pendo, *Ważę, karzą mię.*
Penes, *Wedla, przy, &c.*
Pentecoste, *Swiatki.*
Penu, *Spiżárnia.*
Penu, & um, *Spiżá.*
Per, *Przez, dla.*
Percello, *Przerażam.*
Percontor, *Bádam się.*
Percutio, *Vderzam, biję.*
Perdix, *Kuropátwá.*
Perennis, *Wieczny.*
Periclitor, *Odważam sobie.*
Perlego, *Przeczytáć co.*
Perosus, *Nienáwidzący.*
Perpetior, *Wycierpieć.*
Pertinet, *Przynależy.*
Peruigil, *Czuyny.*
Pes, *Nogá, stopá.*
Pessundo, *Wniwecz obrácam.*
Peto, *Proszę zmierzam.*

PH, PI, PL.

Phalanx, *Rotá.*
Phasellus, *Lodź.*
Phrasis, *Sposob mowienia.*
Piger, *Leniwy.*
Piget, *Len mię.*
Pignus, *Zadátek, Vpominek.*
Pingo, *Máluię, zdobię.*
Pinso, *Tłukę, piekę, chleb.*
Piper, *Pieprz.* Piscis, *Rybá.*
Pius, *Pobożny* Pix, *Smołá.*
Placeo, *Podobam się.*
Plagæ *Sieć.*
Plango, *Nárzekam, płaczę.*
Platanus, *Iáwor.*
Plaudo, *Kláskam rękomá.*
Plebs, *Pospolstwo.*
Plenus, *Pełen, cáły.*
Plico, *Składam, przeginam.*
Pluit, *Deszcz páda.*
Plurimum, *Często, wiele.*
Pneuma, *Duch.*

PO.

Pœnitet, *Żal mi.*
Pollex, *Pálec wielki.*
Polliceor, *Obiecuię.*
Polypus, *Stonog.*
Pomus, *Iábłoń*
Pondo, *Wagá, funt.*
Pondus, *Ciężar.*
Pone, *Zákim, pozad.*
Pono, *Kłádę, stáwiam.*
Pons, *Most.*
Poples, *Podkolánek.*
Populo, & or, *Pustoszę.*
Posco, *Żądam, proszę.*
Possum, *Mogę, zdrowem.*
Post, *Po, pozad.*
Postea, *Potym.*
Posteaquam, *Skoro.*
Posteri, *Potomkowie.*
Postquam, *Skoro.*
Postridie, *Názáiutrz.*
Postulo, *Żądam, domagam się.*
Potestas, *Moc, pánowánie.*
Potior, iris, *Otrzymáć co, dostáć się.*
Poto, *Nápijam się.*

PR.

P R.

;, *Dla, od.*
ebeo, *Czynię, pokázuię się.*
ecedo, *Vprzedzam.*
ecello, *Przodkuię.*
eceps, *Skwápliwy, nagły.*
ecordia, *Wnętrzności.*
ecox, *Ránny, rychły.*
ecurro, *Wyścigam kogo.*
edo, *Rozboynik.*
edor, *Rozbijam.*
eeo, *Vprzedzam.*
ænomen, *Przezwisko.*
æpes, *Pretki.*
æs, *Rękoymia.*
ræsepe, *Złob, stáynia.*
ræses, *Przełożony.*
ræsto, as, *Dáię, dokázuię.*
ræstolor, *Czekam.*
ræsum, *Iestem przełożony.*
ætor, *Oprocz.*
andeo, *Obiáduię.*
Praxis, *Dźiáłánie, czynienie.*
Preces, *Prośbá.*
Precor, *Proszę, życzę.*
Prehendo, *Porywam, ymuię.*
Premo, *Tłoczę, náćieram.*
Presbyter, *Kápłan.*
Pridie, *Dźień przed tym.*
Primitiæ, *Pierwiastki.*
Primordia, orum, *Początek.*
Primores, *Przedni pánowie.*
Primus, *Pierwszy.*
Princeps, *Przedni, Kśiążę.*
Priuo, *Pozbawiam.*
ro, *Zá, dla według.*
oconsul, *Námiestnik Burmistrzá.*
ocul, *Dáleko.*
rofano, *Gwałcę.*

Proficiscor, *Iádę.*
Proles, *Płod, potomek.*
Promo, *Dobywam, mowię.*
Propagor, *Krzewię się.*
Prope, *Wedla, nie dáleko.*
Proprius, *Włásny.*
Prosum, *Pomagam.*
Prouoco, *Wyzywam.*

P S, P V.

Psallo, *Gram, śpiewam.*
Puber, *Młody.*
Pudet, *Wstyd mię.*
Puer, *Dźiecię, chłopiec.*
Pugil, *Szermierz.*
Pugio, *Puynał.*
Pulex, *Pchłá*, Puluis, *Proch.*
Pumex, *Kámień, opoká.*
Pungo, *Kolę, tykam.*
Pus, *Ropá.*
Puto, *Mniemam.*
Pyramis, *Słup.*
Pyropus, *Rubin.*
Pyrus, *Grusską, drzewo.*
Pyxis, *Pusská, słoiek.*

Q V A.

Quà, *Ktoredy.*
Quadraginta, *Czterdźieśći.*
Quadrupes, *Bydlę czworonogie.*
Quæro, *Szukam, pytam.*
Qualis, *Iáki.*
Quàm, *Niż, im, iáko.*
Quamobrem, *Przeto, dla tego.*
Quamuis, *Acz.*
Quamdiu, *Iák długo.*
Quando, *Kiedy.*
Quanquam, *Acz, ácz kolwiek.*
Quanti, *Zá co tak drogo?*
Quanticunque *Zá co, zá to.*
Quantiuis, *Idem.* Quantò, *Im.*

Quand

Quantus, *Ili, iákwielki.*
Quapropter, *Przetoż, dla tego.*
Quare, *Czemu, áprzeto.*
Quasi, *Iák, iákby.*
Quatenus, *Ile, poki.*
Quatio, *Trzęsę, potrząsam.*
Quatuor, *Cztery.*
Quatuordecim, *Czternaście.*

QVE, & QVI.

Queo, *l.* Queo, *Mogę.*
Quercus, *Dąb.*
Queror, *Vskarżam się.*
Qui, *Ktory.* Quia, *Bo, że.*
Quicunque, *Ktorykolwiek.*
Quid, *Co, coż czemu.*
Quies, *Pokoy, wczás.*
Quiesco, *Odpoczywam, przestá-(ie.*
Quilibet, *Káżdy.*
Quindecim, *Pietnaście.*
Quinquaginta, *Piećdźieśiąt.*
Quinque, *Pieć.*
Quinquies *Piećkroć.*
Quippe, *Abowiem, bo.*
Quis, *Ktoż.* Quisque, *Káżdy.*
Quivis, *Ktokolwiek.*

QVO.

Quo, *Dokąd, im.*
Quocirca, *Aprzeto.*
Quod, *Ze, iż.*
Quomodo, *Iáko.*
Quomodo, *Ponieważ.*
Quoque, *Też.*
Quorsum, *W ktorą stronę, ná co.*
Quod *Iák wiele.*
Quotus, *Ktory w rzędźie.*

RA.

Radicor, *Korzenię się.*
Radix, *Korzeń, początek.*
Rado, *Oskrobuię, golę.*

Rapio, *Porywám.*
Ratio, *Rozum, wzgląd, p...(cz*
Ratis *Tráfiá.* Ranis, *Chráp...*
Reciprocꝰ, *Wrząd się obrác...*
Recito, *Czytam; ná pámięć wiádam, przywodzę.*
Recordor, *Pámiętam, wsp...*
Recreo, *Cieszę, pośilam, (n...*
Reddo, *Oddáię, wracam.*
Redeo, *Wracam się.*
Redoleo, *Pachnę, trącę.*
Redux, *Wrácaiący się.*
Refero, *Odnoszę oddáię.*
Refert, *Ná tym mi, do tego m...*
Regimen, *Rząd.*
Regio, *Kráiná, kray.*
Regula, *Vstáwá, linija, práwid...*
Reijcio, *Odrzucam, odbijam...*
Relinquo, *Opuszczam, zostáwia...*
Reliquiæ, *Ostátki, kośći.*
Remex, *Fliśnik.*
Reminiscor, *Wspominam.*
Ren, *Nerká.* Renuo, *Odmawia...*
Reor, *Mniemam, rozumiem.*
Reperio, *Náyduię.*
Repetitio, *Powtarzánie.*
Repeto, *Powtarzam, odiskuię.*
Repetundæ, *Zdzierstwo ná vrzę...*
Repleo, *Nápełniam. (dźi...*
Reporto, *Odnoszę.*
Reposco, *Vpominam się.*
Repotia, orum, *Popráwiny.*
Reprehendo, *Gánię.*
Reprimo, *Wściet czynię.*
Requies, *Odpocznienie.*
Res, *Rzecz, spráwá.*
Resarcio, *Nagradzam.*
Reses, idis, *Proznuiący.*
Resido, *Tachnę, Vpadam ná doł...*

Resisto,

Resiſto, *Opieram ſie.* (*guie.*
Respondeo, *Odpowiádam, odſtu-*
Respublica, *Rzecz poſpolita.*
Respuo, *Odrzucam.*
Restio, *Powroźnik.*
Restis, *Powroz.* Rete, *śieć.*
Reuerto & or, *Wracam ſie.*
Rex, *Krol.*
Rhetor, *Kraſomowcá.*
Rhinoceros, *Noſorożec.*

RI & RO.

Rideo, *Smieie ſie.*
Rigeo, *Martwieie.*
Ringor, eris, *Daſam ſie, wárczę.*
Rixor, *Swárzę ſie.*
Robur, *Dab, moc.*
Rodo, *Gryzę, przymawiam.*
Rogito, *Czeſto proſſe.*
Rogo, *Proſſe, pytam.*
Ros, *Roſá.* Roſa, *Rożá.*

R V.

Rubeo, & ſco, *Czerwienieie ſie.*
Rudens, *Liná.* Rudis, *Proſty.*
Rudo, *Ryczę.* Rudus, *Gruz.*
Rumpo, *Rwę, ſryzam.*
Ruo, *Vpadam, wypadam.*
Rus, *Wieś, grubijáńſtwo.*
Ruſſia, *Ruś.*
Ruſticor, *Ná wśi ſobie mieſzkam.*

S A.

Sal, *Sol, madrość, żárt.*
Salio, *Skaczę.*
Salio, & ſallo, *Solę, náſalam.*
Saluber, *Zdrowy, dobry ná co.*
Salue, *Witay.*
Salus, *Zdrowie, zbáwienie.*
Sancio, *Stánowię, zákázuię.*
Sandix, *Szártat źiele.*
Sanguis, *Krew, Rod.*
Sapiens, *Madry.*
Sapio, *Mam rozum, tracę.*
Saphyrus, *Száfir.*
Sartio, *Tatam, nápráwiam, nágradzam.*
Sartor, *Kráwiec, Grácewnik.*
Satago, *Piecoluię, ſwijam ſie.*
Satelles, *Hálábartnik.*
Satiſdo, *Recę, waruię.*
Satur, *Náſycony, pełen,*
Saturo, *Náſycam.*

S C.

Scabo, *Drapię.*
Scalpo, *Strugam, dłubię, ryię.*
Scando, *Wſtepuię.*
Scelus, *Grzech wielki.*
Schiſma, *Odſczepieńſtwo.*
Scholion, *Wykład.*
Scindo, *Siekę, kráię, rabam.*
Scio, *Wiem, ſmiem.*
Scipio, *Koſtur.*
Sciſcitor, *Pytam ſie, bádam ſie.*
Sciſco, *Stánowię, ſchwalam.*
Scobs, *Trocina.*
Scomma, *Szyderſtwo.*
Scopæ, *Miotłá.*
Scorpio, *Niedźwiadek.*
Screo, *Chracham.*
Scribo, *Piſſę.* Scrobs, *Doł.*
Scrutor, *Szperam, mácam.*
Sculpo, *Strugam, ryię.*

S E.

Seco, *Siekę, rzeżę, rabię.*
Sector, *Idę żákim.*
Secum, *Z ſobą.*
Secundus, *Wtory, ſcześliwy.*
Securis, *Siekierá.* Sed, *Ale.*
Sedecim, *Szeſnaśćie.*
Sedeo, *Siedzę, proznuię.*

K Seges,

Seges, *Zboże, powod.*
Semen, *Naśienie, plemie, rod.*
Semis, *Pol, druga część.*
Senectus, *Starość.*
Senex, *Stáry, stáruszek.*
Sentio, *Czuie, znam, rozumiem.*
Sepelio, *Chowam zmárłego, zátracam.*
Sepio, *Grodzę, obwodzę.*
Seps, *Pádálec, iászczorka.*
Septem, *Siedm.*
Septimus, *Siodmy.*
September, *Wrzesień.*
Septuaginta, *Siedmdźieśiat.*
Sequor, *Idę zákim, náśláduię.*
Sermo, *Mowá.*
Sero, *Sieię, sadzę.*
Serpens, *Gádźiná, wąż.*
Serpo, *Czołgam się, szerzę się.*
Seu, *Abo*, Sex, *Sześć.*
Sexaginta, *Sześćdźieśiat.*
Sextus, *Szosty.*

S I.

Si, *Ieśli, choćiaby.* Sic, *Ták.*
Sido, *Sádowię, pogrążam się.*
Sidus, *Gwiazdá.*
Sileo, *Milczę.*
Silex, *Krzemień.*
Similis, *Podobny.*
Simplex, *Prosty, poiedynkowy.*
Simulac, simulut, *Skoro.*
Sinapi, *Gorczycá.*
Sinciput, *Głowy część pierwsza.*
Sindon, *Prześcierádło.*
Siue, *Bez.*
Sinister, *Lewy, nieszczęśliwy.*
Sino, *Dáie pokoy.*
Siquidem, *Ponieważ.*
Sisto, *Stáwiam, wystawiam.*
Sitio, *Prágnię.* Sitis, *Prágn[ienie].*
Siue, *Abo, bądź.*

S O.

Socer, *Swiekier.*
Socors, *Gnuśny, niedbáły.*
Socrus, *Swiekrá.* Sol, *Słońce.*
Soleo, *Mam ten zwyczay.*
Solor, *Cieszę.*
Soluo, *Płácę, wyzwalam.*
Solus, *Sam ieden.*
Sono, *Brzmię, pukam.*
Sons, *Winny.*
Sorbeo, *Sarkam, pożeram.*
Soror, *Siostrą.* Sors, *Los, stan.*
Sortior, *Obieram losem.*
Sospes, *Zdrowy.*

S P.

Spadix, *Cisáwy.*
Spado, *Wáłach.*
Spargo, *Pryskam, rozrzucam.*
Spatior, *Przeieżdżam się.*
Species, *Postáć, piękność.*
Speculor, *Przypatruię się, [szpiegu]ię.*
Specus, *Iáskinia.*
Sperno, *Gárdzę, pogardzam.*
Spinter, *Armilla, genus, quo mulieres vtebantur.*
Splen, *Sledźioná.*
Spolio, *Łupię, odeymuię.*
Spondeo, *Rzczę, obiecuię.*
Sponsalia, *Zrękowiny.*
Sponte, *Dobrowolnie, chcąc.*
Spuo, *Pluię.*

S T.

Stannum, *Cyná.*
Statuo, *Stánowię, mniemam.*
Status, a, um, *Opisány.*
Status, us, *Stan, postáwá.*

Stellio,

ellio, *Krzeczek.*
ercus, *Gnoy.*
erno, *Sciele, obalam.*
ipes, *Stup, pniak.*
ips, *Iálmużna,*
ipulor, *Vmawiam ſie.*
irps, *Látorośl, krzew, rod, pokolenie.*
o, *Stoie, polegam.*
omachor, *Gniewam ſie.*
deo, *Skrzypie, trzeſzcze.*
gil, *Grzebło.*
ingo, *Sciſkam, zwiezuie.*
rix, *Stráſzydło.*
truo, *Buduie, knuie.*
udeo, *Vcze ſie.*
tudioſus, *Chciwy, życzliwy.*
Stylus, *Cwiczenie w piſániu.*

S V.

deo, *Rádze, námawiam.*
uauior, aris, *Cáłuie.*
uauis, *Łágodny, ſmáczny.*
ub, *Ná, pod, koło.*
ubdo, *Poddáie, podrzucam.*
Subduco, *Vmykam, wymuie.*
Subeo, *Po..chodze.*
Suber, eris, *Korek drzewo.*
Subiaceo, *Leże, pod, podlegam.*
Subigo, *Podbijam pod moc.*
Subijcio, *Poddáie, podkłádam.*
Subitò, *Nagle, záraz.*
Subiugo, *Podbijam pod moc.*
Subiungo, *Przydáie.*
Sublimis, *Wyſoki, wſpánáiły.*
Submergo, *Topie zátapiam.*
Subminiſtro, *Dodaie.*
Submoueo, *Odpycham, odſadzã.*
Suboleo, *Dorozumiewam ſie, zalata mie co.*

Subſcribo, *Podpiſuie poświadczam.*
Subſcus, *Szpagá.*
Subſellia, orum, *Láwki.*
Subſequor, *Ide zá kim.*
Subſideo, *Oſtáie ſie.*
Subſido, is, *Vſtáie ſie.*
Subſidior, *Pośiłkuie.*
Subſilo, *Podſkákuie.*
Subſtituo, *Ná to mieyſce ſtáwiam.*
Subter, *Podſpod, pod czym.*
Subterfugio, *Chronie ſie.*
Subtraho, *Vymuie, krádne.*
Subuenio, *Ratuie, pomagam.*
Subuereor, *Obawiam ſie trochę.*
Suburbium, *Przedmieście.*
Succedo, *Náſtepuie.*
Succendo, *Zápalam, pobudzam.*
Succenſeo, *Gniewam ſie.*
Succumbo, *Vſtáie.*
Succurro, *Rátuie, podbiegam.*
Sudes, & is, *Kot, Tycz.*
Sudo, *Poce ſie, prácuie.*
Sueo. *Zwykłem co czynić.*
Sufficio, *Dodáie, wydołáć.*
Suffragium, *Pomagánie zá kim.*
Suffragor, *Pomagam zá kim.*
Suggero, *Przypominam, dodáie.*
Suggrundia, orum, *Obdách.*
Sugillatio, *Przygáná.*
Sugillo, as, *Vwtaczam, ſczypie.*
Sugo, *Sſe.* Sui, *Sie,*
Sulcus, *Brozdá.* Sulfur, *Siárká.*
Sum, *Ieſtem.*
Summitto, *Znizam, náſyłam.*
Summoperè, *Bárzo.*
Summus, *Naywyżſzy.*
Summo, *Biore, przyczytam.*
Suo, is, *Szyie.*
Supellex, ctilis, *Sprzet domowy.*

Super, *Ná, nád, o.*
Superaddo, *Przydáię.*
Superbia, *Pycha.*
Superbus, *Pyßny.*
Superficies, *Powierzchność.*
Superior, *Wyżßy, ſtárßy.*
Supero, *Przewyżßam.*
Superſedeo, *Przeſtáię, zániechywam.*
Superſtes, *Zyw, pozoſtáły.*
Superſum, *Pozoſtáię.*
Superuacuus, *Zbytni, prożny.*
Superuenio, *Nádchodzę.*
Supinus, *Wznák leżacy, gruby.*
Suppedito, *Dodáię, nakładam.*
Suppetiæ, *Pomoc, pośiłek.*
Suppleo, *Náto mieyſce ſtáwiam.*
Supplex, *Pokorny, vpadáiacy.*
Supplico, *Proßę, vpadam do nog.*
Suppono, *Pokładam.*
Supprimo, *Tłumię.*
Supra, *Ná, nád.*
Supremus, *Naywyżßy.*
Surgo, *Wſtáię, wſtáwiam ſię.*
Surripio, *Krádnę, porywam.*
Sus, *Swinia.*
Suſcipio, *Przyimuię.*
Suſcito, *Buduię porußam.*
Suſpendo, *Záwießam, obieśić.*
Suſpitio, *Podeyźrzenie.*
Suſpicior, *Mam podeyźrzenie.*
Suſtineo, *Zátrzymawam.*
Suſtollo, *Vnoßę, podnoßę.*
Sutor, *Szwiec.* Suus, *ſwoy.*
Sycophanta, æ, *Fránt, ßálbierz.*
Syllabizo, as, *Sylábizuię.*
Sympathia, *Iednákteż przyrodzenie.*
Synodus, *Ziazd.*
Syrma, tis, *Rucho, ßáta długa.*

T A.

Taberna, *Kárczmá, budá.*
Taceo, *Milczę.*
Tædet, tedeſcit, *Teſknię.*
Talaria, orum, *choboty.*
Talio, *Oddánie wet záwet.*
Talis, *Táki.* Talpa, *Kret.*
Tam, *Ták bárzo.*
Tamen, *Wßákże.*
Tamenetſi, tametſi, *Acz.*
Tandem, *Wżdy, kiedy.*
Tango, *Dotykam, tráfiam.*
Tanti, *Zá tyle.* Tantò, *Tym.*
Tantoperè, *Ták bárzo.*
Tantùm, *Tylko, tylo.*
Tantus, *Tylki, tákwielki.*
Tantundem, *Tyleż.*
Tapes, etis, *Kobierzec.*
Tarde, *Nie rychło, pozno.*
Tardus, *Pozny, nierychły.*
Tartara, orum, *Piekło.*
Taxo, *ßácuię, obmawiam.*

T E.

Tecum, *Ztobą.*
Teges, etis, *Rogoża.*
Tegmen, *Zaſtoná, nákryćie.*
Tego, *Zákrywam, táię.*
Tellus, *Ziemiá.*
Temo, *Dyßel.*
Tempe, *Weſołe poyźrzenie.*
Tempus, *Czás, ſkroń.*
Tenax, *Skąpy, śćiſły.*
Tendo, *Poſtępuię, ćiągnę.*
Tenebræ, *Ciemność.*
Teneo, *Trzymã, znam, vmiem.*
Tener, *Młody, ſłáby.*
Tenuis, *Cienki, vbogi.*
Tenus, *Poty, tylko, do.*
Ter, *Trzykroć.*

Tere

res, etis, *Gładki.*
ergò, *Vcieràm, chędożę.*
ergus, *Skorá zdárta.*
rmes, itis, *Gáłąź.*
ermino, *Kończę.*
ernio, *Dryiá.*
ero, *Trę, trawię.*
ertius, *Trzeći.*
eruncius, *Pieniadz.*
esqua, *Knietá, zarośl.*
eltis, *Swiádek.*
estor, aris, *Swiádczę.*
Teuto, *Niemiec.*
Texo, *Tkę, wiję, plotę.*
Thema, *Máterya, początek.*
Theocles, *Bogusław.*
Theodorus, *Bogdan.*
Theophilus, *Bogumił.*
Theorema, *Rozważánie.*
Thesaurus, *Skarb.*
Thorax, *Kaftan, pierśi.*
Thus, ris, *Kádźidło.*
Tibicen, *Surmácz.*
Timeo, *Boię się.* Timor, *Boiáźń.*
Tingo, *Fárbuię, nápuszczam.*
Tyro, *Młodźik, nowotny, świeżo ná náukę dány.*
Tyrociniū, *Początek, ćwiczenie.*
Titio, *Głownia bez ognia.*
Tollo, *Podnoszę, zagubiona.*
Tondeo, *Golę, strzygę, gryzę.*
Tonitru & us, *Grom*
Tono, *Gromię, brzmię.*
Torcular, *Prásá.*
Torqueo, *Kręcę, náginam.*
Torques, & is, *Láncuch złoty.*
Torreo, *Piekę, smáżę, wędzę.*
Torris, *Głownia z ogniem.*
Tot, *Tyle, ták wiele.*
Totidem, *Tyleż.*
Toties, *Tylekroć.*
Totus, *Cały, wszytek.*

T R.

Trabs, *Trąm, balká.*
Trado, *Podáię, wydáię.*
Tradux, *Látorośl.*
Tragœdia, *Burdá.*
Traho, *Ciągnę, wlokę.*
Trames, *Sćieszká.*
Trans, *Z oney strony.*
Trecenti, æ, a, *Trzystá.*
Tredecim, *Trzynaśćie.*
Tremo, *Drżę, boię się.*
Trias, *Troycá, Troyká.*
Tribunal, *Sąd, Trybunał.*
Tribuo, *Dáię, dozwalam.*
Tribus, *Pokolenie.*
Tricæ, *Trudność, mátánina.*
Tridens, *O trzech zębách.*
Triduum, *Trzy dni.*
Trifaux, *O trzech pászczekách.*
Trifur, *Arcyzłodźiey.*
Triginta, *Trzydźieśći.*
Trilix, *We trzy nići ćwelich.*
Tripes & us, *O trzech nogach.*
Triplex, *Troiáki.*
Trudo, *Pcham, trącam.*
Trux, *Srogi, okrutny.*

T V.

Tu, *Ty.*
Tuber, *Grzyb, guz.*
Tubicen, *Trębacz.*
Tueor, *Bronię, opátruię.*
Tum, *W ten czás.*
Tundo, *Tłukę, Vderzam.*
Turba, *Tłum, kupá.*
Turbo, *Wicher, kręgliçá, cygá.*
Turpis, *Szpetny, sprosny.*

Turris,

Turris, *Wieża.*
Turtur, & is, *Synogárlicá.*
Tussis, *Kászel.*
Tutus, *Bespieczny.*
Tuus, *Twoy.*
Tyrannis, *Tyráństwo.*
Tyras, æ, *Dniestr.*

V A.

Vacat, *Wolny czás, łácno.*
Vaco, *Proznuię, báwię się czym.*
Vacuus, *Prozen, czczy.*
Vado, *Idę.*
Vador, aris, *Biorę rękoymią.*
Vagor, *Przechodzę się, hultáię się.*
Vagus, *Hultay, błakáiacy się.*
Valachia, *Wołoska ziemiá.*
Valedico, *żegnam się, opuszczá.*
Valeo, *Zdrowem,ważę.*
Valetudo, *Zdrowie.*
Vallum, *Wał.* Valor, *Cená.*
Valuæ, *Drzwi.*
Vanitas, *Proznośc niestátek.*
Vannus, *Opałká.*
Vapulo, *Biją mię.*
Varius, *Rozmáity, pstry.*
Varix, *Zyłá oćiekła.*
Vas, vadis, *Rękoymia.*
Vas, vasis, *Státek.*
Vasto, *Pustoszę.*
Vastus, *Szeroki, wielki.*
Vates, *Prorok.*
Vaticinor, *Prorokuię.*
Vber, *żyzny, pełny, obfity.*
Vber, *Pierśi.* Vbertas, *żyzność.*
Vbi, *Gdźie, skoro, gdy.*
Vdo, *Kápćie,* Vdus, *Mokry.*

V E.

Vel, *I, ábo.*
Vecors, *Głupi, szalony.*
Vectigal, *Dochod, cło.*
Vectis, *Drąg, powerek.*
Vecto, as, *Wożę.*
Vector, *Furman.*
Vectura, *Furá, wieźbá.*
Vegetus, *Obrot*[illegible] *zerstwy.*
Vehemens, *P*[illegible]*wy, ostry.*
Vehementer, [illegible]*o.*
Veho, *Wiozę,* Vel, *ábo, álbo.*
Veles, itis, *K*[illegible]*ak.*
Velitor, *Vganiam się.*
Vellico, as, *Szczypię; obmawi*
Vello, *Rwę, skubię.*
Vellus, *Runo, wełná.*
Velo, as, *Zástániam, zákrywam.*
Velox, *Prędki.* Velum, *Zasłoná.*
Vendo, *Przedáię.*
Venefica, *Czárownicá.*
Veneficus, *Czárownik.*
Veneno, as, *Trućizną nápuszczá.*
Venenum, *Iad, trućizná.*
Veneo, *Przedaią mię.*
Venerabilis, *Vczćiwy.*
Veneror, *Czczę, chwalę.*
Venio, *Przychodzę, przyieżdżá.*
Venor, *Lowię, chwytam.*
Venter, *Brzuch, żywot.*
Ventus, *Wiátr.*
Venundo, *Przedáię.*
Venus, *Ozdobá, ćielesność.*
Ver, *Wiosná.*
Vereor, *Obawiam się.*
Vergo, *Náchylam się.*
Veritas, *Prawdá.*
Vermis, *Robak.*
Vernaculus, *Swoyski, domowy.*
Verò, *Záś, â.*
Verro, *Vmiátam.*

Vertex,

Vertex, *Wierzch.*
Verto, *Obracam, odmieniam.*
Veru, *Rożen.* Veruex, *Skop.*
Verùm, *Ale, lecz.*
Verum, enimverò, *Ale iednák.*
Verumtamen, *Iednákże.*
Verus, *Prawdźiwy.*
Veſcor, *Pożywam, iem.*
Veſper, *Wieczor, wieczorny.*
Veſperæ, *Nießpor.*
Veſpertilio, *Nietoperz.*
Veſpillo, *Grabarz.*
Veſter, *Wáß.*
Veſtigium, *Slad, ſtopá.*
Veſtio, *Odźiewam, obtoczę.*
Veſtis, *Odźienie, ßátá.*
Veſtras, *Wáßyniec.*
Veto, *Zákázuię, zábraniam.*
Vetus, *Dawny, ſtáry.*
Vexamen, *Nágábánie.*
Vexillum, *Chorągiew, znák.*
Vexo, *Nágábam, drażnię.*

VI.

Via, *Drogá, ſpoſob.*
Vibex, *Dęgá, vderzenie.*
Vices, *Koley, przemiány.*
Vicinus, *Sąśiad bliſki.*
Viciſſitudo, *Odmiáná.*
Victoria, *Zwyćięſtwo.*
Victus, i, *Zwyćiężony.*
Video, *Widzę, rozumiem.*
Videor, *Zda mi ſię.*
Viduo, *Odeymuię, ogołacam.*
Vieo, *Plotę, wyię.*
Vigeo, *Mocnieię, ſłynę.*
Vigil, *Stroż & czuyny.*
Vigil, *Dw.idźieśćiá.*
Vili, *Tanie.*
Vincio, *Wiążę, pobijam.*
Vinco, *Zwyćiężam, wygrawam.*
Vinculum, *Związek, węzeł.*
Vindex, *Mśćićiel, portumićiel.*
Vindico, as, *Mßczę ſię, bronię.*
Vindicta, *Karánie, pomſtá.*
Violentia, *Gwałt, pąd.*
Violo, *Gwałcę, łamię, przeſtępuię.*
Vir, *Mąż.* Virgo, *Pánná.*
Virtus, *Cnotá.*
Virus, *Iad.* Vis, *Moc, gwałt.*
Viſcus, *Wnątrze.*
Viſito, *Náwiedzám.*
Viſo, *Doglądam, náwiedzam.*
Viſtula, *Wiſłá.*
Vita, *Zywot.*
Vitium, *Wádá, grzech.*
Vito, *Strzegę ſię, vchodzę.*
Vitulina, *Cielęćiná.*
Vitupero, *Gánię.*
Viuarium, *Zwierzyniec.*
Viuidus, *Czerſtwy, żywy.*
Viuo, *żyię.* Viuus, *żywy.*
Vlciſcor, *Mßczę ſię.*
Vllus, *Kto.* Vlna, *Lokieć.*
Vltimus, *Oſtátni.*
Vltio, *Pomſtá.*
Vltra, *Nád, dáley.*
Vlulo, *Wyię, nárzekam.*
Vmbo, *Puklerz, wydátność.*
Vmbra, *Cień, obłudá.*
Vmbratilis, *Nieſławny, pokątny.*
Vnanimis, & us, *Zgodny, iednomyślny.*
Vnde, *Zkąd.*
Vndeuiginti, *Dźiewiętnaśćie.*
Vndique, *Zewſząd.*
Vnedo, *Arbor.*

Vngo, *Námázuie.*
Vnguis, *Páznogieć.*
Vnio, *Ziednoczenie, perłá.*
Vnus, *ieden, ſam.*
Vnuſquiſque, *Káżdy.*
Vocalis, *Brzmiący.*
Vocabulum, *Słowo.*
Vocifero, & or, *Wrzeſzczę, wołam.*
Voco, *Názywam, wołam.*
Volo, as, *Látam, lecę.*
Volo, *Chcę, życzę, prágnę.*
Volucer, & is, *Prędki, lotny.*
Voluo, *Taczam, myślę.*
Voluox, *Gąśienicá.*
Vomer, *Rádło, lemieſz.*
Vomo, *Womit mam.*
Vorago, *Przepáść, topiel.*
Voro, *Zrzę.* Vortex, *Wir.*
Voueo, *Slubuię, obiecuię, życzę.*
Vox, *Głos, ſłowo.*
Vrbanus, *Obyczáyny.*
Vrbs, *Miáſto.*
Vrgeo, *Dokuczam, náſtępuię.*
Vro, *Pale, trapię.*
Vrſa, *Niedźwiedźicá.*
Vrſus, *Niedźwiedź.*
Vſque, *Aż, poty.*
Vſuuenit, *Trafia ſię, bywa często.*
Vt, *Aby, żeby, iáko ſkoro.*
Vter, *Zywot, kubet, ieden z dwu.*
Vterque, *Obá.*
Vtinam, *Day, Boże.*
Vtor, *Vżywam.*
Vtrinque, *Z obuſtron.*
Vulgus, *Poſpolſtwo.*
Vulnero, *Ránię.*
Vulnus, *Ráná, ſczerbiná.*
Vulpes, *Lis, chytry.*
Vultur, *Sęp.*
Vultus, *Twarz.*
Vxor, *Zoná.*
Xenium, *Podárek.*
Zelus, *Gorliwość.*
Zizania, æ, & um, *Kąkol.*

Finis Libri Primi.

GRAM-

GRAMMATICARUM
INSTITUTIONUM
LIBER II.
DE
Etymologia seu potiùs Analogia.

In quo Libro Definitiones, Diuisiones, & Accidentia Partium Orationis ponuntur & enumerantur: Génera Nóminum vnà cum Declinationibus in ÿsdem Régulis traduntur: Pronómina módo fácili & cáptiui Tyrónum accommodáto ad quinque Declinatiónes Nóminum reuocántur: Verborum deinde non módò Prætérita & Supina; vérùm étiam Génera, tàm Simplicium, quàm Compositórum, præter aliórum Grammaticórum consuetudinem, idq; intra earundem Regulárum complexum, bréuiter & clarè Tyrónibus proponuntur.

GRAMM: INSTITUTIONUM LIBER II.

DE ETYMOLOGIA.

QVID EST GRAMMATICA? *Est ars, quæ docet benè loqui, benè scribere, & benè pronuntiare.*

Quot sunt Partes Grammáticæ? *Quátuor: Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosodia.*

Quid est Orthographia? *Est Pars Grammáticæ, quæ docet rectè scribere.*

Quid est Etymologia? *Est pars Grammáticæ, quæ docet voces formare seu inflectere; & earum Accidentia cognóscere.*

Quid est Syntaxis? *Est pars Grammáticæ, quæ docet duas vel plures voces inter se rectè coniungere.*

Quid est Prosodia? *Est pars Grammáticæ, in qua Syllabarum Quántitas, Pedes métrici, Carminum Génera & Accidentia traduntur.*

CAPVT I.

DE LITERIS.

1. Quot sunt Literæ? *Viginti tres:* A b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.
2. Quot sunt Vocales? *Sex:* A e i o u y.
3. Quot sunt Consonantes? *Sexdecim, scilicet omnes Literæ præter vocales, & literam* h

I & u *sunt Consonantes in istis Syllabis*, Ia, ie, ij, io, iu. Va, ue, ui, uo, uu. *Vt* Iane, Valentine, veni, vide, volatus, vúlturum.

1. Quid fit ex Vocalibus? *Diphtongi quatuor, præcipuè:* æ, œ, au, eu, *vt* æs, pœna, aurum, euge.
2. Quid fit ex Literis? *Syllabæ, vt* Ma, ri, a, Vir, go.
3. Quid fit ex Syllabis? *Voces, vt* Maria est Virgo.
4. Quid fit ex Vócibus? *Oratio, vt* Maria est Virgo & Mater Dei.

1. Partes

1. Partes Orationis quot ſunt? *Octo*: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Aduerbium, Coniunctio, Præpoſitio, Interiectio.
2. Quotúplices ſunt? *Dúplices*: Declinábiles, & Indeclinábiles.
3. Partes Orationis Declinábiles quot ſunt? *Quátuor*: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium. (Cur dicuntur Declinábiles? *Quia in fine ſuas terminationes variare poſſunt.*)
4. Indeclinábiles quot ſunt? *Quatuor*: Aduerbium, Coniunctio, Præpoſitio, Interiectio. (Cur dicuntur Indeclinábiles? *Quia in fine ſuas terminationes variare non poſſunt.*)

CAPUT II.

De Diuiſióne & Accidéntibus Nóminis.

Quid eſt Nomen? *Eſt vox, per Caſus declinabilis, rem ſine témpore ſignificans, vt* Deus, Angelus, homo.

Quotuplex eſt Nomen
1. *Duplex*: Subſtantiuum, & Adiectiuum.
2. Subſtantiuum? *Duplex: Proprium & Appellatiuum.*
3. Adiectiuum? *Duplex: Comparábile & Incomparábile.*
4. Adiectiuum Comparábile, & Incomparábile? *Triplex: Vnius terminationis, duarum terminationum, trium terminationum.*

Quid eſt Nomen Subſtantiuum? *Quod tres articulos iſtos* hic, hæc, hoc, *ſimul habére non poteſt, vt* Feneſtra, fórnax.

Quid eſt Nomen Adiectiuum? *Quod tres articulos iſtos* hic, hæc, hoc, *ſimul habere poteſt, vt* Bonus, albus.

1. Pr

1. Proprium Nomen quid est? *Quod uni rei tantùm propriè convenit, vt* Paulus, Crácouia, Rússia.
2. Appellatiuum Nomen quid est? *Quod multis convenire potest, vt* Homo, Vrbs, Régio.
3. Comparábile Nomen quid est? *Cuius significatio augeri vel minui potest vt* Magnus, maior, maximus.
4. Incomparábile Nomen quid est? *Cuius significatio nec augeri nec minui potest, ut* aureus, régius cœlestis.
5. Vnius terminationis quid est? *Quod vnam habet terminationem, vt* hic, hæc hoc audax, felix.
6. Duarum terminationum quid est? *Quod duas habet terminationes, vt* Fortis, forte.
7. Trium terminationum quid est? *Quod tres habet terminationes, vt* Bonus, bona, bonum.

Quot sunt Nominum.

1. Accidentia? *Sex*: Figura, Spécies, Genus, Declinátio, Númerus, Casus, Comparátio his ádditur; (*sed hæc soli Adiectiuo Comparabili cónuenit*).
2. Figuræ? *Tres*: Simplex, vt *Parabilis*; Composita, vt *Comparábilis*; Decomposita, vt *Incomparabilis*.
3. Species? *Duæ*: Primitiua, vt *Aurum*, *Rex*, Derivativa, vt *Aureus*, *régius*.
4. Génera? *Sex*: Masculinum, Fœmininum, Néutrum, Omne, Commune, Dubium. Epicœnum *sub* Masculino *vel* Fœminino *continetur*.
5. Declinationes? *quinque*: Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta.
6. Númeri? *Duo*: Singularis, vt *Vir*, *Puer*, Pluralis, vt *Viri*, *Pueri*.
7. Casus? *Sex*: Nominatiu⁹, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus,

Quot

Quod Nomen est Generis.	Masculini?	*Cui præponitur in Nominatiuo*	hic, *vt* hic *Vir.*
	Feminini?		hæ, *vt* hæc *mulier.*
	Neutri?		hoc *vt* hoc *animal.*
	Omnis?		hic hæc hoc *audax.*
	Communis?		hic, *&* hæc *fortis.*
	Dubij?		hic *vel* hæc *dies.*

CAPVT III.

DE COMPARATIONE.

1. Quæ Nomina comparantur? *Sola Adiectiua, quorum significatio augeri vel minui potest, vt* Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus.
2. Quot sunt Gradus Comparationis? *Tres: Positiuus, Comparatiuus, Superlatiuus.*
3. Comparatiuus quot habet terminationes? *Duas:* Or, *&* Vs, *sub prima est Generis Communis, sub secunda Neutri, & sub utraq; est tertiæ Declinationis, vt* hic *&* hæc gráuior, *&* hoc gráuius.
4. Superlatiuus quod habet terminationes? *Vnam generalem* Mus: *& tres speciales præcipuas* Simus, *vt Doctissimus;* Rimus, *vt Nigerrimus;* Limus, *vt Humillimus.*
5. Quótuplex est Comparátio? *Duplex: Regularis, & Irregularis.*

DE COMPARATIONE REGULARI.

Quid est Comparátio Regularis? *Quando & Comparatiuus & Superlatiuus, vel saltem vnus eorum à Positiuo formatur.*

Vnde formatur Comparatiuus? *A Genitiuo vel Datiuo Positiui desinente in* I, *additá syllabá* Or, *&* Vs, *vt ab* Amicus amici, *fit* amicior, amicius; *à* Felix felicis felici, *fit* felicior felicius.

Hæc

Hæc Adiectiua: *Beneuolus, maleuolus, benédicus, malédicus, beneficus, magnificus, munificus, breuiloquus, grandiloquus,* per entior entissimus, *Vulgo comparantur, Vt beneuolus, beneuolentior, beneuolentissimus. (Nos Comparatiuum istum in* entior, *& Superlatiuum in* entissimus, *potius à Participijs aut à Nominibus antiquis, maleuolens, beneuolens, maledicens, &c. quàm à maleuolus, beneuolus, &c. descendere arbitramur.)*

Adiectiua ista: *Pius, dubius, idóneus, exiguus, strénuus, Vácuus, & alia in* Vs *purum desinentia, per* magis *&* maximè *comparabilis sic, in* Positiuo *Pius, in* Comparatiuo *magis pius, in* Superlatiuo *maximè pius.*

Per has particulas; Magis & maximè, minus & minimè, per, multo *Vel* longè, quàm, *licet omne Genus Adiectiuorum comparare:* vt *Dubius, magis dubius, maximè dubius. Dulcis, minus dulcis: minimè dulcis. Per doctus, longè, Vel multo doctior, quàm doctissimus.*

Dexter, dextérior non *dextrior: Sinister, sinisterior* non *sinistrior.*

Vnde formatur Superlatiuus? *A Genitiuo Positiui* addito Ssimus, *vel* Simus *vt à* Doctus docti *fit* doctissimus, *ab* Audax audacis *fit* audacissimus.

Si Positiuus desinit in Er *fict ex ipso Superlatiuus addito* Rimus, *Vt* Pulcher, pulcherrimus.

Hæc Adiectiua quinque: Fácilis, ágilis, grácilis, húmilis, similis, *(quæ dictio* Fagus *continet) cum Compósitis formant Superlatiuum à Datiuo Positiui addito* Mus, *Vt à* Facilis, facili *fit* facillimus. *(In his* L. *geminare consuetudo iubet, analogia Vetat.)*

Comparatiuum à Positiuo, Superlatiuum Verò aliundè formant Adiectiua ista. Exterus, exterior, extremus, *Vel* éxtimus. Inférus, inférior, infimus. Pósterus, postérior, póstremus. Súperius, superior, supremus.

Quotu-

Quotuplex est Comparátio Regularis? *Triplex: Ab-dans, Defectiua, & Media: id est, nec Abundans, nec D-fectiua.*

De Comparatione Regulari Abundanti.

Quid est Comparatio Abundans? *Quando Adiectiuum h- duos vel Positiuos, vel Comparatiuos, vel Superlatiuos.*

Abundãtia Positiuo.	1. Acer *vel* acris,	or,	rimus.
	2. Hilaris *vel* us,	or,	rissimus.
	3. Imbecillus *vel* is,	or,	ssimus.
	4. Saluber, *vel* bris,	or,	rimus.

Abundãtia Superlatiuo.	Agilis,	or,	agillimus,	*agilissimus.*
	Docilis,	or,	*docilissimus,*	*docillimus.*
	Dexter,	erior,	dexterrimus,	*dextimus.*
	Exterus,	or,	extremus,	*extimus.*
	Satur,	or,	*saturrimus,*	*saturrissimus,*
	Similis,	or,	simillimus,	*similissimus.*
	Matúrus,	or,	*maturissimus,*	*maturrimus.*
	Sinister,	erior,	*sinisterrimus,*	*sinistimus.*

Beneficus,	beneficentissimus,	*beneficissimus,*	Cato.
Magnificus,	magnificentissimus,	*magnificissimus,*	Actius
Mirificus,	mirificentissimus,	*mirificissimus.*	Terent.

De Comparatione Regulari Defectiua.

Quid est Comparátio Defectiua? *Quando Comparabile caret v- vel duobus Gradibus.*

Positiuo carentia.	1. Citerior,	citimus.
	2. Deterior,	deterrimus.
	3. *Diutior,*	*diutissimus.*
	4. Interior,	intimus.
	5. Ocyor,	ocyssimus.
	6. Prior,	primus.
	7. Propior,	proximus.
	8. Vlterior,	vltimus.
	Beneficentior,	beneficentissimus,
	Magnificentior,	magnificentissimus, *&c.*

Compa-

	Colendus	colendissimus.
	Diuersus	diuersissimus.
	Falsus	falsissimus.
	Fidus	fidissimus.
	Inclytus	inclytissimús.
	Inuitus	inuitissimus.
[Co]mpa-	Iurisconsultus	iurisconsultissimus.
[rati]uo ca-	Ipsus	ipsissimus. *Plaut.*
[rent]ia.	Meritus	meritissimus.
	Nuperus	nuperrimus.
	Patruus	*patruissimus.* Plaut.
	Persuasus	*persuasissimus.*
	Perpetuus	*perpetuissimus.* Cato.
	Pius	*piissimus.*
	Sacer	*sacerrimus.*
	Vacuus	*vacuissimus.* Cato.
	Exiguus	*exiguissimus.*
	Beneficus	*beneficissimus.* Cato.
	Magnificus	*magnificissimus.* Actius.
	Mirificus	*mirificissimus.* Teren.
	Adolescens	adolescentior.
	Iuuenis	*iuuenior.*
	Industrius	*industrior.* Plaut.
[S]uperla-	Innoxius	*innoxior.* Cato.
[ti]uo ca-	Longinquus	longinquior.
[r]entia.	Proximus	proximior.
	Senex	senior.
	Infinitus	*infinitior.*
	Diues	diuitior. *Ouid. Mar. Ter.*

Sæpissimus, nouissimus, imus, summus, *Positiuo, & Comparatiuo carent.*

Anterior, licentior, licentius, *Positiuo & Superlatiuo carent.*

Admonitio. *Cætera his similia lectio suppeditabit. Quæ autem horum minus sunt vsitata ea nosse tantum non autem ipsis vti Tyrones debebunt.*

De Comparatione Regulari Media.

Quid est Comparatio Media? *Quando adiectiuum comparabile vnum tantùm habet Positiuum, vnum Comparatiuum, & vnum Superlatiuum, neq; vllo ex ipsis deficit.*

EXEMPLVM.

VERVS Quali Comparatione comparatur? *Regulari.* Quali Regulari? *Média.* Cómpara.

In Génere Masculino.

In Gradu	Positiuo,	*Hic Verus, ri.*
	Comparatiuo,	*Hic Verior, oris.*
	Superlatiuo,	*Hic Verissimus, mi.*

In Génere Feminino.

In Gradu	Positiuo,	*Hæc Vera, ræ.*
	Comparatiuo,	*Hæc Vérior, oris.*
	Superlatiuo,	*Hæc Verissima, mæ.*

In Génere Néutro.

In Gradu	Positiuo,	*Hoc Verum, ri.*
	Comparatiuo,	*Hoc Verius, oris.*
	Superlatiuo.	*Hoc Verissimum.*

Siue etiam hoc modo.

In Génere	Masculino,	*Hic Verus, vérior, verissimus.*
	Feminino,	*Hæc Vera, vérior, verissima.*
	Néutro.	*Hoc Verum, vérius, verissimum.*

Seu denique sic:

Hic Verus, vérior, verissimus. Hæc Vera, vérior, verissima. Hoc Verum, vérius, verissimum.

Admónitio. *Hos Comparationis Gradus omnes simul in quouis Genere facillimè Puer sciet per Casus inflectere: si & quota sint Declinationis sciuerit, & vnum sine alio prius declinare didicerit. Exemplum huius rei vide in Tyrocinio.*

In Génere Maſculino, in Gradu

Poſitiuo hic	In Comparatiuo hic	In Superlatiuo hic
1. Altus	altior	altiſſimus.
2. Niger	nigrior	nigerrimus.
3. Grauis	grauior	grauiſſimus.
4. Amans	amantior	amantiſſimus.
5. Felix	felicior	feliciſſimus.
6. Facilis	facilior	facillimus.
7. Solers	ſolertior	ſolertiſſimus.
8. Beneuolus	beneuolentior	beneuolentiſſimus.
9. Nequam	nequior	nequiſſimus.
10. Pius	magis pius	maximè pius.

In Génere Feminino, in Gradu

Poſitiuo hæc	In Comparatiuo hæc	In Superlatiuo hæc
1. Alta	altior	altiſſima.
2. Nigra	nigrior	nigerrima.
3. Grauis	grauior	grauiſſima.
4. Amans	amantior	amantiſſima.
5. Felix	felicior	feliciſſima,
6. Facilis	facilior	facillima.
7. Solers	ſolertior	ſolertiſſima.
8 Beneuola	beneuolentior	beneuolentiſſima.
9. Nequam	nequior	nequiſſima.
10. Pia	magis pia	maximè pia.

In Génere Néutro, in Gradu

Poſitiuo hoc	In Comparatiuo hoc	In Superlatiuo hoc
1. Altum	altius	altiſſimum.
2. Nigrum	nigrius	nigerrimum.
3. Graue	grauius	grauiſſimum.
4. Amans	amantius	amantiſſimum.
5. Felix	felicius	feliciſſimum.
6. Facile	facilius	facillimum.
7. Solers	ſolertius	ſolertiſſimum.
8. Beneuolum	beneuolentius	beneuolentiſſimum.
9. Nequam	nequius	nequiſſimum.
10, Pium	magis pium	maximè pium.

DE COMPARATIONE IRREGVLARI.

Quid eſt Comparatio Irregularis? *Quando nec Comparatiuus, nec Superlatiuus à Poſitiuo formatur.*

Quot ſunt Adiectiua, quæ Irreguláriter comparantur? *Quinq; iſta: Bonus, malus, magnus, paruus, multus.*

Cómpara *Bonus.*

In Génere	Maſculino,	*Bonus*	*mélior*	*óptimus.*
	Feminino,	*Bona*	*mélior*	*óptima.*
	Néutro,	*Bonum*	*mélius*	*óptimum.*
In Génere	Maſculino,	*Malus*	*peior*	*péſſimus.*
	Feminino,	*Mala*	*peior*	*péſſima.*
	Néutro,	*Malum*	*peius*	*peſſimum.*
In Génere	Maſculino,	*Magnus*	*maior*	*máximus.*
	Feminino,	*Magna*	*maior*	*máxima.*
	Neutro	*Magnum*	*maius*	*máximum.*
In Génere	Maſculino,	*Paruus*	*minor*	*minimus.*
	Feminino,	*Parua*	*minor*	*minima.*
	Néutro,	*Paruum*	*minus*	*minimum.*
In Génere	Máſculino,	*Multus*	- - - -	*plúrimus.*
	Feminino,	*Multa*	- - - -	*plúrima.*
	Néutro,	*Multum*	*plus*	*plurimum.*

Annotâtio. *Si Comparatio Irregularis triplex eſſe ſtatuatur Abundans, Defectiua, & Media. Tum* Paruus *erit exemplum Abundantis, quia duos habet Superlatiuos ſ.* Minimus *&* Paruiſſimus, *quanquam* paruiſſimus *iam abſoleuit. Ad Defectiuam vero dari poterit exemplum* Malus, *quia in Singulari in Maſculino & Feminino caret Comparatiuo, quem tamen in Plurali habet; dicitur enim* Plúres, plúrium, plúribus, *Reliqua tria,* Bonus, Malus, Magnus, *ſub Media comprehenduntur.*

CAPVT IV.

De Genere Nominum Regulæ Generales.

Quot modis Genera Nominũ cognoſcuntur? *Duobus*: Primò ex Significatione per Regulas Generales, vt *Paulus, Anna, Cracouia*. Secundò ex Terminatione per Regulas Speciales, vt *via, talpa, manus*.

Regula Prima.

Maſculini Generis eſt Nomen ſignificans:
1. Virum, vt *Adam, Rex, Frater, Conſul*.
2. Angelum aut Deum Gentilem, vt *Michaël Gabriël, Mars, Apollo, Iupiter*.
3. Ex animalibus quadrupedibus marem, vt *Leo, Vrſus, Cerberus, Bucephalus*.
4. Fluuium, Ventum, aut Menſem, vt *Tyras, Eurus, Aquilo, Maius*.

Excipe *Styx, & Lethe*, Feminina.

Regula Secunda.

Feminini Generis eſt Nomen ſignificans:
1. Mulierem, vt *Anna, Regina, Mater, Vxor*.
2. Deam Gentilem, vt *Pallas, Iuno, Alecto*.
3. Ex animalibus quadrupedibus feminam, vt *Lea, Vrſa, Graucis, Podarges*.
4. Regionem aut Inſulam, vt *Polonia, Cyprus*.
5. Vrbem vt *Cracouia, Babylon, Ieruſalem*.
6. Arborem (*ſi non terminatur in* R) vt *malus, pinus, pyrus, fagus, pomus*.

Nomina Vrbium:
1. In *Vm, Vr, E.* ſunt Neutra; vt *Gedanum, Smolenſcum, Tybur, Cere*.
2. Iſta: *Sulmo, Narbo, Acragas*, ſunt Maſculina.
3. In *I* Pluralia ſunt Maſculina: vt *Pariſij, Delphi*.
4. In *A* Pluralia ſunt Neutra, vt *Bactra*.

Obſervatio. *Genus Nominum Arborum in* R *& fruticum omnium immò & aliarum rerum multarum ex terminatione cognoſcetur.*

Regula Tertia.

Neutri sunt Generis:
1. Nomina Literarum, vt *A, b, c, d, e, g, &c.*
2. Verba & Adverbia loco nominum posita, vt *Scitum tuum, triste Vale, aliud cras, clarum mane.*
3. Voces technicè seu pro seipsis acceptæ, vt *Hon dissilabum, Rex est Nomen.*

Regula Quarta.

1. Adiectiua vnius Terminationis, sunt Generis Omnis, & tertiæ Declinationis, vt *Felix, Prudens audax.*
2. Adiectiua duarum Terminationum, sub prima sunt Generis Communis, sub secunda Neutri, sub vtraq; tertiæ Declinationis, vt *hic & hæc fortis & hoc forte.*
3. Adiectiua trium Terminationum, sub prima Terminatione sunt Generis Masculini, sub secunda Feminini, sub tertia Neutri, vt *hic Bonus, hæc bona hoc bonum.*
4. Adiectiua Numeralia, à *Quatuor* ad *Centum* sunt Pluralia indeclinabilia Generis Omnis, vt *Quatuor, quinque, sex septem, octo, &c.*
5. Adiectiua ex *Centum* Composita tres habent Terminationes & tria Genera, & per primam secundamque Declinationem in Plurali tantùm declinantur, vt *Ducenti, ducentæ, ducenta*, sic *Trecenti, tæ, ta, &c.*

Observatio.

Adiectiuum:
1. *Vnus, Vna, Vnum*, in vtroque Numero declinatur, quo in Plurali vtimur tunc, quando Substantiuum eius, cum quo concordat caret Singulari, vt *Vnæ, literæ.*
2. *Duo, duæ, duo*, tantùm in Plurali declinatur per primam & secundam Declinationem sicut & *Ambo, ambæ, ambo.*
3. *Hi & hæ tres & hæc tria.* Genit: *trium*, Datiu: & Ablat: *tribus*, est tertiæ Declinationis, & Plurale tantùm.

Obser-

Obseruatio secunda. *Interdum Nomini, Speciali Genus Nominis Vniversalis, quod subauditur, tribuunt Authores, vt* A longum & a longa .s. litera, Albula pota .s. aqua. Centaurus magna, .s. nauis, Eunuchus Terentiana .s. Fabula.

Admonitio. *Quando quæres Genus Nominis alicuius, prius istas Regulas Generales quàm Speciales consulas. Et scias Communis & Dubij Generis Nomina in Specialibus Regulis esse quærenda.*

Regulæ de Casu Generales.

In quauis Declinatione sunt similes
1. Neutrorum Nominatiuus, Accusatiuus & Vocatiuus, in vtroque Numero: & in Plurali ferè exeunt in *A*, vt *Scamnum scamna.*
2. Nominatiuus & Vocatiuus Plurales, *hæ Viæ, ô Viæ.*
3. Datiuus & Ablatiuus Plurales, vt *hic Vijs, ab his Vijs.*

CAPVT V.

De Prima Declinatione.

Nominatiuus Singularis Primæ Declinationis desinit in *A, e, as, am*: vt *Via, Penelope, Æneas, Anchises, Adam.*

Nomina Primæ desinentia in
1. *A*, sunt Feminina, vt *Dea, via, ora.*
2. *E*, sunt Græca Feminina, vt *Ode, Syncope, Rhetoricæ, Pentecoste, Parasceue.*
3. *As, es, am*, sunt Masculina, vt *Æneas, Lucas, Anchises, Palatinides, Adam.*

1. *Adria, Cometa, Planeta, Propheta, Bibliopola*, similiaq; Græca sunt Masculina.
2. Sunt Masculina, *Verna, incola, aduena, terrigena, indigena, homicida, &c.*
3. *Talpa & dama*, sunt Dubia.

Exceptio secunda. *Pascha est Generis Neutri in Genitiuo & Datiuo* Paschæ; *alij tertiæ Declinationis esse volunt in Genit.* Paschatis.

3. Genitiuus & Datiuus Singulares Primæ Declinationis exeunt in Æ diphtongum, vt *huius Viæ*, *huic Viæ.*

1. Nomina Primæ Declinationis ista: *Vna, alia, altera, sola, tota, vlla, nulla, vtra, vtraque, &c. formant Genitiuum per* Ius *& Datiuum per* I, *vt vna vnius vni. (olim vero per æ formabant, vt huius vnæ, huic vnæ.)*
2. Nomina Primæ in *E*, habent in Genitiuo *Es*, in Accusatiuo *En*, in reliquis Casibus *E*, vt *Ode, odes, oden.* In Plurali vero declinantur sicut alia Latina, *Odæ, odarum, odis, &c.*
3. Nomina Primæ Genitiuum Singularem olim formabant per *Ai*, vel *As*, vt *Maias, vias, familias, aulai, pictai,* pro *Maiæ, aulæ.*

4. Accusatiuus Singularis Primæ Nominum
- Latinorum desinit in *Am*, vt *hanc Viam*.
- Græcarum in *As*, vel *A*, Propriorum exit in *Am*, vel *An*, vt *Æneam*, vel *an.*
- Græcorum in *Es*, vel *E*, desinit in *En* vel *Am*, vt *Anchisen*, vel *am. Oden* vel *odam.*

5. Vocatiuum & Ablatiuum Singularem Primæ Nomina.
1. *As & A*, finita terminant in *A*, vt *ô Ænea, ab hoc Ænea, ô Via, ab hac via.*
2. *Es & E* finita faciunt in *E* vel *A*, vt *ô Anchise vel a, ab hoc Anchise vel a, ô* Ode vel Oda, *ab hac* Ode vel Oda.

Obser

Obſeruatio. *Accuſatiuus in* Am, *Vocatiuus & Ablatiuus in* A, *Nominum in* Es *&* E *non ab his Nominatiuis fit, verùm à Nominatiuo in* A: *Dictum enim eſt aliquando* Anchiſa, *pro* Anchiſes, vt Atrida *pro* Atrides. *Sic* Odam *&* oda *venit à Nominatiuo Latino* Oda, *non verò ab* ode, *& ſic de cæteris.*

De Numero Plurali.

Prima Declinatio format Pluralem.

1. Nominatiuum & Vocatiuum per Æ diphthongum, vt *Hæ, Viæ, ô Viæ.*
2. Genitiuum in *Arum,* vt *Viarum.*
3. Datiuum & Ablatiuum in *Is,* vt *Vijs.*
4. Accuſatiuum per *As,* vt *Vias.*

EXCEPTIO.

Hæc Nomina: *Dea filia, nata, liberta, equa, mula, amba, dua,* Pluralem Datiuum & Ablatiuum formant per *Abus,* vt *Deabus, filiabus.* (olim per *Is,* vt *Deis, filijs.*)

De Deficientibus Numero.

Nomina Feminina Primæ Declinationis carentia Numero.

Singulari ſunt iſta: *Antiæ, balneæ, clitellæ, cunæ, deliciæ, diuitiæ, Diræ. Epulæ, excubiæ, exequiæ, exuuiæ, facetiæ, feriæ, gerræ, induciæ, inferiæ insidiæ, Calendæ, nonæ, Literæ, Manubiæ, minæ, nugæ, nundinæ, nuptiæ, officiæ, phaleræ, plagæ, primitiæ, quiſquiliæ, reliquiæ, ſcapulæ, ſcopæ, tenebræ, thermæ, Tricæ, valuæ,* & locorum propria, vt *Athenæ, Venetiæ, Thebæ, &c.* Item Adiectiua: *Ambæ, duæ, ducentæ, trecentæ, quadringentæ, quingentæ, &c. in* entæ.

Plurali ſunt iſta: *Adoleſcentia, Galla, fuga, infantia, ſegnitia, pigritia, &c.*

CAPVT VI.

De Secunda Declinatione.

1. Nominatiuus Singularis Secundæ Declinationi[s] definit in *Er, Ir, Vr, Vs, Eus, Vm, Vd*: vt *Puer, vir, s[a]tur, Dominus, Tydeus, scamnum, aliud.*

2. Nomina Secundæ Declinationis desinentia in
   1. *Er, Ir, Vr, Vs, Eus*, sunt Masculina, [vt] *Puer, Vir, satur, Dominus, Tydeus, Oleaster.*
   2. *Vm*, Appellatiua sunt Neutra, vt *Sc[a]mnum, Templum*, & Græca etiam, vt *Sch[o]lion*, vel *um*, *scholij*, *enchiridion*, vel *um* *enchiridij, &c.*

EXCEPTIO.

1. Feminina sunt *Aluus, abyssus, arctus, amethystus, antidotu[s], balanus, biblus, byssus, carbasus, colus, crystallus, Dialectu[s], diametrus, domus, diphtongus, exhodus, eremus; ficus, byss[o]pus, humus, methodus, papyrus, periodus, pyropus, sapphirus, synodus, Vannus.*
2. Neutra sunt, *Vulgus & pelagus*, singularia tantum; item *Virus* singulare indeclinabile.
3. Dubia sunt, *Athomus, barbitus, beryllus, cythisus, grossus, pampinus, phasellus, rubus, smaragdus.*

Obseruatio. *Nomina Vrbium, Regionum, Insularum, & Arbo[rum] in* Vs, *item propria in* Vm, *per Regulas Generales deben[t] cognosci, cuius sint Generis.*

Genitiuus Singularis Secundæ Declinationis definit in *I*, & tot syllabas habet, quot sunt in Nominatiuo, vt *Dominus domini, Scamnum scamni*, (olim exibat in *Vs*, vt *huius Lectus, huius locus*, pro *huius loci.*)

EXCE[PTIO.]

Exceptiones.

1. Hæc Nomina: *Vllus, Vnus, solus, totus, alter, alius, Vter, neuter, Vterq;, alteruter, &c.* in quovis Genere Genitivum habent in *Ius*, & Datiuum in *I*, vt *Vllius Vlli, alius, alij.* (hæc olim in Genitiuo *I*, in Datiuo *O* habebant.)

3. Vna sylla ba superant in Genitiuo Nominatiuū Nomina.
   1. Desinentia in *Vr, ir, eus*, vt *Satur saturi, Vir Viri, Tydeus Tydei.*
   2. Ista omnia; *Asper, prosper, puer, tener, miser, gibber, lacer, socer, gener, adulter, liber, dexter, presbyter.*
   3. Composita in *Ger*, & *Fer* desinentia, vt *Claniger, clanigeri, lucifer, luciferi.*

4. Secunda Declinatio format Singularem.
   1. Datiuum & Ablatiuum per *O*, vt *Puero.*
   2. Accusatiuum per *Vm*, vt *Puerum.*

Observationes.

1. Desinentia in *Eus*, Accusatiuum formant & per *Vm*, & per *A*, vt *hunc Orpheum* vel *Orphea.*
2. Græca In *Os*, Latina in *Vs*, mutant *S* in *N* in Accusatiuo, vt *Pergamos* vel *us*, *Pergamon, arctos* vel *arctus, arcton, Delos* vel *us, Delon, &c.*

Vocatiuus Singularis Secundæ Declinationis Nominum in
1. *Er, Ir, Vr, Vm*, similis est Nominatiuo, vt *ô Puer, vir, satur, scamnum.*
2. *Vs*, mutat *Vs* in *E*, vt *ô serue bone.*
3. *Eus*, abijcit *S* in fine, vt *ô Tydeu.*
4. *Ius*, propriorum, abijcit *Vs*, in fine, vt *ô Virgili, Gregori. Cai.*
5. *Ius* Appellatiuorum & Adiectiuorum mutat *Vs* in *E*, vt *ô Tabellarie, egregie.*

Exceptio. *ô Deus* non *Dee*, *ô fili* non *filie*, fac Vocatiuum.

De Nv-

De Numero Plurali.

Secunda Declinatio format Pluralem
1. Nominatiuum & Vocatiuum per *I*, *Pueri.*
2. Genitiuum in *Orum*, vt *Puerorum.*
3. Datiuum & Ablatiuum per *Is*, vt *Pueri*[s]
4. Accusatiuum per *Os*, vt *Pueros.*

EXCEPTIO.

Neutra Secundæ Declinationis, Nominatiuum, Accusatiuum & Vocatiuum Pluralem formant per *A*, vt *Scamna*, præte[r] *ambo* & *duo*.

De Deficientibus Numero.

1. Singulari carent Masculina Secundæ ista: *Cani, Cancelli, fasti, gemini, inferi, liberi, posteri, superi,* & locorum propria, vt *Gabij, Locri, Delphi, Parisij, &c.*

2. Neútra Secundæ Singulari carent ista: *Arma, bellaria, crepundia, comitia, castra, cibaria, exta, æstiua, hiberna, hibernalia, statiua, cunabula, incunabula, iusta, munia, obliuia, Orgia, Olympia, præcordia, paraphernalia, repotia, sponsalia, scenopegia, tesqua, serta, Verenda, Cytera, Battra, Geraunia,* & librorum tituli, vt *Biblia, Georgica, Buccolica, Rhethorica, Physica, &c.*

1. Masculina Secundæ Plurali carent ista: *Fimus, Hesperus, Limus, Viscus, Vesper.*

2. Feminina Secundæ Plurali carent ista: *Aluus, carbasus, tubus.*

3. Neutra Secundæ Plurali carent ista: *Cânum, salum, penum, nihilum, seuium, lethum, barathrum, Viscum, glutinum, iustitium, pelagus, Vulgus, Virus.*

CAPVT.

CAPVT VII.

De Tertia Declinatione.

Tertiæ Declinationis Singularis Nominatiuus variè finitur. Genitiuus verò Latinus in *Is*, & Græcus in *Os*.

A.

Nomina Tertiæ Declinationis in *A*, sunt Neutra, & habent in Genitiuo *Atis*, vt *Comma commatis*, Sic *dogma, Pòéma, pneuma, Zeugma, aroma, thema, &c.*

Adiectiua in *Ginta*, vt *Triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octaginta, nonaginta*, sunt Generis Omnis Pluralia & indeclinabilia.

E.

Nomina Tertiæ Declinationis in E, sunt Neutra, & mutant in Genitiui E in *Is*, vt *Cubile, cubilis*.

Cepe, gausape, præsepe, soracte, cum his Pluralibus, *Cete, tempe*, sunt Neutra indeclinabilia.

Adiectiua, *Quinque* & *Mille*, sunt Pluralia indeclinabilia Generis Omnis.

Hæc vox Mille, *addito Adiectiuo fit Substantiuum, vt* Vnum mille, *estq; sic Neutrum, in Singulari tamen est indeclinabile, in Plurali verò per Tertiam Declinationem habet omnes Casus, vt* hæc Millia, millium, millibus.

I, & Y.

Neutra Sunt Nomina.
1. In *I*, & indeclinabilia, vt *Gummi, sinapi.*
2. In *Y*, & *yos*, Græcè, *yis*, vero Latine faciunt in Genitiuo, vt *Moly, molyos* vel *molyis*.

Viginti Plurale tantùm, Generis Omnis, indeclinabile.

Do & Go.

Nomina in *Do & Go* sunt Feminina, & habent in Genitiuo *Inis*, vt *Albedo albedinis*, sic *dulcedo*, *imago*, *virgo* *alcedo*, *cupido*, *formido*, *nigredo*, &c.

1. *Cardo*, *Cupido*, *margo* habent in Genitiuo *Inis*; sed sunt Masculina.
2. *Vnedo*, *Vnedonis*, est Femininum.
3. Masculina, *Spado*, *cudo*, *Vdo*, *burdo*, *mango*, *ligo*, *harpago*, *Marcedo*, *prado*, *comedo*, *certo*, habent in Genitiuo *onis*.
4. *Pondo* indeclinabile pro *pondere*, est Neutrum Singulare, adiungiturq; Nomini *Libra*, vt *Libra pondo*: at pro *Libra*, est utriusq; Numeri, vt *Vnius pondo*, *centum pondo*.

O.

Nomina in O qualecunque, sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Onis*, vt *Pugio pugionis*. sic *Scipio*, *titio*, *tyro*, *latro*, *vnio* margarita, *binio*, *ternio*. &c.

1. Verbalia in *Io*, habent etiam *Onis*, sed sunt Feminina, vt *Lectio lectionis*; sic *Ratio*, *natio*, *motio*, *generatio*, &c.
2. *Legio*, *regio*, *communio*, *portio*, *rebellio*, *ditio*, *talio*, habent etiam *Onis*, sed sunt Feminina.
3. *Homo hominis*, *Apollo Apollinis*, *turbo turbinis*, *Anio Anionis* sunt Masculina.
4. *Caro carnis*, *Nerio Nerionis*, sunt Feminina.
5. *Nemo neminis*, est Commune. *Bubo onis*, Dubium.
6. *Octo*, est Plurale, Generis Omnis, indeclinabile.

Dido, Alecto, Echo, Clio, Calipso, Erato, Mantho, Clotho, & alia: ropria Græca in *O*, Feminina dupliciter declinântur, Græcè c, *hæc Dido, huius Didus, huic, hunc, ô, ab hac Dido*. Latinè, *Dido, onis, oni, onem, Dido, one*. (Phocas antiquus Grammaticus sic iubet declinâre: *Dido, Didois, Didoi, Didoem, Dido, à Didoe*.

C, D, T.

Nomina in C & T, sunt Neutra, vt *Lac, lactis*, Singulare tantùm, item *Caput capitis, occiput occipitis, sincipút sincipitis*.

Propria in D, sunt Masculina, & assumunt *Is*, in Genitiuo, vt *Dauid Dauidis, Bogud, Bogudis*, alij volunt esse indeclinabilia.

1. *Tot, quot, aliquot, quotquot*, sunt Generis Omnis indeclinabilia, & Pluralia tantùm.
2. *Halec halecis*, est Dubium; *Melhisedec ecis*, est Masculinum; alij indeclinabile esse volunt.
3. *Sabaoth*, est Femininum, Plurâle, indeclinabile.

AL.

Nomina in *AL*:
1. Appellatiua sunt Neutra, & habent in Genitiuo *Alis*, vt *Animal animalis, tribunal, alis, vectigal, alis*.
2. Propria sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Alis*, vt *Hannibal alis*, sic *Astrubal alis, Aterbal alis*.

Sal salis, sæpius Masculinum, quàm Neutrum, & pro *ioco* semper Masculinum.

Nomina in *EL*:
1. Appellatiua sunt Neutra, & assumunt in Genitiuo *Lis*, vt *Fel fellis, mel mellis*.
2. Propria sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Elis*, vt *Michaël elis, Gabriel elis*.

IL.

IL, OL, VL.

1. Masculina, *Mugil, pugil, vigil*, habent *ilis*; sed *vigil* & *pe[...]* Adiectiua sunt Generis Omnis.
2. *Tanaquil tanaquilis*, est Femininum.
3. *Nil* & *nihil*, sunt Neutra indeclinabilia.
4. *Sol solis*, *consul consulis*, *proconsul proconsulis*, *præsul præ[...]* *exul exulis*, sunt Masculina.

AM, EM, IM, VM.

1. *Nequam*, Adiectiuum acliton, est Generis Omnis.
2. Nomina in *EM* & *IM*
   1. Substantiua sunt indeclinabilia, quorum Ge[...] ex Significatione cognosces.
   2. Adiectiua sunt Generis Omnis, Pluralia, in[...]clinabilia, vt *Totidem, septem, nouem, decem; Vn[...]cim, tredecim, &c.*
3. *Tantundem*, est Neutrum, in Genitiuo *tantidem*, cæteris [...]ret, & ad Secundam pertinet Declinationem.
4. *Centum*, Plurale indeclinabile est Generis Omnis.

AN, IN.

Græca in *An*, & *In*, sunt Masculina, & assumunt *Is*, v[...] *Os*, Græcè in Genitiuo, vt *Pæan, Pæanis*, vel *Os*, [...] *Pan, Euan, Titan, Delphin.*

Exceptio, *Salamin Salaminis*, *Eleusin Eleusinis*, sunt Feminin[a].

EN.

In *En*, sunt Neutra, habentq; in Genitiuo *Inis*, vt *Lu[men] luminis*, sic *Carmen, fulmen, flumen, agmen.*

1. *Pecten, flamen, tubicen, tibicen, fidicen, cornicen, oscen*, ha[bent] in Genitiuo, *Inis*, sed sunt Masculina.
2. *Lien lienis*, sic *Attagen, splen, lichen, Hymen*, sunt Masculina.
3. *Siren Sirenis*, est Femininum.

O N.

æca in *On*, sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Onis*, vt *Agon agonis*, sic *Canon*, *Iaſon*, *Dæmon*, *&c.*

eminina, *Icon*, *Syndon*, *altyon*, *Babylon*, *Amazon*, *Gorgon*, *aëdon*, habent etiam *Onis*.

haron, *Acheron*, *phlegeton*, *horizon*, *Phaëton*, *Laocon*, *Xenophon*, sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Ontis*, vt *Charontis*.

AR.

omina in *Ar*, sunt Neutra, & habent in Genitiuo *Aris*, vt Calcar *calcaris*. sic *Exemplar*, *nectar*, *far*, *baccar*, *iubar*. itemque *Hepar hepatis*.

1. Masculina, *Cæſar*, *Amilcar*, *Bomilcar*, *lar*, *ſalar*, *arar*, etiam habent in Genitiuo *Aris*.
2. *Par paris*, sic *Compar*, *diſpar*, *impar*, Adiectiua sunt Generis Omnis, & vnius terminationis.
3. *Nar*, *naris*, *narem*, & Masculinum, & Neutrum inuenitur.

E R.

In *Er*. sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Eris*, vt *Agger*, *Aggeris*, sic *Carcer*, *later*, *aſſer*, *anſer*, *aër*, *æther*, *crater*, *vomer*, *paſſer*.

1. Neutra ista. *Iter*, *itineris*. sic *Ver*, *acer*, *ſiler*, *ſubter*, *vber*, *tuber*, *ſiſer*, *cadauer*, *papauer*, *cicer*, *piper*, habent etiam in Genitiuo *Eris*.
2. *Mater*, *matris*, *mulier mulieris*; est Femininum.
3. Adiectiua, *Pauper*, *degener*, *vber*, *puber*, *celer*, habent etiam *Eris*, sed sunt Generis Omnis.
4. Masculina illa, *Pater*, *frater*, *venter*, *accipiter*, *vter*, habent in Genitiuo, *Tris*, vt *Patris*.
5. *Iupiter*, Masculinum, habet in Genitiuo, *Iouis*.

6. Spinter

6. *Spinter spintris*, Neutrum. *Linter lintris*, Dubium.
7. Adiectiua in *Ber*, *Ger*, *Ster*, sunt trium terminationum, mutant *Er* in *Ris*, in Genitiuo, vt *hic Acer*, *hæc acris*, *hoc acre* *huius acris*, sic *Celeber*, *September*, *October*, *Nouember*, *December*, *saluber*, *alacer*, *volucer*, *campester*, *pedester*, *equester*, *syluester*, *sequester*. Ex quibus multa abundant in Masculino, dicitur enim *hic Celeber* vel *celebris*. sic *Alacer*, *saluber*, *acer*, *sequester*, *syluester* vel *ris*.

OR.

Nomina in *Or*, sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Oris*, *vt Dolor doloris*, sic *Decor*, *sartor*, *sutor*, *Castor*, *Nestor*, *Rhetor*, *venator*, *horror*, *Saluator*, *&c.*

1. *Oris* habent in Genitiuo Nomina ista.
   1. Feminina, *Soror*, *vxor*, *arbor*.
   2. Neutra, *Æquor*, *marmor*, *arbor*.
   3. Communia, *Author*, *fortior*, *grauior*, & omnes Comparatiui Gradus in *Or*.
   4. Generis Omnis, *Memor*, *immemor*, *concolor*, *discolor*, *versicolor*, *dedecor*, *indecor*, *bicorpor*, *tricorpor*.

Cor cordis, est Neutrum.

VR & YR.

In *Vr*, sunt Neutra, & habent *Vris*, vt *Murmur*, *murmuris*, sic *Guttur*, *sulfur*, *Tibur*.

1. Hæc Masculina, *fur*, *trifur*, *ligur*, *furfur*, *turtur*, *vultur*, habent etiam *Vris*.
2. *Cicur cicuris* Adiectiuum, est Generis Omnis.
3. *Augur auguris*, *martyr martyris*, sunt Communia.
4. Neutra, *Femur*, *robur*, *ebur*, *iecur*, habent *Oris*, vt *Roboris*.

AS Latinum.

In *As* Latina ſunt Feminina, & habent in Genitiuo *Atis*, vt *Ciuitas ciuitatis*, ſic *Anas, poteſtas, maieſtas*, &c.

1. *Mecœnas, optimas, primas, abbas*, Maſculina habent etiam *Atis*, vt *Mecœnatis*.
2. *Arpinas, Aquinas, Rauenas, Capenas*, & ſimilia, ſunt Generis Omnis, & habent *Atis*.
3. *Mas maris, Vas vadis, as aſsis, Arcas arcadis*, ſunt Maſculina.
4. *Vas vaſis vaſi vaſe*, eſt Neutrum, in Plurali, *Vaſa vaſorum, vaſis*, eſt Secundæ Declinationis.
5. *Fas, nefas*, ſunt Neutra indeclinabilia.

As Græcum.

In *As* Græca Maſculina habent *Antis*, vt *Adamas Adamantis*, ſic *Acragas, Gigas, Pallas, Elephas*, &c.

In *As* Græca Feminina habent *Adis* vel *ados*, vt *Pallas, adis* vel *ados*: ſic *Cyclas, decas, ilias, monas, pleias*, &c.

ES.

In *Es*, ſunt Feminina, & mutant *Es* in *Is* in Genitiuo, vt *Nubes nubis*, ſic *Vulpes, clades, compages*, &c.

Mutant *Es* in *Is*:
1. Maſculina, *Acinaces, Ioannes, Ariſtoteles*, &c.
2. Neutra, *Cacoëthes, Hippomanes, Nepenthos*.
3. *Vates*, Commune. & *Torques* Dubium.

4. Feminina, *Quies, inquies*, [illegible] *es, acies, ſeges, teges*, habent in Genitiuo *Etis*, vt *Quietis* [illegible]
5. Feminina ſunt, *Merces*, [illegible], *Ceres cereris, merges mergitis*, & *compes comp*[illegible]

6. Maſcu-

6. Masculina sunt, *Pes pedis, bes bessis, obses obsidis, præs[...] præsidis.*

7. Masculina, *Ames, eques, cespes, cocles, pedes, fomes, stip[...] gurges, trames, palmes, limes, termes, poples, satelles, Vele[...] hospes*, habent in Genitiuo *Itis*, vt *Amitis.*

8. Masculina, *Cres, lebes, interpres, magnes, tapes, aries, p[...] ries, indiges*, mutant *S* in *Tis*, vt *Cretis, lebetis, &c.*

9. Communia, *Miles, Antistes, comes, ales* habent *Itis*, [...] *Hæres hæredis.*

10. Generis Omnis, *Locuples, teres, præpes, hebes, inquie[...]* habent in Genitiuo *Etis*, vt *Locupletis.*

11. Generis Omnis, *Diues, sospes, superstes*, habent *Itis*, v[...] *diuitis.*

12. Generis Omnis sunto, *Deses desidis, reses residis, pube[...] puberis, impubes impuberis.*

13. Generis Omnis, *Bipes, tripes, quadrupes, semipes, sonipe[...]* & cætera Composita *ex Pes*, habent *Edis*, vt *Bipedis.* Quæ si Substantiuè sumantur, illius vocis, pro qua capi[...]untur, Genus habebunt.

IS.

In *Is*, sunt Feminina, & similem Nominatiuo habent Genitiuum, vt *Apis huius apis*, sic *Auris, cutis, turris*, [...] *vehis, phrasis, Genesis, Syntaxis, &c.*

Græca in *Is*, in Genitiuo Latino non crescentia, Græcè faciunt Genitiuum per *Eos* vel *Ios*, vt *Genesis geneseos* vel *genesios, &c.*

Exceptio.

Similem Nominatiuo habent Genitiuum.

1. Masculina ista, *Panis, cassis, torris, orbis, caulis, collis, follis, axis, postis, fustis, fascis, ensis, piscis, Vectis, Vermis, Vnguis, semissis, centussis, decussis, mataris, funis, amnis, ignis, crinis, Vepris, sentis, retis, natalis, iuuenis.*
2. Dubia ista, *Finis, clunis, canalis, anguis, corbis, torquis, callis.*
3. Communia, *affinis, ciuis, hostis, canis, testis.*
4. Adiectiua in *Is*, Communia, vt *Exsanguis, dulcis, suauis, fortis, perennis, turpis, &c.*

5. Fe-

Feminina, *Iris, pyxis, cassis, capis, Maotis, aspis, iaspis, pyramis, Nereis, Thabis, Colchis, Æneis, Thebais, Israelitis, &c.* habent in Genitiuo *idis* vel *idos.*

Feminina sunt, *Cuspis cuspidis, lis litis, Opois Opoentis,* vel *os.*

Masculina sunt, *Glis gliris, lapis lapidis, semis semissis, sanguis sanguinis, pollis pollinis, puluis pulueris, cinis cineris, cucumis cucumeris, vomis vomeris, pirois piroentis* vel *os.*

YS.

In *Ys.* sunt Feminina, & habent in Genitiuo *Yis,* vel *Yos,* vt *Tethis huius Tethyis,* vel *yos,* sic *Erynnis, Erinnyis* vel *Erinnyos, Cholis Cholys* vel *yos.*

Masculina, *Atys, Capys, Halys, Cothys, Typhys,* habent etiam in Genitiuo *yis* vel *yos,* vt *Capyis* vel *Capyos.*

Chlamys chlamydis vel *chlamydos, Pelamys Pelamydis* vel *Pelamidos,* sunt Feminina.

OS.

In *Os* sunt Masculina, & habent in Genitiuo *Oris,* vt *Ros roris,* sic *Mos flos, honos, lepos.*

1. *Arbos arboris,* Femininum. *Os oris* vſtá / Neutrum.
2. Masculina sunt, *Nepos nepotis, Rhinoceros Rhinocerotis,* vel *os, Ægoceros Ægocerotis,* vel *os, Tros Trois, Heros Herois* vel *os, Minos Minois* vel *os.*
3. *Cos cotis, glos glotis, dos dotis,* sunt Feminina.
4. *Bos bouis, custos custodis, sacerdos sacerdotis,* sunt Communia.
5. *Os ossis,* Kość/ est Neutrum.
6. *Exos exosis, compos compotis, impos otis,* sunt Generis omnis.
7. Neutra, *Chaos, Epos, melos.* Græcè per Tertiam *Chaos, cos.* Latinè verò per Secundam *Chaos chai chao,* declinabis.

VS.

Nomina Tertiæ Declinationis in *Vs*, sunt Neutra, habent in Genitiuo *Oris*, vt *Corpus corporis*, sic *Facinus, frigus, pectus, fenus, stercus, tergus, penus, pecus, tempus, litus, fortius, grauius, maius*, & omnia Comparatiua in *Vs*.

Lepus leporis est Masculinum.

1. Neutra. *Acus, funus, Vlcus, Vulnus, onus, fœdus, Viscus, pondus, Vellus, munus, opus, genus, scelus, rudus, olus, sidus*, habent, *Eris*, vt *Aceris, &c.*
2. Neutra, *Plus, crus, thus, ius, rus, pus*, habent *Vris*, vt *Pluris.*
3. *Mus muris, tripus tripodis*, vel *Os*, sic *Chytropus, Polypus, Oedipus, &c.* sunt Masculina, sed *Oedipus & Polypus*, sæpius ut *Dominus* flectuntur.
4. Feminina *Salus, seruitus, iuuentus, senectus, Virtus*, habent in Genitiuo *Vtis*, vt *Salutis.*
5. Feminina sunt *Tellus telluris, palus paludis, subscus subscudis, incus incudis, Venus Veneris*, & *Lagopus odis.*
6. Nomina Oppidorum, *Amathus, Trapezus, Opus, Emaus* habent *Vntis*, vt *Opuntis, &c*
7. *Sus suis*, Commune. *Grus gruis*, Dubium.
8. *Vetus Veteris, intercus intercutis*, sunt Adiectiua vnius terminationis Generis Omnis.

AVS, & ÆS.

1. *Laus laudis, fraus fraudis*, sunt Feminina.
2. *Æs æris*, est Neutrum, *Præs Prædis* Masculinum.

BS, MS, PS.

Exeuntia in *Bs, Ms, Ps*, sunt Feminina, & mutant *S*, in *Is*, in Genitiuo, vt *Plebs plebis.* sic *Hyems hyemis, stirps stirpis, Ops opis.*

1. *Forceps,*

1. *Forceps forcipis*, Femininum. *Manceps mancipis*, Masculinum, & *Princeps principis*.
2. Masculina. *Hydrops*, *cyclops*, *Æthiops*, *Arabs*, *chalybs*, *gryphs*, *seps*, mutant S in *Is*, vt *cyclops cyclopis*, &c.
3. *Scrobs scrobis*, *stirps stirpis* pro *trunco*, sunt Dubia, & *adeps adipis*.
4. *Auceps aucupis*, *calebs calibis*, *municeps municipis*, sunt Communia.
5. *Anceps ancipitis*, *biceps bicipitis*. sic *Praceps pracipitis*, *triceps tricipitis*, sunt Generis Omnis.

LS, NS, RS.

In *Ls*, *Ns*, *Rs*, sunt Feminina, & mutant *S* in *Tis*, in Genitiuo, vt *Puls pultis*. sic *Frons*, *ars*, *mens*, *bidens*, *mors*, *continens*, *consonans*, &c.

Mutant S in *Tis* in Genitiuo hæc:

1. Masculina *Mens*, *pons*, *fons*, *dens*, *bidens*, *tridens*, *rudens*, *dodrans*, *dextans*, *confluens*, *profluens*, *torrens*, *oriens*, *occidens*, *cliens*.
2. Neutra, *Accidens*, *antecedens*, *consequens*, *decens*, *indecens*, *conveniens*, *præsens*, &c.
3. Communia. *Parens*, *adolescens*, *infans*.
4. Generis Omnis, *Expers*, *iners*, *solers*, *consors*, *sons*, *insons*, *negligens*, *diligens*, &c.
5. *Serpens serpentis* est Dubium.

Participalia hic enumerata, si Adiectiuè sumantur, erunt Generis Omnis, vt *Oriens*, *Occidens*.

1. *Glans glandis*, *iuglans iuglandis*, *frons frondis*, *lens lendis*, sunt Feminina.
2. *Nefrens nefrendis*, *libripens libripendis*, sunt Masculina.
3. *Concors concordis*, *discors discordis*, *vecors vecordis*, sunt Generis Omnis.
4. *Iens euntis*, *quiens queuntis*, *cum compositis*, sunt Generis Omnis, sed *Ambiens ambientis*. facit.

AX & AVX.

1. In *Ax*, ſunt Feminina, & habent in Genitiuo *Ac* vt *Pax pacis. fax facis. fornax fornacis.*

2. *Faux faucis*, eſt Femininum; *Trifaux trifaucis*, eſt Generis Omnis.

{ 1. Habent in Genitiuo *Acis*, hæc Maſculina, *Thorax*, *Aia* *arctophylax, Thrax, Phæax, abax, colax, &c. myſtax.*
 2. Generis Omnis Adiectiua, *Audax, viuax, edax, bibax, m* *nax, mordax, &c.* habent in Genitiuo. *Acis.*
 3. *Harpax harpagis, Aſtyanax Aſtianactis*, ſunt Maſculina. }

E X.

1 In *Ex*, ſunt Maſculina, & faciunt in Genitiuo *Ici* vt *Codex codicis.* ſic *Frutex, latex, caudex, index.*

1. Habent in Genitiuo *Icis*, hæc { 1. Feminina, *Vibex, carex, pellex, ilex, forfex.*
 2. Communia, *Iudex, index.*
 3. Dubia, *Silex, obex, pomex, cortex, imbrex.*
 4. Generis Omnis, *multiplex, duplex, triplex, &c.* }

{ 5. *Grex gregis, Rex regis, aquilex aquilegis, Veruex veruecis* *remex remigis*, ſunt Maſculina. *Senex ſenis, exlex exlegis.*
 6. *Nex necis, fex fecis, lex legis, ſupellex ſupellectilis*, ſunt Feminina.
 7. *Sex*, Plurale indeclinabile eſt Generis Omnis. }

IX & YX.

1. In *Ix* ſunt Feminina, & habent in Genitiuo *Icis*, vt *Pix picis*, ſic *Ceruix, radix, perdix, &c.*

Nix

Nix niuis, *styx stygis*, *stryx strygis*, *mastix mastigis*, sunt Feminina.

2. Mutant *X*, in *Cis* hæc Masculina, *Spadix*, *phœnix*, *fornix*, *calix*, *Varix*, *natrix*, *cilix*, *Eryx*.

3. Adiectiua Generis Omnis, *Felix*, *pernix*, *trilix*, *spadix*, mutant *X*, in *icis*.

4. *Onyx onychos*, *sardonyx sardonychos*, *Iapyx Iapygis*, *Phryx Phrygis*, *Homeromastix Homeromastigis*, & alia ex *Mastix* Composita, sunt Masculina.

O X.

Nomina in Ox, sunt Feminina, & habent in Genitiuo *Ocis*, vt *Vox vocis*, *celox celocis*.

1. *Atrox*, *velox*, *solox*, *præcox*, *ferox*, habent *Ocis* in Genitiuo, sed sunt Generis Omnis.

2. Masculina sunt, *Allobrox Allobrogis*, *Cappadox*, *Cappadocis*, *Voluox Voluocis*.

3. *Nox noctis*, est Femininum.

V X.

Vx sunt Feminina, & habent in Genitiuo *Vcis*, vt Nux *nucis*, *lux lucis*, *crux crucis*.

Dux ducis, est Commune, *Frux frugis*, Femininum.

Masculina sunt, *Pollux pollucis*, *redux reducis*, *tradux traducis*.

Trux trucis, est Generis Omnis.

LX, NX, RX.

bentia consonantem ante *X*, sunt Feminina, & mutant *X* in *Cis*, vt *Falx falcis*. sic *lanx*, *arx*.

Coniux coniugis, est Commune.

Deunx deuncis. sic *quincunx*, *&c*. sunt Masculina.

Feminina sunt, *Sphynx sphyngis*, *Syrinx Syringis*, *Phalanx halangis*.

De Datiuo, Accuſatiuo, Vocatiuo, & Ablatiuo Singulari Tertiæ Declinationis.

Tertiæ Declinationis Singularis:
1. Datiuus exit in *I*, vt *huic Lepori.*
2. Accuſatiuus exit in *Em*, vt *hunc leporem.*
3. Vocatiuus ſimilis eſt Nominatiuo, vt *ô lepus.*
4. Ablatiuus exit in *E*, vt *ab hoc lepore.*

Exceptio Accuſatiui.

Accuſatiuum ſingularem formant:

1. per *Im* tantum Nomina iſta: *Vis, amuſſis, cucumis, peluis, ſinapis, ſecuris, ſitis, ſtrigilis, tuſſis, mephitis, buris*, vt *Vim, amuſſim, peluim, &c.*
2. per *Em* vel *Im* iſta: *Aqualis, clauis, febris, lens, lentis, nauis, puppis, reſtis, ſementis, turris, cannabis.*
3. per *Im* vel *in* Græca *Is* finita, Genitiuum ſimilem Nominatiuo apud Latinos habentia, vt *Geneſim* vel *in*, *Syntaxim* vel *in*.
4. per *Ym* vel *Yn* Græca *Ys* finita, in Genitiuo *Os* purum habentia, vt *Halym* vel *yn*, *Capym* vel *yn*, *&c.*
5. per *Em* vel *A* Græca in Genitiuo creſcentia, vt *Aërem* vel *aera*, *ætherem* vel *ra*, *Heroem* vel *Heroa*, *&c.* præter *Pan Pana* non *Panem.*
6. Quadrupliciter 1 per *Em*. 2. per *A*. 3. per *Im*. 4. per *In* hæc Nomina, *Paris, Iris, Iſis, Alexis, Daphnis, Oſyris, Tygris, Zeuxis, Adonis, Agis*, & alia *Is* finita, duos Genitiuos, vnum in *O* purum, alium in *O* impurum, Græca habentia, accentu in vltima carentia, vt *Paridem* vel *Parida*, vel *Parim*, vel *Parin.*

1. In quibuſdam Nominibus in Accuſatiuo *N* pro *M* ponitur Euphoniæ cauſa, vt *Moyſem* vel *Moyſen*, *&c.*
2. Accuſatiuus Græcorum in Genitiuo *Os* purum habentium, deſinens in *Im* vel *In*. item in *Ym* vel *Yn* ſyllabarum numero, Nominatiuo, non verò Genitiuo, debet eſſe æqualis, vt *Geneſis geneſeos, geneſim* vel *geneſin*, non *geneſiin.*

3. Græca

Græca in *Is*, *Ys*, *Vs*, item in *As* formantia Genitiuum per *Antis*, duplicem possunt habere Vocatiuum 1. similem Nominatiuo. 2. depositâ literâ *S*, vt ô *Simois*, *Tethys*, *Melampus*, *Pallas*, vel ô *Simoi*, *Tethy*, *Melampus*, *Palla*, item ô *Chremes*, *Laches*, *Socrates*, *Vlysses*, vel *Chreme* &c.

Exceptio Ablatiui.

Ablatiuum Singularem formant per *I* tantum, Nominatiua:

1. Substantiua Neutra in *Al*, *Er*, *E*, desinentia, vt *ab animali, calcari, cubili*.
2. Mensium, vt *ab Aprili, Septembri, Nouembri*.
3. Adiectiua habentia in Nominatiuo Neutrum, per *E*, vt *à forti, acri, graui, suaui*, &c.
4. Accusatiuum per *Im* tantùm, vel per *Im* & *In*, simul habentia, vt *ab hac Vi, siti, genesi*.
5. Ista quatuor; *strigili, canali, memori, immemori*.

Ablatiuum Singularem formant per *E* & *I* simul Nominatiua,

1. Quorum Accusatiuus per *Em* vel per *Im* simul exit, vt *à Turri* vel *turre*, *à naui* vel *naue*.
2. Ista, *Amnis, ignis, Vectis, anguis, Vnguis, Vigil, auis, ciuis, imber, pugil, supellex, finis, fustis, postis*.
3. Verbalia in *Trix* Adiectiuè sumpta, vt *à Victrice* vel *Victrici*, *Vltrice* vel *Vltrici*.
4. Gentilia in *As* vt *ab Arpinate* vel *Arpinati*.
5. Adiectiua non habentia Neutrum per *E*, vt *à felice* vel *felici*, *fortiore* vel *fortiori*, &c. Excipe, *Hospite sospite, paupere*.

De Plurali Numero.

Nominatiuus, Accus. & Voc: Pluralis Tertiæ Decl: nominis

1. Alterius à Neutro exit in *Es*, vt *Lepores*.
2. Neutrius Ablatiuum habentis in E tantum, terminatur in *A*, vt *Ora, corpora, capita, flumina*, &c.
3. Neutrius Ablatiuum habentis in *I*, vel *E* & *I* simul, terminatur in *I A*, vt *Animalia, felicia*, &c.

Vetus,

Vetus, *bicorpor*, *tricorpor*, & Comparatiua Neutra omnia formant Nominatiuum, Accufatiuum, & Vocatiuum Pluralem in *Ra*, vt *Meliora*.

Græca apud Latinos in Genitiuo Singulari crefcentia Accufatiuum Pluralem formant per *Es* vel *As*, vt *Heroës*, vel *Heroas*, *crateres* vel *crateras*. *Martyres* vel *Martyras*.

De Genitiuo Plurali Tertiæ Declinationis

2. Genitiuus Pluralis Tertiæ Declinationis definit in *Vm*, vt *Patrum*, *fratrum*, &c.

Exceptio.

Genitiuũ Pluralem formant per *Ium* Nomina {
1. Quibus eft Ablatiuus in *I*, aut in *I* & *E* fimul, vt *Animalium*, *cubilium*, *fortium*, *ignium*.
2. In *Es* & *Is* Genitiuo non crefcentia, vt *Nubium*.
3. Monofyllaba, vt *Cordium*, *artium*, *gentium*, &c.
4. Pluralia tantùm, vt *Mœnium*, *trium*, *manium*.
5. *Ns* finita, vt *Animantium*, *audientium*.
6. Ifta, *Caro*, *venter*, *linter*, *vter*, *cohors*, *quincunx*,
7. Gentilia, vt *Samnitium*, *Arpinatium*.

Subexceptio.

Genitiuũ Pluralem formant per *Vm* Nomina {
1. Comparatiua omnia, vt *Majorum*, *fortiorum*.
2. Ifta, *Supplex*, *memor*, *vetus*, *vigil*, *pugil*, *particeps*, *diues*, *degener*, *vber*, *puber*, *compos*, *impos*, *confors*, *inops*.
3. Ifta, *Vates*, *volucris*, *iuuenis*, *canis*, *panis*, *ftrigil*,
4. Ifta, *Ren*, *fplen*, *bos*, *flos*, *mos*, *fur*, *pes*, *crus*, *Rex*, *lex*, *dux*, *nux*, *vox*, vt *vocum*, *ducum*, &c.
5. Ifta, *Proceres*, *lemures*, *preces*, *opes*.
6. Ifta *Arcas*, *Arabs*, *Æthiops*.

Obfervationes.

1. Interdum Genitiuus Pluralis Tertiæ Declinationis, admittit Syncopen, aut etiam Epenthefim, vt 1. *Prudentum prudentium*, *parentum*, *parentium*, *arrogantum*, *arrogantium*, *Penatum*, *Penatium*, *optimatum*, *optimatium*. *Alitum alituum Cælitum cælituum*, &c.

2. Græ

Græca omnia *Os* Genitiui Singularis, mutant in Genitiuo Plurali, apud Græcos in *On*, apud Latinos in *Vm*, vt *Lampas, huius lampados, harum lampadon* vel *lampadum.*

De Datiuo & Ablatiuo Plurali.

1. Datiuus & Ablatiuus Pluralis Tertiæ Declinationis desinit in *Ibus*, vt *Leporibus, &c.*

2. *Bos* habet *bobus* vel *bubus* in Datiuo & Ablatiuo Plurali.
3. Neutra in *A* Tertiæ Declinationis Datiuum & Ablatiuum Pluralem dupliciter formant, primò per *Tis*, secundò per *Ibus*, sed per *Tis* elegantiùs, vt *Commatis* vel *commatibus.*

De Deficientibus Numero.

Nomina Tertiæ carentia
- Plurali Masculina, sunt ista, *Aër, æther, sopor.*
- Plurali Feminina, sunt ista, *Indoles, proles, lues, strues, tabes, labes, salus, tellus.*
- Plurali Neutra, sunt ista, *Causape, Nepenthes, cacoëthes, hippomanes, fel, iubar, nemo, gluten.*
- Singulari Masculina, sunt ista, *Calites, Penates, lemures, manes, antes, proceres, annales, fasces, casses, pugillares.*
- Singulari Feminina, sunt ista, *Tralles, Gades, Alpes.*
- Singulari Neutra, sunt ista, *Altaria, Mœnia, Saturnalia, Bacchanalia, Feralia, Floralia, &c.*

CAPVT VIII.

De Quarta Declinatione.

1. Nomina Quartæ Decl: in
   1. *Vs*, sunt Masculina, vt Fructus, *sensus, arcus, &c.*
   2. *V*, sunt Neutra omnia, vt Cornu, *gelu.*

1. Feminina sunt, *Manus, quercus, acus, anus, tribus, porticus, socrus, nurus, domus*, & Plurale *Idus.*
2. *Specus, Penus* sunt Dubia; sed *penus* & *gelu*, carent Plurali.

2. Quarta

2. Quarta Declinatio terminat
- Singularem
  1. Nomin: Genit: & Vocatiuum Vs, vt *hic, huius, ô fructus.*
  2. Datiuum in *Vi*, vt *Fructui.*
  3. Accuſatiuum in *Vm*, vt *Fructum*
  4. Ablatiuum in *V*, vt *Fructu.*
- Pluralem
  1. Nominatiuum, Accuſ: & Vo[c] in *Vs*, vt *hi, hos, ô Fructus.*
  2. Genitiuum in *Vum*, vt *Fructuum*
  3. Dat: & Abl: in *Ibus*, vt *Fructi[bus]*

1. *IESVS* ſanctiſſimum Nomen *ſic* declinatur. *Hic IES[VS] huius IESV, huic IESV, hunc IESVM, ô IESV, [ab] hoc IESV.*
2. Deſinentia in *V.* in omnibus Caſibus Singularibus, vn[am] habent terminationem, ſcilicet *V.* in Plurali verò tres, [in] Nominatiuo, Accuſatiuo, & Vocatiuo *A*, in Geni[tiuo] *Vum*, in Datiuo & Ablatiuo *Ibus*, vt *Cornu, cornua, cornu[um,] cornibus*, præter *Veru Verubus.*
3. *Specus, artus, arcus, lacus, partus, tribus, acus, portus, qu[er]cus,* Datiuum & Ablatiuum pluralem formant per *Vbus,* [vt] *Specubus, &c.*

CAPUT IX.

De Quinta Declinatione.

1. Nomina Quintæ Declinationis ſunt Feminina, [vt] *Res, ſpes &c.* præter *hic* vel *hæc dies, hi dies, hic merid[ies]*

2. Quinta Declinatio format
- Singularem
  1. Nomin: & Vocat: per *Es*, vt *R[es]*
  2. Genit: & Datiu: per *Ei*, vt *R[ei]*
  3. Accuſatiuum per *Em*, vt *Rem.*
  4. Ablatiuum per *E*, vt *Re.*
- Pluralem
  1. Nom: Accuſ: Voc: per *Es*, vt *R[es]*
  2. Genitiuum per *Erum* vt *Rerum.*
  3. Dat: & Ablat: per *Ebus*, vt *Reb[us]*

CAPUT X.

De Heteroclitis.

[He]teroclita Nomina sunt, quæ in declinando ista quinq; Accidentia, Genus, Declinationem, Numerum, Casum, & Terminationem *in Recto cum Analogis non seruant, eadem & similia.*

[H]etero-clita.
- Variantia. 1. Declinationem. 2. Genus. 3. Genus & Declinationem.
- Deficientia: Numero Singulari aut Plurali. Item Casu, Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota.
- Abundantia. 1. Terminatione. 2. Declinatione. 3. Genere & Declinatione.

Variantia Genus.

1. Hæc Nomina, *Auernus, Dindymus, Gargarus, Ismarus, Mænalus; Massicus, Pangæus, Tænarus, Tartarus*, in Singulari sunt Masculina, & vt *Dominus*, in Plurali Neutra, & vt *Scamna* declinantur; *Hæc Pergamus* vt *Fagus, hæc Pergama Pergamorum* vt *Scamna, orum.*

Hic locus, iocus vt *Dominus*: in Plurali, *hi loci, ioci*, vt *Domini*; & *hæc loca, ioca* vt *Scamna.*

Hoc cælum, vt *Scamnum*, in Plurali, *hi cæli*, vt *Domini.*

Hoc frenum, rastrum, vt *Scamnum*. in Plurali *hæc frena, rastra*, vt *Scamna*, & *hi freni, rastri*, ut *Domini.*

5. *Argos* in Singulari Neutrum indeclinabile, in Plurali verò Masculinum, vt *Domini* declinatur.

Variantia Declinationem.

Hoc iugerum iugeri iugero, in Singulari est Secundæ. in Plurali Tertiæ, *hæc iugera iugerum iugeribus.*

Hoc Vas Vasis Vasi Vase, in Singulari est Tertiæ. in Plurali Secundæ, *hæc Vasa Vasorum Vasis.*

Variantia Genus & Declinationem.

Artium Nomina, vt *Rhetorica, Ethica, Politica, Physica, &c.* in Singulari sunt Feminina Primæ. in Plurali *Hæ Rhetoricæ, Rhetoricarum*, & *hæc Rhetorica Rhetoricorum* Secundæ.

Defi-

Deficientia Numero.

Carent Numero Plurali Nomina:

1. Metallorum, vt *Aurum*, *Argentum*, *&c.* præter *Æra*, *electra*, *stanna*, *Orichalca*.
2. Frumentorum, vt *Triticum*, *siligo*, *&c.* præter *Auena*, *hordea*.
3. Herbarum, vt *Hyssopum*, *&c.* præter *Lilia*, *rosæ*.
4. Liquorum, vt *Lac*, *acetum*, *oleum*, *&c.* præter *Vina*, *musta*.
5. Rerum, quas metimur, aut ponderamus, *Piper*, *crocus*, *butyrum*, præter *mella*.
6. Multa ætatum, virtutum, & vitiorum.

Annotatio. *Nomina Propria carent Numero Plurali, secundum quosdam Grammaticos, vt* Petrus, Anna. *Sed contraria opinio verior esse videtur, vt Exempla docent. Cicero dixit:* tres Catones, quatuor Veneres, trium Antoniorum, Paulos, Catones, Scipiones. *Ovidius,* multos Hectores. *Martialis,* duos Senecas. *Iuuenalis* Curios simulant. Linacer lib. 6. *in Synchysi, iubet illorum superstitionem redarguere, qui docent Propria Nomina Plurali carere.* Despauterius lib. 3. talia de re scribit verba; *Quando plures eiusdem Nominis aut similis significare volumus homines, possumus vti Plurali, Antonij, Scipiones, Platones, & Adiectiua addere, vt appellatiuis, vel tres Antonij, multi Hectores, &c. Non vt Grammatista voluit duos, quorum vterque dicebatur Petrus, aut triplicem Petrum, nisi tricorporem aut triplicem, significaueris, qualem Cerberum aut Gerionem fuisse fabulantur.*

Deficientia Casu.

1. Aptotas id est indeclinabilia sunt, quæ non declinantur, vt *Pondo*, *nihil*, *tot*, *quot*, *quatuor*, *quinque*, *sex*, *septem*, *&c.*
2. Monoptota, id est, quæ in vno Casu reperiuntur, sunt hæc: *Exspes* in Nominatiuo, *Dicis* in Genitiuo, *inficias*, *ferias*, *incitas* in Accusatiuo. *Iussu*, *permissu*, *nauu*, *noctu*, *promptu*, in Ablatiuo.
3. Diptota, id est, quæ in duobus Casibus reperiuntur, sunt ista, *Tantundem tantidem*, *suppetiæ suppetias*, *fors forte*, *macte macti*, *spontis sponte*, *repetundarum repetundis*.
4. Triptota, quæ in tribus Casibus reperiuntur, sunt ista: *Opis opem ope*, *precis precem prece.*

Abu

Abundantia Nomina.

Abundans Nomen est, quod in eadem Significatione; recipit diversam seu Terminationem, seu Declinationem; seu aliquod aliud attributum.

Domus, tum Secundæ, tum Quartæ est Declinationis; sed in Secunda caret Vocatiuo Singulari, item Nominativo & Ablatiuo Plurali; in Quarta verò tantùm caret Ablatiuo Singulari.

Vulgus, in Accusatiuo *hòc vulgus* & *hunc vulgum*.

Hæc quinque, *Colus*, *cornus*, *laurus*, *platanus*, *pinus*, declinantur in utroque Numero integrè vt *Fagus*, & præterea ex Quarta, habent omnes illos Casus vtriusque Numeri, qui desinunt in *Vs*, *Vm*, *V*.

Ficus, pro *morbo* est Masculinum Secundæ tantùm, pro *arbore* verò vel *fructu* est Femininum, tum Secundæ, tum Quartæ, & ubique integrè declinatur; sed Datiuo & Ablatiuo Plurali in Quarta caret.

Hæc duo *Quercus*, *lacus*, declinantur in utroque Numero integrè, vel *Manus*, & præterea ex Secunda habent Casus in *I* desinentes. *Quercus* vero habet etiam Genitiuum Pluralem *quercorum*.

Neutrum *Pecus pecoris*, & Femininum *pecus pecudis*, abundant & Genere, & Casibus obliquis.

Penus Singulare tantum, in Quarta est Dubium, in Secunda Masculinum. *Penus* utriusque Numeri est Tertiæ Neutrum. *Penum* Singulare tantum est Neutrum Secundæ. *Penu* est Singulare indeclinabile Neutrum Quartæ.

Specus est Dubium. Quartæ integrum, dicitur etiam *Hoc specus* & *hoc specu*, in Nominatiuo, Accusatiuo, & Vocatiuo: item *hoc speca*, Neutrum indeclinabile.

Terminatione abundantia sunt ista: *Apes apis*, *torques torquis*, *honor honos*, *papyrus um*, *pileus um*, *tonitrus tonitru*, *scorpius scorpio*, *pauus pauo*, *rapa um*, *necessitas necessitudo*, *luxuria luxuries*, *materia es*, *ganea um*, *eventus um*, *cantus cantio*, *cantilena canticum*, *&c.* item Adiectiua, *imbecillis* vel *imbecillus*, *saluber* vel *salubris*, *&c.*

CAPUT XI.

De Compositis & Patronymicis.

Nomina Composita ex

1. Nominativis duobus integris declinabilibus, utrumq; declinant Nominativum, ita ut extra Compositionem ut *Respublica*, *Reipublica*, *Rempublicam*, *iusiurandum* *risjurandi*, *jurijurando*. Excipe, *Leopardus*, *leopardi*, *pardo*, *&c.*
2. Nominatiuo & Genitiuo, aut ex Genitiuo & Nominat itemque ex parte declinabili, & Nominatiuo tantum minativum inflectunt, & quædam quidem Simplicis retinendo Declinationem, ut *Paterfamilias*, *Tribunus* *bis*, *Ludimagister*, *infinitus*, *&c.* Quædam verò novam sciscendo, ut *Capricornus capricorni*, *exsanguis*, *huius* *sanguis*, *huic exsangui*, non *exsanguinis*.
3. Genitivis duobus non declinantur.
4. Dictionibus duabus utriusque corruptis vel una tantum cundum Terminationem sunt declinanda, ut *Centima* *Centimani*, sic *armiger*, *opifex*, *omnipotens*, *&c.*

1. In *Alteruter*, posterior tantum pars declinatur, præter Ge tivum, *alteriusutrius* & *alterutrius*.
2. *Rosmarinus* dupliciter .s. *rosmarini* vel *rorismarini*.

De Patronymicis.

Patronymica.

1. A Proprijs ferè Nominibus Patrum, Auorum Proauorum, Fratrum, Matrum Sororum, Regum Regionum, Montium, &c. derivantur, ut *Pria* *des Atlantiades*.
2. Habent quatuor Terminationes, *As*, *Es*, *Is*, ut *Æetias*, *Pelides*, *Æneis*, *Nerine*.
3. In *Es*, sunt Masculina Primæ, vt *Hippotades*, *Æn* *des*, & declinantur, ut *Anchises*.
4. In *As*, & *Is* sunt Feminina Tertiæ, ut *Phaeton* *Colchis*, *Sicelis*, *Æneis*.
5. In *Ne*, sunt Feminina Primæ, ut *Neptunine*, *A* *stine*, & declinantur, ut *Ode*.

CAPU

CAPUT XII.

DE PRONOMINE.

Quid eſt PRONOMEN? *Eſt vox declinabilis loco nominis poſita, Perſonam ſignificans, ut* Ego, Tu, Ille.

Quot ſunt Pronomina Simplicis Figúræ? *Octodecim: Ego, Tu, Sui, Hic, Iſte, Ille, Ipſe, Is, Quis, Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter, Noſtras, Veſtras, Cuias, Cuius.*

Quot ſunt Pronominis:

1. Accidentia? *Octo*: Figura, Species, Qualitas, Perſona, Genus, Declinatio, Numerus, Caſus.
2. Figuræ? *Tres*: Simplex, ut *Ego*, Compoſita, ut *Egoipſe* Decompoſita, ut *Egometipſe.*
3. Species? *Duæ*: Primitiua, ut *Ego, Tu, Sui*, Derivativa, ut *Meus, Tuus, Suus.*
4. Perſonæ? *Tres*: Prima, ut *Ego, Nos.* Secunda, ut *Tu, Vos.* Tertia, ut *Ille, Illi.*
5. Génera? *Quatuor*: Maſculinum, Femininum, Neutrum, Omne.
6. Declinationes? *Quinque*: 1. 2 3. 4. 5.
7. Numeri? *Duo*: Singularis & Pluralis.
8. Caſus: *Sex*: Nom: Gen: Dat: Accuſ: Voc: Abl.

Pronomina Declinationis.

1. Primæ, ſub Terminatione Secunda? ſub Primà verò & Tertia Secundæ, ſunt iſta decem: *Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter, Hic, Is, Iſte, Ille, Ipſe.*
2. Tertiæ, ſunt iſta tria, *Noſtras, Veſtras, Cuias*, quæ ſunt Generis Omnis.
3. Quartæ hæc ſunt duo, *Qui* & *Quis*, cum Compoſitis, ut *Quiuis, quilibet, quiſq;, &c.*
4. Quintæ, ſunt iſta tria *Ego, Tu, Sui.*

Admónitio. *Maioris facilitatis gratia, tot assignantur Declina-nes Pronominum, quot sunt etiam in nomine; & ad eas reu-ta sunt quædam ex Pronominibus, quarum in declinando m-videntur sequi Analogiam. quomodo autem singula Pronom-sint declinanda, clarè in Tyrocinio docetur.*

OBSERVATIONES.

1. Omnia Pronomina ferè Vocatiuis carent; præter quatu- *Tu*, *Meus*, *Noster*, & *Nostras*.
2. *Sui* eodem modo in utroque Numero declinatur, sed ca- Nominatiuo.
3. *Meus* in Vocatiuo habet *Mi*, non *Mee*.
4. Possessiua Pronomina, id est, quæ possessorem indicant, s- quinque: *Meus*, *Tuus*, *Suus*, *Noster*, *Vester*.
5. Gentilia Pronomina, id est, quæ gentem aut sectam sign- cant, sunt duo: *Nostras* & *Vestras*.
6. Interrogatiua Pronomina sunt tria: *Quis*, *Cuius*, *Cuias*.
7. Reciproca Pronomina sunt duo: *Sui* & *Suus*; quæ ad eand- tertiam Personam redeunt.
8. Relatiua Pronomina, id est quæ rem prius dictam commem- morant, sunt ista: *Qui*, *Hic*, *Iste*, *Ille*, *Ipse*, *Is*, *Idem*.
9. Demónstratiua Pronomina sunt hæc: *Ego*, *Tu*, *Hic*, *Iste*; I- *Ipse*, *Is*.

ANNOTATIONES.

1. *Quis* habet ista Composita *Quisnam*, *quisquis*, *quisque*, *qu-quam*, *quispiam*, *aliquis*, *siquis*, *nequis*, *ecquis*, *vnusquisqu-ecquisnam*, quorum Feminina in Nominatiuo Singulari Plurali; item quoque Neutra in Plurali per Æ diphthongum finiuntur: præter *Aliqua*, *siqua*, *nequa*, in Feminino Singul-ria & Neutro Pluralia, at in Plurali Femininum, *Aliqu- siquæ*, *nequæ*. *Ecquis* habet *ecqua* vel *ecquæ* in Genere F-minino.
2. *Quicum*, pro Ablatiuo *cum quo*, *cum qua*, *cum quo* elegant- ponitur: siue sit Relatiuum, siue Interrogatiuum. Ter. *Q- cum filius loquitur?*
3. *Quid*, cum suis Compositis est Substantiuum, *Quod* verô cu- suis est Adiectiuum.

CAPU-

CAPUT XIII.

DE VERBO.

Quid est VERBUM? *Est vox, per Modos, Témpora, Números, & Persónas flexibilis, ut* Sum, Amo, Amor, &c.

Quotuplex est Verbum ratione

1. Personæ? *Duplex:* Personále, & Impersonále.
2. Conjugationis? *Duplex:* Analogum, & Anómalum, (*quorum utrumque adhuc esse triplex statuitur*, Abûndans, Defectiuum, *&* Medium.)
3. Constructiônis? *Duplex:* Absolûtum, & Transitiuum.
4. Rei significátæ? *Triplex:* Substantiuum, Vocativum, & Adjectivum.

Admónitio. *Vt ad interrogationem istam*, Quale est Verbum? *statim Puer respondere queat; opus erit ipsi prius indicáre, ratióne cuius ea interrogatio fiat, scilicet, an ratióne* Persónæ? *an ratiône* Conjugationis? *an ratiône* Constructionis? *an deníque ratiône* Rei significatæ.

Quid est Verbum

1. Personâle? *Quod per tres Persónas in utroq; Número conjugatur, vt* Amo, amas, amat: Amâmus, amatis, amant.
2. Impersonâle? *Quod tantùm per vnam Persónam tértiam in Número Singulari flectitur, vt* Pudet, piget, statur, &c.

Quid est Verbum

1. Analogum? *Quod in Præsenti, & eius Deriuatiuis omnibus Personis, eodem & solito modo inchoat, terminat, & crescere facit:* Vt Do, scribo.
2. Anomalum? *Quod in Præsenti, aut eius Deriuatiuis, omnes Personas eodem & solito modo, aut non inchoat, aut non terminat, aut crescere non facit:* Vt Sum, Fero, Volo.
3. Abundans? *Quod manente eadem significatione, plures quam vnam habet, aut Terminationes, aut Coniugationes, aut Præteriti vel Supini Formationes, de quibus vide Cap. 15. 16. 17. & 18.*
4. Defectiuum? *Quod caret, aut Modo, aut Tempore, aut Persona, aut Præterito, aut Supino.*
5. Medium? *Quod nec abundat, nec caret vllo Accidente, manente eadem significatione.*
6. Absolutum? *Quod præter Casum alicuius Circumstantiæ vt Loci, Temporis, &c. item cognatæ Significationis nullum alium post se regit:* Vt Sto, sedeo, eo, maneo.
7. Transitiuum? *Quod præter Casum alicuius Circumstantiæ vt Loci Temporis, &c. item cognatæ Significationis etiam alios admittere potest,* Vt Lego, scribo, fero.
8. Substantiuum? *Quod rem esse significat; sunt autem Verba Substantiua quatuor:* Sum, fio, forem, existo.
9. Vocatiuum? *Quod nomen rei exprimit: sunt autem quinque Verba Vocatiua:* Vocor, appellor, nominor, dicor, nuncupor.
10. Adiectiuum? *Quod aliquod rei Accidens, aut proprietatem declarat. Sunt autem Verba Adiectiua, omnia alia præter Substantiua & Vocatiua.*

Annotatio 1. *Erant qui* Gigno genui genitum, Sterno straui stratum, Do dedi datum, *& cætera similia dicunt esse Verba Anomala, Nam Verbum Anomalum, non illud est, cuius Præteritum aut Supinum ab alia syllaba incipit, & ab alia Præsens, sed illud tantum quod Personas Præsentis, & eius Deriuatiuorum, aut initio, aut in medio, aut in fine mutat, qualia sunt* Sum, fero, volo, &c.

Annotatio 2. *Strictè loquendo, ferè omnia Verba apud Latinos sunt Defectiua; quum omnium nonnulla Tempora ex Participijs, & Verbo* Sum, *suppleantur.*

De Accidéntibus Verbi.

Quod sunt in Verbo.

1. Accidentia? *Octo*: Figura, Species, Genus, Conjugatio, Modus, Tempus, Numerus, Persona.
2. Figuræ *Tres*: Simplex, ut *Rego*, Composita, ut *Porrigo*, Decomposita, ut *Exporrigo*.
3. Species *Duæ*: Primitiva, ut *Rogo*, Derivativa, ut *Rogito*.
4. Genera *Quinque*: Activum, Passivum, Neutrum, Deponens, Commune.
5. Conjugationes *Quatuor*: Prima, Secunda, Tertia, Quarta. *harum qualibet est duplex*: Analoga, & Anomala. Analoga *Verbi Analogi*, Anomala *Verbi Anomali*.
6. Modi *Septem*: Indicativus, Imperativus, Subjunctivus, Optativus, Potentialis, Permissivus, & Infinitivus.
7. Tempora *Quinque*: Præsens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum plusquamperfectum, & Futurum.
8. Numeri *Duo*: Singularis & Pluralis.
9. Personæ *Tres*: Prima, ut *Amo*, Secunda, ut *Amas*, Tertia, ut *Amat*.

Verbum desinens in

- 1. O, cui R addi.
  - 1. potest, est Activum, ut *Amo, lego, emo*.
  - 2. non potest, est Neutrum, ut *Egeo, studeo*.
- 2. M, est Neutrum, ut *Sum, adsum, prosum*.
- 3. Or, si ex eo Activum.
  - 1. fit, est Passivum, ut *Amor, legor*.
  - 2. non fit & significat agere tantùm, est Deponens, ut *Rixor*, si verò significat agere & pati simul est Commune, ut *Osculor*.

CAPUT XIV.

De Præteritis Regulæ Generales.

1. Verbum Compositum, ita format suum Præteritum & Supinum, sicut Verbum simplex, & juxta eandem Regulam; vt *Perlego perlegi perlectum*; sicut *lego legi lectum.*

Sunt nonnulla Composita, quæ suum Præteritum & Supinum formant aliter, quàm Verbum simplex, vt *Intelligo intellexi intellectum*, licet *Lego legi lectum.*

2. Licet simplex Præteriti principium geminet, tamen Compositum non debet geminare; vt *Pello pepuli pulsum, repello repuli*, non *repepuli.*

Præcurro, item *repungo*. & Composita Verbi *disco, posco*, geminant Præterita suorum simpliciumi: ut *Præcucurri, repupugi, edidici, repoposci.*

2. Quæcunque carent Præterito, carent etiam Supino, & Participijs à Supino descendentibus, itemque Verbalibus, vt Neutrum *Glisco*, & Deponentia *Reminiscor Vescor, &c.*

Verbum Passiuum.

1. Præterita sua in qualibet Coniugatione componit ex Præterito Participij, & Verbo *Sum*, vt *Amor amatus sum* vel *fui. Legor lectus sum* vel *fui.*
2. Caret Præterito, quando eius Actiuum caret Supino, vt *Discor, metuor.*
3. Tot habet Præterita, quot in Actiuo sunt Supina, vt *Lautus, aut lotus, aut lauatus sum* vel *fui.*

5. Supina Deponentium ex ipsorum Præteritis cognoscuntur, vt *Sciscitatum*, ex *sciscitatus sum, imitatum* ex *imitatus sum.*

CAPUT

CAPUT XV.

De Prima Coniugatione.

Verba Primæ Coniugationis formant Præteritum in *Aui*, Supinum in *Atum*, vt Actiua, *Amo amaui amatum. Leuo leuaui leuatum. Recreo aui atum.*

1. Neutra ista : *Cubo, crepo, sono, tono*; & hæc Actiua, *Domo, veto, increpo. incubo, intono*, habent *Vi*, *itum*, & aliquando *Aui atum*, vt *Cubo cubui cubitum*, vel *aui atum*.

Composita Verbi *Cubo* cùm habent *m* ante *Bo*, sunt Tertiæ, cùm non habent, sunt Primæ Coniugationis.

Composita Verbi *Crepo increpui increpitum*, *concrepui concrepitum, discrepaui discrepatum* magis laudantur.

2. Neutra, *Mico micui, emico emicui, dimico dimicui*, carent supino, sed *dimico*, sæpius *dimicaui* & *atum* facit.

3. Cum Compositis est Actiuum.
1. *Necó aui átum*, olim *ui ectum*; eius Composita nunc habent *aui atum*, & *ui ectum*.
2. *Seco secui sectum, frico fricui frictum* vel *fricatum*.
3. Ferè omnibus *Plico*; sed cùm his quatuor *applico, explico, implico, complico*, habet *aui atum*, & *ui itum*: cum cæteris verò tantùm *aui atum*, vt *multiplico aui atum*, sic *duplico, replico, &c.* & Neutrum, *Supplico aui atum*.
4. *Do dedi datum*, istis tribus *circumdo, pessundo, Venundo*, sed *satusdo* est Neutrum. Reliqua Composita Verbi *Do*, Actiua sunt Tertiæ Coniugationis, & habent *didi didum*, vt *reddo reddidi redditum*.

1. Activum *Lauo laui*, tria habent Supina, *lotum lautum lauatum.*
2. Activum *Poto potaui*, duo facit Supina, *potum & potatum.*
3. Actiuum est *Iuuo iuui*, cum *adiuuo adiuui adiutum.*
4. *Sto steti statum*, est Neutrum: cuius Composita ferè omnia Neutra faciunt, *stiti stitum*, vel *statum*, ut *consto*, *insto*, sed *prastò prastiti prastitum* vel *atum*, rariùs *aui* est activum.

De Deponentibus & Communibus.

Deponentia & Communia Primæ Conjugationis habent in Præterito *atus sum* vel *fui*, ut *Lætor lætatus sum* vel *fui*, *osculor osculatus sum* vel *fui*.

✠ Deponentia Primæ sunt ista: *Adversor*, *adulor*, *amulor*, *altercor*, *arbitror*, *argumentor*, *argutor*, *assentor*, *auersor*, *auguror*, *auspicor*, *concionor*, *conor*, *conspicor*, *cunctor*, *digladior*, *exsecror*, *fabulor*, *famulor*, *grassor*, *gratificor*, *grator*, *gratulor*, *hariolor*, *indignor*, *iocor*, *lætor*, *luctor*, *mercor*, *minor*, *opinor*, *peculor*, *depeculor*, *prædor*, *præstolor*, *ratiocinor*, *rixor*, *stomachor*, *spatior*, *suffragor*, *suspicor*, *tumultuor*, *vagor*, *vociferor*, & cætera à Substantivis derivata, ut *Bacchor*, *cauillor*, *causor*, *conuitior*, *epulor*, *heluor*, *imaginor*, *&c.*

✠ Verba Communia Conjugationis Primæ, docent Grammatici esse ista: *Aucupor*, *abominor*, *aspernor*, *adipiscor*, *amplexor*, *calumnior*, *comitor*, *consolor*, *contemplor*, *criminor*, *dignor*, *depopulor*, *feneror*, *frustror*, *furor*, *hortor*, *iaculor*, *interpretor*, *imitor*, *miror*, *miseror*, *moror*, *meditor*, *odoror*, *ominor*, *osculor*, *percontor*, *piscor*, *precor*, *recordor*, *sector*, *speculor*, *scrutor*, *testor*, *tutor*, *vador*, *veneror*, *venor*.

Admonitio. *Verbis Communibus in Passiua significatione rarissimè est vtendum; satiusq; est illa Deponentium numero adijcere, atq; etiam Deponentia esse dicere, quam cum aliqua formidine Solæcismi in loquendo vsurpare.*

De Abun-

De Abundantibus & Defectivis.

Prima coniugatione, Verba Analoga 1. *Abundantia sunt ista, Fabrico* vel *or, iurgo* vel *or, populo* vel *ar, lauo as* vel *lauo is, explico explicaui atum* vel *ui itum, & alia duplex Præteritum aut Supinum habentia.* 2. *Defectiua proprie sunt ista: Ouat sicut amat, ouas sicut amas, Fari & Dari simplex caret prima Persona in Præsenti.* 3. *Media cætera omnia,* 4. *Anomala, in Prima ferè nulla.*

CAPUT XVI.

De Secunda Conjugatione.

Verba Secundæ Conjugationis Activa, habent in Præterito *ui*, & in Supino *itum*, ut *Moneo monui monitum.* sic *arceo, exerceo, habeo cohibeo, &c.*

Verba Secundæ Conjugationis Neutra, habent *ui* absque Supino, ut *Studeo studui.* sic *pareo, albeo, rubeo, lateo.*

Omnia Verba in *Eo*, sunt Secundæ Conjugationis, præter Actiua ista: *Beo. creo, calceo, enucleo, laqueo, illaqueo screo:* & Neutra: *Meo, nauseo,* quæ sunt Primæ: item Neutra *Eo, queo, nequeo,* quæ sunt Quartæ.

DEO, CEO.

1. *Iubeo iussi iussum, sorbeo sorbui sorbitum*, rarius *sorpsi sorptum,* Cum Compositis est Activum.

1. *Doceo docui doctum, misceo miscui mistum* vel *mixtum, mulceo mulsi mulsum* vel *ctum*, cum Compositis sunt Actiua.
2. Neutra, *Iaceo, noceo, placeo,* habent *ui itum*
3. *Luceo luxi,* cum Compositis Neutrum, caret Supino.
4. Activi, *Taceo tacui tacitum*, Composita etiam Activa, habent sine Supino *ui*, ut *conticeo ui, reticeo ui, &c.*
5. *Decet uit, liceo ui,* pro *Vendor*, carent Supino.
6. *Licet uit* vel *itum est, libet uit* vel *itum est.*

DEO.

DEO.

1. *Rideo risi risum. suadeo suasi suasum, video vidi visum*, cum Compositis sunt Actiua.
2. *Ardeo arsi arsum*, cum Compositis est Neutrum.
3. *Frendeo frendi fressum*, pro *frango* est Activum: sed *frendeo frendui* pro *frendo*, est Neutrum.
4. Actiua ista: *Mordeo momordi morsum*, *spondeo spopondi sponsum*, *Tondeo totondi tonsum*. & Neutrum, *Pendeo pependi pensum*, licet principium Præteriti geminent, Composita tamen eôrum non geminant, ut *Respondeo, respondi*, non *respopondi*. De *Audeo, gaudeo, prandeo, pudet, tædet & piget*, vide Cap 19. & 20.
5. *Sedeo sedi sessum*, cum Compositis, est Neutrum: præter duo Actiua, *Insideo insedi insessum*. *Obsideo obsedi obsessum*.

GEO, IEO, LEO.

1. *Augeo auxi auctum*, *indulgeo indulsi indultum*, *mulgeo mulsi* vel *mulxi mulctum*, *tergeo tersi tersum*, cum Compositis sunt Actiua.

1. Cum Compositis respuunt Supinum hæc Actiua: *Lugeo luxi, vrgeo vrsi*, & Neutra, *algeo alsi*, *frigeo frixi*, *fulgeo fulsi turgeo tursi*.
2. *Cieo ciui citum*, *Vieo vieui Vietum*, cùm suis sunt Actiua.
3. Neutra, *Caleo, doleo, Valeo*, habent *ui itum*.
4. *Pleo*, inusitatum suis Compositis Actiuis, reliquit *eui etum*, vt *Compleo eui etum*, *Impleo eui etum*, *repleo eui etum*, *&c.*
5. Actiua sunt, *Leo leui letum*. *Deleo eui etum, releo eui etum*.
6. *Fleo fleui fletum, defleui defletum*.
7. *Soleo solitus sum*, Neutro Passiuum, olim habuit *solui*.
8. *Oleo olui olitum*, quondam *oleui* cum Compositis odoriferis est Neutrum.
9. Actiua sunt, *Aboleo aboleui abolitum*, & in sacrificio, *adoleo ui utum*, rarissimè *adoleui*. Sed *adoleo* de ætate est Neutrum, & facit *adoleui adoletum* vel *adultum*, rarissimè *adolui*.

MEO,

MEO, NEO, QVEO.

Cum Compositis est Activum, *Neo neui notum, Teneo tenui tentum: Torqueo torsi tortum*, olim *torsum*, & *timeo timui*, absque Supino.

1. Neutra *Maneo mansi mansum*, Composita etiam Neutra quæ amiserunt *A*, habent *ui* siue Supino, vt *Emineo nui*, &c. quæ verò retinent *A*, habent *si sum*. vt *Remaneo si sum*.
2. *Liqueo licui*; cum Compositis est Neutrum.

REO, SEO, VEO.

1. Cum Compositis sunt Actiua, *Torreo ui tostum. Censeo ui censum. Caueo caui cautum. Foueo foui fotum. Moueo moui motum. Voueo voui votum.*

1. *Careo ui itum, pareo ui itum, hæreo hæsi hæsum*; cum Compositis sunt Neutra.
2. Neutrum *Mereo ui itum*, *Mœreo* verò caret utroque.
3. *Faueo faui fatum, sueo sueui suetum*, sunt Neutra.
4. Neutra *Paueo paui, conniueo conniui* vel *connixi, langueo langui, liueo liui; flaueo flaui, ferueo ferui* vel *ferbui*, sed *conferueo* & *deferueo bui* tantùm carent Supino.
5. *Aueo* Neutrum, caret utroque.

De Deponentibus & Defectiuis.

1. Deponentia Secundæ habent *itus sum*, vt *Vereor veritus sum*, sic *Liceor, polliceor*.

Excipe *Fateor fassus sum, confiteor confessus sum, profiteor professus sum, misereor misertus sum, reor ratus sum, tueor tuitus sum*. *Medeor* caret utroque.

. Analoga Abundantia. *Mereor* vel *o*, *prandeo prandi* vel *pransus sum*, &c. Defectiua, *Aue, aueto, auete, auere. Salueo, saluebis, salue, salueto, saluete, saluere.* Media, cætera præter Abundantia & Defectiua, Anomala hic nulla.

CAPUT

CAPUT XVII.

De Tertia Coniugatione.

Cio. dio. gio. pio. rio. cio.

1. Actiuorum, *Facio feci factum*, *iacio ieci iactum*, Composita etiam Actiua habent *ectum*, ut *afficio affeci affectum*, *abijcio abieci abiectum*, &c.

1. Obsoletorum, *Lacio* & *specio*, Composita Actiua habent *exi ectum*, ut *Allicio exi ectum*, *perspicio exi ectum*. Excipitur Actiuum *Elicio elicui elicitum*.

2. Cum Compositis est Actiuum. *Fodio fodi fossum*, *Cupio cupiui cupitum*, sed *Fugio fugi fugitum*, cum suis potius Neutrum.

3. Actiuorum, *Capio cepi captum*, *rapio ui raptum*, Composita etiam Actiua habent *eptum*, ut *Accipio accepi acceptum*, *eripio eripui ereptum*, &c.

4. Neutra, *Sapio ui* vel *pij*, *desipio ui* carent Supino.

5. *Pario peperi partum* vel *paritum*, est Actiuum; sed hinc *pariturus* non *parturus* venit. Composita Verbi *pario* Actiua, ut *Aperio*, *reperio*, sunt Quartæ Coniugationis.

6. Actiui *Quatio* (*quassi quassum* inusitata) Composita etiam Actiua formant *cussi cussum*, ut *Percutio ssi ssum*, &c.

VO.

1. Cum Compositis est Actiuum, *Acuo ui ûtum*, *árguo ui ûtum*, *statuo ui ûtum*, *struo struxi structum*. Neutrum, *Fluo fluxi fluxum*.

2. *Metuo ui*, *respuo ui*, Actiua carent Supino.

3. Verbi

3. Verbi Neutri, *Ruo rui ruitum*, Composita Actiua habent *rui rutum*, ut *Diruo dirui dirutum.*
4. *Coruo* & *Sternuo* Neutra habent *ui utum.*
5. Neutra, *Luo, gruo, congruo, ingruo*, habent *ui* sine Supino.
6. Verbi *Pluo plui* & olim *pluui plutum*, Supini est usus in Compositis, ut *Complutum.*
7. *Nuo*, inusitatum Compositis reliquit *ui* sine Supino, ut *Abnuo abnui, innuo innui, renuo renui.*
8. Composita Actiua istorum Actiuorum *Luo*, ut *Abluo, diluo, suo*, ut *Consuo, insuo, spuo*, ut *Conspuo, inspuo*, antiqui duo ut *induo, exuo*, habent *ui utum.*

BO, CO.

1. Cum Compositis est Actiuum:
   1. *Scribo scripsi scriptum, bibo bibi bibitum*, Item *glubo glubi, lambo lambi, scabo scabi*, absque Supino.
   2. *Dico dixi dictum, duco duxi ductum, Ico ici ictum, pasco paui pastum, scisco sciui scitum, vinco vici victum.*
   3. *Nosco noui notum*: sed *Agnosco, cognosco, praecognosco, recognosco, oui itum*, amant.

Composita Verbi *Cubo bas are*, sunt Neutra, & habent *m* abiecto *ui itum*, ut *Accumbo, accubui accubitum.*

2. Neutra sunt *Cresco creui cretum*, cum Compositis, & *adolesco adoleui adoletum* vel *ultum, exolesco exoleui exoletum, obsolesco obsoleui obsoletum.*
3. *Quiesco quieui etum, suesco eui etum, parco peperci parcitum*, vel *parsi parsum.*
4. Actiua, *Compesco ui, dispesco ui, disco, didici, posco poposci* & Neutra ista: *Irrauceso irrausi, increbresco increbui*, cum Compositis carent Supino.
5. *Glisco* Neutrum, cum Inchoatiuis etiam Neutris caret utroque, ut *Labesco, ditesco, hisco, fatisco, &c.*
6. *Euanesco, ui, erubesco ui, senesco ui, conualesco ui*, & similia mutuantur Praeterita à Primitiuis.

DO,

1. Verba in *Do*, habent in Præterito *Di*, in Supino *Su* vt Actiua *Mando mandi mansum*, sic *Cudo*, *edo*, *de* *do, offendo, accendo, pr.hendo, &c.*

1. Actiua, *Fundo fudi*, *fusum*, *findo fidi fissum*, *scindo s* *sciss.m*, cum Compositis Actiuis N amiserunt.

2. *Cado cecidi casum*, cum Compositis est Neutru scilicet istis: *Occido, decido, excido, incido, &c.*

3. Per diphtongum *Cædo cecidi cæsum*, cum Compo tis est Actiuum, ut *Occido, decido, excido, incido, &c.*

4. *Cedo cessi cessum*, cum Compositis Neutrum, *S* vbique ge nat, sed *Concedo concessi concessum*, est Actiuum.

5. Neutri *Vado*; Composita habent *si sum*; vt *Euado euasi* *sum.*

6. Composita Verbi *Do das dare*, sunt Actiua, & habent *di* *tum*, vt *Addo addidi additum*, &c. sed *abscondo abscondi* *sconsum*, vel *abscondidi absconditum* facit.

7. *Pedo pepedi peditum*; cum *Rudo rudi*, *strido stridi*, est Ne trum.

8. *Sido sidi*, Neutri, Composita etiam Neutra habent *edi*, vt *C* *sido sedi, desido desedi, resido resedi, subsido subsedi.*

9. Cum Compositis est Actiuum, *Claudo, clausi, claus* *diuido diuisi diuisum, lædo si sum, ludo lusi lusum; rado si su* *rodo si sum, trudo si sum.*

10. *Pando pandi pansum* vel *passum*, *pendo pependi* vel *pe* *di pensum*, *tendo tetendi tensum*, vel *tendi tentum*, *tu* *tutudi tunsum*, sed Composita, *tusum*, vt *Contundo co* *tudi contusum, &c.*

GO

GO vel GUO.

Verba in *Go* vel *Guo*, postulant *xi ctum*, vt Actiua, *Rego rexi rectum*, sic *dirigo*, *cingo*, *affligo*, *exstinguo*, *vngo*, *iungo*, *lingo*, *tingo*, *sugo*, &c.

1. Cum Compositis sunt Actiua, *Ago egi actum*, *frango fregi fractum*, *figo fixi fixum* vel *fictum*, *frigo frixi frixum* vel *frictum*, *mergo mersi mersum*, *tergo tersi tersum*, *spargo sparsi sparsum*.

2. Cum Compositis sunt Actiua, *Tango tetigi tactum*, *lego legi lectum*, sed *Diligo*, *intelligo*, *negligo*, amant *exi ectum*.

3. Cum Compositis sunt Actiua, *Fingo finxi fictum*, *pingo pinxi pictum*, *stringo strinxi strictum*, sed N in Supino excludunt, & Neutrum *Ringo rinxi rictum*.

4. *Cogo coëgi coactum*, *prodigo prodegi*, *dego degi*, Actiua: & Neutrum, *Satago sategi*, ex *ago* componuntur.

5. Actiui, *Pango pegi* vel *panxi pactum*. Composita etiam Actiua, *Pegi* potius, quàm *Panxi*, vt *Impingo impegi impactum*, &c.

6. *Pungo pupugi punctum*, cum Compositis est Actiuum: sed *Compungo*, *dispungo*, *expungo*, amant *punxi punctum*, *repungo* verò *repupugi*, & *repunxi repunctum*.

7. Priscum *Pago* facit *pepigi pactum* vsitata. *Vergo versi*, *ningo ninxi*, carent Supino.

8. Neutra, *Pergo perrexi perrectum*, *surgo surrexi surrectum*, sic *insurgo*, *consurgo*, &c. ex *rego* componuntur.

HO, IO.

1. Cum Compositis est Actiuum, *Traho traxi tractum*, *Veho vexi vectum*, *Meio minxi mictum*.

1. Cum Compositis sunt Actiua, *Alo alui alitum* vel [...]*tum, colo colui cultum, occulo ui occultum, molo ui* [...]*litum, fallo fefelli falsum, pello pepuli pulsum, sallo* [...] *salsum, vello velli* vel *vulsi vulsum.*

2. Neutra, *Malo ui, nolo ui, volo ui, antecello ui, ex*[...] *ui, &c.* carent Supino, & Actiuum *Psallo psalli*, *refello refelli.*

3. Actiua sunt, *Tollo tuli* vel *tetuli latum, extollo ex*[...] *elatum, sustollo sustuli sublatum, percello perculi* vel [...]*culsi perculsum.*

MO, NO.

1. Cum Compositis sunt Actiua, *Como compsi comptum*, *demo dempsi demptum, promo prompsi promptum,* [...] *emi emptum, premo pressi pressum, sumo sumpsi su*[...]*ptum, vomo vomui vomitum.*

2. *Gemo gemui gemitum, fremo fremui fremitum,* [...] Neutra. Item, *Tremo tremui, intremo intremui,* [...] Supino.

3. *Sum fui*, cum Compositis est Neutrum, & car[...] Supino, sic *Adsum adfui, possum potui, &c.*

4. Cum Compositis sunt Actiua: *Gigno genui genitum*, *cerno creui cretum, temno tempsi temptum, sperno spreui spretum. Lino liui* seu *lini litum, sino siui situm, desino desiui* vel *desij desitum,*

5 *Cano cecini cantum*, Composita ejus habent *ui entum*, vt *Accino accinui accentum.*

P

PO, QVO.

Cum Compositis sunt Actiua: *Carpo carpsi carptum. clepo clepsi cleptum, rumpo rupi ruptum, coquo coxi coctum, sculpo sculpsi sculptum.*

2. Actiuum. *Linquo liqui:* & Supinum, & *N* in Præterito amisit: Composita tamen ejus etiam Actiua habent *Lictum*, vt *Relinquo reliqui relictum, &c.*

3. *Repo repsi reptum, serpo serpsi serptum, strepo strepui strepitum,* cum Compositis sunt Neutra.

RO, SO.

1. Cum Compositis sunt Actiua, *Fero tuli latum, gero gessi gestum, quæro quæsiui quæsitum, tero triui tritum, verto verti versum, vro vssi vstum.*

2. Neutri *Curro cucurri cursum*, Composita etiam Neutra, Hæc tamen vtro-sine germinatione in Præterito leguntur, que modo inveniuntur, *concurro, decurro, excurro, percurro, præcurro, procurro.*

3. *Furo* Neutrum caret utroque.

4. *Sero*, cum Compositis est Actiuum, & cum ijsdem in plantatione facit *seui satum.* Composita *itum*, vt [illegible] *insitum*: extra plantationem verò *serui sertum*, [illegible] *conserui consertum.*

5. Actiua sunt: *Accerso accersui accersitum, arcesso arcessiui arcessitum, capesso capessiui* vel *capessij* vel *capessi capessitum, facesso facessiui* vel *facessi*, vel *facessij facessitum, incesso incessiui* vel *incessi incessitum, pinso pinsui pinsum* vel *pistum* vel *pinsitum, viso visi visum, depso ui* sine Supino.

TO, VO, XO.

1. Cum Compositis sunt Actiua, *Flecto flexi flexum*, *meto, messui messum*, *mitto misi missum*, *peto petiui petitum*, *verto verti versum*, *pecto pexui* vel *pexi pexum*, *necto nexui* vel *nexi nexum*, *plecto plexui* vel *plexi plexum*.
2. *Sterto stertui*, sine Supino est Neutrum, & *Viuo vixi victum*.
3. *Sisto* Actiuum, *stiti statum*, Neutrum verò *steti statum* Composita *stiti stitum*, vt *Resisto restiti restitum*, &c.
4. *Caluo calui*, *texo texui textum*, *soluo solui solutum*, *Voluo volui volutum*, cum Compositis sunt Actiua.

De Deponentibus.

1. *Apiscor aptus sum*, *adipiscor*, *adeptus sum*, *indipiscor indeptus sum*, *amplector amplexus sum*, *complector complexus sum*, *comminiscor commentus sum*.
2. *Diuertor diuersus sum* vel *diuerti*, *reuertor reuersus sum* vel *reuerti*, *expergiscor experrectus sum* & *expergitus sum*.
3. *Fungor functus sum*, *gradior gressus sum*, *fruor fructus sum* vel *fruitus sum* vnde *fruiturus*.
4. *Irascor iratus sum*, *labor lapsus sum*, *loquor locutus sum*, *morior mortuus sum*, *nascor natus sum*, *nanciscor nactus sum*, *nitor nixus* vel *nisus sum*, cum Compositis.
5. *Obliuiscor oblitus sum*, *orior ortus sum*, sed in infinitiuo, *oriri*, & Participio *oriturus*.
6. *Paciscor pactus sum*, *depaciscor depactus sum*, *pascor pastus sum*, *depascor depastus sum*, *patior passus sum*, *perpetior perpessus sum*, *proficiscor profectus sum*.
7. *Queror questus sum*, *sequor secutus sum*, *Vtor vsus sum*, *Vlciscor vltus sum*, *Tuor tutus sum*, in infinitiuo *tui*, *in: obs: con:*
8. *Liquor*, *reminiscor*, *ringor*, *Vescor*, carent Præterito.

De Anomalis & Defectiuis.

Tertia Coniugatio habet Verba Analoga. Abundantia ista; *Expergisco or, reuerto or, lauo, pinso nubo*, & alia, quæ Præterito aut Supino abundant. Defectiua ista, *Inquio* vel *inquam, Infit, Memini, Odi, Cœpi, Noui.* Media omnia alia præter Abundantia & Defectiua.

In Tertia Coniugatione Verba Anomala Abundantia nulla dantur, Defectiua sunt ista, *Ausim, edo, faxo, forem, cedo, quæso.* Media sunt tria, *Sum, Volo, fero*, cum Compositis.

Coniugationes Defectiuorum.

INQVIO seu *INQVAM.*

Indicatiui
- Præsens, *Inquam inquis inquit. Inquimus inquitis iunt.*
- Imperf: *Inquiebam bas bat. Inquiebamus batis bant.*
- Perfect: *Tu inquisti, ille inquit.*
- Futurum, *Tu inquies, ille inquiet, illi inquient.*

Imperatiui Præsens, *Tu inque.* Futurum, *Tu inquito.*
Subiunctiui Præsens, *Ille inquiat.* Participium, *Inquiens.*

INFIT, id est, *Inquit* seu *Incipit, mowi, prawi, pocznie, zacznie*, est Tertia Singularis Indicatiui.

AVSIM, id est, *Audeam, śmiałbym, ważyłbym się*, est Subiunctiui vel Potentialis Præsens aut Imperfectum, *Ego ausim, tu ausis, ille ausit, illi ausint.*

CEDO, id est, *Da* vel *dicas, poday, pokaż, powiedz*, est Secunda Imperatiui Singularis & Pluralis, vt *Cedo manum, cedo testes, cedo quid faceretis?*

EDO dupliciter coniugatur, primò Analogicè, *Edo edis edit, Edimus editis edunt, &c.* sicut *Lego legis legit.* Secundo Anomale, hoc modo.
Indicatiui Præsens, *Ego edo, tu es, ille est. Vos estis.*
Imperatiui Præsens, *Tu es, Vos este.* Futurum, *Esto tu, esto ille. Vos estote.*
Subiunctiui imperfectum, *Ego essem, tu esses, ille esset. Nos essemus, Vos essetis, illi essent.*
Infinitiui Præsens & Imperfectum, *Esse*, cæteris caret.

Sic Composita, *Ambedo, comedo, exedo. Edor* Passiuum primò Analogicè, sicut *Legor.* Secundò Anomalè sic: Indicatiui Præsens, *Ille Estur*, Imperatiui, *Estor tu, estor ille.*

FAXO, id est, *Faciam*, *Vczynię*, est Prima Singularis Futuri Indicatiui. In Subiunctiui Præsenti vel Futuro. *Ego faxim tu faxis, ille faxit. Vos faxitis, illi faxint.*

FOREM, id est, *Essem*, *byibym*, est Subiunctiui Imperfectum *Ego Forem, tu fores, ille foret, illi forent*, Infinitiui Futurum *Fore*, sic *abforem*, *abfore*, *adforem*, *adfore*.

QVÆSO, id est, *Rogo*, *proszę*, est Indicatiui Præsens, *Ego quæso, nos quæsumus*, cæteris caret.

MEMINI.

- Indicatiui
  - Præsens & Perf: *Memini, isti, it. Imus, istis, &c.*
  - Imperf: & Plusq: *Memineram, as, at. Amus, &c.*
- Imperatiui Præsens: *Tu memento, Vos mementote.*
- Subjunctiui
  - Præsens & Perf: *Meminerim, ris, rit. Rimus, &c.*
  - Imperf: & Plusq: *Meminissem, ses, set. Semus, &c.*
  - Futurum, *Meminero, is, it. Meminerimus, &c.*
- Infinitiui Præsens, Imperf: Perf: & Plusq: *Meminisse.*
- Participij Præsens, *Meminens.*

ODI, ita, vt *Memini*, sed Imperatiuo & Participio *caret.*

COEPI Actiuum, sic conjungatur.

- Indicatiui
  - Perf: *Cæpi isti it. Cæpimus istis erunt* vel *ere.*
  - Plusq: *Cæperam as at. Cæperamus atis ant.*
- Subjunctiui
  - Perf: *Cæperim ris rit. Cæperimus ritis rint.*
  - Plusq: *Cæpissem ses set. Semus setis sent.*
  - Futurum, *Cæpero, is it. Imus itis int.*
- Infinitiui
  - Perfect: & Plusq: *Cæpisse.*
  - Futurum, *Cæpturum esse.*
- [Su]pinum, *Cæptum, cæptu.*

In Passiua voce,

- Indicatiui
  - Perf: *Cæptus sum* vel *fui, &c.*
  - Plusq: *Cæptus eram* vel *fueram, &c.*
- Subjunctiui
  - Perf: *Cæptus sim* vel *fuerim, &c.*
  - Plusq: *Cæptus essem* vel *fuissem, &c.*
  - Futurum, *Cæptus ero* vel *fuero, &c.*
- Infinitiui
  - Perf: & Plusq: *Cæptum esse* vel *fuisse.*
  - Futurum, *Cæptum iri.*
- Participij Præteritum, *Cæptus, a, um.*

Actiuum *NOVI*, ita Coniugatur, vt *Cæpi*, sed Præsens & Præteritum simul congsinificat Tempus.

CAPVT

CAPVT XVIII.
De Quarta Coniugatione.

I. Verba Quartæ Coniugationis habent in Præterito *iui* vel *ij*, in Supino *itum*, ut Actiua ista: *Audio audiui* vel *audij auditum*. sic *Expedio*, *redimio*, *scio*, *sodiui* vel *audij auditum*. sic *Expedio*, *redimio*, *scio*, *sopio*, &c. & Neutra ista: *Singultio*, *eo*, *queo*, *scaturio*, *obedio*, &c.

1. Cum Compositis sunt Actiuæ. *Amicio xi* vel *amicui amictum*, *sancio sanxi sanctum*, vel *sanciui sancitum*, *farcio farsi farsum*, *fulcio fulsi fultum*, *haurio hausi haustum*, *sarcio sarsi sartum*, *sentio sensi sensum*, *sepio sepsi septum*, *vincio vinxi vinctum*, *sepelio sepeliui sepultum*.
2. *Venio veni ventum*, cum Compositis est Neutrum. Excipe Actiua, *Inuenio*, *conuenio*, *circumuenio*, *preuenio*.
3. Actiua Composita Verbi *Pario*. quod est Tertiæ Coniugationis, ad Quartam pertinent Coniugationem, vt *Comperio comperi compertum*, *reperio reperi repertum*, alia verò, *rui ertum*, vt *Aperio aperui apertum*, &c.
4. *Salio*. cum Compositis Neutrum, habet *salij* vel *salui saltum*. Composita verò *ultum*, vt *Assilio ui* vel *assilij assultum*.
5. *Ferio*. Actiuum habet inusitata, *ferij feritum*. Sed Neutra, *Cæcutio*, *gestio*, *ineptio*, *iui* vel *ij* tantùm.
6. *Veneo venitui* vel *venij* Neutropassiuum sine Supino ex *venum* & *eo* constat.

De Deponentibus.

Deponentia Quartæ Coniugationis habent in Præterito *itus sum*, vt *Molior molitus sum*. sic *Largior*, *potior*, *sortior*, *partior*, *mentior*, *blandior*, &c.

Excipe *Assentior assensus sum*, *expertor expertus sum*, *metior mensus sum*, *opperior oppertus sum*, & *ordior orsus* vel *orditus sum*.

De Anomalis & Defectiuis.

Quartæ Coniugationis Analoga. 1. Abundantia, *Assentio*, *impertio or*, *sancior*, *ordior*. 2. Defectiua. *Aio*, *desit*. 3. Media reliqua omnia, exceptis Abundantibus & Defectiuis.

In Quarta Anomala Abundantia nulla sunt, sicut nec Defectiua. Media sunt tria, *Eo*, *queo*, *fio*, cum Compositis.

AIO, id est, *Assero*, *mowie*, *twierdzę*, *powiadam*. sic coniugatur.

Indicatiui Præsens. *Aio ais ait*, Plural: *illi aiunt*.
Imperf: *Aiebam aiebas aiebat*, *aiebamus batis bant*.
Perfectum, *Tu aisti*, *Vos aistis*.
Imperatiui Præsens, *Tu ai*.
Subiunctiui Præsens, *Tu aias*, *ille aiat*, *nos aiamus*, *illi aiant*
Participij Præsens, *Aiens*.

DEFIT, id est, *Deest*, *desiet*, *desiat*, *desieri*, cæteris caret.

CAPVT XIX.

De Verborum Neutrorum Diuisione.

1. Verbum Neutrum est triplex: Neutrumpassiuum, Neutropassiuum, & Neutrum perfectum seu absolutum.
2. Verbum Neutrumpassiuū est, quod licet desinat in *O*, tamen Passiuam habet Significationem. Sunt autem Verba Neutrapassiua quatuor: *Fio*, id est, *efficior*, *Liceo*, id est, *æstimor*. *Vapulo*, id est, *Verberor*. *Veneo*, id est, *Vendor*.
3. Neutropassiuum est, quod licet exeat in *O*, tamen Præteritum instar Verbi Passiui format, vt *Audeo ausus sum*, *gaudeo gauisus sum*, *fido fisus sum*, *fio factus sum*. Item illa duplex Præteritum habentia: *Cæno cænaui* vel *cænatus sum* *iuro aui* vel *atus sum*, *prandeo prandi* vel *pransus sum*, *placeo placui* vel *placitus sum*, *soleo ui* vel *itus sum*, *nubo nupsi* vel *nuptus sum*, *sueo sueui* vel *suetus sum*. His adde impersonalia: *Miseret misertum est*, *tadet pertæsum est*. Item illa *Libet*, *licet*, *piget*, *placet*, *pudet*, ratione Præteriti Secundi *itum est*.
4. Verba Neutra alia, præter ista enumerata & horum Composita, vocanda sunt Perfecta seu absoluta, vt *Faueo*, *Sumeo*, *studeo*.

CAPVT

CAPUT XX.

De Verbis Impersonalibus.

1. Verbum Impersonale.
- 1. Est duplex, Actiuæ & Passiuæ vocis.
- 2. Actiuæ vocis est, quod desinit in *T*, vt *Pudet*, *pluit*, *interest*.
- 3. Passiuæ vocis est, quod desinit in *Tur*, vt *Statur*, *egetur*, *itur*.

1. Impersonalia in *At* vel *atur*, sunt Primæ Conjugationis, vt *Constat*, *iuuat*, *restat*, *præstat*, *vacat*, *tonat*, *gelat*, *rorat*, *statur*, *pugnatur*, *potatur*, *dimicatur*, *&c.*

2. Impersonalia in *Et* vel *etur*, sunt Secundæ Coniugationis: vt *Decet*, *oportet*, *placet*, *pertinet*, *tædet*, *&c. Fletur*, *tacetur*, *&c.*

3. Impersonalia in *It* vel *itur*, dum Infinitiuus exit in *ere* vel *i*, sunt Tertiæ, vt *Accidit*, *contingit*, *pluit*, *sufficit*, *lucescit*, *viuitur*, *curritur*.

4. Impersonalia in *It* vel *itur*, dum Infinitiuus exit in *ire* vel *iri*, sunt Quartæ, vt *Expedit*, *conuenit*, *&c. itur dormitur*.

5. Præteritum vocis Actiuæ Impersonalium fit iuxta Regulas Personalium, vt *Iuuat iuuit*, *fulget fulsit*, *&c.*

6. Passiuæ vocis Impersonalium Præteritum, ex Supino Personalium, & Verbi Substantiui *Sum*, Tertia Singulari suppletur, vt *itum est*, *ventum erat* vel *fuerat*, *&c.*

7. Duplex Præteritum habent ista Impersonalia: *Licet uit* vel *itum est*, *libet uit* vel *itum est*, *pudet uit* vel *itum est*, *Miseret misertum est* vel *miseritum est*, sed *tædet pertæsum est* tantùm.

8. Nullum habet Præteritum, *Liquet* cum Inchoatiuis Tertiæ in *scit* vt *Lucescit*, *vesperascit*, *diescit*.

9. Impersonalia vtriusque vocis, solum coniungantur per Tertias Personas Singulares, & carent, *Imperatiuo Gerundij*, *Supinis*, *&* *Participijs*: item plurima Actiuæ vocis carent *Futuro Infinitiui*, *pœnitens à pœnitet* venit.

CAPUT XXI.

DE PARTICIPIO.

Quid est PARTICIPIUM? *Est Vox flexibilis, Accidentia Nominis & Verbi Participans:* Vt Legens, dans.

Quot sunt in Participio

1. Accidentia? *Septem:* Figura, Tempus, Significatio, Genus, Declinatio, Numerus, Casus.
2. Figuræ? *Tres:* Simplex, vt *Volans.* Composita, vt *Euolans.* Decomposita, vt *Superevolans.*
3. Tempora? *Tria:* Præsens, Prætéritum, & Fúturum.
4. Significationes? *Quatuor:* Actiua, Passiua, Neutralis & Communis.
5. Genera? *Quatuor:* Masculinum, Fæmininum, Neutrum, Omne.
6. Declinationes? *Tres:* Prima, Secunda, Tertia.
7. Numeri? *Duo:* Singularis, & Pluralis.
8. Casus? *Sex:* Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus.

1. Præsentis Temporis Participia. 1. Exeunt in *Ans* vel *Ens,* vt *Amans, docens.* 2 Significationis sunt: alia Actiuæ, vt *Legens,* alia Passiuæ, vt *Vapulans;* alia Neutralis vt *Sedens.* 3. Veniunt à Verbo Actiuo, Neutro, Deponenti, & Communi. 4. Formantur à Prima Persona vera vel ficta Imperfecti Indicatiui, mutando *Bam* in *Ns,* vt ab *Amabam,* fit *amans.*

2. Præteriti Temporis Participia desinunt in *Tus, Sus, Xus.* 2. Significationis sunt, alia Passiuæ, ut *Lectus,* alia Actiuæ, vt *Vsus,* alia Communis, vt *Osculatus.* 3. Veniunt à Verbo Passiuo, Deponenti, Communi, & Neutropassiuo. 4. Formantur â Supino, mutato *M* in *S,* vt à *Lectum,* fit *Lectus.*

3. Futuri Temporis Participio finiuntur, alia in *Rus* vt *Lecturus;* alia in *Dus,* vt *Legendus.*

Parti-

1. *Rus.* 1. alia sunt Significationis Actiuæ, vt *Docturus*, alia Passiuæ, vt *Vapulaturus*, alia Neutralis, vt *Iturus*. 2. Veniunt ab Actiuo, Neutro, Deponenti, & Communi Verbo 3. Formantur à Supino, mutato *M* in *Rus*, vt à *Lectum*, fit *Lecturus*.

2. *Dus.* Omnia sunt Significationis Passiuæ. 2. Veniunt à Passiuo, Communi & à Deponenti olim Communi, immò & à Neutris quibusdam. 3. Formantur à Genitiuo Participij Præsentis Temporis, mutando *Tis* in *Dus*, vt ab *Amans*, *amantis*, fit *amandus*.

3. *Vs* Omnia sunt trium Terminationum, sub Prima Terminatione sunt Generis Masculini, Declinationis Secundæ; sub Secunda Feminini Primæ, sub Tertia Neutri Secundæ: vt *Lectus*, *lecta*, *lectum*.

4. *Ns.* Omnia sunt vnius Terminationis Generis Omnis, Tertiæ Declinationis, vt *Amans Legens*.

CAPUT XXII.

DE ADVERBIO.

Quid est ADVERBIUM? *Est vox inflexibilis, quæ adjuncta Verbo aut Nomini, aut Participio, aut alteri Aduerbio, ejus significationem determinat, vt* Benè, malè, citò, &c.

Annotatio. *Accidentia Adverbij alij Grammatici docent esse duo, Figuram & Speciem, alij quatuor: Figuram, Speciem, Significationem & Comparationem. Figuræ Aduerbiorum sunt tres: Simplex, vt* faciliter. *Composita, vt* difficiliter. *Decomposita, vt* perdifficiliter. *Species duæ: Primitiua, vt* ita, nunc *Deriuatiua, vt* breuiter, doctè, &c. *Gradus Comparationis tres: Positiuus, vt* doctè, *Comparatiuus, vt* doctiùs, *Superlatiuus, vt* doctissimê. *Significationes Aduerbiorum sunt plurimæ. scilicet, Temporis, Ordinis, Numeri, Quantitatis, Qualitatis. Iurandi, Vocandi, Intendendi, Remittendi, &c. Quas quidem Significationes, ideò hic expressè non ponimus, quia non putamus illas esse dignas, in quibus aureum ætatis suæ tempus, consumant Tyrones: præcipuè quum & exiguum admodum aut penitus nullum adferant fructum, & plurima alia istis vtiliora & magis necessaria supersint Iuuenibus discenda.*

CAPUT

CAPVT XXIII.
DE CONIUNCTIONE.

Quid est CONIUNCTIO? *Est vox inflexibilis, coniungens etiam disiungens voces, aut sententias, vt* Et, aut, quocirca, &

Quæ voces sunt Coniunctionis Partis? *Istæ omnes:*

Primò, Ordinis Præpositiui: *Ac, an, at, atquè, atqui, ast,* *&, nam, namque, num, nec, neque, quarè, quamobrem,* *propter, quàmquam, quocirca, sed, seu, siue, vel vtrum.*

Secundò Ordinis Postpositiui: *Autem, enim, quidem, quoq* *verò, que, ve, ne.*

Tertiò, Ordinis Communis: *Alioqui, alioquin, dum, dum* *xat, enimuerò, equidem, ergo, etiam, etiamsi, idcirco, iden* *ideò, igitur, itaque, licet, modò, nempè, ni, nisi, porro, propt* *ea, quatenus, quia, quo, quòd, quoniam, saltem, si, tam* *tametsi, tantummodo, verum, verumtamen, videlicet,* *vtique.*

Annotátio. *Coniunctio habet Accidentia tria: Figuram, Or* *nem, & Significationem.*

CAPVT XXIV.
DE PRÆPOSITIONE.

Quid est PRÆPOSITIO? *Est vox quæ alijs Orationis Part* *ferè præponitur, vt* Ad, in, pro, &c.

Quæ voces sunt Præpositiónis Partis?
Istæ omnes.

Primò, Accusatiuum regéntes: *Ad, apud, ante, cis, circ* *circum, circiter, citra, extra, infra, inter intra, iuxta, o* *penes, per, pone, post, præter, prope, propter, secundum, supr* *secus, trans, vltra;* Item, *contra, erga, aduersus & ad* *uersum.*

Secúndò, Ablatiuo gaudéntes: *Absq; cum, coram, de, palam* *præ, pro, sine.*

Tertiò: *A* & *E.* Quartò: *Ab* & *Ex.*

Quintò: *Abs, tenus, versus.*

Sextò: *In, sub, super,* & *subtér.*

Annotátio. I. *Præpositioni, alij tribuunt Accidens Vnum scilicet Casum: alij duo, Casum & Compositionem. Vel Figuram & ordinem: alij tria, Formam, Figuram & Significationem seu Figuram, Speciem, & Ordinem.*

Præpositiones dupliciter præponuntur, primò per Appositionem vt ad me, præ furore, &c. Secundò per Compositionem, vt addo, præsto, interpono, &c.

CAPUT XXV.

DE INTERIECTIONE.

Quid est INTERIECTIO? *Est vox indeclinabilis, affectum animi significans:* vt Ah, heu, io, ha, ha, ha.

Quæ vocábula sunt Interiectiónis Partis? *Ista omnia:*

Ah, *á ách.*
Aha, *ách.*
Atat, *och iuści, biwey.*
Au, *au, to to to.*
Euge, *á, hey.*
Eia, *nuż, nużeż.*
Eho, *á iuż, styß.*
Ehódum, *słuchay-iedno. chodź sam.*
Ha, ha, *chá, chá, chá.*
Hei, *hey niestetyż.*
Hem, *he, czegoż.*
Hosanna, *Viuat, Viuat.*
Heu, *o niestetyż.*
Heu, heu, *o świecie.*

Heus, *hey styßyß.*
Hui, *wygrales, to to to.*
Io, *hey, hoy.*
O, *o, och och.*
[illegible] *[illegible] po mnie.*
[illegible] *o ha ha, [illegible] też iuż.*
O si, *day Boże.*
O vtinam, *bodáy.*
Phy, *pf, pfu, pfe.*
Prô, *przebóg, Matko Boża.*
Papæ! *cudzie Pański, baw[illegible]*
St, *cyt, milcz.*
Vah, *otoż masz, otoż tobie*
Væ, *biádá,* &c.

Annotátio. *Interiectioni duo tribuuntur Accidentia, Figura & significatio, Vel etiam Vnum scilicet Significatio. Sunt autem Varia Interiectionum significationes, vt Admirantis, Lætantis, Dolentis, irridentis, &c.*

CORO-

CORONIS LIBRI II.

Descriptio Grammaticæ in communi sumptæ. *Grammatica est loquendi, scribendi, pronuntiandi, & bonos Authores interpretandi scientia. Estq; duplex: Historica seu Exegetica, & Methodica. Historica est, quæ varios scriptores nimirum Oratores, Historicos, Poëtas, Philosophos, Iurisconsultos, Medicos &c. interpretari docet. Atq; hæc multarum rerum cognitionem requirit, neq; ad præcepta facilè revocari potest, & nonnulla Grammatices Doctori convenire, illiusq; propria esse videntur. Methodica verò est, quæ benè loquendi, scribendi, & pronunciandi continet præcepta: & de hac nos, non verò de prima, in his quatuor Libris Institutionem.*

Mutarum Semivocalium & Liquidarum, iccirco nullam hoc loco facimus mentionem, quia illarum nullum in Etymologia usum esse videmus.

Vocales dicuntur, quia singulæ absq; alijs literis optimè possunt proferri; Consonantes vero, quia, vt perfectè proferantur, semper sibi aliquam vocalem adiungunt. Vocales ordine quodam è guttture in os ipsum proferendo, progrediuntur, vt a, e, i, o, u, *Diphthongus sunt duæ Vocales firmæ vnam syllabam componentes, quæ duos sonos solutæ efficiunt. His quatuor adduntur adhuc ista: duæ:* ei, & yi, *vt Hey Harpya,* æ, & œ, *ita proferuntur, sicut simplex* ę, *vt Pœna,* sicut *pene.*

Partes Orationis aliter dicuntur Dictionum discrimina, vel Genera, vel Species, quas definiendo, vocem pro Genere, alias verò particulas pro Differentia posuimus. Cæterum sic quoq; aptè [illegible]unt definiri, vt Nomen est Pars Orationis, ad quam reducuntur & revocantur illæ voces, quæ per Casus declinantur, & rem sine tempore significant, vt Deus, Homo. Verbum est Pars Orationis, ad quam referuntur, & in qua continentur, & quasi habitant illa vocabula, quæ per Modos, Tempora, Numeros, & Personas coniugantur, & sic de cæteris. Inter Partes Orationis duæ sunt præcipuæ, s. Nomen & Verbum, ideoq; etiam fusius de ipsis agunt Grammatici, tanquam de ijs, sine quibus stare sermo non potest. Ramus duas Partes Orationis tantùm statuit, Nomen & Verbum, & ad has duas, reliquas omnes reducit.

De va-

De varijs Nominis Diuisionibus.

Nomen, quemadmodum & Verbum varias habet Diuisiones aliunde, atq; aliunde petitas, neque verò ita potest diuidi, vt apud Logicos in arbore Porphiriana diuiditur Substantia. Porrò Diuisiones eius seu Genera sunt ista:

NOMEN ratione

- *Syntaxis, est duplex: Substantiuum, & Adiectiuum.*
- *Speciei, est duplex: Primitiuum & Deriuatiuum.* B
- *Figuræ, est triplex: Simplex, Compositum, & Decompositū.*
- *Declinationis, duplex: Analogum, & Heteroclitum.*
- *Terminationis, triplex: Vnius Terminationis, duarum & trium.*
- *Intensionis, Comparabile, & Incomparabile.*
- *Linguæ, Græcum, Latinum, Hebraicum, &c.*
- *Vsus, Obsoletum, Visitatum, rarum.*
- *Vtentium, Poëticum, Oratorium, Historicum, Commune.*
- *Significationis, Mononymum, Synonymum, Homonymum.*

Adiectiuum
- *Proprium,*
- *Commune,* —
  - *Ambiguum,*
  - *Partitiuum,*
  - *Redditiuum,*
  - *Interrogatiuum,*
    - *Quantitatis.*
    - *Qualitatis.*
    - *Numeralia.*
    - *Ordinalia.*
    - *Multiplicatiua.*
    - *Distributiua.*
  - *Responsiuum,*

Substantiuum
- *Appellatiuum,*
  - *Collectiuum,*
  - *&*
  - *Simplex,*
- *Proprium.* ✠✠

✠✠ *Proprium*
- *Deorum & Dearum Gentilium,*
- *Angelorum & Hominum,* —
  - *Prænomen.*
  - *Nomen.*
  - *Cognomen.*
  - *Agnomen.*
- *Animalium & Bestiarum.*
- *Stellarum & Mensium,*
- *Ventorum & Fluuiorum,*
- *Fontium & Locorum,* —
  - *Insularum.*
  - *Regionum.*
  - *Vrbium.*
  - *Montium.*

B. *Deriuatiuum*
- *Denominatiuum,*
  - 1. *Patronymicum,*
  - 2. *Gentile,*
  - 3. *Imitatiuum,*
  - 4. *Diminutiuum,*
  - 5. *Possessiuum,*
  - 6. *Materiale.*
  - 7. *Locale.*
- *Verbale.*
- *Participiale,*
- *Aduerbiale.*

Primi-

Primitiuum *est, quod à nullo alio deriuatur, ut Aurum, lignum, Angelus.* Deriuatiuum *est, quod ab aliquo alio oritur: ut aureus, ligneus, Angelicus.* Simplex *Nomen est, dictio una ex vocibus non composita, ut plicabilis.* Compositum *est, una dictio ex duabus vocibus composita, ut explicabilis.* Decompositum *est, una dictio ex tribus vocibus composita, ut inexplicabilis.* Analogum *est, quod cum alijs similem habet Declinationem atque cætera Accidentia, ut Via, mensa, &c.* Mononymum *est, cui uni unum correspondet significatum, ut Homo, arbor.* Synonymum *est, quod cum alijs diversis vocabulis unam eandemq; rem significat, ut mucro, ensis, gladius, &c.* Homonymum *est, cui uni plura correspondent significata. ut canis, lupus, taurus, &c.* Adiectiuum proprium *est, quod affectionem uni Indiuiduo propriam significat, ut Quirinus, Gradiuus, Cracouiensis, &c.* Adiectiuum Commune *est, quod affectionem multis communem significat, ut albus, longus, &c.* Ambiguum *est, quod & Substantiuum & Adiectiuum esse potest, ut Amicus, Rex, senex, dives, Princeps, Substantiuum tunc, quando illi additur Adiectiuum, ut Amicus meus, Rex potens, Adiectiuum verò tunc, quando ipsum additur alicui Substantiuo, ut Regnum, Comes, populus, Rex, Vir, Princeps.*

Partitiua: *Aliquis, alius, alter, alteruter, nemo, neuter, nullus, plerique, quidam, quis, quicunque, quilibet, quisquis, quispiam, quisquam, quisque, quotus, solus, ullus, unus, unusquisque, uter, uterque, utercunque, uterlibet, uteruis, omnis, cunctus, multus, &c. Est autem Nomen Partitiuum illud, quod aut multa sigillatim, aut unum è multis significat.*

Redditiua: *ut Tantus, quantus, talis, qualis, tot, quot, &c.* Responsiuum Qualitatis *est, per quod respondemus ad Qualis, ut albus, doctus, &c.* Quantitatis, *ut Magnus, longus, bicubitalis, &c.* Numeralia Cardinalia, *ut Vnum, duo, tria, quatuor, quinque, sex, &c.*

Ordinalia, *ut Primus, secundus, tertius, quartus, quintus, &c.* Distributiua, *ut Singuli, bini, terni, quaterni, quini, seni, septeni, noueni, deni, viceni, centeni, duceni, milleni, &c.*

Multiplicatiua, *ut Simplus, duplus, triplus, quadruplus, quintuplus, sexduplus, septuplus, centuplus, noncuplus, decuplus, &c.*

Colle-

Collectiuum *est, quod in Singulari multitudinem significat, vt Agmen, cœtus, cohors, concio, congregatio, exercitus, gens, populus, grex, plebs, turba, &c.* Simplex *est, quod non est Collectiuum, vt Homo, leo, arbor, &c.*

Proprium Nomen Hominum *est quadruplex: Prænomen, Nomen, Cognomen, Agnomen, vt Marcus, Tullius, Cicero, Parens Patriæ, Publius, Cornelius, Scipio, Africanus.*

Prænomen *significat cujusq; Proprium Nomen, quod modo in Baptismate solet conferri, apud Romanos verò in Lustricis diebus dabatur; Hoc distinguit ejusdem Familiæ Personas; vt v. g. Fratres.*

Nomen *est illa Denominatio, quæ vel ex Confirmatione Episcopali vel Prænomine Parentis vel ex insigni (quod vulgo Stemma dicitur) vel etiam à primo talis Insignis Authore habetur, hoc ponit differentiam inter eos, qui diuersis gaudent Insignibus.*

Cognomen *est illud nomen, quod toti Familiæ ex virtute, vel vitio, vel aliquo euentu imponitur, & discernit vnius eiusdemq; Insignis seu Stemmatis Familias.*

Agnomen *significat illud Nomen, quod sibi quisq; virtute vel vitio, vel certo genere vitæ, vel alia ratione acquirit, vt Cardinalis, Episcopus, Palatinus, Castellanus, &c.*

Denominatiuum *est, quód à voce quæ est Nominis Partis deriuatur, vt Aureus, terrenus, fortitudo, multitudo, ignauia, pietas, vinolentus à vino, saluber à salus, ouile ab ouis, &c.*

Verbale *est, quod à voce, quæ est Verbi Partis, nascitur, vt Lectio, auditor, docilis, iudicium, cubile, victrix, arx ab arceo, periculum à pereo, &c.*

Participalia, *vt Sapiens, Consequens, Antecedens, Negligens, &c.*

Aduerbialia, *quæ ab Adverbijs deducuntur, vt hodiernus, hesternus, crastinus, &c.*

Patronymicum *est, quod significat Filium vel Filiam, Nepotem vel Neptem, Incolam vel Successorem sui Primitiui, vt Lechiades, Iagelloniades, Priamides, Maiades, &c.*

Gentile seu patrium est, *quod significat gentem vel Patriam, vt Polonus, Lithuanus, Italus, Cracouiensis, Vilnensis, &c.*

Imitatiuum *est, quod imitationem significat, vt Christianus, Benedictinus, Dominicanus vel Dominicinus, Franciscanus vel Franciscinus, Bernardinus, Scotista, Thomista, Parasitaster, Philosophaster, &c.*

Diminutiuum, *quod sui Primitiui diminutionem significat*, vt h*omuncio, lapillus, pusio, puellus, Filiolus, flosculus, fratercu*l*us, sororcula, tenellus, paruulus, ingeniolum, pisciculus, paup*e*culus, misellus, &c.*

Possessiuum, *quod significat Possessionem*, vt *Herculeus, Home*ri*cus, Cæsareus, Regius, herilis, humanus, &c.*

Materialia, vt *Argenteus, ferreus, ligneus, cristallinus, col*li*nus, &c.*

Localia, vt *Officina, tonstrina, Auditorium, oliuetum, bustu*m*, &c.*

De Accidentibus Nominis.

*Accidentia seu Attributa Nominis, & aliarum Partium ferè o*m*nium ab alijs verò pauciora assignantur.*

Figura, *est Accidens, ostendens quæ sit Simplex, quæ Compos*ita*, & quæ Decomposita Dictio; Dictio Simplex est, quæ ex n*u*llo componitur*, vt *ductio. Composita quæ ex duabus Vocibus co*n*scit*, vt *inductio. Decomposita quæ ex tribus componitur*, vt *perinductio.*

Species, *est Accidens, Vocis originem declarans, & Primitiu*am *Dictionem à Deriuatiua distinguens. Estq; duplex Primitiu*a*, quæ docet Vocem à nullo alio formari, & Deriuatiua, quæ oste*n*dit Vocem ab aliquo alio Vocabulo deduci.*

Genus *in Nomine, est quædam discretio Vocabulorum, discerne*ns *sexus & Syntaxi Adiectiuorum maxime conueniens. Sex Ge*ne*ribus Nominum additur adhuc Epicœnum, sed cognitio Gene*ris *Epicœni, præsupponit cognitionem Generis Masculini vel Fe*m*inini, neque ipsa sola sufficit*, vt v. g. *Vbi scieris hanc Vo*cem *Aquila esse Generis Feminini, tum demum cogites, an sub* *Articulo significet marem & feminam. Genere autem Epic*œno *non vtimur, nisi in distinguendo sexu, idq; tantùm auium,* pi*scium, repentium & insectorum, scilicet tali ratione, Mas aq*ui*la, femina aquila, item mas passer, femina passer, Vox aute*m *ipsa semper erit aut Masculini, aut Feminini Generis.*

Declinatio, *est Accidens, quod Dictiones per Numeros & Ca*sus *inflectere docet. Sunt autem quinque Nominum Declinationes. Prima est, cuius Genitiuus Singularis exit in* æ *vel* es, *& Pl*u*ralis in* arum, *Secunda, cuius Genitiuus Singularis desinit in* i *& Pluralis in* orum, *&c.*

Numeri

Numerus *est Accidens, quod vocem Singularem à Plurali distinguit, Nomina Collectiva sunt voce Singularia sed intellectu Pluralia, vt Turba, cohors, &c.* Hæc verò *Venetiæ, nuptiæ, &c. sunt voce Pluralia & significatione Singularia.*

Casus *est Terminationis vocis in declinando variatio. Casus sunt duplices: Recti & Obliqui. Recti sunt duo: Nominatiuus & Vocatiuus. Obliqui quatuor: Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus & Ablatiuus. Genitiuus aliter, Gignendi seu Patrius, seu Interrogandi vocatur. Ablatiuus aliter vocatur Casus Latinus, quia Græci carent Ablatiuo.*

Comparatio *est Adiectiui comparabilis, per Gradus Comparationis [illegible].*

De Accidentibus Verbi.

Genus *in Verbo, est ipsa Verbi Significatio seu Accidens, quod Significationem Verbi per Terminationem ostendit.*

Quid est Coniugatio?
1. *Est ratio coniugandi Verba per Modos, Tempora, Numeros, & Personas.*
2. Analoga? *Est Communis & Generalis Analogorum Verborum coniugandorum forma.*
3. Anomala? *Est Singularis certi alicuius Verbi Anomali coniugandi ratio, Communi & Generali formæ dissimilis.*

Modus *est Accidens, quo voluntas & affectio animi per vocem consignificata declaratur. Modi sunt duplices, Finiti & Infiniti.*

Tempus *est Accidens, quod vel Præsentem, vel Præteritam, vel Futuram actionem, aut passionem significat.*

Persona *est Accidens, quod statum seu conditionem, seu dignitatem vocum ostendit.*

Verbum ratione Speciei, aliud est Primitiuum, vt Rogo: aliud Deriuatiuum, vt Rogito, &c. Verbum Deriuatiuum est quintuplex: Desideratiuum, Frequentatiuum, Inchoatiuum, Imitatiuum, & Diminutiuum.

Desideratiuum *seu* Meditatiuum *est, quod affectum & desiderium ad rem aliquam significat, vt Cœnaturio, esurio. Formatur verò à Supino mutato* m *in* rio, *vt à partum, fit parturio, à nuptum, fit nupturio.*

Frequentatiuum *seu* Iteratiuum *est, quod frequentem actionem significat, vt Clamito, cursito, dictito, nato, salto, &c.* id est *frequenter clamo, curro, dico, no, salio. Frequentatiua Verba Terminantur aut in* To, *aut in* So, *aut in* Xo, *formanturq; à Supino, mutato aliquando* atum *in* ito, *vt à Volatum fit Volito, à rogatum fit rogito, ab imperatum imperito, &c. aliquando* um *in* ito: *vt à tectum fit tectito, ab hæsum fit hæsito, &c. aliquando etiam* um *in* o, *vt à mergo mersi mersum, fit merso, à necto nexum fit nexo, à curro cursum fit curso, &c. Secundò à Tertia Persona Indicatiui Præsentis, addita litera* o, *vt ab Ago, agis agit, fit agito, à quæro quæris quærit, fit quærito, à fugio fugis fugit, fit fugito.* Hæc quoque Verba, *sector amplexor, pollicitor, &c.* sunt Frequentatiua.

Inchoatiuum *seu* Inceptiuum *est, quod rem inchoatam seu inceptam significat, & desinit in* sco, *vt Calesco,* id est, *incipio calere; nascitur autem tale Verbum, aut à Secunda Persona Singulari Præsentis Indicatiui, addito* co, *vt à Labo, labas, fit labasco;* sic *frigesco, tepesco, albesco, horesco, &c. aut etiam aliunde,* vt *ditesco, repuerasco, hisco, &c.*

Imitatiuum *est, quod imitationem significat, & desinit in* sso, zo, or, *vt Patrisso, Platonizo, bacchor, cornicor, &c.*

Diminutiuum *est, quod sui Primitiui diminutionem significat, desinitq; in* llo *vel* ico, *vt sorbillo, vellico, fodico, &c.*

Verba Inchoatiua per tertiam; Desiderativa per Quartam; Frequentatiua verò, Imitatiua & Diminutiua per primam sunt inflectenda Conjugationem. Cætera hic dicenda quæ nunc consultò prætermissimus, opus esse videbuntur, aliàs apponemus.

Finis Libri Secundi.

GRAM-

GRAMMATICARVM INSTITUTIONUM.

LIBER III.

DE

Syntaxi, ſeu de recta Partium Orationis inter ſe Compoſitione.

Ex quo præter ipſa Præcepta, quæ ſunt per Tabulas tradita, lectiſſimiſq; Sententijs illuſtrata, & per Capita, Numeros, atq; Regulas diviſa; Reciprocorum vſum, Figuras Syntaxeos, Futuri Infiniti ſupplendi rationes, & nonnullarum Regularum inter ſe affinitatem facilè Tyrones cognoſcent.

SYNTAXIS.

1. Est pars Grammaticæ, quæ docet duas vel plures voces inter se rectè coniungere; id est, iuxta *Genus*, *Casum* *Modum*, *Tempus*, *Numerum*, *Personam*, & *Gradum Comparationis* construere, v. g. non dicere, *mater meus*, sed *mater mea*, non dicere *adiuuo tibi*, sed *adiuuo te*, &c.

2. Ratione vocum coniungendarum est duplex: *Simplex*, & *Figurata*.

3. Simplex est, quæ docet voces coniungere, vt nihil desit, nihil redundet, nihil suo loco absit, & nihil immutetur, aliter vocatur *Iusta*, *Plana*, & *Plena*.

4. Figurata est, quæ ita voces coniungit, vt aliquid aut desit, aut redundet, aut suo loco absit, aut immutetur.

5. In septem Accidentibus consistit, in *Genere*, *Modo*. *Tempore*, *Numerò*, *Persona*, & *Gradu Comparationis*. Quibus addatur *Ordo* & *delectus*. *Ordo* docet non dicere, *enim ego*, sed *ego enim*: non dicere, *volo nam scribere*, sed *nam volo scribere*. *Delectus* docet, non dicere, *Quis vestri*, seu *Quis vestrûm*: non dicere, *à igne*, sed *ab igne*, &c. vide Annot: 1.

6. Ratione Accidentium in quibus consistit, & circa quæ versatur, est duplex .s. Conuenientiæ & Regiminis.

7. Conuenientiæ est, quando vox, quæ regitur, Dictioni Regenti in præscriptis Accidentibus assimilatur: quando scilicet Regens dictio, & præscribit Accidentia, & seruat eadem, vt *Mensa alba*, hic *Mensa* præscribit Accidentia huic voci *alba*: nempè *Genus Femininum*, *Numerum Singularem*, *Casum Nominatiuum*, quæ tria Accidentia ipsamet vox *Mensa* habet.

8. Regiminis est, quando Dictio, quæ regitur in præscriptis Accidentibus *Regenti* per se non assimilatur: quando scilicet *Regens* præscribit Accidentia, quæ ipsa nec seruat nec habet, vt *Liber Pauli*. Hic vox *Liber* præscribit *Casum Genitiuum*, huic voci *Pauli*, ipsa tamen vox *Liber*, non est *Casus Genitiui*, sic *Væ tibi*, &c.

SYNTA-

SYNTAXIS.

1. Penes, *Genus*, *Numerum*, & *Personam*, est *Conuenientiæ*; penes, *Modum*, *Tempus*, & *Gradum* est *Regiminis*, penes, *Casum* modò *conuenientiæ*, modô *Regiminis*.
2. Conuenientiæ est quadruplex
   1. *Verbi cum Nominatiuo*, Cap. 1.
   2. *Adiectiui cum Substantiuo*, Cap. 2.
   3. *Relatiui cum Antecedente*, Cap. 2.
   4. *Duorum Substantiuorum*. Cap. 3.
3. Regiminis est, quadruplex, penes *Casum*, *Modum*, *Tempus*, & penes *Gradum*.
4. Regiminis penes *Modum* est quadruplex quia quatuor Partes regunt *Modum*
   1. Nomen, *Cap.* 16.
   2. Verbum, *Cap.* 16.
   3. Aduerbium, *Cap.* 20.
   4. Coniunctio, *Cap.* 21.
5. Regiminis penes *Tempus* & *Gradum* est simplex, quia sola *Aduerbia* regunt *Tempus* & *Gradum*. Cap. 20. 19.
6. Regiminis Penes *Casum* est septuplex, quia septem Partes regunt *Casum*: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Aduerbium, Præpositio, Interiectio.

1. Nomen Substantiuum regit
   1. *Genitiuum*, Cap. 4.
   2. *Ablatiuum*, Cap. 4. *&c.*
2. Nomen Adiectiuum regit
   1. *Genitiuum*, Cap. 4.
   2. *Datiuum*, Cap. 5.
   3. *Accusatiuum*, Cap. 5.
   4. *Ablatiuum*, Cap. 6. & 7.
3. Pronomen regit *Genitiuum* & *Datiuum*. Cap. 8.
4. Verbum regit
   1. *Genitiuum*, Cap. 11. 12. 9.
   2. *Datiuum*, Cap. 13.
   3. *Accusat: ante se.* Cap. 16. *post se*, Cap. 14. 9.
   4. *Ablatiuum*, Cap. 15. 10. 9.
5. Participium regit *Casum* sui Verbi. Cap. 18.
6. Aduerbium regit *Nominatiuum*, *Genitiuum*, *Datiuum*, *Accusatiuum*, *Ablatiuum*. Cap. 19.
7. Præpositio regit *Accusatiuum* & *Ablatiuum*. Cap. 22.
8. Interiectio regit *Nom: Dat: Accus: Vocat:* Cap. 23.

Regulæ Generalissimæ.

1. Quod Accidens præscribit vox Regens, in eo debet poni vox, quæ regitur, *Vel,* Quot & quæ Accidentia præscribit vox regens; tot & talia debet obseruare Dictio, quæ regitur: vt *Scamnum breue*, Declaratio. *Hic, quia vox Regens ista* Scamnum *tria Accidentia præscribit.* 1. Genus Neutrum. 2. Numerum Singularem. 3. Casum Nominatiuum, *ideo etiam vox Recta scilicet* Breue, *hac tria Accidentia obseruat, & habet.*

2. Quem Casum habet post se
   1. Nominatiuus, eundem etiam reliqui Casus admittunt: vt *Filius Regis, Filij, o, um, i, o, ij, orum, ijs, os, Regis.*
   2. Numerus Singularis, eundem etiam Pluralis habebit: vt *Diues agris, & Diuites agris.*
   3. Positiuus gradus, eundem etiam Comparatiuus & Superlatiuus regere possunt: vt *Amans Patriæ, amantior, amantissimus Patriæ.*
   4. Indicatiuus, eundem etiam reliqui Modi recipiunt: vt *Amo Deum, ama amem amare Deum.*

CAPVT I.

De Conuenientia Verbi cum Nominatiuo.

1. Verbum Finiti Modi, cum vno Nominatiuo aperto vel occulto, in eodem Numero & Persona concordat, Cic: *Ratio præsit, appetitus obtemperet.* Cic: *Legi literas.* Sen: *Laus vera & humili sæpè contingit viro.*

Declaratio. *Vis Regulæ est,* Ratio præsit. *Hic Verbum Finiti Modi est* præsit, *Nominatiuus apertus est* Ratio; *concordat autem Verbum* præsit, *cum Nominatiuo isto* Ratio; *in eodem Numero & Persona, vt Regula docet: quia sicut* Ratio *est numeri Singularis; ita* præsit *est Numeri Singularis sicut* Ratio *est Personæ Tertiæ; ita* præsit *est etiam Personæ Tertiæ. Similiter in hoc Exemplo:* Legi tuas literas, *Verbum F. M. est* Legi, *quod cum Nominatiuo occulto s. isto* Ego, *in eodem Numero & Persona cohæret.*

2. Verbū F. M. respiciens plures Nominatiuos copulatos: aut Nominatiuum cum Ablatiuo, qui sunt Personæ.

1. Eiusdem in Persona eádem cum illis concordat & in Numero Plurali ponitur. Plau: *Fames & mora, bilem in nasum conciunt.* Cic: *Catulus & Hortensius dissentiunt.* Virg: *Remo cum Fratre Quirinus iura dabant.*

2. Diuersæ, in Numero Plurali ponitur, & cum digniore persona concórdat (scias autem Primam Personam esse digniórem Secundâ & Tertiâ; Secundam verò digniórem Tertiâ) Hor: *Ego & Vos scimus.* Cic: *Si tu & Tullia valetis: ego & Cicero valemus.* Virg: *Diuellimur inde Iphitas & Pelias mecum.*

3. Aut eiusdem aut diuersæ, sæpissimiè cum uno Nominatiuo viciniôre, in eodem Numero & Persona concórdat. Cic: *Vos vos & Senatus restitit.* Ouid: *Tu cum fratre præmia feres.* Cic: *Animum tuum merori mecum dedisses.*

3. Interdum Verbum Finiti Modi ferè in Numero Singulari & Persona Tertia, loco Nominatiui concórdat cum Verbo Infiniti Modi, aut cum aliquo membro Orationis. Hor: *Virtus est vitium fugere.* Pers: *Pulchrum est digito monstrari.* Cic: *Quod meum negotium curasti fuit mihi gratum.*

4. Omne Verbum F. M. duos Nominatiuos simul, vnum ante se, alium post se.

1. Habere potest, cum res pertinent ad idem. Cic: *Stylus est optimus Magister dicendi.*

2. Diuersi Numeri habens, sæpius in Plurali, quàm in Singulari ponitur. Sen: *Magna diuitia sunt, lege natura composita Paupertas.* Ouid: *Vestes quas gerimus sordida lana fuit* Ann: 8.

5. Interdum, Verbum cum Nominatiuo, Adiectiuum cum Substantiuo, Relatiuum cum Antecedente, non ratione vocis; sed ratione sensus & rei significatæ, in Numero vel Genere vel utroque simul concordat. Ouid: *Turba ruunt.* Liu: *Samnitum tria millia cæsi.* Ter: *Vbi est ille scelus, qui me perdit,*

CAPVT II.

De Conuenientia Adiectiui cum Substantiuo, & Relatiui cum Antecedente.

1. Adiectiuum cum vno Substantiuo aperto vel occulto, in eôdem Genere, Numero & Casu cohæret. Cic: *Summum ius, summa iniuria.* Ouid: *E saxis ipsis longa senecta nocet.* Cic: *Venit ad me recta via:* An: 14.

Declaratio. *Vis Regulæ est* ius summum. *Hic Adiectiuum est* summum: *Substantiuum est* ius, *concordat autem Adiectiuum* summum: *cum substantiuo* ius, *in eodem Genere, Numero, & Casu Vt Regula docet: quia sicut* ius *est Generis Neutri: ita* summum *est Generis Neutri: sicut* ius *est Numeri Singularis, ita* summum *est etiam Numeri Singularis: sicut* ius *est Casus Nominatiui; ita* summum *est etiam Casus Nominatiui.*

2. Adiectiuum cum pluribus Substantiuis copulatis, quæ sunt Generis

1. Eiusdem, in eôdem Genere, & Casu concordat; sed in Plurali Numero ponitur. Iust. *Misericordia & perfidia in eo pari iure dilectæ.* Liu: *Hippocrates & Epicydes nati Carthagine,* Apull: *Iuno cum Minerua tristes.*

2. Diuersi in eôdem Casu concôrdat: sed in Plurali ponitur, & cum digniore Substantiuo in Genere cohæret. (Illud Substantiuum est dignius quod est Generis digniôris. Est autem Masculinum dignius Feminino & Neutro; & Neutrum dignius Feminino) Ter: *Pater mihi & mater sunt mortui.* Ouid: *Illa cum Lauso de Numitore sati.*

3. Aut eiusdem, aut diuersi, sed ferè inanimâta, in Casu concôrdat; sed in Plurali Numero, & in Neutro Genere ponitur sæpissimè. Sall: *Nox & præda sunt hostem remorata.* Suet: *Vrbs & templum sunt dedicata.*

4. Aut eiúsdem, aut diuersi construêndum sæpè & eleganter cum viciniore Substantiuo, in eodem Genere, Numero, & Casu cohæret, vt *Culter & scamnum fractum.* Cic: *Nobis inter nos sine incommoda, siue vitia, siue iniurias esse tolerandas* ind.co.

3. In

3. In his exemplis. *Fama malum, triste lupus, turpe senex miles, turpe senilis amor, &c.* Adiectiuum Neutrum pro Substantiuo ponitur, sicque explicatur, *Res mala, res tristis, res turpis*, vt *Fama malum*, id est, *fama est res mala.*

4. Vt Adiectiuum cum Substantiuo vno, vel Pluribus concordat; ita etiam concordabit

1. Prænomen, Nomen, Cognomen, Agnomen, vt *Marcus Tullius Cicero, Pater Patriæ.*
2. Relatiuum cum Antecedente vno apertè vel occultè iterato. Psalm. *Beatus vir, qui timet Dominum*, Cic: *Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo.*

5. Relatiuum debet esse Singulare & Neutrum, cujus Antecedens est Membrum Orationis, non verò vnum vocabulum. Terent: *In tempore ad eum veni, quod est omnium primum.* Cic: *Vnum objicitur, natum esse Gradibus, quod nemo negat.*

6. Relatiuum, *Qui, quæ, quod*, & Participium diuersi Generis aut Numeri Substantiuis seruiens, sæpius cum priore natura simpliciter, quàm cum posteriore figuratè, in eodem Genere, Numero, & Casu cohæret. Cic: *Nasica, qui est Corculum appellatus.* Idem, *Carcer, quæ Latumiæ vocantur.* Liu: *Partes ab honore; Patricijque progenies eorum appellati.*

CAPVT III.

De Duorum Substantiuorum Conuenientia.

1. Duo Substantiua eandem rem significantia in eodem Casu concordant, immò & in Numero, præter collectiua & Numero Singulari carentia: vt *Christus Dominus, Maria Virgo, Frater Stanislaus, Vistula Fluuius, Vrbs Athenæ, Aborigenes genus hominum agreste, opes irritamenta malorum.*

2. Duobus

2. Duobus vel pluribus Substantiuis diuersis copulatis, additur tertium priora respiciens, eiusdem Casus, sed Pluralis Numeri, vel etiam Singularis: vt *Petrus & Paulus Apostoli*, vel *Petrus & Paulus Apostolus*. Cic: *Lentulo & Marco Consulibus*, vel *Lentulo & Marco Consule*.

3. Interdum Substantiuorum eidem rei conuenientium alterum in Genitiuo ponitur per primam Regulam Capitis 4. Cic: *Crimen auaritiæ, proditionis, &c.* sic etiam *Virtus fortitudinis*, *Peccatum superbiæ*. Cic: *In oppido Antiochiæ*. Virg: *Superare fontem Timaui*. Idem. *Vrbem Butroti ascendimus*.

4. In quo Casu ponitur Interrogatio, *Quis*, *qualis*, *quotus*, *Quantus*, excepto *Quanti*, in eodem etiam debet poni responsio, quæ non fit per Pronomen Possessiuum, vt *Cui studes? Grammaticæ. Quèm vidisti? Paulum. Qualem habes vestem? Laceram.*

CAPVT IV.

De Nomine Genitiuum regente.

1. Substantiuo Nomini, aperto vel occulto, adiungitur alterum Substantiuum diversam rem significans in Genitiuo Casu. Sall: *Animus imperio, corporis seruitio vtendum est*, Cic: *ad Castoris .f. ædem*. Idem *Castra aberant bidui .f. itinere*.

2. Genitiuum regunt post se Substantiuè posita Adiectiua ista Neutra.
   1. Singularia: *Multum, plus, plurimùm, minus, minimum, tantum, quantum, reliquum, obscurum, medium, &c.* Cic: *Impertio tibi multum salutis*. Plau: *Plus mali illicò adest, boni si obtigit quidquam*.
   2. Pluralia: *Abdita rerum, angusta & lubrica viarum, incerta fortunæ, occulta saltuum*.

3. Vni Substantiuo adiungitur alterum Substantiuum, aut in Genitiuo, aut in Ablatiuo, habens Adiectiuum laudis vel vituperationis. Iuuen: *Ingenui vultus puer*. Tacit: *Vir Imperito ingenio*. Plin: *Homo nullis literis*.

4. Geni-

4. Genitiuum post se habent

1. Nomina Adiectiua ista: *Auidus, cupidus, studiosus, memor, immemor, tenax, compos, particeps, gnarus,* & Plurima alia, Pers: *Viue memor lethi,* Cic: *Omnes immemorem beneficij oderunt.*
2. Participia Præsentis & Præteriti Temporis dum fiunt Nomina, vt *Fugiens, patiens, seruans, doctus, consultus, expertus,* & alia. Salust: *Alieni appetens, profusus sui.* Cic: *Amans patriæ, sitiens virtutis.*

5. Genitiuum pluralem aut Ablatiuum cum Præpositione *de, e, ex,* aut Genitiuum Singularem collectiuum admittunt.

1. Adiectiua Partitiua ista: *Aliquis, alter, alius, nemo, nullus, neuter, &c.* Plin: *Nemo mortalium omnibus horis sapit.* Cic: *Quidam è Philosophis,* Curt: *Quis vllius gentis ferat.*
2. Numeralia & quæuis Adiectiua partitiuè & distributiuè sumpta. Curt: *Octaginta Macedonum.* Idem, *Singuli Vestrûm.* Plin: *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt.* Idem, *Ouorum oblonga.* Cic: *Multi de victoribus.* Idem, *Secundum erat de tribus.*
3. Comparatiua & Superlatiua. Cic: *Zeno istorum acutissimus.* Plin: *Animalium fortiora.* Curt: *Priores eorum intromitti iubet.* Cic: *Totius Græciæ doctissimus Plato.* Plin: *Villosissimus animalium lepus.* Cic: *Ex omnibus audacissimus.*
4. Solus & vnus *pro* solo. Cic: *Vnus è Stoicis.* Plin: *Vnus omnium,* Cic: *Vnus ex Philosophis, soli Philosophorum,* vel *ex Philosophis.*

6. Comparatiua & Superlatiua pro Genitiuo Plurali Accusatiuum cum Præpositione *Inter* vel *ante* aliquando habent. Quint: *Inter nos fortior est.* Virg: *Ante alios immanior.* Sen: *Crassus inter Reges opulentissimus.* Plin: *Fidelissimi ante omnia homini canes & equi.*

CAPUT

CAPVT V.

De Adiectiuis Datiuum & Accusatiuum.

1. Dativo gaudent Adiectiua ista:

1. *Carus, gratus, iucundus, vtilis, aptus, propitius, contrarius, beneuolus, molestus, facilis* & alia multa. Cic: *Voluptas contraria honestati.*

2. *Obuius, peruius, obnoxius, supplex, consentaneus, concors, conterminus,* & alia ex Con Composita. Cic: *Mors est vitæ consentanea.*

3. *Flebilis, amabilis, miserabilis, optabilis, affabilis, habitabilis, amandus, lugendus, colendus,* & alia Verbalia in *bilis*, & Participialia in *Dus* passiuè significantia, Horat: *Nulli flebilior quàm illi.* Stat: *Lugendus fratri iaceres.* Cic: *Alijs miserandus, alijs irridendus esse videtur.*

2. Hæc Adiectiua. *Latus, longus, crassus, profundus, altus,* nomen mensuræ certæ, in Accusatiuo, aut Ablatiuo sine Præpositione regunt frequenter, sed in Genitiuo rarissimè. Plin: *Longum sesquipede. Latum ped.* Liu: *Gladij quaterna cubita longi.* Cato, *Trabes viginti duorum pedum longæ.*

3. Adiectiua de Toto dicta, & de Parte tantùm intellecta, recipiunt Nomen Partis in Accusatiuo, sed sæpiùs in Ablatiuo sine Præpositione. Virg: *Os humerosq; Deo similis.* Mart: *Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.* Cic: *Lingua hæsitans, Voce absonus.* Idem, *Cætera egregius, cætera doctus.* Virg: *Qui Genus ? Crassa genus Pholoe.*

CAPVT

CAPVT VI.

De Nominibus Ablatiuum admittentibus.

1. Ablatiuum Causæ Modi, instrumenti aut cuiusuis similis circumstantiæ sine Præpositione habent post se.
   1. Substantiua Apellatiua nonnulla. Cic: *Ætate & pietate, filius, beneficio parens, amore frater* sic dicimus: *Nomine Petrus, titulo Doctor, Dei gratia Rex.*
   2. Adiectiua plurima. Ouid; *Fit dulcis mercede labor.* Hor: *Carmine fit viuax virtus* sic etiam. *Insignis genere, pallidus morte; manu promptus, loquacitate molestus. Adria genere, Polonus natione, decem Numero, sextus ordine.*

2. Hoc vocabulum *Opus est* positum
   1. Substantiuè, regit Datiuum Personæ & simul Ablatiuum rei. Cic: *Tuo consilio nobis opus est.* Vale: *Non est opus eo ciue Reipubl. qui parere nescit.*
   2. Adiectiuè, cum quouis Substantiuo in Genere Numero & Casu cohæret. Plaut: *Opus sunt milites.* Cic: *Dux nobis & author opus est.*

3. Comparatiuo additur rei superioris seu inferioris.
   1. Ablatiuus sine Præpositione. Cic: *Virtus est pretiosior auro.* Idem, *Sunt facta verbis difficiliora.*
   2. Cum particula *quàm*, Casus ille, in quo etiam ponitur ipse Comparatiuus. Ter: *Callidiorem vidi neminem quàm Phormionem.*
   3. Nominatiuus cum Verbo Substantiuo, & particula *quàm* vt *studiosiorem neminem habes tui, quàm ego sum.*
   4. Aliquis ex his Ablatiuis, *Æquo, dicto, solito, iusto, spe, opinione,* Quint: *Membrum longius iusto est tardum.* Cic: *Maiorem opinione omnium cœpi dolorem.*

4. Ablatiuum cum Præpositione *In* multa post se habent Adiectiua. Quint: *Eminentissimus in Eloquentia.* Plin: *Parci in victu, modici in cultu.* Iust: *Primus in fuga, vltimus in prælio.* Liu: *Segnes in bello.*

5. Ablatiuum cum Præpositione *A* vel *Ab* admittunt Adiectiua.
1. Diuersitatis, vt *alter diuersus.* Cic: *Hoc est diuersum à reliquis;* Virgil: *Alter ab illo.*
2. Ordinalia, *Secundus à Rege.* Cic: *Quartus ab Arcesila.*
3. Hæc duo *alius* & *tutus*, & interdum per Hellenismum sine Præpositione. Sen: *Nihil à vetustate tutum.* Hor: *Alius sapiente bonoque.*

CAPVT VII.

De Adiectiuis Ablatiuum vel alium Casum habentibus.

1. *Plenus, locuples, satur, diues refertus, egenus, indigus, pauper, inanis, expers,* Genitiuum vel Ablatiuum sine Præpositione regunt. Cic: *Vir fide plenus.* Cic: *Homo officij plenus.* Cic: *Diues copijs.* Plaut: *Expers sis metus.* Cic: *Homo expers ingenij & consilij.*

2. *Dignus, indignus, truncus, viduus, onustus, cumulatus, captus, cassus,* sæpiùs & tutiùs Ablatiuum sine Præpositione, quàm Genitiuum regunt. Cic: *Dignus odio.* Cic: *Dignissima tuæ virtutis cura.*

3. *Vacuus, orbus, extorris, liber, purus, inops, immunis, nudus, securus,* habent post se Genitiuum vel Ablatiuum, addita aut omissa Præpositione *A* vel *ab.* Cic: *Liber à metu, vacuus curis.* Virg: *Immunis belli.*

1. *Alienus* gaudet vel Genitiuo, vel Datiuo, sed Ablatiuo sæpissimè additâ vel omissâ Præpositione *A* vel *Ab*. Cic: *Homo à literis alienus, alienissimus alicui, alienum, amicitia nostra, credo eius dignitatis alienum.*

2. *Proximus* habet Datiuum vel Accusatiuum, addita vel omissâ Præpositione *Ad*. Sall: *Proxima Carthagini Loca.* Cic: *Proximus Pompeium sedebam.* Ouid: *Proximus ad aliquem sedeo.*

CAPVT VIII.

De Syntaxi Pronominum.

1. Cum his tribus Pronominibus, *Ego*, *Tu*, *Sui*, vt Adiectiuum in eodem Genere, Numero & Casu concordet, debet aliquod Substantiuum subaudiri. Ter: *Heu me miserum.* Idem. *Inopis te nunc miserescat mei.* sic dices: *Heu me miserum.*

2. Substantiuo Nomini adiungitur Genitiuus siue Singularis, siue Pluralis, horum Pronominum: *Hic*, *iste*, *ille*, *ipse*, *is*, *quis* vel *qui*. Ter: *Cuius est hæc Vestis? Cherea.* Plau: *Tua facilitas illius animum corrupit.*

3. Pronomina Primitiua substantiuè posita, Genitiuum regunt: Ter: *Quid negotij tibi est hic?* Cic: *Hoc literarum ad te dedi*: Virg: *Tu mihi quodcunque hoc regni concilias.*

4. Possessiua, *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester.*

1. Cuilibet Genitiuo Nominis, Pronominis, & Participij adiûnguntur. Liu: *Noster duorum euentus.* Cic: *Ex tuo ipsius animo coniecturam cape.* Plin: *Post tuum Viri eruditissimi iudicium.* Ouid: *Vt mea defunctæ molliter ossa cubent.*

2. Pro Genitiuo, sæpè habent Relatiuum *Qui, quæ, quod*, cum Verbo Participij. Ouid: *Nunc mea scripta legis, qui sum submotus ad Istrum*, pro *mea submoti.*

5. Isti quinque Genitiui *Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri.*
1. Passiuè accepti, adiunguntur istis Nominibus *Cura, solicitudo, memoria, copia, dolor, Vsus, Vtilitas, potestas, desiderium, &c.* Cic: *Grata est memoria nostri tua.*
2. Adiunguntur Nominibus istis, *Pars, nihil, aliquid dimidium, reliquum, multum, plurimum, residuum quidquam, &c.* Ter: *Tetigine tui quidquam.* Ou. *Parte meliore mei super astra ferar.*

6. Genitiui isti: *Nostrum & Vestrûm.*
1. Comparatiuis, Superlatiuis, Numeralibus, & Partitiuis addûntur. Cic: *Maiori Vestrum parti.* Terent: *Ne cui Vestrum sit mirum.* Liu: *Primus Vestrum ô Iuuenes.* Cic: *Vtriusque nostrum magni interest.*
2. Aliquandò pônûntur pro *Noster & Vester.* Cic: *Frequentia Vestrum incredibilis.* sic *Maiores nostrûm pro nostri.*
3. Debent poni, non autem *Nostri*, aut *Vestri*, dum aliquis Genitiuus Pluralis, est ipsis adiungêndus. Cic: *Patria est nostrum parens omnium.*

CAPVT IX

De Syntaxi Circumstantiæ Loci.

1. Ex loco motum Verba significantia habent post se Nomen
1. Proprium Vrbis aut Pagi in Ablatiuo sine Præpositione. Cic: *Roma proficisci.*
2. Proprium Regiônis, Insulæ, Montis, & aliarum rerum, in Ablatiuo addita è vel ex Præpositiône. Cic: *Ex Syria egredi.*
3. Appellatiuum cuiusuis loci, in Ablatiuo addita è vel ex Præpositione. *Ex eo loco castra moui.*

1. Apud Cicerônem leges. *Redire rure, exire domo, delâta me è domo Cæsaris, remigrare in domum veterem è noua, domo deducere.*

Gdzie ?

3. In loco quietem significantia Verba habent post se Nomen

1. Proprium Vrbis aut Pagi in Genitiuo sine Præpositione, si est Primæ vel Secundæ Declinationis, Numeri Singularis, (subaudito sæpiùs quàm expresso Appellatiuo *in Vrbe, in oppido.* vel etiam in Ablatiuo cum Præpositione *In*, addito vel omisso Appellatiuo) vt *Studeo Cracouiæ, mansi Gedani.* Cic: *Cùm Laodicæ cum Iconij essem. Albæ consliterunt in Vrbe opportuna.* Plin: *In Nea oppido Troadis. In Ephyra & Asso inueniuntur.*

2. Proprium Vrbis aut Pagi in Ablatiuo sine Præpositione, si est Tertiæ Declinationis, aut etiam Pluralis Numeri. Cic: *Est Sycione, manet Athenis*, sic *fuit Lepoli.*

3. Proprium Regionis, Insulæ, Montis, & aliarum rerum in Ablatiuo cum Præpositione *In* Salust: *In Sicilia bellum geritur.* Cic: *Versari in Asia.*

4. Appellatiuum cuiuslibet loci, vel quasi loci, in Ablatiuo cum Præpositione *In.* Cic: *In Vrbe florere.* Idem, *Frumenta aut in agris sunt, aut in villis.*

...d *Vbi* ...on- ...dere..., ...du ali- ... signi-

1. In loco factum esse, & distantia loci est exprimenda, vtemur Ablatiuo, additâ vel omissâ Præpositione, vt *Quarto ab Vrbe lapide, à tertio milliario.* vel Accusatiuo additâ Præpositione; vt *Ad quintum milliare.*

2. Extra Esse, vel fieri, vel factum esse, quodlibet Nomen ponemus in Accusatiuo, additâ Præpo... ...nota, quales sunt, *Ad, apud, penes, prope.* *Castra ad Babylonem posuit.*

5. Rectè & Latinè dices: *est*:

1. *Ruri* vel *rure*, sed malè *in rure*. Ter: *Ruri se continebat*. Hor: *Nugaris rure paterno*.
2. *Domi meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ*: & *in domo mea, tua, sua, nostra, vestra, aliena*. Cic: *Malo esse domi meæ, quàm alienæ*, Plin: *In domo mea conualuit*.
3. *Domi Cæsaris*, vel *in domo Cæsaris*. *Est domi Pauli*, vel *in domo Pauli*, Cic: *Domi Lentuli educatus*. Cic: *In domo Cæsaris fuit*.
4. *In domo vidua, picta, noua, constructa*, sed malè *domi viduæ, pictæ, nouæ, constructæ*. Ouid: *Sustinet in vidua tristia signa domo*.
5. *Domi* vel *domo*, sed hic latet differentia. Senec: *Quidquid domi est, vile est*. Quin: *In domo factum furtum*.
6. *Humi, belli, militiæ*; & *in humo, bello, militia*. Luc: *Humi iacet*. Cæs: *in bello magni casus intercedunt*.

Dokąd?

6. Ad locum motum Verba significántia habent post se Nomen

1. Proprium Vrbis aut Pagi in Accusatiuo sine Præpositiône. Cic: *Athénas profectus est*. Gell: *Carthaginem rediit*. *Cracouiam venit*.
2. Próprium Regiônis, Insulæ, Montis, in Accusatiuo áddita *In* Præpositiône, vt *Veni in Polóniam*. Cic: *in Hispaniam missus*.
3. Appellatiuum cuiúslibet loci in Accusatiuo áddita Præpositiône *Ad* vel *In*. Cic: *Ad Vrbem ire*. Idem, *in castra veni*. Idem, *Cum in Prouinciam venissem*.

7. Cicero dicit: *Rus ire, in sua rura ire, domum & domos ire, ex vna in aliam meliórem domum migrâre*.

8. Própriis Nominibus Insulârum; imò & Regionum, aliquándo subtráhunt Præpositiônem Authores ad *Quo* respondendo, vt Cic: *Filius Corcyram venit*. V[illegible] *[illegible]tliam*.

Per

9. Per locum Verba significantia morum, regunt post se Nomen, & Proprium, & Appellatiuum, in Accusatiuo cum Præpositione *Per*, aut, si amphibologia non timetur, in Ablatiuo sine Præpositione. Cic: *Iter faciebam per Licaoniam, per Isauros, & per Cappadociam.* Idem, *Iter Laodicea faciebam.* Idem, *Terra mariq; factæ insideæ.*

10. Cicero dicit: *Vagari per orbem terrarum, vagari toto foro, vagari tota vrbe, vagari in campo, vagari in vrbe, transire mare, transire Euphratem, &c.*

11. Si Nomen Proprium Vrbis, & Appellatiuum simul concurrant, Appellatiuum semper suam; Proprium verò modò suam, modò Appellatiui habebit Syntaxin. Cic: *Alba in vrbe opportuna.* Plin: *In Nea oppido Troadis.*

12. Casum Circumstantiæ Loci eundem habet Verbale, quem habet Verbum ipsius. Cic: *Duo aditus, ex Sicilia in Ciliciam.* Cæs: *Omni spe reditionis domum sublatâ.* Cic: *Profectus in Hispaniam.*

13. Respondendo per Nomen ad Interrogationem:

1. *Quam procul*, vel *Quàm latè?* vtemur Accusatiuo vel Ablatiuo sine Præpositione. Cic: *Transuersum vnguem à recta conscientia discedere non oportet.* Idem, *Nullum cubitum processit.* Virg: *Tres vlnas patet.* Idem, *Longis passibus absunt.* Ouid: *Nouem iugeribus distat ab imo.*
2. *Cuias* vel *Vnde?* vtemur nomine Proprio Vrbis aut Pagi Adiectiuo; vel etiam in Ablatiuo posito Substantiuo, addita Præpositione *A* vel *Ab*, vel *Ex*, vt *D. Thomas Aquinas, Liuius Patauius.* Cæs: *Equites à Placentia.* Liu: *Herdonius ab Aricia.* Ter: *Est è Corintho anus hæc.*

14. Pulchrè dicitur. *Abesse, bidui, tridui, quatridui*, per Eclipsin Accusatiui (*iter aut viam*) qui sæpè exprimitur. Cic: *Castra aberant bidui.* Cic: *Iter vnius diei ab Amano absui.* Cic: *Bidui viam processit.*

CAPVT X.

De Ablatiuo Absoluto, Temporis, Modi, Causæ, Materiæ, Pretij, & Instrumenti.

1. Ablatiuus Absolutus, pluribus dictionibus constans, & interdum vna Participij Partis Neutri Generis, quibusuis addi potest Verbis. Liu: *Senescentibus vitijs maturescat virtus.* Cic: *Lentullo & Marcello Consulibus.* Sall: *Audito Regem in Siciliam tendere.* Cic: *Te vno excepto.* Idem: *Lectis literis.* Hor: *Te duce non sinas.*

2. Omne Verbum admittit Ablatiuum sine Præpositione cùm respondetur per Nomen ad Interrogationem

1. Quando; Plin: *Nemo omnibus horis sapit.* Idem, *Maria plenilunio purgantur.* Cic: *Superioribus diebus veni.* Idem, *Horâ quartâ literas dedi.* Ouid: *Nocte dieq; legit.*
2. Quamdiu? aut etiam Accusatiuum & sæpiùs quidem. Cic: *Triginta annis vixit.* Valer: *Triennio continuo vexabatur.* Virg: *Tot annos bella gero.* Cic: *Duas horas vnà fuimus.* Idem, *Biduum Laodiceæ fuisti.* Idem, *Vnum annum audisti.*
3. Quomodo? Cæs: *Mira celeritate bellum conficitur.* Ouid: *Iniqua mente tulit.* Tac: *Aduersis animis acceperunt.* Cæs: *Magis virtute, quàm dolo contendere decet.*
4. Quo instrumento seu quanam re? Cic: *Cedere virgis.* Idem, *Venabulo bestiam transuerberauit.* Virg: *Transadigit ense.*
5. Quare? Cic: *Omnes deteriores sumus licentiâ.* Horat: *Oderunt peccare boni virtutis amore.*
6. Ex qua Materia? Liu: *Capitolium saxo quadrato substructum est.* Virg: *Viminibus molliq; paras detexere vnco.*
7. Quanti? Cic: *Grandi pecunia mercari.* Idem, *Tanta mercede nihil sapere docet.* Iuuen: *Sex millibus emit.*

3. Respondere ad *Quamcito* in vtroq; sensu ex his addiscas Exemplis.

1. In primo sensu: Liu: *Intra paucos dies, puncto temporis.* Cic: *Biduo, quatriduo, paruis momentis, breui, in breui, in diebus pauculis.*
2. In Secundo sensu: *Post diem tertium, post aliquot dies, aliquot post menses, paucis post diebus hora post, anno post, intra septimum diem secundùm Calendas Ianuarias, exacto mense, aliquot diebus interpositis.*

4. Præpositionem Polonicam cum Casu eius, in Latinâ quoque linguâ exprimere licet post verbum, respondendo ad

1. Quando? Cic: *Ad nouum Calendas Iulias veni, ad diem dictum fient, in tempus scripti versus, ad compositam horam.* Ter: *Rus ibo cum prima luce.* Hor: *Surgere de nocte.*
2. Quamdiu? Cic: *Per biduum nemo agnoscebat.* Idem, *Per decem annos Prouinciam tenuisti.*
3. Quomodo? Cic: *Bona cum venia audire, magno cum metu dicere.* Idem, *Quod per scelus adeptus est, per luxuriam effundit, facere aliquid per dolum, per iram, per iocum.*
4. Quo instrumento? Cel: *Per tela vulnera inferuntur.*
5. Ob quam causam? Plin: *Præ pinguedine dehiscit.* Quin: *Ex vino vacillat.* Cic: *Per negligentiam.* Plau: *Ex paupertate factus parcus.* Amm: *Nec defendendi pro altitudine erat copia.*
6. Ex qua Materia? Plau: *Ex ferro factum est.*

5. Ablatiui isti: *Nimio, plurimo, immenso, minimo, dimidio, duplo, paululo, magno, per magno, modico,* adijciuntur Verbis vendendi & emendi, &c. sæpius absque Substantiuo, quam cum Substantiuo. Cic: *Vendere aliquid quamplurimo.* Mart: *Paruo pretio cum diu liceret.*

6. Ista Adiectiua: *Tanti, tantidem, quanti, quantiquanti, quanticunque, minoris,* absque Substantiuo in Genitiuo, cum Substantiuo in Ablatiuo ponuntur. Cic: *Emit tanti, quanti voluit.* Iuuen: *Quanto metiris pretio.*

7. Vt *maiore pretio* non verò *pluri pretio*: ita in Genitiuo *Pluris* tantùm non verò *Maioris* dicere debemus. Liu: *Maiore pretio redimi.* Coll: *Ædificamus pluris frequentius.*

CAPVT XI.

De Verbis Genitiuum habentibus.

1. Sum quando significat

1. Laudem vel vituperationem: quædam Nomina recipit tantùm in Genitiuo, quædam tantùm in Ablatiuo, quædam verò in vtroque. Ter: *Nullius sum consilij*. Plin: *Abrotonum est iucundi odoris*. Cic: *Animo forti & magno sis*. Idem, *Mira sum alacritate*.
2. Possessôrem, aut, pertinet, Genitiuo gaudet. Cic: *Iudicis est, semper verum sequi*. Quin: *Laudare se est vani vituperare stulti, Hoc dictum est Platonis*.
3. Idem, quòd *habeo*, cum suis Compositis Datiuum Personæ admittit. Virg: *Est mihi domi Pater, est iniusta nouerca. Superest mihi pecunia*.
4. Idem, quod *Adsero, præsto, habeo*, duos simul regit Datiuos, vnum rei, alterum Personæ: sed Datiuus Personæ interdum reticetur. Cic: *Vt vobis honori amicis vtilitati Reip. emolumento esse positis*. Idem, *Est mihi curæ ista res. Regulus exemplo esse potest nobis*.
5. Idem, quod *Æstimor*, Genitiuos istos: *Tanti, quanti, pluris, minoris, magni, parui, &c.* admittit. Cic: *Conscientia mihi pluris est, quam hominum sermó*.

2. Latinè dici, *Est mihi nomen Ioannes*, vel *Ioanni*, vel *Ioannis*; veterum testantur exempla. Cic: *Cui Spiridion fuit cognomen*. Virg: *Cui cognomen Iulo*. Paul: *Nomen Mercurij est mihi*.

3. *Miseresco* semper Genitiuum, & *misereor* quoque habet, sed *misereor* etiam Datiuum rarissimè admittit. Virg: *Arcadij miserescite Regis*. Cic: *Miseremini sociorum*. Idem, *Miserebor vestri*. Eccle: *Miserere nobis*.

4. *Recordor* & *Memini*, aut Genitiuum, aut Accusatiuum, aut Ablatiuum cum Præpositione *De* recipere possunt. Cic: *Consilia tua recordor*, Idem, *Memini alicuius, aliquid, de aliquo*. Idem, *Multa de Aquilio recordatur*.

1. Deponentia, *Reminiſcor* & *obliviſcor*, aut Genitiuum, aut Accuſatiuum habent. Cæſ: *Priſtinæ reminiſci virtutis.* Cic: *Obliuiſci iniurias* vel *iniuriarum.*

2. Neutra, *Egeo* & *Indigeo*: aut Genitiuum, aut Ablatiuum habent. Cic: *Egeo tempore, egeo conſilij.*

6. Hæc tria Impersonalia: *Eſt*, *intereſt*, *refert*, admittunt quemuis Genitiuum, exceptis iſtis Primitiuis quinque: *Mei*, *Tui*, *Sui*, *Noſtri*, *Veſtri*. Cic: *Intereſt omnium rectè facere.* Liu: *Nihil intereſt Regis.* Cic: *Tuarum rerum intereſt.*

7. Verbum Impersonale, *Eſt*, requirit Nominatiuos iſtos: *Meum*, *Tuum*, *Suum*, *Noſtrum*, *Veſtrum*, vbi eſt Ecclipſis Subſtantiui *officium*. Plau: *Non eſt meum contra aliquem ius dicere*, id eſt, *officium non eſt meum.*

8. *Cuia* vel *cuius intereſt*, leges apud Ciceronem.

9. Hæc duo Impersonalia, *Intereſt* & *Refert*.
1. Hos Ablatiuos, *Mea*, *Tua*, *Sua*, *Noſtra*, *Veſtra*, Sibi adiungunt. Cic: *Tua iſtud maximè refert.* Idem, *Quod meâ & Reip: intereſt.*
2. Augendæ, vel minuendæ ſignificationis gratiâ, admittunt etiam iſtos quinque Genitiuos: *Tanti*, *quanti*, *magni*, *permagni*, *parui*, & multa Adverbia, vt *Tantum*, *quantum*, *maximè*, *vehementer*, *multum*, *plus*, *plurimum*, *&c.* Cic: *Tuâ iſtud maximè refert.* Idem, *Permagni intereſt.*

CAPVT XII.

De verbis Genitiuum cum Accuſatiuo ſimul regentibus.

1. Impersonalia iſta: *Pœnitet*, *pudet*, *piget*, *tædet*, *miſeret*, *miſereſcit*, Accuſatiuum Perſonæ, & ſimul Genitiuum recipiunt. Cic: *Suæ quemq; fortunæ pœnitet.* Sall: *Me ciuitatis morum piget tædetq;.*

1. Actiua *Compleo impleo, saturo, participo*, cum Accusatiuo aut Genitiuum, aut Ablatiuum habent. Cic: *Complere forum lamentatione.* Plau: *Erroris & dementiæ illos complebo.* Cic: *Ollam denariorum implere.* Plau: *Hæ res vitæ me saturant.* Plau: *Participat seruum sui consilij.* Apul: *Prandio dominum participare.*

2. Ista Verba Actiua: *Æstimo, duco, facio, habeo, pendo, puto*, & similia Accusatiuum & simul vnum ex his Genitiuis: *Tanti, tantidem, tantiuis, quanti, quanticunque, quantilibet: quantiuis, magni, maximi, parui, minoris, minimi, pluris, plurimi*, recipiunt. Cic: *Honores magni putare.*

3. Eleganter dicitur, *Boni consulo, æqui boni facio, æqui boniq; facio, flocci & assis æstimo, nonnihilo æstimo pro nihilo duco, habeo, puto, flocci & nihili pendeo.*

4.
1. Actiuum *Æstimo* pro Genitiuis, *tanti, quanti, &c.* sæpè etiam tres Ablatiuos istos, *Magno per magno paruo*, Ablatiuò *pretio* expresso vel subaudito, cum Accusatiuo simul admittit. Vale: *Virtus magno vbique pretio æstimatur*, Sen: *Data magno æstimas, accepta paruo.*

2. Actiuum *Facio*, Genitiuos istos amat. *Assis, flocci, huius, nauci, nihili, pilis, teruntij, hettæ.* Plaut: *Nihili meam gratiam facit.* Catull: *Nec pili facere cohortem.* Fes: *Non hettæ illum facio.*

3. Actiuum *Commonefacio*, Accusatiuum Personæ & Genitiuum simul admittit. Cic: *Amicitiæ veteris aliquem commonefacere.*

5. Verba Accusandi & Damnandi, dum aliquid extra iudicium fieri significant, Accusatiuo rei gaudent. Cic: *Castigare inertiam hominum.* Cic: *Excusare tarditatem literarum.* Cic: *Inertiam accusas adolescentiam.*

6. Præ-

6. Præter Accusatiuum Personæ simul etiam recipiunt

1. Genitiuum hæc Verba Actiua: *Absoluo, accuso alligo, arguo, arcesso, astringo, damno, condemno, conuinco, defero, insimulo, incuso, obligo, postulo, teneo.* Plaut: *Furti se astringit.* Sueton: *Dolabellam repetundarum postulauit.* Cic: *Sceleris generum condemnat.*

2. Ablatiuum hæc Verba Actiua: *Absoluo, accuso, arguo, alligo, astringo, damno, condemno, insimulo, libero, mulcto, obligo, punio, plecto.* Cic: *Condemnabo eodem ego te crimine.*

3. Ablatiuum, addito adhuc Genitiuo ista Verba Actiua: *Absoluo, accuso, arcesso, condemno, defero, teneo.* Liu: *Consulem regni suspicione absoluerunt.*

4. Ablatiuum cum Præpositione *De*, ista Verba Actiua: *Apello, accuso, absoluo, arguo, damno, condemno, defero, postulo, expostulo, purgo.* Cic: *Accusas me de negligentia epistolarum.* Suet: *Postulatur de repetundis.*

5. Ablatiuum cum Præpositione *In*, Verba ista Actiua: *Accuso excuso, conuinco.* Cic: *Conuictus in peccato.* Idem, *Excuso me tibi, in eo ipso, in quo te accuso.*

CAPVT

Verba Datiuum, aut duos Datiuos, aut Datiuum cum Accusatiuo simul regentia.

1. Hæc Neutra: *Antecello, antecedo, antesto, anteo, anteuerto, attendo, excello, præsto, præcurro, præeo,* aut Datiuum aut Accusatiuum regere possunt. Cic: *Virtus cæteris rebus præstat.* Idem: *Anteeo cæteros virtute.*

2. Actiuum *Interdico* cum Datiuo Personæ, simul aut Accusatiuum, aut Ablatiuum habet. Cic: *Interdicere alicui aquam & ignem;* vel *interdicere alicui aqua & igne.*

3. Dati-

3. Datiuum post se regunt Verba

1. Neutra ista: *Fido pláceo, parco, stúdeo, fáueo, noceo, seruio, volo, &c.* Plin: *Non omnibus eadem placent, nec conueniunt,*
2. Deponentia illa: *Auxilior, blándior, minor, aduersor, insidior, irascor, opitulor, assentior, ádulor, refragor.* Cic: *Auxiliari cupiam.* Cic: *Mirifice mihi blanditur.*
3. Composita cum Præpositionibus: *Ad, ante, in, inter, ob, præ, sub, dis, re.* vt *Indormio, obedio, obsequor, succurro, subuenio, succenseo, repúgno, resisto, adsum, &c.* Cic: *Fratri tuo restiti.* Cic: *Subuenire Patriæ.*
4. Ista, siue fúerint Personália, siue Impersonália: *Accidit, contingit, expedit, conuenit, vacat sufficit, patet, liquet, constat, delet, libet, licet, vsuuenit.* Cic: *Tibi licet, mihi constat.*
5. Impersonália Passiua, & quæuis ália, modò is Datiuus explicétur per (*in grátiam, in commodum, in detrimentum*) Plau: *Mihi istinc, nec seritur, nec metitur.*

4. Duos Datiuos; vnum rei, álterum Persónæ (qui interdum reticetur) regunt post se Verba nonnúlla

1. Actiua, áddito vel omisso Accusatiuo. Plau: *Quod alijs vitio vertis, id tu tibi laudi ne duxeris.* Plau: *Nemo id probro ducet Alcmenæ.* Cic: *Dare alicui pecuniam fenori.* Liu: *Dare signa receptui.* Cæs: *Mittere subsidio.*
2. Neutra. Cic: *Venire alicui subsidio.* Virg. *Subire alicui auxilio.* Cic: *Molestiæ mihi fuit.* Cic: *Receptui cánere.*

5. Datiuum cum Accusatiuo apérto vel occúlto habént Verba

1. Actiua plúrima. Cic: *Commendo tibi eius negótia.* Cic: *Declárare alicui beneuoléntiam.* Cic: *Significare alicui.*
2. Deponéntia nonnúlla, vt sunt, *Grátulor, gratificor, loquor, polliceor.* Plaut: *Polliceor tibi meam óperam.*

CAPVT

CAPUT XIV.

Verba Accuſatiuum vnum aut duos.

1. Accuſatiuum poſt ſe admittunt Verba

1. Actiua ómnia, vt *Amo, ádamo, diligo, curo, iúbeo, iuuo, ádiuuo, rogo, peto, &c.* Sen: *Regna cuſtódit metus.* Cic: *Accipere præſtat, quam fácere iniúriam.*
2. Deponentia multa, vt *Miror, admîror, ſequor, aſſequor, miſeror, loquor, &c.* Cic: *Mirári neglıgéntiam ſatis néqueo.*

2. Nonnulla Verba Accuſatiuum cognátæ ſignificatiônis habent; imo & Ablatiuum aliquándo, vt *Pugnare pugnam, fúrere furòrem, ire viam, eandem cantilenam cánere, Lúdere ludum, gaudère gaudium, viuere vitam, mortem obire* vel *morte obire, recta via ire, ire itineribus.*

3. Cum Accuſatiuo conſtruúntur Verba

1. Neutra quædam, vt *Cálleo, hórreo, memini, odi, obſtupeſco, &c.* Cic: *Callère iura.* Idem, *Ingrati ánimi crimen hórreo.* Idem, *Lugere mortem alicúius amici.*
2. Quædam Figuráte ſea Metaphóricè ſumpta. Virg: *Corydon ardebat Alexin.* Hor: *Olet hircum, ſanguinem ſitit.* Idem, *Mera vineta crepat.* Perſ: *Sápere patruos.*
3. Nonnúlla, ratiòne Præpoſitionis ſubauditæ *ob* vel *propter.* Ter: *Si pater id ſuccenſeat*, id eſt, *ob id ſuccenſeat. tu id times, putes.*
4. Iſta, *Decet, dedecet, delectat, fallit, fugit, iuuat, latet, præterit*, étiam perſonaliter accepta. Cic: *Literæ tuæ me delectauerunt.* Hor: *Multos caſtra iuuant.* Cic: *Nihil te fugit.*
5. Quædam per Synecdochen apud Poëtas & maximè Paſſiua. Virg: *Expleri mentem nequit.* Virg: *Miſeros morſu depaſcitur artus, micat auribus ac tremit artus.*

4. Duos

4. Duos Accusatiuos simul vnum rei alterum Personæ admittunt hæc Actiua.

1. *Doceo, edoceo, dedoceo, perdoceo, eru- dio.* Cic: *Literas edocere aliquem.* Ouid: *Erudio aliquem omnes artes.*
2. *Rogo, oro, exoro, expeto, flagito, efflagito, posco, exposco, reposco, obsecro, exigo,* & hæc Deponentia: *Deprecor, percontor.* Virg: *Pacem te poscimus omnes.*

5. Cum Accusatiuis Personæ duobus construuntur hæc Actiua:

1. *Facio, creo, præsto, apello, nomino, nuncupo, dico, voco, exhibeo, &c.* Cic: *Cùm ego hunc Oratorem creâro, confirmaro.*
2. *Do, accipio, sumo, eligo, spondeo, despondeo, offero, &c.* Cic: *Cùm me Resp. accepisset vadem.* Plau: *Spondesné tuam gnatam mihi vxorem.*

1. Actiua ista, *Celo, interrogo, moneo,* duos simul Accusatiuos, vnum rei, alterum Personæ, aut pro Accusatiuo rei, Ablatiuum cum Præpositione *De* admittunt. Ouid: *Hoc te celamus vnum.* Cic: *Si te illud vnum monuerimus.*

2. Actiua ista: *Admoneo & commoneo,* duos Accusatiuos simul aut cum Accusatiuo Personæ Genitiuum rei, vel Ablatiuum cum Præpositione *De* admittunt. Cic: *Commonere aliquem de re aliquâ.* Idem, *Illud me præclarè admones.*

3. Actiua ista, *Doceo, edoceo, erudio,* pro *certiorem facio* posita, Accusatiuum & simul Ablatiuum cum Præpositione *De* admittunt. Cic: *Literæ tuæ erudiunt me de omni Republ.*

4. Actiua *Augeo, aspergo, dono impertio,* modo Accusatiuum rei, & simul Datiuum Personæ: modo Accusatiuum Personæ, & Ablatiuum rei admittunt. Cic: *Donare aliquem annulo aureo.* Idem, *Munera ista ciuibus tuis dona.*

CAPVT

CAPVT XV.

De Verbis Ablatiuum regentibus.

1. Cum Ablatiuo sine Præpositiône construûntur Verba ista
   1. Neutra: *Abundo, affluo, exubero, scáteo, careo, deficio, supersedeo.* Cic: *Abundare præceptis Philosophiæ.* Idem, *Supersedere labore.*
   2. Deponentia: *Vtor, abûtor, fruor, vescor, lætor, oblector, fungor, defúngor, glorior, nitor.* Cic: *Carére dolore & fungi officio.*
   3. Deponentia duo: *Dignor & prosequor,* addito vel omisso Accusatiuo Personæ. Cic: *Prosequi aliquem honôre.*
2. Ablatiuum rei sine Præpositione addito vel omisso Accusatiuo regunt Verba ista Actiua:
   1. *Afficio, amicio, armo, calceo, cingo, orno, sepio, tego, vestio, cumulo, expleo, repleo, &c.* Cic: *Ornare aliquem beneficijs.*
   2. *Abdico, priuo, orbo, spolio, euerto, emûngo, &c.* Cic: *Spoliat nos iudicio, priuat approbatione, omnibus orbat sensibus.*
   3. *Munero, abstineo, erudio, imbuo, instituo, instruo, informo, libero, soluo.* Cic: *Abstinere se maledictis.*
3. Ablatiuum cum Præpositione *A* vel *Ab*, addito vel omisso Accusatiuo, regunt Verba ista
   1. Actiua: *Peto, postulo, quæso, contendo, desidero, rogo, oro, exoro, flagito, efflagito, posco, exposco, reposco, obsecro, exigo.* Cic: *Peto à te, vt, &c.*
   2. Actiua: *Abstineo, colligo, accipio, reporto, sumo, arceo, libero, deterreo, adimo, cohibeo, contineo,* & omnia Verba ex *Ab* Composita. Cic: *Abstinêre se à scelere.*
   3. Actiua: *Do, mitto, fero, cupio, habeo, separo, distinguo, rapio, emo, numero, vindico, munio, pello, moveo, tempero,* & multa alia. Cic: *Hoc à me illi dabis.*
   4. Deponentia: *Precor, deprecor, percontor, mutuor, furor.* Cic: *Virtus à viris nomen est mutuata.*

4. Verbum Passiuæ vocis recipit post se
1. Ablatiuum Agentis cum Præpositione *A* vel *A*[b]. Hor: *Laudatur ab his, culpatur ab illis.*
2. Aliquando Datiuum loco Ablatiui. Cic: *Aud*[iri] *Vobis esse arbitror.*
3. Et retinet illum eundem Casum, quem habe[t] Actiuum, excepto Accusatiuo rei patientis, q[ui] in Nominatiuum mutatur, vt *Frater docêtur à m*[e] *Grammaticam.*

5.
1. Actiua: *Agnosco, cognosco, audio, disco, conijcio, intellig*[o], *quæro, auello;* item ista Deponentia, *Percontor, sciscitor* habent Ablatiuum cum Præpositione *A, ab, e, ex, de* addito vel omisso Accusatiuo. Cic: *Didici ex tuis lit*[te]*ris.*
2. Neutra: *Vapulo, Veneo, sto, discedo, recedo, absum, abhorreo, differo, discrepo, abeo, &c.* Ablatiuum cum Præpo[si]sitione *A* vel *Ab* admittunt. Quint: *Ab hostibus Venire.* Quint: *Rogatus an ab eo fustibus Vapulasset.*
3. *Mereo vel mereor, rixor, dimico,* Ablatiuum cum Præp[o]sitione *De* admittunt. Cic: *Benè* vel *malè de aliquo m*[e]*reri. De lana caprina rixari.*

6. Verbum cum Præpositione Compositum; sæpè Casum [i]Præpositionis admittit, modò omissa, modò etiam repetit[a] illa Præpositione. Cic: *Adire aliquem* vel *adire ad a*[li]*quem.*

[CAPUT] XVI.

De Syntaxi Verbi Infiniti Modi.

1. Infinitiuus Verbi vtrinque Nominatiuum habentis; si ante se Accusatiuum
1. Habet, etiam post se habebit, vt *Cup*[io] *te esse doctum.*
2. Non habet, post se Nominatiuum, non verò Accusatiuum habebit. Cic: *Didicit esse fortis.* Cic: *Studebam fieri doctior.* Sall: *Cato esse, quam Videri bonus malebat.*

2. Verbo

- Verbo Infiniti Modi Temporis
  1. Præsentis, Præteriti solet præponi aliud Verbum siue Finiti, siue Infiniti Modi. Cic: *Mores Ciuitatis dicimus seruari oportere.*
  2. Futuri præponuntur Verba ista: *Audio, auguror, arbitror, Affirmo, confirmo, confido, censeo, credo, dico, existimo, ominor, opinor, &c.* Cic: *Video bellum fore.*
  3. Præsentis aut Futuri præponuntur nonnulla Adiectiua: vt *Dignus, indignus, certus, aptus, ineptus, paratus, timidus.* Idem Substantiua, vt *Tempus, amor, studium, &c.* Virg: *Certus mori.* Cic: *Tempus est dicere.* Virg: *Sed si tantus amor casus cognoscere nostros.* Cæs: *Consilium ceperunt ex oppido profugere.* Virg: *Quibus studium arua tueri.* Sil: *Spes est fore.*
  4. Cuiuscunque præponitur Verbum *Videor.* Cic: *Videre mihi videor.* Idem, *Videor audisse, videor fore.*

- 3. Infinitiuus qui per *Quod* exponi
  1. Non potest si cum Verbo sibi Præpositio eidem Personæ
     1. Conuenit, nullum ante se Accusatiuum habet. Cic: *Nequeo mirari. Possunt dicere.* Excipe *Verba Voluntatis.*
     2. Non conuenit, ante se Accusatiuum habet, vt *Volo te studere diligenter.*
  2. Potest si præponitur illi Verbum
     1. Passiuum eidem Personæ
        1. Conueniens, nullum ante se Accusatiuum habet. Iuu: *Pauper creditur fulmina contemnere.*
        2. Non conueniens, ante se habet Accusatiuum. Cic: *Fertur Tarquinium dixisse.*
     2. Cuiusuis Generis, alterius à Passiuo ferè semper ante se habet apertum vel occultum Accusatiuum. Cic: *Dicis te audisse.* Virg: *Iuuat tot euasisse vrbes.*

- 4. *Esse*, cum Præponitur ei Verbum Datiuum egens si ante se Accusatiuum apertum
  1. Habet, semper etiam post se Accusatiuum habebit, vt *Regem non conuenit esse paruum.*
  2. Non habet, tunc sæpius, Datiuum quàm Accus: regit. Cic: *Licuit Themistocli esse otioso.* Quin: *Non licet tibi esse Procuratorem.*

2. Verbo

Pro Accuſatiuo huius ultimæ Particulæ; quibuſdam licuit vt Nominatiuo. Ouid: *Sed enim, quia retulit Aiax Iouis eſſe Pronepos.* Luc: *Tutumq́; putauit, iam bonus eſſe ſocer.* Ouid: *Acceptum refero, verſibus eſſe nocens.* Catull: *Phaſellus ai fuiſſe nauium celerrimus.*

CAPVT XVII.

De Syntaxi Gerundiorum & Supinorum.

1. Gerundia ſuôrum Verbôrum Caſum & Syntaxi habent poſt ſe. Liu: *Ætoli conſilium ceperunt, La cedæmonem occupandi.*

2. Gerundio in *Di* Præponuntur apertè vel occultè iſta:
   1. Subſtantiua: *Tempus, locus, ſtudium, vo luntas, amor, copia, facultas, poteſtas, ne ceſſitas, cauſa, libertas, ars, initium,* &c. Cic: *Initium dicendi.* Idem, *Cùm animo haberem navigandi .ſ. propoſitum.*
   2. Adiectiua: *Studioſus, cupidus, peritus, inſuetus, certus.* Cic: *Studioſus, dicendi.*

3. Intérdum Gerundia in *Di*, pro Accuſatiuo Genitiuum Pl ralem poſt ſe habent Gell: *Cauſarum orandi cupidus.* Vi *Principium generandi animalium.* Cic: *Reliquorum ſiderum quæ cauſa collocandi fuit.*

4. Gerundia in *Do*, nunc ſine Præpoſitione, cum Præpo ſitiône *A, ab, abs, de, in, e, ex, cum, pro,* aut Nomini, aut Verbo adhærent. Cic: *Deterrent à diſcendo.* Idem, *Mai gloria ex defendendo, quàm ex accuſando paratur.* Idem *Impiger inſcribendo.* Quint: *Copiam conſequemur optim legendo atque audiendo.*

5. Gerundia in *Do*, modo Actiuè, modo Paſſiuè accipiuntur. Cic: *Hos accuſando, illos occidendo, ciuitatem labefactaſti.* Virg: *Alitur vitium, viuitq́; tegendo,* id eſt, *dum tegitur.* *Vrit videndo,* id eſt, *dum videtur.*

6. Ge

6. Gerúndium in *Dum* habet ante se istas Præpositiones, *Ad, inter, ob, ante, circa, propter,* & aut Nómini, aut Verbo adiúngitur. Plin: *Remedium ad refrigerandum corporum ardores.* Cic: *Res, quæ ad placandum Deos pertinet.* Quin: *Circa mouêndum valet.*

Gerúndium in *Dum* sine Præpositione pósitum cum Datiuo persónæ aperto vel occúlto, & Verbo *Est*, necessitatem significat. Ouid: *Vtendum est ætate.* Plin: *Aliqua consilia reperiendum est.* Coll: *Vlcera medicamentis curandum est.*

6. Supina in *Vm* Actiuè significant, & [illegible]

1. Sui Verbi Casum habent post se. Liu: *Gratias actum nos misit Senatus.*
2. Adiungûntur Verbis motum ad Locum significantibus. Virg: *Misimus sciscitâtum orácula Phœbi.* Tac: *Eunt ereptum alienas pecunias.* Liu: *Venerunt questum iniúrias & res repetitum suas.*

[illegible] Supina [illegible] Passiuè significant, & adiunguntur

1. Adiectiuis istis: *Opus, turpis, fœdus, fácilis, difficilis, lepidus, iucúndus, optimus,* & alijs. Plau: *Credulitas captu fácilis.* Cic: *O rem tum auditu crudelem! tum visu nefariam! Opus est scitu.*
2. Substantiuis istis: *Fas, nefas*: vt *fas* vel *nefas dictu.*
3. Verbis motum de loco significantibus. Plaut: *Obsonatu redeo.* Cat: *Primus cúbitu surgat.*

Admónitio: *Gerundia ferè omnia, similiter & Supina, variè exponere, & per varias Regulas efferre atq; interpretari licet.*

CAPUT XVIII.

De Participiórum Syntáxi.

1. Participium sui Verbi eiúsdem Significatiônis Casum & Syntáxin habet, vt *Amans virtûtem, superaturus hostem, audîtus mihi, audiéndus à me, paratus decérnere, volens abire, vadens visum.*

2. Participia Temporis

1. Prætériti & Futúri à Verbis Actiuis & à Verbo *Sum* veniéntia, Nominatiuum post se habent, licet ipsa in Vocatiuo ponântur. Plin: *Salue primus omnium Pater patriæ appellâte.*
2. Præteriti ista: *Natus, prognâtus, editus, satus, genitus, generatus, creatus, cretus, ortus*, & similia, subaudita Præpositione *A* vel *ex* Ablatiuo gaudent. Virg: *Sat è sanguine Diuum* pro *è sanguine.*
3. Præsentis & Præteriti dum fiunt Nomina Genitiuum regunt. *Vide Cap. 4. Reg. 4.*
4. Præteriti aliquando regunt Accusatiuum Partis. Suet: *Dextrum genu lapide ictus.* Catull: *Castra redimitus tempore lauro.*
5. Futuri, addito Verbo Substantiuo. *Sum*, elegânter non tam *debere*, quàm *aliquid Futûrum*, *esse* aut *fuisse* significant, vt *Sum itûrus, eram itûrus, ero itûrus, sum docendus, eram docêndus, ero docendus.*

3. Istæ voces *Exosus*, *perosus*

1. Et *pertæsus*, quum Actiuè significant, Accusatiuum regunt. Ouid: *Tædas exosa iugales.* Coll: *Immundam segnitiem perosa est.* Suet: *Ignâuiam suam pertæsus.*
2. Dum Passiuè significant, Datiuum recipiunt. Gell: *Dijs exósus.*

4. Participium in *Dus* elegantissimè ponitur pro Gerundio apertum Accusatiuum habente, in Casu ratione Gerundij.

1. *Primi* Genitiuo, ratione *Secúndi* Datiuo vel Ablatiuo, ratione *Tertij* Accasatiuo. Cic: *Causa adipiscendarum virtutum*, pro *adipiscendi virtutes.* Idem, *Legendis nostris efficies pleniorem*, pro *legendo nostra.* Idem, *Res ad colendos agros necessaria*, pro *ad colendum agros.*
2. Tertij necessitatem significantis Nominatiuo, vel si addit Infinitiuus Accusatiuo, addito Datiuo aut Ablatiuo cum Præpositione *A* vel *Ab* Cic: *Non sunt à te vlciscenda etsi sint dolenda.* Idem, *Non putabam à me esse scribenda.*

CAPVT

CAPVT XIX.

De Syntáxi Adverbiorum penes Cásum & Gradum Comparatiónis.

1. Advérbia Nominibus, aut Verbis, aut Participijs, aut alijs Aduerbijs adhærent. Quid: *Qui non est hódie, cras minùs aptus erit.*

1. Aduerbia ista, *En* & *ecce*, modo sine casu, modo cum Casu Nominatiuo, Accusatiuo, atque Datiuo Personæ ponuntur. Cic: *En crimen, en causa.* Cic: *Ecce tibi litera.*

2. *Satis, parùm, affatim, abùnde, paulùlum, ergo, quoad, instar, eò, huc, interea*, Genitiuum regunt. Plaut: *Eò insolentiæ processit.* Gell: *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum.* Liu: *Auxiliorum affatim erat.*

3. *Vbi, vbinam, vbicùnque, vbiuis, quouis, quoquo, nusquam, longè*, hos duos Genitiuos *Gentium* & *terrarum* amant. Cic: *Vbi terrarum sumus.*

4. *Pridie* & *postridie*, & sine Casu & cum Casu Genitiuo, aut subaudita Præpositione *Ante* cum Accusatiuo inueniuntur. Cic: *Pridie vel postridie eius diei.* Cic: *Pridie Nonas Iunij*, id est, *ante Nonas Iunij.*

5. Hæc Aduerbia: *Congruènter, conuenienter & obuiam*, Datiuum requirunt. Cic: *Conuenienter naturæ congruenterq́ue viuere.*

6. Proximè Accusatiuum tantùm, *Propiùs* verò Accusatiuum, vel Ablatiuum cum Præpositione *A* vel *Ab* recipere potest. Cic: *Operam dat, vt quam proximè Italiam sit.* Idem, *Propius à terra Iouis stella fertur.*

7. Aduerbium istud *Abbinc*, tantùm Verbo Præteriti Temporis iúngitur, & modò Accusatiuum, modò Ablatiuum habet. Cic: *Quæstor fuisti abbinc annos quatuordecim.* Idem, *Abbinc annis amplius, viginti spopondi.*

5. 1. Aduerbia Superlatiua, Pluralem aut Genitiuum aut Ablatiuum cum præpositione *Ex* admittunt. Val: *Pulcherrime omnium fecit.* Cic: *Maximè ex omnibus eruditus.*
2. Aduerbia Comparatiua postulant Ablatiuum. Quint: *Expeditiùs cæteris loquitur.* Ter: *Plus anno tecum vixi.* Cic: *Lachrymâ nihil citiùs arescit.*

6. Positiuo Gradui, præponuntur Aduerbia
1. In *Vm* exeúntia. Cic: *Sunt ea parùm firma.* Idem, *Erat admodùm amplum signum.*
2. Ista, *Apprimè, longè, cumprimis, inprimis, per, perquam, valdè, vehementer.* Cic: *Longè alia conditio, longè dispar, longè dissimilis.*
3. Ista: *Tam* & *Quam*, siue separata, siue coniuncta. Cic: *Quàm multi sunt.* Idem, *Tam multa in Græco scripsit, quàm multa sunt nostra.*

7. Comparatiuum Gradum
1. Regunt Aduerbia in *O* desinentia. Cic: *Quò quis versutior, hoc suspectior.* Idem, *Quantò superiores sumus, tantò nos submissius gerâmus.*
2. Regunt Aduerbia ista: *Longè tam* & *quâm*, coniuncta. Virg: *Longè melior pedibus Lycus.* Cic. *Non tam in bellis quàm in fide firmior.*
3. Sæpissimè sequitur *Quàm* Aduerbium. Cic: *Dùleo te meliorem ciuem esse, quàm Philoctétem.* Idem, *Hoc maius est, quàm vt scribere audeâmus.*

8. Superlatiuum Gradum amant Aduerbia ista:
1. *Multò, longè, facilè.* Cic: *Post homines natos longè improbissimus.*
2. Duo, *Tam* & *quàm*, siue ambo simul, siue vnum siue alio ponatur. Cic: *Res tam maximè necessaria.* Idem, *Quàm maxima voce possum.* Idem, *Quàm sæpissimè.* Sall: *Quàm quisq; pessimè fecit, tam maximè tutus est.*

CAPVT XX.

De Syntáxi Aduerbiôrum penes Modum, Tempus & Delectum.

1. Hæc Aduerbia *Vbi, cum, simul, simul ac, simulatq;, quemadmodum, utcunque, sicut, antequam, priusquam,* vel Indicatiuum vel Subiunctiuum amant. Virg: *Hæc vbi dicta dedit.* Cic: *Simulatq; audiero scribam ad te.*
2. Aduerbia *Quasi, tanquam, ceu, perinde, atsi, haud, secus, acsi,* Subiunctiuo gaudent. Cic: *Quasi non de re; sed de voce laboretur.*
3. *Vt* pro *Postquam,* & pro *Quomodo* positum, Indicatiuum requirit. Cic: *Vt Romam redij.* Idem, *Vt ille tum humilis, vt demissus erat.*
4. *Ne* prohibens, Imperatiuum vel Subiunctiuum regit. Ter: *Ne metuas.* Virg: *Ne saui magna Sacerdos.*
5. *Vtinam* Optatiuo gaudet. Virg: *Vtinamq; fecissent.*
6. *Heri, dudum, pridem,* Præteritis Verborum iunguntur. Ter: *Quæ tu mihi dudum narrasti.*
7. *Nuper iamdudum, iampridem, iamolim,* Præsenti & Præterito nonnunquam adduntur. Ter: *Iamdudum animus est in patinis.* Sall: *Iampridem vera vocabula amisimus.*
8. *Cras* & *Posthac* Futuris semper, & aliquando Potentialis Modi Imperfecto & Plusquam perfecto adhærent, vt *Cras, ibo, cras irem, cras iuissem.*

3. Hæc Aduerbia iunguntur Verbis significantibus

1. Quietem in loco. *Vbi, hic, istic, illic, ibi, vbiuis, ibidem.* Cic: *Nemo est, quin vbiuis, quam ibi, vbi est, esse malit.*
2. Motum ad locum. *Quò, huc, istuc, illuc, intro, intus, eò, eodem, illò, aliò.* Cic: *Quò abis.*
3. Motum de loco. *Vnde, hinc, isthinc, illinc, inde, vndiq;, cælitus, &c.* Ter: *Inde redeo.*
4. Motum per locum. *Quà, hac, istac, illac, aliquà, quàlibet, quàcunq;.* Cic: *Quàcunq; iter fecit.*

CAPVT XXI.

De Syntaxi Coniunctiônum penes Modum & Ordinem.

1. Coniunctiones ſolent coniungere vel diſiungere voces aut ſententias. Hor: *Aut prodéſſe volunt, aut delectáre Poëtæ.* Cic: *Suſtulimus manus, & ego, & Balbus.*

2. {
1. *Quanquam, etſi, tametſi*, initio Commatis Indicatiuum in medio aut Indicatiuum aut Subiunctiuum poſcunt. Cic: *Etſi Vereor Iudices.* Salb: *Quæ tametſi animus aſpernabatur.*
2. *Quamuis & etiamſi*, rarò Indicatiuo. Coniunctiuo ſæpiſſime iunguntur. Virg: *Quamuis cœlo deiecit ab alto.* Cic: *Etiamſi maxima ſint.*
3. *Ni, niſi, ſi, ſiquidem, quia, quod, ne, an, num*, aut Indicatiuum aut Subiunctiuum regunt. Sen: *Si moreris, àntecedo, ſi Viuis ſequor.* Ter: *Viſe redieritne iam.*
4. Voces iſtæ, *Ne* affirmatiuè, *Vt ne non*, negatiuè, poſitæ, poſt iſta Verba: *Timeo, metuo, Vereor*, Subiunctiuum volunt. Cic: *Vereor ne poſſit reperiri.* Idem, *Timeo non impetrem.* Ter: *Metuo Vt ſubſtet hoſpes.*
5. Voces iſtæ, *Si, & Vt*, pro *Quamuis* poſitæ, Item, *ne, Vt ne, quin, quo, licet*, Subiunctiuum amant. Ouid: *Si deſint Vires, tamen eſt laudanda Voluntas.* Plin: *Neque id feci, quo tibi eſſem modeſtus.*
}

3. Coniunctiones Ordinis {
1. Præpoſitini initio diſtinctionum ponuntur. Cic: *A conſtantia, atq; à mente, atq; à ſe diſceſſit.*
2. Poſtpoſitiui, nunquam initio poſituræ; ſed poſt alias voces ponuntur. Virg: *Spolia ampla refertis, tuq; puerq; tuus.*
3. Communis, poſſunt ante & poſt alias voces poni. Cic: *Ergo hinc capiamus exordium.* Idem, *Nemo ergo non miſer? prorſus nemo.*
}

5. Parti-

5. Particula *Quòd* non debet poni, sed loco ipsius
   - 1. Infinitiuus post Verbum *Videor*. Ter: *Videtur esse subtristis.*
   - 2. *Vt*, Coniunctiuo gaudens post
     - 1. Verba ista: *Rego, iubeo, suadeo, ago, moneo, curo, volo, accidit*, & similia; idque aut occultè, aut apertè. Cic: *Cura vt valeas.* Idem, *Velim scribas.*
     - 2. Infinitum: *Fore* vel *Futurum esse* aut *fuisse*. Cic: *Spero fore vt contingat id nobis.* Cæs: *Existimabant, futurum fuisse, vt oppidum amitteretur.*
     - 3. Istas voces: *Adeo, ita, sic, tam, tantus, tot, talis, tantoperè.* Cic: *Non sum ita hebes vt ista dicam.*
     - 4. Istam interrogationem: *Quo fine?* Hor: *Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.*

6. Pro *vt non* elegantissimè ponitur, *Ne* Coniunctiuo gaudens. Cic: *Semper id egi, ne interessem.*

CAPVT XXII.

De Syntaxi Præpositionum penes Casum, & penes delectum.

1. Præpositionem cum eius Casu, aut Gerundio, frequentissimè regunt Nomina & Verba. Cic: *Dedi ad te literas.* Sen: *Auarus in nullum bonus, in se pessimus.* Cic: *Impiger in scribendo.*

2. Accusatiuum regunt Præpositiones istæ:
   - 1. *Ad, apud, ante, cis, circa, circum, circiter, citra, extra, infra, inter, intra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, præter, prope, propter, secundùm, suprà, secus, trans, vltra.* Cic: *Ad iniuriam tardus.* Idem, *Eam ob causam.*
   - 2. Erga in bonam; & *contra* in malam partem sumptæ. Cic: *Tua erga me voluntas.* Idem, *Facere contra aliquem.*
   - 3. *Adversus & adversum* in vtramq; partem sumptæ. Cic: *Adversum se armare aliquem.* Cic: *Pietas adversus Deos.*

3. Ablatiuo gaudent Præpositiones istæ

1. Octo: *Absq; cum, coram, de, pro, præ, palam, sine.* Cic: *Homo sine re, sine fide.* Idem, *Hoc erit pro mercede.*
2. *A* & *E*, semperq; vocibus à Consonânte incipientibus præponûntur. Cic: *A fronte, à tergo à lateribus tenêtur.* Idem, *Factus à Rep.*
3. *Ab* & *ex*, sed *Ab* Vocalibus frequentissimè, Consonantibus verò raro præponitur. Cic: *Paratus ab exercitu.* Idem, *Diem ex die expectare.*

1. Præpositio *Versus*, Accusatiuum regit, & sæpius ei postponitur, quàm præponitur. Cic: *Romam versus proficisci.*
2. Præpositio *Abs* Ablatiuo seruit, & præponitur *T* & *Q* literis. Ter: *Vt abijt abs te.* Idem, *Abs quouis homine.*
3. Præpositio *Tenus* Nomen singulare in Ablatiuo; Plurale verò aut in Ablatiuo, aut in Genitiuo sibi adiungit, semperque illi postponitur. Virg: *Capulo tenus abdidit, ensem.* Iuuen: *Crure tenus.* Ouid: *Pectoribusq; tenus.* Quint: *Aurium tenus.* Cic: *Cumarum tenus.*
4. Præpositiones *Ante* & *post*, subaudiuntur per Eclipsin ante hos Accusatiuos, *Calendas, Nonas, Idus*; item, *diem, mensem, &c.* vt *Tertio Kalendas*, id est, *tertio ante Kalendas.* Cic: *Postridie ludos,* id est, *post ludos.*

5. Præpositiones istæ Ablatiuo gaudentes: *A, ab, in, cum, de, è, ex, pro,* sæpè Constructioni desunt per Eclipsin. Virg. *Stridens Aquilone procella*, deest *Ab.* Idem, *Saxum campo iacebat*, deest *in.* Idem, *Satè sanguine Diuum*, deest *è*, Terentius *Phormione*, deest *in.* Plin: *Magna mortalium vtilitate & bono publico,* deest, *cum.*

6. Præpositio *In* significans

1. Motum, vel pro *Ad, erga, contra, iuxta pro, per, coram,* posita Accusatiuum regit. Cic *Studium in aliquem.* Plaut: *Dabo te in caueam.*
2. Quietem, vel pro *inter* posita, Ablatiuo gaudet. Virg: *In vrbe.* Sall: *In amicis habere.*

7. Præpo-

7. Præp: *Sub* significans
- 1. Motum, vel pro *Per*, *pauloante*, *paulopost*, posita Accusatiuum requirit. Cic: *Sub scalas se conijcere.* Cic: *Sub eas statim recitatæ sunt tuæ.*
- 2. Quietem, vel pro *Ante* posita, Ablatiuum habet. Hor: *Sub Ione frigido.* Cæs: *Sub oculis*, id est, *ante oculos.*

8. Præpositionis istæ tres: *Subter, clam*, & *procul*, Aut Accusatiuum aut Ablatiuum regunt: Virg: *Subter densa testudine.* Cic: *Ne facinora clam nos essent.* Idem, *Clam ijs vidi.* Liu: *Locus procul muros.* Tac: *Nec procul cæde aberam.*

9. Præpositio *Super* posita pro
- 1. *Supra, vltra*, & *inter*, Accusatiuum habet. Virg: *Super Garamantas & Indos.*
- 2. *De* & *In* quietem significante, Ablatiuo gaudet. Virg: *Fronde super viridi.* Virg: *Multa super Priamo rogitans.*

CAPVT XXIII.

De Syntaxi Interiectionum.

1. Interiectio *Ah*, Accusatiuum vel Vocatiuum poscit. Ter: *Ah me miserum.* Virg: *Ah Coridon! Coridon!*
2. *Eheu.* Accusatiuum amat. Ter: *Eheu me miserum!*
3. *Hei* Datiuo vel Vocatiuo gaudet. *Hei misero mihi!*
4. *Hem*, Nominatiuum, Datiuum, Accusatiuum, & Vocatiuum recipere potest. *Hem Dauum tibi.*
5. *Heu*, Datiuo, Accusatiuo & Vocatiuo iungi potest. Virg: *Heu pietas! Heu prisca fides!*
6. *O*, Nominatiuum, Accusatiuum, & Vocatiuum admittit. Ter: *O faciem pulchram.*
7. *Pro*, Implorantis Accusatiuo, Admirantis Vocatiuo adiungitur. Ter: *Prô Deum, hominumq́; fidem.*
8. *Væ*, & sine Casu, & cum Casu Datiuo inuenitur. Ter: *Væ misero mihi.*

2. Cæteræ Interiectiones Vocatiuo gaudent, & sæpè sine Casu Inueniuntur. Ter: *Obe libelle.*

3. Interdum Accusatiuo & Vocatiuo subtrahit Eclipsis Interiectionem, Plin: *Hominem te sapientem vel potius durum*, deest O.

CAPVT

CAPVT XXIV.

De Figúris Syntáxeos.

1. Figûra Syntáxeos, est modus quidam loquéndi, vel voces conjungéndi: vbi aliquid, aut deest, aut redûndat, aut suo loco abest, aut immutâtur.
2. Eclipsis Figúra est, quando vox plenæ Constructióni necessaria subauditur, & nonnisi foris assumitur, vt *Lego.*

Declarátio. *Hic Vox Constructioni plenæ necessaria subauditur, & nonnisi foris est assumenda, .s.* Ego, *Vt sit:* Ego lego *item* tértio Calendas. *Hic duárum Vocum est Eclipsis, .s. Ablatiui* Die, *& Præpositionis* Ante, *Vt sit plena Syntaxis hac,* tértio die ante Calendas.

3. Zeugma Figûra est, quando id, quod in uno cómmate desiderâtur, & altero non mutátum assúmitur. Ter: *Obsequium amicos Veritas odium parit.* Decláratio. *Hic in primo commate desideratur Vox* parit, *quæ ex altero commatè non mutata assumitur, scilicet manente eodem Numero Singulari & Persona Tertia.*
4. Syllepsis Figûra est, quando vox, quæ in vno commate desiderâtur, ex áltero assúmitur, mutáto áliquo Accidente .s. aut Genere, aut Numero, aut Persona, &c. vt *Semper honos nomenq; tuum laudesq; manebunt.* Declarátio. *Hic ad duo priora commata assumitur ex tertio Vox ista* manebunt. *sed mutato Numero sic, scilicet,* Honos manebit, nomen manebit.
5. Enallage seu Heterosis est, quando vnum Constructionis Accidens pónitur pro álio, *V. g.* Genus pro Genere, Númerus pro Número. Casus pro Casu, &c. *Vt Eunuchum quem dedisti nobis quas fecit turbas* pro *Eunuchus.* Accusatiuus pro Nominatiuo. *It clamor cœlo,* pro *ad cœlum.*
6. Hellenismus, est quando vox vna cum áltera, non secûndum Latinam; sed secûndum Græcam Syntaxin construítur: vt *Cœpto pugnemus amóri. Latina Syntaxis requirit, cum cœpto pugnemus amore. Turpe senex miles, quia Græci Neutro. Adiectiuo Vtuntur in Appositione. Vide Lina: lib: 6. in fine.*

APPEN

APPENDIX.

Capitis XXIV.

Figurarum Syntaxeos quatuor Ordines ponunt Grammatici: *aliæ enim in defectu; aliæ in excessu, aliæ in peruertendo vocum Ordine, aliæ in permutatione Accidentium consistunt. In primo Ordine ponuntur istæ, Ecclipsis, Aposiopesis, Zeugma, Syllepsis, Prolepsis, Anapodoton. In secundo Pleonasmus, Parelcon, & Epanalepsis. In tertio Hyperbaton & Species eius, Anastrophe, Histeralogia, Tmesis, Synchisis, & Parenthesis, In quarto Enallage. Ex his omnibus quinque præcipuè Figuratam Syntaxin constituunt. Eclipsis, Zeugma, Syllepsis, Enallage, & Hellenismus.*

Zeugmatis *ratione loci, tres Species ponuntur, Protozeugma, Mezozeugma, & Hypozeugma. Si vox ea quæ assumitur, ponitur initio, dicitur Protozeugma, vt vicit Pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Si in medio erit Mezôzeugma, vt Pudorem libido, timorem audacia vicit, rationem amentia. Si in fine erit Hipozeugma, vt Pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia vicit.*

Syllepsis *fit per Accidentia ista, Genus, Numerum, Casum, Modum, Tempus & Personam. Hinc alia dicitur esse Generum, alia Numerorum, alia Casuum, alia Modorum, alia Temporum, alia Personarum. Nam ab illo Accidente denominationem habet, quod in assumptione vocis mutatur, v. g. diligentiùs modo studes quàm antea, hic ad secundum comma assumenda est vox, studebas: & quia hic mutatur Tempus, ideo hoc loco est Syllepsis Temporum.*

Eclypsis *differt à Zeugmate & Syllepsi, quia in Eclipsi, id quod desideratur foris est assumendum; in Zeugmate verò & Syllepsi, non foris; sed ex proximo commate. Zeugma deinde differt à Syllepsi: quia in Zeugmate id, quod assumitur, non mutatur, in Syllepsi verò vox quæ assumitur semper suum Accidens quodpiam immutat.*

Eclypsis *est, communis omnium Partium Orationis .s. Nominis, Pronominis, Verbi, Participij, Aduerbij, Coniunctionis, Præpositionis, & Interiectionis.*

Eclypsis,

Eclipsis Nominum.

Plurima sunt Nomina; quæ per Eclipsin, solent in Oratione desid rari, qualia sunt hæc Substantiua, quæ sequuntur. Caro, die Febris, Homo, Familiaris vel domesticus, Iter, Literæ, Mensis Nauis, officium, partes, passus, pecunia, propositum, Tempu templum, seruus, via, verba, & multa alia Appellatiua præc pue cognata vel eiusdem significationis, vt curritur .s. cursu pluit .s. pluuia, grandinat .s. grando, viuo s vitam, curro cursum. At si Adiectiuo sint determinanda ista Appellatiua, tun expressè erunt ponenda. Quin: *vitam beatam viuere, Cucurr cursum longissimum.* Cell: *Inter quadrupedes leuissima e suilla, grauissima bubula .s. caro.* Suet: *Morbo quartanæ ad grauante .s. Febris.* Ter: *Ita aiunt .s. homines, Polonus, Ita lus .s. homo, & in Plurali, Poloni, .s. populi.* Cic: *Neminem co gnosces tuorum .s. familiarum.* idem *Castra aberant bidui s iter vel itinere.* idem *Acceperam à Lentuli triumpho datas s literas Calendis Ianuarij .s. mensis.* Ter: *Tuum est ignoscen .s. officium.* Idem *Non posteriores feram .s. partes.* idem *Dola bellam pastulauit repetundarum .s. pecuniarum.* Mart: *Du millia non piget ire .s. passuum. A pedibus, à manu, à libelli .s. seruus.* idem *Recta venit ad me .s. via* idem *Paucis comple ctar .s. verbis.*

Eclipsis Pronominum.

Ex Pronominibus etiam nonnulla solent deesse Orationi, vt Ego, Tu, Nos, Vos, Is, Quis, &c. Lego .s. ego lego, audis, tu audis, studetis, .s. vos. Cic: *Initium dicendi, quæ vellem .s. ea, quæ vellem.* Virg: *Vrbs antiqua fuit Tyrij tenuere Coloni .s. quam Tyrij tenuere Coloni.*

Eclipsis Verborum.

Verba, quæ Orationi solent deesse per Ecclipsin, multa inueniuntur & maximè ista, Sum, dico, annuncio, facio, volo, decet, vel oportet, natum est, vel ortum est, canere, sonare, ire, & multa alia. Vt vtinam hæc vera .s. sint. Cic: *Sed de his hactenus .s. dictum sit. Sed hæc & multa alia coram .s. dicam.* idem *Atticæ salutem .s. dices vel annuntiabis. Bene Ennius, præclarè Anaxagoras .s. dixit vel fecit. Adæquauit summos viros idq; in adolescentia .s. fecit. Fidibus scire .s. canere vel sonare, &c.*

Hal:

Eclipsis Participiorum.

rticipia nonnulla supprimuntur, in Oratione, vt soluendo non eras .s. sufficiens. Epistola librarij manu .s. scripta. Ter: *Panis ex iure hesterno .s. maceratus.* Idem, *Signa vid..o ad salutem .s. spectantia.*

Eclipsis Partium Indeclinabilium.

duerbium quoque, item Coniunctiones, Præpositiones, & interiectiones quasdam supprimit Eclipsis. Vt quadrigentesimo anno; quàm Vrbs condita erat, deest Aduerbium post, vt sit postquam condita erat. Tu velim desinas, deest Coniunctio, vt rescribas ad omnia, rogamus, deest vt Caue credas, id est, cauè, ne credas. Terentius Phormione deest. Quo sanguine cretus, deest, è vel ex.

nallage, *per quæ Accidentia sit ab illis denominatur, vt Enallage Generum, Numerorum, Casuum, &c. Generum,* vt Plin: *Nube grauida candicante, quod vocant tempestatem albam, pro quam vocant, Neutrum pro feminino.* Hor: *Mammæ putres equina quales vbera, pro qualia. Numerorum, pars in frusta secant, pro secat. Casuum.* Virg: *Proijce tela manu sanguis meus, pro mi. Hæret pede pes, pro pedi. Modorum, Subiunctiuus pro Imperatiuo sæpissimè in omnibus Personis ponitur.* Ter: *Quiescas, pro quiesce, audias pro audi; item Indicatiuus pro Imperatiuo.* Cic: *Sed valebis, meaq; negotia videbis pro vale & vide. Temporum* Liu: *Si tales animos, in prælio habebitis, vicimus; pro vincemus, &c.*

er Hellenismum *ista prolata esse credit.* Linacer Lib: 6. Virg: *Cui nec certauerit vlla, pro cum qua.* Ouid: *Capto pugnemus amori, pro cum amore.* Hor: *Desine curarum, pro à curis.* Idem, *Agrestium regnauit populorum.* Ter: *Vt vobis decet, pro vos decet.* Virg: *Lætor laborum.* Idem, *Iustitiæ ne prius mirer, belline laborum. Item ista; Os humerosq; Deo similis, Nuda genus, & faciem mutatus & ora. Cernere erat, pro licebat.* Gell: *Vt multos videre est, pecuniæ cupidos, pro licet videre.* Ter: *Obserues filium, quid aget, pro obserues, quid filius agat.* Catull: *Phasellus ille, quem videtis ait fuisse nauium celerrimus.* Luc: *Totumq; putauit tam bonus esse socer, Nominatiuus pro Accusatiuo.*

Aliæ verò Figuræ ſic ſe habent.

Apoſiopeſis, *eſt Vocis ad Syntaxin neceſſariæ defectus, quæ fit tu quando aut ira, aut pudore, aut metu, aut religione impedi aut gratia tranſitus ad alia, aliquid reticemus, hanc non ta Grammatici, quàm Oratores ab Eclipſi diſtinguunt. Nam Ap ſiopeſis eſt Eclipſis, ſed cum maiore Vehementia, & affectu,* Virg: *Quos ego, ſed motos præſtat componere fluctus.*

Prolepſis, *eſt, cum dictio aliqua Pluralis Numeri, aut Singular ſed collectiua præcedit, & rurſus in partes diuiditur, nec tam ipſis apertè ponitur, Vt Aquilæ Volant, Vna ab Occidente, alt ab Oriente. Hic dictio Pluralis ſ. Aquilæ, præcedit, & rurſu partes diuiditur iſtas, Vna & altera ſ. Aquila, cum quibus Vides apertè non ponitur.*

Pleonaſmus *eſt, cùm ponitur Vna Vel plures Voces ſine quibus p ſet ſtare Syntaxis, & ſenſus, Vt* Virg: *Sic ore locuta eſt, ubi ſ erat dicere ſic, locuta eſt: neque enim alia parte loqui poter niſi ore.* Ter: *Hiſce oculis Vidi.*

Parelcon *eſt, cum dictio per adiectionem ſyllabæ explendi Vel nandi gratia, extenditur.* Ter: *Adeſdum ſatis erat dicere ades; ſed plenius addito dum. Item in his egomet, etiamnu ehodum, &c. Parelcon differt à Pleonaſmo, quia Pleonaſm accidit in Vocibus declinabilibus. Parelcon Verò in partic adiectiuis.*

Hyperbaton *eſt, cum legitimus ordo Vocum mutatur, Vt* Ter: *Paululum da mihi opera.* Cic: *Plus habet ſuauitatis. Ad h perbaton reuocantur Anaſtrophe, Hiſterologia, Tmeſis, Synchẽſ & Parentheſis.*

Anaſtrophe, *eſt, dictionum, ordo præpoſterus, Vt Italiam cont pro contra Italiam, maria omnia circum, pro circum maria mnia. quem penes arbitrium eſt, pro penes quem arbitrium diu cùm eſſet pugnatum. Inſanire libet quoniam.*

Hyſterologia *eſt, cum Præpoſitio non illi Caſui, cui ſeruit, Verbo, quaſi cum eo ſit compoſita, præponitur.* Virg: *Tyri qui ad Veneris Vrbem pro qui Veneris ad Vrbem.*

Tmeſis *eſt, quum Vox Figuræ Compoſitæ diuiditur, & inter partes dictio aliqua interponitur, Vt* Virg: *Septem ſubie Trioni.* Plaut: *Sed ego ſtultus, qui rem curo publicam.*

Pate

Parenthesis est, cùm Orationi aliquid interijcitur, quo sublato legitimus sermo manere potest, vt Virg: Tytire, dum redeo (brevis est via) pasce capellas.

Sinchisis est, ordo vocum confusior, quando scilicet ea Dictiones, quæ alteri sensui debentur, in altero ponuntur; vt Hor: Lanea & effigies erat altera cerea. Ordo enim est. Erat lanea effigies, & altera cerea. Idem; Serpentes atque videres infernas errare canes, pro videres serpentes errare atque infernas canes.

Huc revocatur Hyppallage & Hysteron proteron.

Hyppallage est, cum Oratio inverso rerum ordine profertur, vt Virg: Ibant obscuri sola sub nocte, pro soli sub obscura nocte, & dare classibus austros; pro dare classes austris. sic Poloni: Przypasat sie do szable.

Hysteron proteron est, cùm id quod posterius fit, prius ponitur in Oratione, vt Virg: Et torrere parant flammis, & frangere saxo.

Epanalepsis fit, cùm post aliqua multa interposita, iteramus id; quod initio collocavimus; siue id ijsdem, siue diversis verbis fiat. Cic: Nostra enim est, si modo nos Oratores sumus nostra (inquam) est ista omnis prudentiæ possessio. Confirmato illo de quo dubitare non possumus; &c. Hoc igitur probè stabilito & fixo, illud excutiendum est.

ANNOTATIONES.

In Regulas Syntáxeos.

Ordinem, qui alias voces præponendas, alias verò postponendas Dictionibus esse docet, servant Latini, potissimum in Præpositionibus, & Coniunctionibus, v. g. dum Præpositionem Tenus, non modo cum Ablatino construunt; sed etiam ipsam Ablatiuo postponunt, vt Capulo tenus, crure tenus, non verò, tenus capulo, tenus crure. Ita in his: Ille quoque, ille verò, at ille, vnus & viginti, viginti vnus, &c. Non autem sic. Quoque ille, verò ille, ille at, vnus viginti, viginti & vnus, &c. Cujus est aliqua apud Polonos similitudo, qui dicunt: Krol iego Mość, non verò, iego Mość Krol, & iego Mość Pan Hetman; non autem, Pan iego Mość Hetman, &c. Delectus, qui cum certis vocibus certa voca-

ta vocabula coniungit, docet nos esse dicendum è auro, sed ex au-ro; non à Italo, sed ab Italo; non amor contra te, sed amor erga te, non omnis doctissimus, sed quisq; doctissimus; non quilibet nostri, sed quilibet nostrûm; non memor vestrum, sed memor vestri, &c. Huc, vel ad cognatam significationem, Aduerbia loci videntur esse revocanda, vt non, vbi vadis? sed quò vadis, non eas ibi, sed eas illuc: non venit hic, sed venit huc, &c. Simile quid apud Polonos videbis, vt Iest w Krákowie, non verò iest ná Krákowie rursus, Iest ná Kleparzu, non verò Iest w Kleparzu. Szedł ná pole, vel w pole, non verò Szedł do pola, contrà verò Szedł do lásá, non autem, Szedł ná lás, &c.

2. Etsi inter *Conuenientiæ & Regiminis Syntaxin, nulla videtur esse differentia: vbi enim est Syntaxis Conuenientiæ, ibidem etiam est Regiminis, & è contrà. Nam* v. g. *hæc Syntaxis, (amo Deum) dicitur Regiminis, & tamen hic est Conuenientia vocum, quia non pugnant inter se, aliàs enim esset Solecismus. Hæc verò altera (Scamnum breue) vulgò vocatur Conuenientiæ; & tamen hic est Regimen: Nam dictio (Scamnum) præscribit legem Accidentium huic alteri (breue) Dictio autem præscribens Accidentia, est Dictio Regens, altera verò cui præscribuntur, est Recta, ubi autem est Dictio Regens, & Recta; ibi esse Syntaxin Regiminis est concedendum. Tamen strictius rem considerando, Syntaxis Conuenientiæ differt à Syntaxi Regiminis: vt videre est in vtriusq; Definitione. Syntaxim penes Modum, penes Tempus, & penes Gradum Comparationis, dicimus esse Regiminis, licet strictissimè loquendo, sola Syntaxis penes Casum, sit dicenda Regiminis: Hæc enim cæteris omnibus latius patet.*

3. Per Verbum Finiti *Modi intellige tam Personale, quàm Impersonale, quia Impersonalia habent ante se Nominatiuum, quod idem sentit Priscianus, & Linac: lib: 3. in Ecclipsi Appellatiui vt pluit, supple, pluuia pluit; ningit, id est, nix ningit, &c. Iste tamen Nominatiuus non exprimitur ideo, quia ita certus est; vt de illo nemo dubitare possit. Nam* v. g. *(Tonat) si Metaphoricè non sumatur, certum habet Nominatiuum, nimirum (tonitrus) quia nulla alia res dicitur tonare, præter tonitrum. Quod si verò tonitrui non conuenit tonare, sed Deo, vt quidam sentiunt, adhuc tamen certus est Nominatiuus (Deus)*

At verò in Verbis Personalibus Tertiæ Personæ, quoniam multi occurrunt Nominatiui, ideò est aliquis certus eorum exprimendus, vt à quo Verbum Tertiæ Personæ dependeat, & cui attribuatur, & de quo Logicè enuntietur, scire possimus. Adeò autem est certum, Impersonalia ante se habere Nominatiuum, vt etiam illa eadem in Plurali Numero, cum ipso apertè ponantur; vt videre licet apud Authores, Virg: Non omnes arbusta iuuant, Cic: Beneficia quæ ad singulos spectant. Hæc sex: Pœnitet, pudet, piget, tædet, miseret, & miserescit, apertè Nominatiuum habere docet Linacer lib: 4. Marti: Te non pudet istud. Ter: Non te hæc pudent. Plau: Hæc me conditio non pœnitet. Neque miretur quispiam, hæc apertè habere Nominatiuum in Persona Tertia, quum eum, in Prima & Secunda olim habuerint. Verba enim, quæ nunc sunt Impersonalia, apud veteres erant Personalia, eo modo quò nunc est Scribo, lego, audio, dico, aut aliud Verbum Personale; quod non est difficile ex Authoribus cognoscere. Virg: Arcadij miserescite Regis. Plaut: Loquere Nomen tuum adolescens, nisi piget. Gell: Cùm fatigati pertæduissent, &c. Sciendum tamen est, hæc verba sex, frequentiùs per Figuram, quàm simpliciter efferri, siue illa sit Antiptosis, Genitiui prò Nominatiuo; siue Ecclipsis Appellatiui, in Nominatiuo ponendi: quod subauditur, à quo Genitiuus istis Verbis expressè adiunctus regitur. Sed de his disputent Doctores; Studiosi illo Quintiliani sint contenti. Inter virtutes Grammatici habebitur aliqua nescire, Impersonalia Passiuæ vocis, etiam ante se habent Nominatiuum, idemq; placet Linacro lib: 4. & 6. idq; aut apertè, aut occultè, apertè, dum est incertus, occultè verò, dum est certus: Hic notandum à Verbis Actiuis fieri Impersonalia, tunc quando in voce Actiua, sine Casu Accusatiuo ponuntur, vt à Scribo, scribis, scribit, scribimus, &c. fit scribitur. Cui Ablatiuus agentis, si eo opus est (sæpè enim omittitur) eius Personæ & Numeri tribuatur: cuius esset in Actiuo Nominatiuus, vt scribitur à me, quia actiuè sic diceres, ego scribo. Idem esto judicium, de ijs Impersonalibus, quæ à Neutris oriuntur, vt egetur, seruitur. Quo loco si contingat aliqua difficultas, statim confugiendum erit ad veteres, apud quos Verba ista, quæ modo sunt Neutra, & absoluta fuerunt Actiua. Impersonalibus Passiuæ vocis, aliquando & Nominatiuus, & Ablatiuus simul apponitur, aliquando ambo omittuntur, aliquando etiam vnus tantum eorum, vel apponitur,

tur vel omittitur, quod patet ex Actiuo, qui enim Casus exprimeretur in Actiuo, ille exprimi debet, in Passiuæ Vocis Impersonali. Tunc autem potissimum Verbum erit Impersonale, quum nec Nominatiuum, nec Ablatiuum sibi apertè adiunctum habebit, vt bibitur, editur, &c.

4. *Plures Nominatiuos copulatos, supp. apertè vel occultè; & qualicunq; Copula, siue illi fuerint Singularis, siue Pluralis, siue Mixti, id est, vnus Numeri Singularis, alter verò Pluralis: Copulam hic intelligimus, & quæ fit per Coniunctiones, & quæ fit per Præpositionem (cum) Verùm occurrente copula (cum) vsitatiùs loquimur si Casus Illius neglecto, Verbum cum Nominatino; Adiectiuum verò vel Relatiuum, cum Substantiuo altero in alio Casu posito, in eodem Numero, & Persona; item in Genere, Numero, & Casu coniungemus, quia, v. g. quoad Numerum, Latinè loquimur, (Petrus cum Paulo cantant.) Nam etiam Virgilius ita locutus est. (Remo cum fratre Quirinus iura dabant) tamen magis Oratoriè dicemus (Petrus cum Paulo cantat) vt Cicero dicit (Domitius cum Messala certus esse videbatur) Sic quoq; quoad Personam, bona erit, licet rara Syntaxis (Tu mecum scribemus) vt Virgilius loquitur (Diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum) tamen melior erit ista (Tu mecum scribes) vt dicit Cicero, (animum tuum mœrori mecum dedisses.) Ita etiam, efferes Adiectiuum (sunt mihi soror cum matre mortuæ) sæpius tamen sic (soror mihi cum matre est mortua) vt Cicero (occisus est cum liberis Fuluius.) Item quoad Genus dignius rectè dicitur (mater mihi cum patre sunt mortui) vt Ouidius (Ilia cum Lauso de Numitore sati) tamen frequentius sic (Mater mihi cum Patre est mortua.) interdum tamen in quibusdam exemplis, ne aliquod dubium fiat, omnino habenda est ratio vtriusq; Substantiui, etiam illius, in Ablatiuo positi, & quoad Genus, & quoad Numerum, vt hic (Iuno cum Minerua tristes redeunt) ita enim certum est, & hanc & illam tristem fuisse, iam si dicatur (Iuno cum Minerua tristis redit) posset intelligi solam Iunonem fuisse tristem, & Mineruam lætam. Illud quoq; est notandum, Adiectiuum huius loci, in Casu non debere conuenire cum Substantiuo, quod in Ablatiuo ponitur; sed cum altero, in alio Casu collocato.*

5. *In hac Regula duæ sunt Figuræ, Syllepsis, & aliquando Zeugma.*

6. Di-

6. *Dicitur cum digniore .s. Nominatiuo aut Ablatiuo; Ille autem Nominatiuus aut Ablatiuus est dignior, qui est Personæ dignioris. Hæc Regula continet in se solam Syllepsim. Cic: Hæc si neq; ego, neq; tu fecimus, &c. Per hanc Regulam excusabimus illos modos loquendi. Tu mecum ibimus, Frater tecum studetis, Pater vobiscum venietis, à quibus præstat abstinere.*

7. *Per membrum Orationis intelligitur sensus, vel comma aliquod, siue Oratio quæpiam, constans Verbo & Nomine simul vel aliqua parte Orationis illorum vni, vel vtriq; adiuncta, vt, satis testium est In tempore veni, quod omnium est primum. Vide Linacrum lib. 3. Primæ, Tertiæ, & Quartæ Commune.*

8. *Ouidius, Vxor, & insidiæ, sunt pudor ille meæ: Ter: Dos est Pamphile, decem talenta. Val: Dotis modus, quadraginta millia æris fuit. Tac: Præcipuum robur duæ legiones erant. Mart: Alea parua nuces, & non damnosa videtur. Plin: Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ. Plin: Angustiæ, vnde procedit, Isthmos appellatur. Cic: Consolatus fuit initium, ludi Compitalitij. Luc: Omnia Cæsar erat. Ouid: Omnia pontus erat Luc: Sanguis erant Lachrymæ. Ouid: Domus antra fuerunt. Idem: Gaudia principium sunt nostri doloris. Vide Linac: lib: in fine Enallages.*

9. *Hæc Regula sub talibus etiam Verbis concipi potest. Vna vox sumpta, pro alia, aliquando suum Genus, aliquando Numerum, aliquando vtramq; simul abijcit, & assumit illius vocis, pro qua ponitur, sicq; cum ipso, alienum Accidens habente. 1. Verbum. 2. Adiectiuum. 3. Relatiuum concordat. 1. Ouid: Vestras quisq; redite domos. Id. Vterq; lasi sumus. Virg: Pars infrustra secant. Plin: Maior pars ferarum æstate non bibunt. Ouid: Populus superamur ab vno. Stat: Huc omnis turba coimus. Stat: Subeunt Tegera iuuentus, auxilo tardi. Ouid: Albula pota Deo .s. aqua. Liu: Samnitium tria millia cæsi. Virg: Pars mersi. Ter: In Eunuchum suum .s. Fabulam. Ouid: Pars volucres factæ. Lin: l. 6. in Enallage Numerorum, & in fine Syllepsis.*

10. *Adiectiuum siue sit Nominis, siue Pronominis, siue Participij Partis.*

11. *Quum loco Regulæ primæ Cap: 2di. vti volueris Regula 2da. Cap: 4ti. Substantiuum vertas in Genitiuum, & Adiectiuum Ipsum fac esse Neutrum hoc modo. Minor sapientia, minus sapientia;*

entiæ, multa eruditio, multum eruditionis: paulula opera, paululum operæ: maior eloquentia, plus eloquentiæ: item, Qui animus, quid animi: id tempus, id temporis: abdita res, abdita rerum: angusta via, angusta viarum, &c. Lin: Lib: 3. Secunda & Tertia Commune, Adiectiua Partitiua, &c. per hanc & per Cap: 4. Reg: quintam efferes. Vide eius Ann.

12: *Copulatis .f. apertè vel occultè, & qualicunq; copula siue illa fuerint animata, siue inanimata, siue mixta, seu Numeri Singularis seu Pluralis; siue considerentur ratione Generis, siue ratione rerum significatarum.*

Substantiua plura ratione.
- 1. *Generis.*
  - 1. *Eiusdem*
    - 1. *Masculini,*
    - 2. *Feminini,*
    - 3. *Neutri.*
  - 2. *Diuersi.*
    - 1. *Animata*, a, d, g, k,
    - 2. *Inanimata*, b, e h, l
    - 3. *Mixta*, c, f, i, m.
- 2. *Rerum Significatarum.*
  - 1. *Animata,*
  - 2. *Inanim:*
  - 3. *Mixta.*
    - *Generis*
      - 1. *Eiusdem.*
        - 1. *Mascul:* n, r, x,
        - 2. *Femin:* o, s, y,
        - 3. *Neutri*, p, t, z, q, u, aa,
      - 2. *Diu.*

Exempla a. *Liu: Hippocrates & Epicides nati Carthagine.* b, *Ouid: Sors eadem Ismarios Hebrum cum Strimone siccat.* d, *Ouid: Non mihi venistis Semele, Laudeue docendæ. Apuel: Iuno cum Minerua tristes videbantur.* e. *Quin: Grammatice & Musice quondam iunctæ fuerant.* (f, g, h, i,) k. *Ouid: Mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis.* l. *Val. Pedes eius pretiosos, & caput & manus, in cista chlamide opertos, pro munere misit. Plin: Seriores prædictis Narcissus & Lilium.* m. *Vir: Cæsosq; reportant Almonem puerum, fœdatiq; ora Galesi. Ouid: Iane fac æternos, pacem, pacisq; ministros. Cic: Propter & Doctoris authoritatem & Vrbis, quorum alter te scientia augere potest: altera exemplis.* n. *Soli: Polipus & Chamaleon sunt glabra,* (o, p,) q *Plin: Mollia sunt, loligo, sepia, & Polipus. Cæs: Leporem, gallinam, & anserem gustare fas non putant, hæc tamen alunt.* r. *Cic: Comprehendimus, calorē, saporē, odorē, sonū*

qua

quæ nunquam animus cognosceret (s. t.) u. *Liu: Labor & voluptas societate connexa. Cic: Vt operam, fidem, studium, consilium sibi parata putent. Cic: Bella, cædes, rapina, & discordia ciuilis grata fuerunt. Plin: Nouacula & ferrum pisce tacta olent,* (x) y. *Ouid: Careo patriâ & coniuge chara; & quidquid mihi post hæc duo dulce fuit.* (z) aa. *Cic: Repetebant præterea, Deos, Penates, aras focos, Larem familiarem, in quæ tu inuaseras. Ad alias literas nulla potuimus exempla inuenire.*

13. *Antecedens est id, quod prius ponitur, siue sit vnum vocabulum siue membrum Orationis: Relatiuum verò est, vox quæ rem seu vocabulum prius positum commemorat, & rursus in mentem reducit. Porrò Relatiua sunt ista (Qui, quæ, quod, hic, iste, ille, ipse, is, idem.) Antecedens iterare est ipsum bis ponere, primò ante Relatiuum, secundò post Relatiuum; & non cum prius sed cum posterius posito Antecedente in Genere, Numero, & Casu concordabit Relatiuum, Antecedens iterare apertè multi solent Authores.*

14. *Regula 5. Cap: 4. Adiectiua istius Regulæ, debent esse eiusdem Generis cum Genitiuo Plurali, vt Lanarum nigræ, nisi aliud Substantiuum addatur, vt villosissimus animalium lepus, &c. Vbi est Ecclipsis vocum, vt (solæ auium) deest (aues) & de (numero) quia plena Syntaxis est ista (solæ aues de numero auium) fit autem id per Hellenismum. Liu: lib: 6. initio Hellenismi, & lib: 3. de Partitiuis. Hanc Regulam efferes etiam per Primam Capitis secundi, vt plani piscium, plani pisces. Exempla huius Regulæ. Hor: Dulcissime rerum. Plin: Surdis etiam rerum suæ cuiq; sunt remedia. Idem, in capite paucis animalium nisi volucribus apices. Idem, Canum degeneres, &c.*

De Reciprocis.

1. *Reciprocum* Sui & Suus, *aliquando pro se, aliquando etiam pro Relatiuo* Ille vel Ipse *sumitur.*

2. *Reciprocum sumitur pro se. Primò: quando ad Verbi Infiniti Accusatiuo priorem Tertiæ Personæ refertur, vt Puto Petrum fauere sibi. & audio Paulum irasci fratri suo. Secundò: Quando ab aliquo Adiectiuo cohærente cum Substantiuo Tertiæ Personæ regitur, aut aliquo modo dependet, vt Vidi Paulum calefacientem se, & Vidi Paulum euntem ad ad s suas. Tertiò, Quando cum Verbo Tertiæ Personæ positum ad Nominatiuum illius Verbi refertur; vt Paulus laudat se & Parentes suos. Hæc Reciprocum etiam in actiuo debet retineri.*

3. *Reciprocum sumitur pro Relatiuo* is, ille, ipse, *Primò: Quando à Verbo Primæ aut Secundæ Personæ regitur, aut saltem cum ipso in eadem Clausula ponitur; Vt Petrus me rogat, Vt se commendem, id est, Vt illum commendem; & frater hortatur, Vt redeas domum suam, id est, domum illius. Secundò: Quando à Verbo Tertiæ Personæ regitur, Vel cum ipso in eodem commate ponitur, nec tamen ad Nominatiuum illius Verbi refertur: Vt Petrus scripsit ad Regem literas, in quibus rogabat suam Regiam Maiestatem: &c. Parentes ea amouent à liberis quæ sibi nocent, id est, illis liberis.*

4. *Duabus Tertiis Personis, ad quas potest referri possessio, Vna in Recto, altera in Obliquo concurrentibus; si in Obliquo positæ non additur Adiectiuum, à quo possessio dependeat, tunc Personæ in Recto positæ possessio per Reciprocum, alterius Verò per Genitiuos (Eius, Illius, Ipsius,) amphibologiæ Vitandæ causa est exprimenda, Vt Petrus amat Paulum propter Virtutem suam, quia hæc Virtus possidetur à Petro, at Verò si possideatur à Paulo dicendum erit sic: Petrus amat Pau: propter Virtutem eius. Si Vero Personæ in Obliquo positæ, additur Adiectiuum à quo possessio dependeat, tunc possessio ejus per Reciprocum, alterius Verò per Genitiuos exprimetur, Vt Petrus percussit Paulum calefacientem manus, respectu Petri, manus eius, respectu Pauli, manus suas.*

5. *Dum tres Tertiæ Personæ, ad quas fieri possit possessio, concurrunt, Vt hic, Petrus irascitur Paulo, quòd Stanislao non reddidit librum, hoc modo Vitabis Amphibologiam, si liber est Petri, tum Genitiuo Vteris Relatiui .s. quod Stan: non reddidit librum ipsius. Si liber est Pauli, Vtere Reciproco sic: quod Stanislao non reddidit librum suum. Si liber est Stanislai, tunc bis pone Vocem Stanislai .s. quòd Stanislao ipsiusmet Stanislai librum non reddidit.*

6. *In quo loco Reciproca, pro Relatiuis ponuntur, in eo, ipsamet Relatiua poni possunt, & pulchrius quidem aliquando: præcipuè cùm ad Obliquum referuntur, Vt Præceptor ea docet Discipulum, quæ sibi prosunt, Vel quæ illi prosunt. Reciproca Vtamur in talibus. Cepi auem cum pullis suis, Percussit ille fratrem gladio suo. Sua secula riserunt Meonidem. Suis criminibus illum accusabo, &c. quia Versa in Passiuam Syntaxin retinent idem Reciprocum omnino.*

7. *Ad quid referatur Reciprocum (Suus) indicabit hæc interrogatio (Cuius) addita Substantiuo, cum quo cohæret (Suus) Vt Vidi Paulum & Fratrem suum, Cuius Fratrem? Respondetur, Pauli. Inde apparet (suum) referri ad Paulum. Item, ad quid referatur (sui) indicabit interrogatio Quis, quæ, quid.*

Atque sanè ex his cognosci potest, quàm malè de Grammatica illi sint meriti, qui Secundæ Personæ, quasi honoris causa, dicunt. Rogo Dominationem suam, pro Rogo Dominationem tuam, quos omnes iustè hic à nobis reprehendi scias: Nam Verba, quæ proferunt, non id sonant quod ipsi volunt, sed aliud: dicere enim, Dominatio sua veniat, est dicere, illius Dominatio, quasi alicuius tertij, vel ille Dominus veniat.

Causa istius erroris est hæc: quia, à qua Persona res possidetur ab illa possessiuum huic rei possessæ addendum debemus deriuare, si possidetur à prima Persona, voce Meus vel Noster: si à Secunda voce Tuus vel Vester? si à Tertia voce Suus vel Genitiuis, Eius, Ipsius, Illius, &c. erit vtendum. Et quoniam hæc vox (Dominatio) possidetur à Secunda Persona, dum illam alloquimur: ideo illi non Sua; sed Tua opus est addere possessiuum. Neq; excuses, dum dicis, multos aliter, quàm nos docemus, loqui: Nam etiam contra istos omnes hæc à nobis scribuntur. Quinimmo ne illud quidem quicquam dum ais, hanc vocem Dominatio esse Tertiæ Personæ: quia & nos hoc idem fatemur. Omnia enim Nomina sunt Tertiæ Personæ & quia Dominatio est Tertiæ: ideò illi non modò Verbum Tertiæ Personæ? sed etiam Suus adiungimus, etiam, tunc, quando illi additur Mea, Tua, &c. Vt Tua Dominatio det mihi suum librum, Ecce (det suum) Atque hoc fit non quatenus Dominatio est res possessa; sed quatenus est nomen seu res possidens. Quamobrem, quo Pronomine Primitiuo vteremur loquendo per concretum; eo vtamur loquendo per abstractum, Vt tu Domine fuisti, tua Dominatio fuit, Tu Pater ores, Tua vel Vestra Paternitas oret. Tu Generose Domine dicas, Tua Generosa Dominatio dicat, Vos Domini fuistis, Vestræ Dominationes fuerunt, &c. Hoc idem dictum puta esse de istis, Sanctitas, Maiestas, Celsitudo, Excellentia, &c. Quod si quis alias honoris voces habet aptiores, quæ, .s. cum Verbo occurrenti habeant affinitatem; tunc is multò adhuc elegantiùs loquetur, Vt Tua Clementia ignoscat mihi, Vestra liberalitas donet mihi, &c.

Ratio Supplendi Tempora Verborum.

Verba Passiua Deponentia, Communia, Neutropassiua, Impersonalia Vocis Passiuæ in omnibus Modis Perfecto, Plusquam Perfecto, & Futuro Subiunctiui Videntur carere proprio: in locum tamen eorum habere solent alia substituta, quæ sunt ex Præterito Participij, & Verbo Sum *composita. Partes autem Istorum Temporum ex quibus componuntur, juxta certas Regulas Syntaxeos sunt construendæ: Et Participium quidem tanquam Adiectiuum juxta Regulas Cap: 2. Quod in Verbis Personalibus Genus & Numerum à Substantiuo aliquo sortietur, in Casu autem Nominatiuo ponetur Excepto, si* esse *vel* fuisse *addatur: eo enim tempore in Accusatiuo erit collocandum. Verbum verò* Sum *in Modis Finitis per Regulas Cap: 1. & maximè per Regulæ 4. membrum primum: In Infinitiuo verò per Cap: 16. Reg: 1. Porrò quomodo Verbum* Sum *sit per modos, Tempora, Numeros & Personas variandum, habes in Tyrocinio .s. in Indicatiuo Perfecto Sum vel fui, es vel fuisti, &c. in Plusquam Perfecto, Eram vel fueram, &c.*

Futurum infinitiuum Passiuum suppletur.

- Primò, *Ex* (iri) *& voce simili Supino, quæ vox cuiuis Generi & Numero sine mutatione est addenda, vt Scio puerum doctum iri, Scio fratres doctum iri, Scio sorores doctum iri, Scio aues captum iri.*
- Secundò, *Ex Futuro Participij* (dus) *in Accusatiuo, mutatis Numeris, & Generibus, additoq;* (esse *vel* fore *vel* fuisse) *vt Dicis matrem esse amandam, Puto pueros esse docendos, Scio literas à te fuisse scribendas.*
- Tertiò, *Ex Præterito Participij in Accusatiuo mutatis Numeris & Generibus, & additò* (fore) *vt Puto fratrem commendatum fore, Scio literas scriptas fore.*
- Quartò, *Ex* Fore *aut* Futurum esse *vel* fuisse, *& Particula* (vt) *addito Verbo occurrenti Passiuo in Coniunctiui Præsenti si res est adhuc futura, vel imperfecto si iam est præterita, vt Spero fore vt commenderis, Scio futurum esse vt lauderis. Cæs: Sperabant futurum fuisse vt amitteretur oppidum:*

Futu-

Futurum Infiniti Modi cuiuslibet Verbi præter Passiuum suppletur dupliciter.

Primò. Ex futuro Participij in Rus *in Accusatiuo posito, mutatis Numeris & Generibus, additoq́ʒ* Esse *vel* fuisse *vel* fore, *vt spero matrem esse venturam. scio pueros fore lecturos, sperabā fratrem esse iturū.*

Secundò. Ex Fore *aut* Futurum esse, *vel* Futurum fuisse, *& Particula* (vt) *adiuncto Verbo occurenti in Coniunctiui Præsenti & aliquando Imperfecto, vt Spero fore vt pluat, spero futurū esse vt studeatis, sperabam futurum fuisse vt ningeret, &c.*

In Circuitionibus istis Participio Futuri tunc erit addendum (esse *vel* fore) *quando loquimur de re futura, vt est adhuc futura, vt spero te esse commendandum, scio pueros fore verberandos.*

(Fuisse) *verò tunc, quam loquimur de re præterita vt erat futura, vt Sperabam te fuisse commendandum.*

Isti Infinitiui duo, Esse *&* Fuisse, *in qualibet circuitione tam Præteriti, quàm futuri, aliquando apertè, aliquando etiam occultè solent ab Authoribus poni, vt Fœdissimum bellum puto futurum, deest* Esse.

Infinitiuus cum ijs omnibus, quæ ipsum præcedunt & subsequuntur aliquando ponitur pro Nominatiuo, aliquando etiam pro Accusatiuo. Pro Nominatiuo ponitur hic; Pro Patria mori est pulcrum, eximia virtus est præstare silentia rebus, &c. Pro Accusatiuo ponitur in his Exemplis: Scio legere. Volo studere, audio te venisse, spero te esse lecturum, &c. De Gerundiorum & Supinorum expositione aliàs.

De Ordine Grammatico.

Ordo Grāmaticus

1. *Est Verborum artificiosè ab Authoribus collocatorum ad suum locum reuocatio, & quadam dispositio; quam quidem dispositionem solent Grammatici explicando Authores obseruare propterea, vt meliùs sensum Verborum possint percipere. Hic docet quod vocabulum primò loco sit ponendum? quod secundo? quod tertio? quod quarto? &c.*

2. *Semptem Loca, seu septem habet Regiones. In prima Regione poni solet Vocatiuus cum his omnibus quæ ipsum præcedunt & consequuntur. In secunda Adverbia & Coniunctiones maximè quæ Modum regunt. In tertia Nominatiuus, vel id quod eius loco ponitur, cum suis omnibus additionibus. In quarta Verbum Finiti Modi cum determinante Adverbio. In quinta Accusati-*

num

nus ante Infinitiuum cum suis attributis. In sexta Infinitiu[m] cum Adverbio. In septima Casus obliqui post Verbum, vt hæc O ratio. Etsi, frater mi amantissime Paule, Vir clarissimus Paren[s] tuus, Me nepotem suum, Artibus liberalibus Cracouiæ in Aca demia diligentissimè studere cupit vehementer, sic est ordinan da. O Paule frater mi amantissime. 2. Etsi. 3. Parens tu[us] Vir clarissimus. 4. Cupit vehementer. 5. Me nepotem suum 6. Studere diligentissime. 7. Artibus liberalibus Cracouiæ [in] Academia.

NOTA

1. *Hunc Ordinem postquam libet Periodum, & duo puncta re ctè assignata esse renovandum.*
2. *Ex his septem regionibus, tantùm tertiam & quartam es[se] perpetuam.*
3. *Eclipsin & Syllepsin ad simplicem in Ordine Grammati[co] transire Syntaxin.*
4. *Ordinem Grammaticum facilè percipi posse per Interroga tiones inter explicandum formatas.*
5. *In Ordine Grammatico ante omnia videndum esse Verbum, tandem quid ante & post ipsum ponatur.*
6. *Verbum vtrinq; Nominatiuos habens, inter ipsos esse collo candum, vt Res est facta.*
7. *Cujuslibet Regionis voces hunc specialem inter se requiren[t] Ordinem .s. vt præponatur. 1. Vox declarata declaranti, seu de terminata determinanti, vt Mater mea, equus regius, 2. De terminans non determinanti, vt Carus maxime mihi. 3. Re gens Rectæ, vt Anno Deum. 4. Absoluta Transitiuæ, vt Domu[s] interior splendida luxu. 5. Proprius Casus Communi: vt Stude re literis Cracouiæ. 6. Prior Casus posteriori, vt Dedi fratri, li brum. 7. Negatio voci negatæ, vt Nunquam fui, 8. Conjunctio Aduerbio, vt Etsi non dubito.*

Excipe hinc voces. 1. Interrogatiuas, vt Quem vidisti? 2. Nega tiuas, vt Neminem vidi. 3. Relatiuas, vt Liber, quem habe[s] est tuus. 4. Eas quarum Substantiua apertum post se regunt Obliquum, vt Exiguum curriculum vitæ. 5. Casus breues re spectu longiorum; vel Relatiuum post se habentes, vt Renouaui veterem curam animi, mihi instituenti referre & mandare li bro huic tertio sermonem eum, quem Crassus habuisset.

GRAM-

GRAMMATICARUM INSTITVTIONVM.

LIBER IV.

DE Proſodia, ſeu Verſificatione.

Vbi ea, bréviter & apto órdine referûntur atque recensêntur; quorum cognitio, non modò adſcribênda Carmina, & faciendos Verſus, verùm étiam ad rectam Voces Latinas pronuntiándi rationem, eſt vtilis & omninò neceſſaria.

PROSODIA EST PARS GRAMMATICÆ, in q Syllabârum Quántitas, Pedes metrici, Cárminum Géne & Accidentia tradûntur.

CAPUT I.

De Literis & Syllabis.

1. Literæ sunt dúplices: *Vocales & Consonántes.*
2. Vocales sunt sex: *a e i o u y.* Ex his fiunt sex Diphthongi, *ae au ei eu œ yi.* ut *præmium, aurum, hei, euge, pœna, Har pyia.*
3. Consonántes sunt dúplices: *Mutæ & Semiuocales:*
4. Mutæ sunt octo: *b c d g k p q t.*
5. Semiuocáles sunt octo: *f l m n r s x z.*
6. Mutæ à Semiuocálibus differunt, quia in prolatiône Mut Vocális postpónitur, Semiuocálibus verò præpónitur.
7. Ex Semiuocálibus quátuor sunt Liquidæ: *l m n r.*
8. Litera Liquéscit, cum vim & robur suum amittit.
9. Litera *P* ante *L* & *R* pósita fit Muta.
10. Litera *H* in Prosódia nihil valet.

2. *I* & *V*, sunt Consonántes in istis Syllabis, *Ia ie ii io iu. Va ui uo uu*, vt *Iácio ieci, Valentine, Veni Vide Volatus Vulturus*
3. Duplæ sunt tres, *X Z* & *I* inter duas vocáles pósitum: D cuntur Duplæ, quia duas valent literas, *X* valet *CS*, *Z* va
4. let *DS*, *I* valet duo *II*, vt *Rez, Gaza, maior.*

Syllaba est literârum comprehénsio, vt *A, ca, de, mi, a.*
Syllaba fit ex una vel plúribus literis, vt *Vi a, plebs.*
Syllaba ratiône loci est triplex: *Prima, Media, Vltima.*
Syllaba ratiône Quantitátis est triplex: *Breuis, Longa, & Communis.*
Syllaba Breuis est, quæ unum Tempus habet; vt *Fuit.*
Syllaba Longa est, quæ duo Tempora habet, vt *Fons.*
Syllaba Commûnis est, quæ nunc brevis, nunc longa esse po test, vt *Tenebræ, patria, Volucris &c.* hoc autem tantùm va let in Carmine.

7. Tempus in Prosodia est spatium, seu mora illa, quâ syllaba pronuntiâtur.

8. Syllabæ Longæ signum est tale - Breuis vero ᴗ

9. Quantitas Syllabarum vndecim modis cognoscitur, *Diphthongo, Positióne, Vocáli ante Vocalem, Compositiône, Incremênto, Deriuatiône, Prtérito, Supino, Terminatiône, Figura, & Authoritâte.*

CAPUT II.

De Diphthóngo & Positióne.

1. Diphthongus Omnis longa est natura, vt *Præsul, aurum, pœna.*

2. Diphthongus Præpositiônis *Præ* in Compósitis ante Vocálem pósita ferè semper corripitur, vix aliquando prodûcitur, vt *Praúſtus, praácutus, praire.*

Admónitio. *Diphthóngum initio Vocis, Vel in medió, Vel in fine sequente Vocali à Poetis more Græcórum correptam mirari, non Verò imitari púero licebit*

Ouid: *Longior antiquis Visa Mæotis hyems.*

Virg: *Glauco | et Pano | pæ æ et | i no | o Me li | certæ*

Virg: *Insulæ, Ioni, o in magno quas di ra cæ, læne.*

Imple, runt mon, tes fle, runt Rhodo, peiæ. arces.

1. Vocalis ante duas Consonántes firmas, ambas eiúsdem vocis vel vnam saltem vniús, & alteram alterius pósita est longa, vt *Mārs, cōncōrs, scāmnum.*

2. Vocalis ante duplam eiúsdem vocis pósita est longa, vt *Dux, Gaza, Troia.*

3. Vocalis Natura brevis ante duas consonantes eiúsdem vocis débiles, .s. priôrem Mutam, & Posteriôrem Liquidam, si ambæ ad álteram referântur syllâbam, apud Poëtas est Communis, apud Oratores Breuis, ut *Atlas, Volucris, palpebræ, tenebræ.*

4. In Verbo *Reijcio*, *Re* syllaba est Communis. CA-

CAPVT III.

De Vocáli ante Vocálem.

1. Vocális ante Vocálem in Latinis Vócibus corripitur, vt *Deus, traho, mihi, &c.*

EXCEPTIO.

1. Prodûcit cum Compósitis *Fio* syllabam *Fi*, *R* absente, & præsente córripit, *Fiat*, *fiebam*.
2. Quintæ Declinatiónis Genitiuus & Datîuus prodûcit *E* ante *I*, vt *Faciei, diei.* Excipe *Rei*, *spei*, *fidei*, bréuia.
3. Prodûcit pósitam ante se vocálem Vocatíuus Secúndæ Declinatiónis in *I*, à Nominatiuo *Ius* véniens; vt *Cai*, *Pompei*; *&c.*
4. Interiectio *Eheu*, priôrem producit.
5. *E* & *O* ante *I* pósita in Possessiuis desinéntibus in *Eius* & *Oius*; diuísum producûntur, vt *Troius*, *Priameius*.
6. Genitiuus in *Ai* diuisum antîquus, *A* ante *I* prodûcit, vt *Aulái*, *pictái*.
7. Genitiuus in *Ius*, ante *IVS* apud Poëtas habet Commûne; apud Oratóres longum, vt *Vnius*, *totius*, *ipsius*.
8. In Genitiuo prodûcit *Li* syllabam *Alius*.
9. In Genitiuo córripit *Ri* Syllabam *Alterius*.
10. Váriant *Ohe* & *Io* priórem.
11. Váriant Vocálem ante Vocálem Peregrinæ & Bárbaræ voces, vt *Michael*, *Gabriel*, *&c.*

Græca Vocálem ante Vocálem quædam prodúcunt, quædam corripiunt, & quædam váriant.

Prodûcunt ista: *Aer*, *Lais*, *Naus*, *Lycâon*, *Nicolâus*. E; *Calliopêa*, *Cytherea*, *Deiopéa*, *Deiphobus*, *Spondeus*. I. *Democratia*, *Dulia*, *Elogia*, *Talia*, *Priamides*, *Clio*, *Oríon*, *Diána*, *Amphion*, *Darius*. O, *Trôilus*, *Zôius*.

Corripiunt ista: *Cytheréia*, *Elegia*, *Symphonia*.

Váriant ista: *Chorea*, *platea*.

CAPVT IV.

De Compositióne.

In Compositis Versibus

1. Præpositiones istæ: *A, e, de, di, se,* producûntur, vt *Euoco, educo, dedúco, diduco, sedúco, seuoco.*
2. Præpositiones istæ: *Ab, ad, ante, circum, in, ob, per, re, sub, super,* non impeditæ Positiône corripiûntur. *Abeo, adamo, ineo.*
3. Præpositio *Pro* Latinis est Longa, Græcis verò Breuis, vt *Produco, protraho, Propheta.*
4. Pars prior corrûpta in *A* prodûcitur, vt *Tráduco, trano.*
5. Pars prior corrupta in *E I V* corripitur, vt *Nefas, Archetypus, agricola, causidicus, omnipotens, sacrificus, ducenti, quadrupes, &c.*
6. Pars prior corrupta in *O* apud Græcos est Brevis, apud Latinos incerta, & vsu tantùm discenda, vt *Argonauta, Theophilus, Oeconomus.*
7. Pars prior & posterior vtraq; non Monosyllaba, in primis & medijs syllabis est tanta quanta fuit extra Compositionem, siue maneat, siue mutetur, Vocalis aut Diphtongus illius partis, vt *Lucifer falcitenens, inimicus, iniquus, occido.*
8. Pars prior & posterior vtraque integra ratione vltimæ syllabæ suæ est tanta quanta fuit extra Compositionem, vt *Mecum, quare, benedico, hodie.*

Annotátio. *Pars integra illa dicitur, quæ tam in Compositione quàm extra Compositionem eodem modo finitur, respectu Vocis, cum qua Componitur; Vt* Te cum, me cum, bene dico: *quia etiam extra Compositionem dicitur:* Cum te, dico bene *Corrupta, verò eadem dicitur, quæ aliter in Compositione, aliter extra desinit, Vt* Agricola; *extra Compositionem sic finitur* Agrum colens, armiger arma gerens, omnipotens omnia potens, &c.

1. Breuis est syllaba
   1. *Di*, in *Dirimo* & *disertus*.
   2. *Pro*, in his vócibus: *Profugio profugium, profugus, profundus, profano, profanus, profestus, pronepos, proneptis, profectus, profecto, profiteor, profari.*
   3. Posterioris partis prima in istis vocibus: *Deiero, peiero, innuba, pronuba, nihilum, semisopitus, caussidicus, veridicus, fatidicus maledicus.*

2. *Idem*, primam syllabam in Masculino producit, in Neutro verò córripit.

3. In *Meridies, biduum, triduum, tubicen, I* producitur.

4. Longa est syllaba
   1. *Re*, in *Refert*, Impersonali.
   2. *Ne*, in *Veneficus & venefica.*
   3. *Bi*, in *Ambitus*, Participio. Breuis verò in Nomine.
   4. *Bi*, in *Ibidem, vbilibet, vbiq; vbiuis.*

5. *Lagopus, Minotaurus, Geometra, O* longum habent.

6. Communis est syllaba *Pro* in *Profundo & procurro. Tri*, in *Quatriduum*, & *Bi*, in *Vbicunq;*. *Nu*, in voce *Connubium*.

CAPVT V.

De Incremento in Communi.

1. Incrementum idem est, quod augméntum, seu accrétio, seu accéssio vnîus vel plurium syllabârum.
2. Incrementum est duplex: *Casuâle, Temporâle.*
3. Incrementum Casuâle est, quod fit in Casu: & conuenit Nomini, Pronómini & Participio, vt *Omnibus, nobis, legentibus.*
4. Incrementum Temporale est, quod fit in Tempore, & soli Verbo conuenit: vt *Ibamus, audiebámini.*

5. Vox tot Incrementa habet, quot syllabis súperat suum Principium: & si ei número syllabarum est æquâlis; tum nullum habebit Incrementum.

1. Incre-

1. Incrementi Casuâlis Singularis à Nominatiuo Singulari; Plurâlis verò à Nominativo Plurali incipit origo.
2. Temporalis Incrementi principium & norma est Secunda Persona Singularis Indicatiui Præsentis, & Prima Perfecti in suis Deriuatis.
3. Incrementi cuiûslibet locus est prima vel media syllaba. Prima Principij monosyllabi, vt *Dotem vobis dabo.* Media Principij polysyllabi, vt *Homines ambulabant*, & aliquando monosyllabi, vt *Dotibus dabimus*, *&c.*
4. Passiua, Communia, & Deponentia à Secunda Persôna Singulari Præsentis Indicativi, Activi; illa à vera, ista a ficta capiunt Increménta: vt ab *amas* venit *amaris*, *&c.* sic à ficta *Criminas*, venit *criminaris* *A* longo.
5. Incrementum Casuâle est duplex: *Singulare* & *Plurale*.
6. Incrementum Singulâre est, quo Singularem Nominatiuum superant Casus Plurales, vt *Sermonis lapides.*
7. Incrementum Plurale est, quo Pluralem Nominatiuum superant Casus Plurâles: vt *Viarum, quibus, vobis.*

CAPVT VI.

De Incremento Casuali.

1. Secunda Declinatio Incrementa Singularia corripit, vt *Vìri, satûri, pueri*; præter *Ibēri* & *Celtibēri.*

A.

Tertia Declinatio *A* Incrementum in Latinis producit, vt *Pax pācis, audax audācis, &c.*

A Incrementum corripiunt.
1. Masculina in *Al* & *Ar*; & quæuis alia in duas Consonantes exeuntia, vt *Sal salis*, *Cæsar Cæsaris*, *trabs trabis.*
2. Ista: *Par, compar, impar, dispar, lar, iubar, hepar, nectar, baccar, mas maris, vas vadis, anas anatis.*
3. Græca *A* vel *As*, vel *Ax*, in Nominatiuo finita, vt *Poëma Poëmatis, Pallas Palladis, Corax coracis.*

Aiax, Thrax, thorax, Limax, Phæax, *A* Incrementum producunt.

E.

Tertia Declinatio E Incrementum corripit, vt *Grex grĕgis seges segĕtis.*

E Incrementum producunt Nomina:
1. Quorum Genitiuus exit in *Elis* & *Enis*, vt *Michael, Ren, Siren, &c.*
2. Græca *Er* vel *Es*, in Nominatiuo finita, vt *Crater, soter, luter, tapes, lebes, &c.*
3. Ista: *Ver, iber, seps, plebs, fex, merces, quies, heres, locuples, Rex, lex, exlex, halex, Veruex.*

Aer, æther, hymen, breue habent Incremétum.

I & Y.

Tertia Declinatio *I* & *Y*, Incrementum Singulâre corripit, vt *Carmĭnis, nĭuis, Chalybis, &c.*

I vel *Y*, Incrementum singulare producunt
1. Adiectiua in *Ix*, & Verbalia in *Trix*, vt *Felix, Victrix, genitrix, &c.*
2. Ista omnia: *Lis, Dis, Samnis, Nesis, glis, gryphs, Vibex, bombix, cicatrix, coturnix, perdix, radix, cornix, coccix, lodix, phænix, spadix, ceruix, mastix, Homeromastix.*
3. Græca quorum Genitiuus exit in *Inis* vel *Ynis*, vt *Delphin, Phorcin, Salămin.*

Bebrix, Sandyx, Dauid, variant Incremétum.

O.

Tértia Declinátio O Incremêntum producit; vt *Sol Sōlis, sermo sermōnis.*

Græca Genitiuum *Onis* scriptum per
1. *Omycron* corripiunt: vt *Palæmon, Iason, Teuto, Macedo.*
2. *Omega* producunt, vt *Vasco, Burgundio.*

O Incre-

O Incrementum corripiunt Nomina
1. Latina Substantiua Neutra plurisyllaba, vt *Corpus, nemus, pecus, &c.*
2. Ista omnia: *Bos, compos, impos, arbos, memor, bicorpor, tricorpor, indecor, dedecor, & lepus* animal.
3. Græca, cuiusuis Generis, quorum Genitiuus exit in *Oris*, vt *Rhetor, Nestor, ebur, marmor, &c.*
4. Composita ex *pus, podos*, vt *Tripodos, &c.*
5. *Præcox, Cappadox*; & quorum Thema desinit in *Obs, ops*, vt *Scorbs, Æthiops, Dolops, &c.*

1. Producunt incrementum, *Cyclops, Cercops, hydrops, Conops, Myops, Europs.*
2. Variant. *Ægon, & Orion*, sua incrementa.

V.

Tertia Declinatio *V* Incrêmentum corripit, vt *Guttur guttŭris, murmur murmŭris. &c.*

V Incrementum producunt
1. Nomina, quorum Themata per *Vs* finita, *Vtis*, vel *Vris*, vel *Vdis*, habent in Genitiuo, vt *Virtus Virtutis, tellus telluris, pallus palludis, &c.*
2. *Frux frugis, lux lucis, pollux pollucis, fur furis, trifur trifuris.*

Pecus, Ligus, intercus, V Incremêntum corripiunt.

De Incremento Casuali Plurali.

Incrementum Plurale desinens in
1. *A E & O* producitur, vt *Deābus, rērum, vōbis, &c.*
2. *I & V* corripitur, vt *Trĭbus, quĭbus, quercŭbus.*

CAPUT VII.
De Incremento Temporali.

A, E, O.

A, E. & O, Incrementa Verborum producûntur, vt *Amāmus, amēmus, amotōte, &c.*

EXCEPTIONES.

1. *Do, circumdo, pessundo, venundo, satisdo*, syllabam *Da* Incrementum corripiunt. vt *Damus, dabam, dare.*

1. Incrementum *E* ante *Ram, Rim, Ro*, corripitur, vt *Eram, fuerim, ero, legerim.*
2. Incrementum *E* primum ante *R* in Præsenti & Imperfecto omnium Modôrum Verba Tertiæ Coniugationis, cuiusuis Generis corripiunt; secundum vero producúnt, vt *Legerem legere, legeris, legereris.*
3. Incrementum *E* in Futuro Indicatiui Prima & Secunda Coniugatio *Beris* vel *bere* corripit, vt *Amaberis* vel *amabere, doceberis* vel *docebere, &c.*
4. Incrementum ante *Runt* vel *Re* Perfectum Indicatiui tútius prodûcit, quàm corripit, vt *Dederunt* vel *dedere.*

I & V.

I & V Verborum Incrementa corripiuntur, vt *Legimus, sŭmus, possumus, &c.*

1. Incrementum *I* prodûcit *Sum* & *Volô* cum Compositis, vbique præter Indicatiui Perfectum, vt *Simus, velimus, nolimus, &c.*
2. Incrementum Primum omnia Verba Quartæ Coniugationis producunt, vt *Audimus, irem, ire, &c*
3. Incrementum in Prima Plurali Perfecti Indicatiui omnes Coniugationes corripiunt, vt *Amauimus, docuimus, legimus, audiuimus, &c.*

CAPVT VIII.

De Deriuatióne, Prætérito & Supino.

1. Voces Deriuatiuæ Speciei Primitiuârum suârum retinent Quantitatem, vt *Amans, docendus, tenax, legebam, &c.*

EXCEPTIO.

1. *Sedes latérna, ferâlis, Regula, tegula, iûnior, humânus, fomes, fementum, mobilis*, ex breuibus ortæ primam syllabam producunt.
2. *Aréna, arista, arundo, lucerna, sopor, Vadum, Varicosus, dicax*, ex longis ortæ primam corripiunt.

Annotátio. *Quantitatem Deriuatiuorum descendentium à Præsenti Præterito & Supino, sæpius, alij Modi, quàm Deriuatio tibi indicabit.*

1. Præterita & Supina simplicium dissyllaba primam non impeditam producunt, vt *Moui motum, Vidi visum, &c.*
2. Præterita & Supina simplicium trisyllaba ratione Primæ sunt tanta, quanta est Prima Præsentis, vt *Amaui amatum.*
3. Supina simplicium in *Atum, etum* & *Vtum*, penultimam producunt. vt *Amatum, fletum, solutum, &c.*
4. Præterita & supina simplicium trisyllaba in *iui itum* penultimam producunt, vt *Petiui petitum, audiui auditum, &c.*
5. Supina simplicium trisyllaba in *Itum*, à quouis Præterito præter *Iui* penultimam corripiunt, vt *Genitum, monitum, agnitum, cognitum, &c.*
6. Præterita reduplicata, vtramque priorem, si Positio non impedit corripiunt, vt *Cecini, peperi, tetigi, pupugi, momordi, tetendi, &c.*
7. Primam corripiunt ista Præterita: *Bibi, tuli, dedi, steti, fidi, scidi, genui, posui, potui.*
8. Primam corripiunt ista Supina: *Datum, satum, ratum, itum, quitum, situm, litum, rutum.*
9. In *Cecidi*, à *Cado* & in *Pepedi* à *Pedo*, penultima est longa.
10. *Citum* à *Cieo* Secundæ Coniugationis corripit Primam, vt *Concitus.* Sed *Citum* à *Cio* Quarte producit, vt *Excitus.*
11. In *Statum* Primam esse Communem ista probant longa, *Staturus, constaturus*; item ista breuia, *Stàtus, a, um*, & *Status, us* & *præstitus.*

CAPVT IX.

De Terminatione.

Annotátio. *Vltimârum syllabarum Quantitas, tum demum est inuestiganda Terminatione, quum nec Diphtongo, nec Positione poterit cognosci.*

A.

A in fine Dictiônis est longum; vt *ā, ab, vāh, dā, amā, iuxtā, &c.*

A in fine
1. Corripiunt omnes Nominatiui, Accusatiui & Vocatiui, vt *Via, scamna, aera, ea, ducenta, trecenta &c.*
2. Prodúcunt Ablatiui Primæ Declinatiônis, vt *Viâ, longâ.*
3. Prodúcunt Vocatiui Græcôrum Masculinôrum in *As,* Primæ & Tértiæ Declinatiônis, vt *ô Ænea, ô Palla.*
4. Corripiunt, *Eia, quia, ita, postea.*
5. Sæpiùs prodúcunt, quàm corripiunt, *Contra, Vltra, puta, &* Numerália in *Ginta,* vt *Triginta, quadraginta, &c.*

E.

E in fine Dictiônis est breue. vt *Dominĕ, legĕ, dulcĕ, quĕ, vĕ, nĕ, cĕ, tĕ, ptĕ, faciĕ.*

E in fine producunt
1. Omnes Casus Primæ & Quintæ Declinationis in *E* exeuntes, ut *Anchise, ode, acie, re, die,* cum Compositis, *quare, hodie pridie.*
2. Imperatiui Singulâres Secúndæ Coniugatiônis, vt, *Doce, stude, moue, &c.*
3. Monosyllaba ista; *Me, te, se, de, e, ne,* prohibéndi.
4. *Ferme, fere, Valde, cete, tempe, ohe.*
5. Aduérbia ómnia in *e* ab Adiectiuis Secúndæ tantùm Declinatiônis orta, vt *Pulchrè, doctè, optimè.*

Excipe, *Bene, male, mage,* pro *magis,* in fine breuia.

Vltima est Communis in *Vale, Vide, caue,* & in Vocatiuis *Achille,* & *Vlysse,* & in Ablatiuo *fame;* & in Aduerbijs, *inferne, superne.*

I &

I & Y.

I In fine producitur, vt *Veni, illi, &c.* *Y* verò per ypsylon corripitur. *Moly, &c.*

I In fine Vocatiui Græci Tértiæ corripiunt, vt *ô Pari, ô Alexi, &c.*

1. *Mihi, tibi, sibi,* & *cui* dissyllabum, in fine sunt communia.
2. *Nisi quasi, Vbi, ibi,* & istorum compósita, vt *Alibi, sicubi, &c.* in fine sunt communia.
3. Græca Latinè declinata in Datiuo, vt *Pyladi, Thedi, &c.* in fine sunt communia.

O.

O In fine dictionis est Commune, vt *Ego, homo, amo, legendo, duo, scio, néscio, coniúnctio, vero.*

O In fine producunt
1. Monosyllaba omnia: vt *O, sto, do, pro* & *ergo.*
2. Datiui & Ablatiui Nóminis, Pronóminis; & Participij Partis, vt *Domino, isto, quo, facto, &c.*
3. Græca per *Omega* scripta, vt *Clio, Echo, &c.*
4. Aduerbia ex Nominibus & Pronominibus nata: vt *Falsò, merito, illo, eo* cum Compósitis, *adeò, ideo.*

V, B, D, T, M, C, L.

In fine Dictionis.
1. *V* est longum, vt *Manu, cornu, dictu, &c.*
2. *B, D, T,* sequente vocali est breue, ut *ab, ad, fit.*
3. *M* sequente Vocali aut Diphthongo modo eliditur; ántea erat breue, vt *Circum, scamnum, &c.*
4. C est longum, vt *Lac, huc, illuc, hîc, &c.*
5. *L* est breue, vt *Fel, semel, ánimal, &c.*

1. Corripiunt, ultimam *Nec, donec,* & peregrina in *Ec*, vt *Melchisedec.*
2. Variant vltimam *Fac,* & *hic* Pronomen.
3. Producunt, vltimam *Sal, sol, nil,* & Hebreæa, in *El*, vt *Michael, Gabriel, &c.*

N & *R*.

In fine Dictionis
1. N est longum: vt Non, *Pan*, *Siren*, *en* *Delphin*, *Penelopen*, *&c.*
2. *R* est breue, vt *Vir semper*, *frater*, *&c.*

Corripiunt *N* in fine
1. Nómina habentia *Inis* breue: vt *Carmen* *li-* *men*, *fulmen*, *&c.*
2. Græca Neutra in *On* Secundæ Latinorum: *Pelion*.
3. Accusatiui Græci à Nominatiuis bréuibus orti vt *Maiam*, *Itin*, *Ibin*, *Menelaon*, *&c.*
4. Ista: *Tamen*, *attamen*, *forsan*, *forsit in*, *an*, *den*, *in*, cum Compositis, *dein*, *proin*, *&c.*

1. Producuntur in fine *Cur*, *fur*, *trifur*, *par*, *compar*, *dispar*, *lar*, *nar*, *far*, *Ver*, *iber*.
2. Producuntur in fine Græca in Genitiuo *Eris*, habentia, *Crater*, *aer*, *&c.*
3. *Cor* & *Celtiber*, sunt Communia in fine.

AS, *ES*, *OS*.

AS, *ES*, *OS*, in fine Dictionis est longum: vt *Amas*, *do-* *ces*, *bos*, *viros*, *&c.*

1. *As* in fine corripiunt
1. Nominatiui, quorum Genitiuus exit in *Adis* vt *Pallas*, *lampas*, *&c.*
2. Accusatiui Græci Plurales Tertiæ Declinationis, vt *Heroas*, *lampadas*, *&c.*

2. *Es* in fine corripiunt
1. Nómina, quorum est Incrementum breue: vt *Miles*, *diues*, *præpes*, *&c.* ✠ A ✠
2. Græca Neutra Singularia: vt *Cacoethes*.
3. Nominatiui & Vocatiui Græci Plurales: vt *Troes Arcades*, *&c.*
4. Præpositio *Penes*, & Verbum *Es*, cum Compositis: vt *Abes*, *ades*, *potes*, *&c.*

A ✠ Excipe ista in fine longa, *Aries*, *abies*, *paries*, *Ceres*, *per-* *sonipes*, *quadrupes*, & alia Composita.

3. *Os* in fine corripiunt
1. *Compos*, *impos*, *os ossis*, *exos exossis*.
2. Græca omnia per *Omycron* scripta: vt *Chaos*, *melos*, *epos*, *Synodos*, *Methodos*, *&c.*

Is

IS, & YS.

Is & *Ys* in fine Dictionis est breue, vt *lapis lapidis, legis. Capys, Chelys, &c.*

Is in fine producunt
1. Omnes Casus Plurales, vt *Vitis, Viris, nobis, &c.*
2. Nominatiui Incrementum longum habentes, vt *Lis, glis, dis, salamis, &c.*
3. Verba ista: *Velis, nolis, malis, sis, vis.* Nomen & Verbum & horum duorum Composita, vt *Adsis, possis, quamuis, quiuis, &c.*
4. Personæ Secundæ Singulares Præsentis Indicatiui Quartæ Coniugationis, vt *Is, audis, &c.*

VS.

Vs in fine Dictionis est breue, vt *Deus, meus, legimus, &c.*

1. *Vs* in fine producunt
   1. Monosyllaba, vt *Sus, mus, thus, grus, &c.*
   2. Nomina Incrementum longum habentia, vt *Virtus, tellus, &c.*
   3. Quartæ Declinationis Genitiui Singulares, item Nominatiui, Accusatiui & Vocatiui Plurales; vt *Fructus, manus, &c.*
   4. Genitiui Græci Tertiæ Declinationis, vt *Didus, Clius, Echus, &c.*
   5. Græca in Genitiuo *Vntis* habentia, vt *Opus, Amathus.* Et contracta ex *Oos*: vt *Panthus, &c.*
   6. *Tripus, Melampus, &c.* per *Omega* ex *Pus.*

2. *IESVS* Sanctissimum Nomen in fine est longum.

De Figura & Auctoritate.

Obseruatio. *Tres sunt Figuræ, quæ inuestigandæ Syllabarum Quantitati conueniunt:* Systole, Diastole, & Synæresis.

1. Systole Figura est, quæ docet Syllabam natura longam corripere, vt *Steterunt, dederunt, Insulæ Rhodopeiæ.*
2. Diastolæ Figura est, quæ docet Syllabam natura breuem producere, vt *Italiam, terrasque, liminaque.*
3. Synæresis contractam Syllabam facit longam, vt *Malo, cogo, bobus, &c.*
4. Auctoritas est alicuius Classici Authoris Exemplum.

CAPUT X.

De Pedibus.

Pes Metricus est Syllabarum certus numerus & definita collectio. 2. Vna Syllaba Pedem non facit.

Pedes Dissyllabi sunt quatuor.		Spondeus	- -	*Lites.*
		Pyrrhichius	u u	*Fuge.*
		Trochæus ✠	- u	*Viue.*
		Iambus	u -	*Deo.*
Pedes Trisyllabi sunt octo:		Molossus	- - -	*Virtutes.*
		Trybrachys	u u u	*Sequere.*
		Dactylus	- u u	*Optima.*
		Anapæstus	u u -	*Facias.*
		Bacchius	u - -	*Amicos.*
		Antibacchius	- - u	*Defende.*
		Creticus ✠	- u -	*Sis bonis.*
		Amphybrachys	u - u	*Amicus.*
Pedes Quadrisyllabi sunt sedecim.		Dispondeus	- - - -	*Virtus merces.*
		Proceleusmaticus	u u u u	*Hominibus.*
		Ditrochæus	- u - u	*Sis fidelis.*
		Dijambus	u - u -	*Modum tene.*
		Choriambus	- u u -	*Maius inest.*
		Antipastus	u - - u	*Viris robur.*
		Ionicus à Maiore	- - u u	*Virtutibus.*
		Ionicus à minore	u u - -	*Honor ingens.*
	Pæon,	Primus	- u u u	*Viue pius.*
		Secundus	u - u u	*Deum cole.*
		Tertius	u u - u	*Fuge crimen.*
		Quartus	u u u -	*Fuge malos.*
	Epitritus	Primus	u - - -	*Volant horæ.*
		Secundus	- u - -	*Currit ætas.*
		Tertius	- - u -	*Cunctis adest.*
		Quartus	- - - u	*Vitæ finis.*

CAPUT

CAPVT XI.

De Carminum Generibus.

Carmen ſeu Verſus eſt Certôrum Pedum Compoſitio.

1. Carmen ratione Diuerſorum, varias habet Diuiſiones & Appellationes.
2. Ratione Inuentoris eſt multiplex .ſ. *Adonium*, *Aſclepiadeum*, *Glyconium*, *Sapphicum*, *Phaleucium*, *Pindaricum*, *&c.*
3. Ratione Materiæ eſt, *Heroicum*, *Elegiacum*, *Satyricum*, *Comicum*, *Tragicum*, *Buccolicum*, *Georgicum*, *Epitaphium*, *Epicedium*, *Epitalamium*, *Genethliacon*, *&c.*
4. Ratione Pedis eſt, *Spondaicum*, *Dactylicum*, *Anapæſticum*, *Iambicum*, *Trochaicum*, *&c.*
5. Ratione Numeri ſyllabarum, *Pentaſyllabum*, *Hephtaſyllabum*, *Hendecaſyllabum*, *&c.*
6. Ratione Numeri Verſuum eſt, *Diſtichon*, *Tetraſtichon*, *Hexáſtichon*, *Ogdoaſtichon*, *Decaſtichon.*
7. Ratione Menſuræ dicitur, *Dimetrum*, *Trimetrum*, *Tetrametrum*, *Pentametrum*, *Hexametrum*, *&c.*
8. Ratione Depoſitiônis eſt, *Perfectum*, *Deficiens*, *Abúndans.*
9. Ratione Compoſitiônis eſt, *Monocolon*, *Dicolon*, *Tricolon*, *Tetracolon.*
10. Ratione Reuerſiônis vocâtur, *Monoſtrophon*, *Diſtrophon*, *Triſtrophon*, *Tetraſtrophon*, *Pentaſtrophon.*

Admonitio. *Per iſtas igitur Diuiſiones quodlibet Carmen oportet examinare, quærendo Hoc Carmen quale eſt ratione Menſuræ? quale eſt ratione Depoſitionis? quale eſt ratione Reuerſionis? &c.*
Genera Carminum ſunt hæc: *Adonium*, *Glyconicum*, *Aſclepiadeum*, *Sapphycum*, *Phaleucium*, *Pentametrum*, *Hexametrum*, *Iambicum*, *&c.*

Annotátio. *Genera Carminum ſunt hic illa nomina; quibus, aut ſemper, aut ſæpius, quàm aliis certi Verſus denominantur: quorum nonnulla licet cæteris quoq; Verſibus conueniant, vni tamen appropriantur, & vnum denotare ſolent, vt eſt Pentametrum; Hoc enim licet conueniat Sapphico, Phaleucio, Elegiaco, &c. Quæ omnia ſunt Pentametra, id eſt quinque Menſuras in Scanſione facientia, & in quinque Regionibus Pedes recipientia, tamen ex vſu loquendi tantum Verſus Elegiacus per Carmen Pentametrum ſignificâtur.*

De Verſu Adonio.

1. Verſus Adonius duas habet Regiones, & Pedes duos: Dactylum & Spondeum, in prima recipit Dactylum, in ſecunda Spondeum, ſic:

1. 2.
– ∪ ∪ | – –
Nubibus atris
Condita nullum
Fundere poſſunt
Sidera lumen, &c.

Hic Verſus eſt omnium aliorum facillimus; & ob id ante alios merito ad ſcribendum Tyronibus eſt primo proponendus.

2. Adonius Verſus eſt extrema Carminis Heroici Dipodia, coniungitur verò cum Verſu Sapphico, & aliquando per ſe ſolus ponitur & Poëma conſtituit, vt patet, apud Boetium *Nubibus atris, &c.*

De Verſu Sapphico.

1. Verſus Sapphicus quinque Regiones habet, Pedes verò tres: Trochæum, Spondeum, & Dactylum; in prima Regione habet Trochæum; in ſecunda Spondeum; in tertia Dactylum, in quarta & quinta Trochæum, ſic:

1. 2. 3. 4. 5.
– ∪ | – – | ∪ ∪ | – ∪ | – ∪
Rebus anguſtis animoſus atq;
Fortis appare ſapienter idem.
Contrahes vento, nimium ſecundo,
Turgida vela.

2. Verſus Sapphicus cum Adonio coniungitur vt vides; ſemper ſecundam Cæſuram habet.

De Versu Glyconio.

1. Versus Glyconicus tres habet Regiones, Pedes verò duos .f. *Spondeum* & *Dactylum*: in prima Regione récipit *Spondeum*: in Secunda & Tertia *Dactylum*, sic:

1. | 2. | 3.
-- | -∪∪ | -∪∪

Illi mors grauis incubat,
Qui notus nimis ómnibus,
Ignotus moritur sibi.

2. Versus Glyconicus váriè componitur. *Primò*, per se solus pónitur. *Secundò*, vni Asclepiadeo postpónitur. *Tertiò*, tribus Asclepiadeis. *Quartò*, duobus Asclepiadeis & tértió Pherecratio ille quartus adiúngitur. Exemplá in Horat: *Lib.* 1. *Ode* 3. 4. & 6.

De Versu Asclepiadeo.

1. Versus Asclepiadeus quinque habet Regiones, Pedes verò duos, *Spondeum*, & *Dactylum*, & *Cæsuram secundam*, in prima Regione habet *Spondeum*, in secunda *Dactylum*, in tertia *Cæsuram*, in quarta & quinta *Dactylum*, hoc modo:

1. | 2. | 3. | 4. | 5.
-- | -∪∪ | - | -∪∪ | -∪∪

Mecæ, nas áta, uis, edite, Regibus.
O &, præsidi, um &, dulce de, cus meum.

2. Versus Asclepiadeus compónitur, vel cum álijs Asclepiadeis tantùm, vel cum Glyconico. Alij eum sic metiuntur.

1. | 2. | 3. | 4.
-- | -∪∪- | -∪∪- | ∪∪

Mecæ | nas atauis | edite Re | gibus.

De Verſu Pentámetro.

1. Verſus Pentameter quinque habet Regiones, Pedes ve[r] duos .ſ. *Spondeum*, & *Dactilum*, in Regiône, prima & ſe[-] cunda poteſt recipere aut *Spondeum* aut *Dactylum*; in te[r-] tia *Cæſuram ſecundam*; in quarta & quinta ſemper *Dact[y-]* *lum*: & tandem in fine quaſi in ſexta Regione opus e[ſt] manere *Cæſuram* ſeu *Syllabam longam*, quæ cum tertia R[e-] gionis *Cæſura* coniûncta integrum conſtituit *Spondeum ſic*:

1.	2.	3.	4.	5.	6.
– –	– –	–	–∪∪	–∪∪	–
–∪∪	–∪∪	–	–∪∪	–∪∪	–

Appâret Virtus arguiturq́ malis.
Ingenio ſtimulos ſubdere fama ſolet.

2. Verſus Pentameter ille maximè probatur, qui dictione tr[i-] ſyllaba, aut vna monoſyllaba non finitur.
3. Hoc verſu maximè res lugubres deſcribuntur.
4. Sine Heroico ferè nunquam pónitur, & ſic quidem vt in vno diſticho ſenſus perficiatur.

De Verſu Phaleúcio.

1. Verſus Phaleúcius quinque habet Regiones, Pedes ve[r] tres: *Spondeum*, *Dactilum*, & *Trochæum*, in Prima *Sponde-* *um*, in ſecunda *Dactylum*: in tertia, quarta & quinta *Tro-* *chæum*: ſic

1.	2.	3.	4.	5.
– –	–∪∪	–∪	–∪	–∪

Reges & Dominos habere decet,
Qui ſe non habet, atq́ concupiſcit,
Quod Reges Dominiq́ concupiſcunt.

2. Verſus Phaléucius per ſe ſolus ponitur, vſus eius eſt i[n] Epigrammatis frequentiſſimus, dicitur etiam à númer[o] Syllabarum Henoecaſyllabus: Martiâlis & Catulus in pri[-] ma Regione tribuunt ipſi *Iambum* vel *Trochæum*.

De Verſ[u]

De Versu Hexâmetro.

1. Versus Hexámeter sex habet Regiónes, Pedès verò duos, *Spondeum* & *Dactylum*, in Regione prima, secunda, tertia, & quarta potest recipere aut *Spondeum*, aut *Dactylum*: in quinta verò tantùm *Dactylum*: & in sexta *Spondeum*, sic:

1.	2.	3.	4.	5.	6.
– –	– –	– –	– –	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –

Paruis imbutus tentabis grandia tutus.
Stat sua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus.

2. Versus Hexámeter in quinta Regióne ad exprimendam rei alicuius Maiestatem, aut grauitatem, aut difficultatem, interdum recipit *Spondeum*, à quo dicitur Spondaicus: vt

Cornua Velatárum obuertimus antennárum.

3. Versus Hexámeter dictione dissyllaba, aut trissyllaba, aut duobûs monosyllabis pulchrè finitur, sed alijs non item.

4. Hexámeter Versus sine secunda Cæsura vix inuenitur, & variè cum alijs versibus componitur.

De Vérsibus ab Heróico deriuatis.

Versus Pherecratius *est extrema Heroici tripodia, habet Regiones tres, Pedes duos J. Spondeum & Dactylum: in prima & tertia semper Spondeum; in secunda Dactylum*, sic:

1.	2.	3.	
– –	– ∪ ∪	– –	*Vt Vix durâre carina.*

Versus Archilochius *est posterior tetrapodia Heroici, habet quatuor Regiones, Pedes duos, Spondeum & Dactylum: in prima & secunda, aut Spondeum, aut Dactylum: in tertia semper Dactylum: in quarta Spondeum*, sic:

1.	2.	3.	4.
– –	– –	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –

Aut Ephesum bimarisúe Corinthi.

Versus Alemanicus *est prima tetrapodia Heroici, habet quatu Regiones, Pedes duos, .s. Spondeum & Dactylum, in prima, se cunda & tertia, aut Dactylum, aut Spondeum, in quarta sem per Dactylum, sic:*

1.	2.	3.	4.
- -	- -	- -	- u u
- u u	- u u	- u u	
Soluitur	*acris hy*	*ems gra*	*ta vice.*

Versus Archilochius *Hephthasyllabus est prima dipodia Hero sive posterior pars Pentametri Elegiaci, habet Regiones tr Pedem vnum, .s. Dactylum: idq; in prima & secunda Region in tertia verò Casuram seu syllabam longam, sic:*

1.	2.	3.	
- u u	- u u	-	*vt Arboribusq; comæ.*

De Anacreontio, Pindarico, Alcaico, & An pæstico Versu.

Versus Anacreontius *tres habet Regiones, & tres Pedes: in p ma Dactylum: in secunda Trochæum; in tertia Spondeum, si*

- u u | - u | - - vt *Lydia dic per omnes.*

Versus Pindaricus *habet quatuor Regiones, Pedes duos: in pri & secunda Dactylum: in tertia & quarta Trochæum, sic:*

- u u | - u u | - u | - u vt *Flumina constiterint acuto.*

Versus Alcaicus *habet quinque Regiones, tres Pedes: in prima Iambum, vel Spondeum: in secunda Iambum, in tertia Casura in quarta & in quinta Dactylum, sic:*

u -	u -	-	- u u	- u u
Vides	*vt al*	*ta*	*stet niue*	*candidum.*

Anapesticus Dimeter *habet quatuor Regiones, & tres Pedes, Spondeum, Dactylum, & Anapæstum, idq; indifferenter: H rum vnus alijs duobus manentibus potest abesse, & secundus del finire dictionem.*

u u -	u u -	u u -	u u -
- -	- -	- -	- -
- u u	- u u	- u u	- u u
Iam ra	*ra micat*	*sidera*	*prono, &c.*

De Ve

De Versu Iambico.

1. *Versus Iambicus secundùm Latinos, qui talem Versum per Monopodiam metiuntur est septuplex, .s. Dimeter, Trimeter, Tetrameter, Pentameter, Hexameter, Hephtameter, Octometer. Secundùm Græcos verò quadruplex: Monometer, Dimeter, Trimeter, & Tetrameter, quia illi ipsum per Dipodiam metiuntur.*
2. *Quilibet Versus Iambicus, & Dimeter, & Trimeter, & quivis alius, duplices habet Regiones, alias Impares .s. 1. 3. 5. 7. alias verò Pares .s. 2. 4. 6. 8. à pari vel impari Numero.*
3. *Versus Hexameter Iambicus est duplex, Rectus & Claudicans.*
4. *Iambicus Hexameter Rectus est is, qui in fine habet Iambum, vt Seneca: Non est ad astra mollis è terris via.*
5. *Versus Hexameter Iambicus Claudicans, seu Scazon, seu Choliambus, seu Hipponacteus est is, qui in quinta Regione semper habet Iambum, & sexta Spondeum, vt Mart:*

   Contra malignos esse si cupis tutus.
   Apollinarem conueni meum Scazon.
6. *Quilibet Versus Iambicus præter Scazonta in fine habet Iambum.*
7. *In omnibus Regionibus præter vltimam loco Iambi potest habere Tribrachyn.*
8. *Versus Iambicus ad temperandam celeritatem Iambi in Regionibus imparibus, præter vltimam loco Iambi recipere potest aut Spondeum, aut Dactylum, aut Anapæstum, aut Proceleusmaticum, vt*

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
∪ –		∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪ –
– –		– –		– –		– –	∪ –
– ∪∪		– ∪∪		– ∪∪		– ∪∪	∪ –
∪∪ –		∪∪ –		∪∪ –		∪∪ –	∪ –
∪∪∪∪		∪∪∪∪		∪∪∪∪		∪∪∪∪	∪ –

9. *Versus Iambicus ille est optimus, qui ex solis Iambis constat, proximus est ipsi qui Spondeo: Iambis permistos habet.*
10. *Iambicus Dimeter in Hymnis, vt* Veni Creator Spiritus, *Trimeter verò & Tetrameter in Comœdijs & Tragœdijs locum habet.*

CAPUT XII.

De sex Accidentibus Carminum .f. De Scansione, Cæsura, Depositione, Compositione, Reversione, & Metaplasmo.

De Scansione.

1. Scansio *est enumeratio Pedum in Versu positorum: hæc etia[m] Percussio & Dimensio vocatur. Carmen scandere vel me[tiri] est Pedes Carminis enumerare.*
2. Scansio *duplex, Simplex & Composita.*
3. Scansio *Simplex, est, quæ fit per Monopodiam, dum .f. sing[uli] Pedes separatim enumerantur. Hac vtuntur Latini metien[do] Versus Virgilij, Statij, & aliorum: ab ista Versus Elegia[cus] dicitur Pentameter, & Heroicus Hexameter, valet aut[em] medium Tactum Musicum, vt*

   Vna sa|lus vi|ctis nul|lam spe|rare sa|lutem.
4. Scansio *Composita est, quæ fit per Dipodiam f. dum duo Pe[des] simul coniunctim proferuntur, vt patet in Iambicis & Troch[ai]cis: ab hac Carmina dicuntur Monometra, Dimetra, Trim[e]tra, &c. valet autem integrum Tactum Musicum, vt*

   Vna sa, lus vi | ctis nul, lam spe | rare sa lutem.
5. Scansio *Diuersa aliam, aliamq; tribuit Versui appellatione[m]. Nam Heroicus potest dici, & Trimeter & Hexameter diuc[rsa] ratione; erit Hexameter, si per Monopodiam; erit Trimete[r] si per Dipodiam ipsum metiamur.*
6. Scansio *vt rectè fiat, cognoscendæ sunt ista quatuor Figu[ræ] Ecthlipsis, Synalœphe, Synæresis, & Diæresis.*

Ecthlipsis.

Ecthlipsis docet m *literam cum sua Vocali propter sequentis v[erbi] Vocalem aut Diphthongum elidere; & fit aliquando in vno C[ar]mine, aliquando etiam in diuersis, vt*

1. *Monstr' hor, rend' in, form' in, gens cui, lumen ad emptum.*
2. *Iamq; iter emensi turres ac tecta Latino, rum,*

   Ardua cernebant Iuuenes, &c.

Syn-

Synálœphe.

1. *Synalœphe docet Vocalem & Diphthongum in fine vocis elidere toties, quoties altera vox à Vocali aut Diphthongo incipit, & fit vel in vno Versu, vel in diuersis, vt.*

Conticu, er omnes in, tenti, quora te, nebant.
Inseri, tur ve, rò ex sa, tis nucis, arbutus, horri, da.
Et steriles platani, &c.

2. *Synalœphe nunquam elidit voces istas sequentes:* Ah, hei, heu, ô, io, proh, vah, *vt Horat: O & præsidium & dulce decus meum.*

Synalœphe interdum à Poëtis negligitur: aliquando enim nec Vocalis, nec Diphthongus in fine eliditur, sequente Vocali aut Diphthongo alterius vocis: quinimmo interdum sequente Vocali aut Diphthongo non modo non eliditur, sed etiam contra naturam suam corripitur tam Vocalis quàm Diphtongus, vt Glauco & Panopeæ & Inoo Melicertæ.

Credimus an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.
Nomen & arma locum seruant te amice nequiui.

Diæresis & Synæresis.

Diæresis docet ex unica syllaba duas facere, vt Aulai, Sylüa, enuoluam, dissoluo, suauis, &c.

1. *Synæresis docet duas syllabas in eadem voce in vnam syllabam contrahere, seu ex duabus vnam facere, vt Nolo pro non volo, cogo pro coago, alueo pro alueo, aureo pro aureo, Di pro Dij. Est duplex: Mutabilis & Immutabilis.*
2. *Synæresis Immutabilis est, quando syllaba perpetuò contracta manet, tam in Carmine, quàm extra Carmen: & ubiq; eodem modo profertur, vt Malo, nolo, cogo, bonus, &c.*
3. *Synæresis Mutabilis est, dum in Scansione Carminis syllaba modo contrahitur, modo etiam non: & extra Carmen, vt non contracta profertur, vt dehinc, deerat.*
4. *Vtraq; Synæresis & Mutabilis & Immutabilis syllabam contractam facit longam.*
5. *Synæresis est frequentißima in his: Cui, huic, Dij, Dijs, ij, ijs, ijdem, iisdem, dein, deinde, deinceps, dehinc, deest, deerat, deerunt, deesse, semianimus, anteis, anteambulo, antehac, &c.*

De Cæsura.

Cæsura significat primò sectionem vel diuisionem vocis, secundò syllabam vnam post Pedem relictam, tertio syllabam & Pedem vel Pedes eam præcedentes.

Cæsuræ sunt quatuor: Prima, Secunda, Tertia, Quarta. His adhuc duæ adduntur, Trochaica & Buccolica.

1. Cæsura Prima est, quando post primum: Secunda, quando post secundum: Tertia, quando post tertium: Quarta quando post quartum Pedem vna syllaba finiens dictionem superest, vt

Prima, *Ille la | tus.*
Secunda, *Ille la, tus niue | um.*
Tertia, *Ille la, tus niue, um mol | li.*
Quarta, *Ille la, tus niue um mol li ful | tus.*

2. Cæsura Græcè vocatur. Prima, Trithemimeris, id est, Semiternaria: Secunda, Pentemimeris, id est, Semiquinaria: Tertia, Hephthemimeris, id est, Semiseptenaria: Quarta, Enneëmimeris, id est, Seminouenaria, tot s. in se continens Semipedes.

3. Cæsura Trochaica, quæ à Pede Trochæo sic dicitur est, quando post duos Pedes superest Trochæus claudens dictionem, & tertium Pedem Dactylum inchoans, vt

In fan, dum Re | gina.

4. Cæsura Buccolica est, quæ & Tetrapodia dicitur, quando post tres Pedes syllaba relicta, cum voce disyllaba sibi addita Dactylum efficit, vt O pas, si graui, ora da, bit Deus.

5. Cæsura solet locum præparare Figuræ Diastolæ: Vbi enim est Cæsura aliqua, ibi etiam Diastolen non raro apud Poëtas videbis, vt apud Ouid:

Nec quæ præterijt, - hora redire potest.

Cæsuris Carmina maximè exornantur, quod tunc accidit, quando voces per medium diuiduntur, vnde Carmen nullam Cæsuram habens est insuaue & insulsum: quod quidem tunc fit, quando singuli Pedes singulis vocibus constant, vt

Pessima Carmina scribit vates inscius artis.

De De-

De Depositione.

Depositio Metrica est Terminatio seu finis Carminis: ab hac Versus dicitur Perfectus, Deficiens & Abundans.

1. Versus dicitur perfectus ille, cui nulla syllaba, & nullus Pes deest, aut etiam superest, Græcè vocatur Acatalecticus: vt

   Semper honos, nomenq; tuum laudesq; manebunt.

2. Versus Deficiens ille, cui aut Pes, aut syllaba deest: cui deest syllaba Græcè Catalecticus; cui vero Pes, Brachicatalecticus appellatur: vt

   Semper honos nomenq; tuum laudesq; manent.
   Sed si tantus amor casus cognoscere.

3. Versus Redundans est, cui syllaba vel Pes superest, Græcè Hypercatalecticus vel Hypermeter Versus vocatur: ut

   Et spumas miscent argenti viuaq; sulphura.

De Compositione.

Compositio Metrica est plurium Versuum quàm vnius copulatio: ab hac Carmina dicuntur Monocola, Dicola, &c.

1. Monocola Carmina sunt, cum vnius & eiusdem Generis Versus sese consequuntur, vt sunt apud Virgilium.
2. Dicola carmina sunt, cum duo Genera Versuum miscentur.
3. Tricola Carmina sunt, cum trium Generum Versus coniunguntur.
4. Tetracola Carmina sunt, cum quatuor Generum Versus componuntur, & Poëma constituunt.

De Reversione.

Reversio Metrica est reditus seu regreßio ad idem Genus Carminis quod prius erat positum: ab hac Carmina dicuntur Monostropha, Distropha, &c.

1. Monostropha illa omnia, quæ sunt Monocola.
2. Distropha, cùm post duos diuersi Generis Versus, alij duo similes prioribus eodem ordine ponuntur.
3. Tristropha, cum post tertium Versum, qui est Generis diuersi à primo, alij tres similes tribus prioribus eodem ordine ponuntur.
4. Tetrastropha, cùm positis quatuor Versibus, quarto Generis diuersi à primo exsistente, alij quatuor similes prioribus eodem ordine ponuntur.

De Metaplasmo.

Metaplasmus est modus Vocabulorum gratia Metri, qualitercun immutandorum, & fit propter Carminis aut elegantiam, a necessitatem: continetq; sub se Figuras quatuordecim.

Prothesis apponit capiti, quod Aphæresis aufert.
Syncope de medio tollit, quod Ephenthesis addit.
Apocope finem demit, quem dat Paragoge.
Litera in Antithesi varia est; Tmesis secat apte:
M necat Ecthlipsis; perimit Synalœpha vocalem.
asis constringit; distracta Diæresis effert.
asis extendit breve, curtat Systola longum.

1. *Principio apponitur, est Figura Prothesis, vt Gnati pro natus, gnauus pro nauus, tetuli pro tuli, &c.*
2. *Principio aufertur, est Aphæresis, vt Temno pro c temno, pono pro depono, ruit pro eruit.*
3. *Medio interponitur, est Epenthesis, vt Nauita p nauta, Mauors pro Mars, Induperator pro Impe tor, Stanisilaus pro Stanislaus.*
4. *Medio subtrahitur, est Syncope, vt Deûm pro D rum, periclum pro periculum, nosti pro novisti, ram pro noueram. Hac Oratores sæpissimè vtuntur.*
5. *Fine additur, est Paragoge, vt Dicier pro dici, do narier pro dominari.*
6. *Fine adimitur est Apocope, vt Tun pro tunc, p metu pro metui, oti pro otij.*
7. *Aliquo loco vna pro alia ponitur, est Antithesis, Olli pro illi, optumus pro optimus, vpilio pro opi volgus pro vulgus. Si autem transponitur est Me thesis, vt Tymbre pro Tymber.*

alibi .s. *De Tmesi pag: 256. De Ecthlipsi pag: 292.*
De Synalœphè pag: 293. De Synæresi pag: 293.
De Diæresi pag: 293. De Diastole pag: 283.
De Systole pag: 283.

FINIS.

